Dialogorum Sacrorum

Libri Quatuor

autore Sebastiano Castalione.

Coloniæ Agrippinæ

Anno 1579.

Dialogorum Sacrorum Sebastiani Castalionis Liber primus.

Adamus. Gen: 3.

Argumentum.

Serpens Evam, et Eva porro Adamum impellit ad vescendū fructu vetito, Deus verò ipsos tres ad totidem pœnas damnat.

Serpens, Eva, Adamus, Iova.

Cur vetuit vos Deus vesci omnibus arboribus pomarij? E. Licet nobis vesci fructibus arborum pomarij: tantum Deus nobis interdixit ea arbore, quæ est in medio

po=

-mario, ne vesceremur fructu ejus, ne ve etiam attingeremus, nisi vellemus mori. S: Nequaquam moriemini propterea: sed scit Deus, si comederitis de eo, tum oculos vobis apertum iri, atque ita vos fore tanquam deos scientes boni atque mali. E: Ita planè videtur, et fructus ipse est pulcher sanè visu: nescio an sit ita dulcis gustatu, veruntamen experiar. Vah, quā dulcis est! impertiendum est etiā marito. Mi vir, si scires quam sapidus sit hic fructus, iamdudum comedisses. Accipe. A: Quādo ita fieri vis faciam. Ah flagi-

tium

tium fecimus. E: Quid est? A: Nōne
vides misera, nos esse nudos? E: Vi=
deo, et me pudet: sed quid nobis fa=
ciendum est? A: Texamus nobis
subligacula ex foliis, quibus tega=
mus pudēda. E: Bene mones: et
est hic ficus foliis magnis, et aptis
huic rei. A: Sed ô vos infœlices:
videor mihi audire vocem. E: Jova
est. Miseram me, vereor ne deprehē=
dat nos nudos. Abdamus nos in hoc
dēsum nemus. J: Heus heus Ada=
me ubi es? A: Audita voce tua in
pomario territus sum: et quia nu=
dus eram, abscondi me. J: Unde
didicisti esse te nudum? Numnam

comedisti de arbore, de qua praece=
peram tibi ne comederes? A: Come=
di quidem: sed praebuit mulier,
quã tu adjunxisti mihi. D: Quid=
nam fecisti mulier? E: Decepta
a serpente comedi. D: Quoniã istud
fecisti serpens, tu eris detestabilis=
sima omnium bestiarum, omniumq
animalium terrestrium, et incedes
in pectus, et vorabis pulverem quã=
diu vives. Quinetiam conciliabo
tantas inimicitias inter te et mu=
lierem, interq semen tuum et ejus,
ut id conterat tibi caput, tu au=
tem ei calcem. Te quoq foemina af=
ficiam

ficiam plurimis doloribus et æ=
rumnis, ut cum dolore parias, et
tota pendeas ex imperio viri
tui. Et tu Adame, quoniam mo=
rem gerens uxori tuæ; comedisti
de arbore, cujus esu interdixe=
ram tibi, habebis terram infæ=
cundam tua culpa, et ex ea
quæres victum laboriosè, dum
vives, cùm interim ipsa procre=
abit tibi carduos, et sentes. Tu
vesceris herbis terra nascentibus,
et cum sudore vultus tolerabis
victū: donec redeas in terrā, ex qua
ortus es, nam pulvis es, et in pulverē
redibis.-

Sententia.

Ob unius hominis inobedientiam mors intravit in mundum. Disce puer obedientiam.

Cainus Gen: 4.

Argumentum

Deus Cainum damnat ob fratricidium.

Jova, Cainus.

Caine, ubi est frater Abel tuus? C: Nescio: nũ quid ego sum custos fratris mei? J: Quid fecisti? ipse sanguis fratris tui edit ad me clamorem de terra. Quamobrem uteris terra infesta: ut quæ aperto ore hauserit sanguinem fratris tui, de tua manu, ea non probeat am=

plius

plius vim suam sibi colenti. Tu errabis vagus per orbem terrarū. C: Mea culpa est major, quàm ut possit remitti. En ego hodie exterminatus à te, ex ipso solo terrarū, errabo vagus per orbem terrarū, fugiens tuum conspectum: ita ut qui proximus invenerit me, interficiat. I: Imò verò quicunq interfecerit Cainum, subibit pœnā septupli. Quare apponam tibi hanc notā, ne si quis inciderit in te, perimat te.

Sententia.

Injusti nequeunt ferre iustos. Quæ clàm perpetrantur, palàm punientur.

Lotus. Gen: 18.

Argumentum.

Abrahamus excipit Genios hospitio: et Jova ei prolem promittit, consilium suum de Sodomæ Eversione patefacit. Idem facit deinde Lotus, et à Geniis eripitur ex periculo.

Abrahamus, Jova, Genii duo, Puer, Sara, Lotus, Uxor Loti, Sodomitani.

Video tres homines adversum me. Non dubiū est quin sint defessi de via, præsertim hoc tanto æstu: quare currā eis obviam, ut redineam eos apud me. Domine, si vis facere mihi gratissimum, noli alio potius

divertere: quàm ad me. Lavabitis pedes paucula aqua adhibita, deinde requiescetis sub arbore. Ego interea curabo vobis parandum panem, ut recreetis animos vestros, deinde pergatis. Hæc est vobis idonea causa divertendi ad me. J: Sic faciemus. A: Iã propero in casam Sara, sume properè tria sata farinæ siliginea, ex qua deposita facias panes subcinericios. Nam adventant nobis hospites, quos ego: volo accipere lautè. Itaq iam curro ad bovile: volo enim mactare vitulum, quo eos tractem opiparè, tu interea cura, ut nihil desit eis quod opus sit hospitibus.

S:

S: Fiet. Propera Hagar, incende ignem, tepefac aquam ad depsendum, dum ego promo farinam. Agè iam dum aqua tepefit, para mactrum. Subige farinam: expediamus omnia quæ iussit Herus. A: Macta eum expeditè puer. Heus Sara. S: Quid vis mi vir? A: Cura nobis luculentum focum. S: Iam accensus est. A: Impone ahenū. Volo ego hospites meos curari diligentissimè atq humanissimè. Estne adhuc detracta pellis isti vitulo, puer? P: Imò iam dissectus est. Coniiciamus hæc frusta in ahenum. Subiice tu plura ligna, ut coquantur celerius,

Despuma jus. Hagar, instrue mensā:
sed foris in umbraculo, sub arbore. Ni=
hil libentius quàm viatoribus benefa=
cito: et certè eos negligere, inhumanum
est. Hospites, omnia sunt parata: ac=
cumbite, et vescimini læto animo. Ha=
betis hic butyrum, habetis et lac. Bo=
ni consulite quod adest, quodq Deus lar=
gitur in præsentia. Puer appone eis
vitulinam. S: Ubi est Sara, uxor tua?
A: Adest in tabernaculo. S. Cum revi=
sam te eadem tempestate anni quæ
nunc est, habebit Sara uxor tua fi=
lium. S: Ha ha he, ridiculum. Ego iā
victa sum, et indulgebo voluptati, sci=
licet: cū meus quoq dominus consenu=
erit.

erit. I: Cur tandem ridet Sara, negans se posse parere, quia consenuit? Estne aliquid, quod Iova non possit efficere? Cum revisam te, inquam, anno vertēte, habebit Sara filium. S: Ego nō risi. I: Imò verò risisti. Sed iam pergamus conficere iter reliquum. A: Ego comitabor vos, nisi molestum est. I: Egone ut celem Abrahamum, de eo quod sum facturus ex quo profectura sit gens maxima et potentissima, per quem omnes gentes orbis terrarū sint consecutura felicitatem? nam certo scio, eum precepturum esse suis liberis, et porrò suæ in posterum stirpi, ut vivant ex meo præscripto, et colant iu-

stitiam

stitiam atq jus, ut ego præstem Abra=
hamo quæ promisi ei: profectò non
celabo. Abrahame, volo tibi indicare
qui sim, et quo eā. Ego sum Iova. Cum
viderem dissipatos esse rumores de
tot tantisq flagitijs Sodomitanorum
et Gomorræorū, statui devenire huc,
et explorare, utrū sint planè profli=
gati, quemadmodū accepi fama et
auditione: an non sint. S: Nos quidē
antecedamus. A: Sed quid perdèsne
etiam bonos unà cum improbis? Si
erunt quinquaginta viri boni in ur=
be, an etiam perdes? neq ignosces illi
loco, propter illos quinquaginta bo=
nos, qui erunt in eo? Absit ut tu sic
facias,

facias, ut interficias bonos cū malis,
sitq eadem conditio proborū et impro=
borum. Absit ut tu, qui moderaris; to=
tū orbem terrarū, non facias æquum.
D: Si invenero in orbe Sodoma quinqua=
ginta viros bonos, ignoscam toti loco
propter eos. A: Facio fortasse audacter,
qui audeam alloqui te Dominum
meū, ipse pulvis et cinis: sed tamen
si forte defuerint quinque de quinqua=
ginta bonis, an propter quinque excin=
des totam urbem? D: Non evertā, si in=
venero ibi quadraginta quinq viros
bonos. A: Quid si quadraginta? D: Etiā
propter quadraginta abstinebo. A: Quo

so,

so ne ægrè ferais Domine, si pergo quærere. Quid si triginta? I: Etiam sic abstinebo. A: Possim videri audacior, qui alloquar Dominum meum. Quid si viginti? I: Etiam eorum causa non pervertam. A: Interrogabo te hoc posterum, si tibi gravis non sum, quid si decem? I: Propter decem non evertam. I: Jam advesperascit, et nos appropinquamus urbi. L: Video huc adventare duos hospites. Ibo eis obviā ut eos dedecam ad me. Salvete viri præstatissimi. I: Salve et tu vir humanissime. L: Peto à vobis, ut divertamini in domum meam, ut ibi lo:

tis

tiis pedibus pernoctetis cras repetituri vestrum iter. G: Imò pernoctabimus in foro. L: At ego non patiar, divertimini ad me: accipiam vos, si non laute, at certè hilarè. G: Fortasse erimus tibi graves. L: Iucundi potiùs: ne veremini. Tam mihi erit gratum, vos accipere hospicio, quā esset accipi à vobis, si istic essem. G: Postquam tantopere vis, nolumus esse pertinaces. L: Ergò sequimini me. Hic est mea domus. Intrate: q bonū sitt. Uxor cura calefaciendam aquā, ad lavandos pedes horū hospitum: et simul confice panes coquendos

in

in foco. Vos interea hîc conquiescite, dum paratur cœna. Age iam uxor, construe mensam: fac ut omnia sint nitidissima, ne quid offendat animos horum. Hospites accumbite, utimini læto animo his, quæ suppeditant nobis in præsentia divina benignitate. Sed quid? quem tumultum audio uxor? quis est iste clamor? quæ turba excitantur? Uxor Loti. Hei mihi, perijmus mi vir. L: Quid tandem est mali? U: Tota civitas, mi vir, obsidet ædes nostras. Iuvenes, senes, deniq[ue] universi circumsident nos. L: Valde vereor, quo hæc evasura sint. Sed audio clamantes. So: Heus

heus

heus Lote, ubi sūt homines isti, qui venerūt ad te sub noctē? Produc eos nobis, ut eos cognoscamus. L: O flagitium. Sed ne trepidate hospites: exibo ad eos et obserabo post me ianuam. Adsum. Quid clamatis? So: Volumus videre hospites, qui diversantur apud te. Lo: Obsecro vos, fratres mei, ne tantum scelus faciatis. S: Sunt mihi duæ filiæ, adhuc à viris integræ: eas malo dedêre vestræ libidini, quam sinere ut quid nocealis his hominibus, qui commiserunt se sub præsidium mei tecti. So: Recede paulisper isthuc, ut consultemus de ista re. Quid facimus, populares? acci-

piemusne puellis ea conditione, ut dimittamus iuvenes? Al: Non est opus longa deliberatione. Iste unus peregrinatur in nostra civitate, et nos reget, si diis placet. S: Iam te Lote pejus mulctabimus, quàm ipsos: ne tu putes nos velle subjici peregrinis. Agite, invadamus eũ. S: Recipe te confestim ad nos Lote. Lo: O facinus audax, ô profligata et perditam nationem. Obseremus fores firmissimè. S: Effringamus fores: occidamus istos advenas, qui cùm nusquã possint habitare, venirunt ad nos. S: Ne trepida hospes, nunquam erumpent nobis invitis. Lo: O Inauditã nequitiam. Siccine hic violari hospi-

tes

tes, et peregrinos, quorum jus debet esse sanctissimū? G: Lote teipsū. Iam videbis ultionem præsentem. So: Quid est hoc, ô cives? sumne ego cæcus, an obortæ sunt tenebræ densissimæ? Al: Nescio quid accidat aliis, sed ego non magis dispicio oculis, quā calcibus. Ubi est janua? Al: Cave cave ne incidas in me. Hei mihi fregi frontem ad parietem. Al: At ego nescio ubi terrarum sim, neq possum invenire exitum ex hoc loco, neq ingressum in aliū. G: Lote si quos habes præterea generos, aut filios, aut filias, deniq quoscunq habes in urbe, educ ex hoc loco. Nam

nos

nos quidem iam delebimus hunc locum. Huc enim ad hoc ipsum missi sumus a Iova, apud quem increbuit tanta importunitas horum. Lo: Habeo vobis gratiam, qui habeatis rationem non solùm meæ salutis, sed etiam meorum. Iam adeo eos. Ux: Valde sum solicita de meo viro, qui est egressus domo: ita consceleratus est hic totus populus. Metuo ne quid gravius patiatur, etiam à suis. Nam hodie nulla sancta fides est, ne inter fratres quidem. L: Iam redeo. F: Quid egisti? Lo: Visus sum

jocari eis,

iocare eis, quorum saluti providebam. Al: Homines sunt desperati. Pereant, quoniam nolunt servari. Sed iam diluculum est, et tempus admonet emigrandum esse hinc. Agedum, adiunge tibi uxorem tuam, et duas filias, ne aggregeris ad interitum tam perditæ civitatis. Quid cunctaris? nunquā potest nimis maturè vitari periculum. Lo: Atqui non videtur emigrandum tam manè. S: Atqui nos nō sinemus te perire, quin potius manu educemus et te et tuam coniugem, et filias. Agite, exeamus ex urbe. Sed cave, si tuam vitam amas, ne respicias

post

post tergum, neve usquā moreris in planicie. Evade in mōtes, ne pereas. L: Peto à te Domine, ut remittas hoc mihi, postquam tu pro tua benignitate devincis mè tanto beneficio, ut custodias mihi vitam. Certe non potero evadere in montes, quin me attingat illud malum, quo moriar. Sed est hic propinquum oppidulum ad confugiendum in quo quæso ut liceat mihi evadere, et ita consulere vitæ meæ, est sanè perparvum. G: Etiam in hac re indulgebo tibi, ut non evertam istud oppidum. Confer te illò neque enim licet mihi facere

quicquā

quicquam, quin tu eo perveneris.—

Sententia.

Deus versatur cum piis, eisq patefacit arcana sua, et eos remuneratur, et tuetur. Mavult Deus ut innumerabiles impii vivant, quàm ut vel unus pius unà cum illis pereat. Maior est Dei in unum pium amor, quàm in omnes impios odium, quem quidem eius amorem debent imitari pii.

Abrahamus. Gen. 22.

Argumentum.

Abrahamus iussu Dei, filium suū Isaacum vult immolare. Deinde prohibente Deo, immolat arietem.

Abrahamus, Isaacus, Senius.

Iam tertium diem iter facimus, et videor videre procul locum destinatum sacrificio, vos hic operimini unà cum asino, dum ego et puer imus illuc, ut adoremus Deum, postea redituri ad vos. Tu Isaace portabis hæc ligna ad comburendā hostiam, ego feram ignē et culter. Eamus. I: Mi pater. A: Quid vis fili mi? I: Hic quidē est ignis, et ligna, sed ubi est agnus immolandus? A: Deus providebit ipse sibi agnum in sacrificium, fili: nos interea pergamus

Ecce

Ecce venimus in locum, quem Deus
dicebat mihi. Construamus hic aram.
Recte est: disponamus lignum. Nunc
mi fili oportet ut te colligem; mactemque
quando ita visum est Deo optimo maxi=
mo, cujus voluntati resistere nefas est. Is:
Mi pater, si ita certum est Deo, fiat.
Nam didici, ei, tibique parere in rebus
omnibus. A: Pater omnipotens, cuius est im=
perare, obsequor tuis iussis tibique macto
hanc hostiam, hoc cultro, mea ipsius
dextera. G: Abrahame, Abrahame. A:
Quis me vocat? G: Cave ne afferas ma=
num puero, cave ne laedas. Jam enim
mihi satis perspecta est tua religio

et pietas, qui propter me non peper=
ceris filio, eiq unico. A: Hem quid hoc
rei est? Sed ni videóne arietem in du=
mo hærentem cornibus? Salva res
est: vivet Isaacus: hoc mactabitur
gratior Deo victima.

Sententia.

Nihil tam difficile aut durum est,
quin id possit qui credit. Deus suo=
rum pietatem remuneratur.

Ephron. Gen: 23.

Argumentum.

Abrahamus mercatur ab Hettæis fun=
dum ad sepulturam Saræ uxoris suæ.

Abrahamus, Hettæi, Ephron.

Ego sum peregrinus et advena inter vos.

Hettaei. Quare Tribuite mihi possessionē
sepulturæ inter vestras, ubi sepeliam
Saram conjugem meā, quæ mortua est,
ut scitis. He: Attende nos Domine. Tu
es quidem princeps divinus in nobis:
tuū est eligere è nostris sepulchretis,
ubi inhumes tuum mortuum. Nemo
nostrûm prohibebit te suo sepulchro,
quo=minus sepelias in eo. A: Ago vobis
gratias pro vestra tanta humanitate
ac liberalitate. Sed si vobis cordi est
ut sepeliam meum defunctum, et aufe-
ram è conspectu m̄eo: concedite mihi
præterea, ut agatis pro me cum Ephro-
ne filio Sigoris, ut attribuat mihi ca-
vernā duplicem, quā habet in extre=

mo

sui agri: et attribuat insto argento, in vestra præsentia, in usum sepulchri. E: Ausculta mihi potius Domine. Ego tibi dono et agrum, et cavernā agri, et quidem in præsentia meorum popularium. Sepeli tuum mortuum. A: Imò tu potius ausculta mihi. Ego solvam tibi pecuniam pro agro, eam tu accipe à me. E: Domine attende. Hic fundus, quo de agitur inter nos, est quadringentis siclis argenti: si vis sepelire tanti. A: Accipio tanti. Et jam appendam tibi præsentem pecuniam. Vos Hettæi estote testes, ut Ephron addicat

mihi

mihi in possessionem, quadringentis his siclis argenti, agrum suum duplici caverna, qui ager est è regione Mambræ, id est, Hebronis, unà cū ipsa caverna, et omnibus arboribus, quæ sunt undiq in toto spatio ejus. E: Addico. H: Testes erimus.

Sententia.

Iustitia commendat hominem apud eos qui non sunt omnino perditi.

Rebecca Gen: 24

Argumentum.

Dispensator Abrahami ducit Rebeccā filiā Labanis Mesopotamiā, in matrimoniū, Isaaco filio.

Dispensator Abrahami, Rebecca, Laban, Bathuel. -

Heus heus puella, da mihi bibere paulū
aquæ ex tua urna. R: Imò verò perlibet, vir
optime. Hem, bibe. Quinetiā adaquabo tuos
camelos, quantū sat erit. D: At ego te, pro i=
sto beneficio, dono hæc inaure, atq; his dua=
bus armillis. Sed ego fac sciam, cujus sis
filia, et an sit in ædibus tui patris locus, ubi
possimus pernoctare. R: Equidē sum filia
Bathuelis, quē Melca peperit ex Nachore.
Straminis autē et pabuli apud nos affatī
est, nec nō locus ad pernoctandū. Sed ego cur=
ro in oppidū, ut nunciē hæc omnia domi,
ita ut habent. D: Ago tibi gratias Jova, quod
nō destituisti tua bonitate, et fide, Abraha=
mū herum meū, tui cultorē: qui me deduxe=
ris per eam viā, qua venirē domū cognatorum
domini mei. L: Ain tu? R: Ita est. L: Et dono

dedit

dedit tibi istam inaurē et armillas? R. Etiam.
L: Ubi reliquisti? R: Ad fontem, et ecce eum ti-
bi apud camelos. L: Precor tibi Jovā propitiū
homo. D: Et ego tibi vicissim, vir humanissime.
L: Narravit nobis hæc soror mea Rebeca, qui-
nam sis, et unde venias. Quod cum primum
audivi, statim curavi parari tibi diversori-
um, et tuis camelis stabulū, ne foris maneas.
Quamobrem sequere me. D: Ago tibi gratias
pro tanta comitate et diligentia. Sequor. L:
Eamus hac. Hic sunt ædes nostræ. Vos cura-
te hos camelos stramine et papulo. Vos af-
ferte aquam lavandis pedibus hujus,
et comitum. Bene est, accumbite. D: Da-
bitis mihi veniam. Nō capiā cibum, quin
prius dixero, cujus causa huc venerim.

L: Dic ergo. D: Ego sum servus Abra-
hami hominis, quē Ditavit mirum in mo-
dum, ove, capra, bove, argento, auro, servis,
ancillis, camelis, atq asinis: cui etiam iā
seni Sara uxor peperit filium, quē ipse
constituit hæredem ex asse, meq etiam
jurejurando astrinxit, ne locarem ei nup-
tum, quæ esset ex Cananeis, in quorū terra
habitaret ipse: sed irem domū paternā
eiq eligerem uxorē gentilē. Cui cum ego
dicerem: Quid si mulier nollet me sequi?
Deus inquit ille, cui ego per omnē vitam
parui, tecum mittet nuncium suum,
qui tibi secundabit hoc iter: ita sumes
filio meo uxorē mihi gentilē, ortamq ex do-
mo paterna, hac re exolveres te religione ju-
risjurandi

risjurandi; quo te astringo: si forte non
impetraveris ut mulier te sequatur.
Ita persuasum est mihi ut venirē.
Cumque hodie venissem ad fontem, ita
cogitabam mecum. Jova Deus heri
mei Abrahami: si tu mi ades in
hoc itinere, da mihi ut me nunc
hic stante ad fontem, veniat
puella hastura, quæ mihi rogitan=
ti det aquam ex urna bibendā,
atque etiam aquetur meos
camelos, ut intelligam eam esse quā
destinasti hero meo. Vix hæc
mecum tacitus cogitaram,
cum subito ecce e=
gressa

gressa Rebecca, ferens urnam in humeris, descendit ad fontem, atque haurit, & cum petivissem potum ex ea, confestim deposita urna offert, & dicit etiam ipse adaquaturã cameos: quod & fecit, adaquavitq; me & camelos. Ego quęsivi ex ea, cujus esset filia? Respondit Bathuelis filii Nachoris ex Melca. Tum ego accommodavi fronti ejus in aurem, & manibus armillas, & summissè adorans Jovam Deum heri mei Abrahami gratias egi, quod deduxisset me in rectam viam, ad conciliandam filiam herilis cognato filio herili, quam ex his argenteis intellexi eam esse. Nunc ergo, si certum est vobis facere hoc beneficium domino meo, facite ut sciam: sin minus, nihilo secius, ut insistam aliam viam. L. Hæc res plane ex Deo orta est, neque nos omnino possumus repugnare tibi. B. Ita habet. Proinde habe tibi Rebeccam tuo arbitratu, eamq; ducito nuptatum hero tuo, sicut visum est Jovę. D. Gratiam habeo Deo primum, quia ita voluerit: deinde vobis, quia non repugnaveritis. Tu verò Rebecca, & vos, non recusatis hæc quantulacunque dona, quæ attuli jussu mei domini.

Deus dirigit pios in viam, eorumq; actionem secundat.

ARGUMENTUM.

Esavus vendit Iacobo fratri prærogativam ætatis.

Esavus, Iacobus.

IMPERTI mihi de rufo isto, nam redeo ru-re exanimatus lassitudine. I. Vende mihi in præsentia Prærogativam tuæ ętatis. E. En ego jam jamq; emorior: quo mihi istam prærogativam? I. Ergo confirma mihi jam nunc venditionem jurejurando. E. confirmo quid vis? juro, addico, nihili facio jus istud ætatis, præ edulio.

SENTENTIA.

Brevissima voluptas hominem privat perpetuis bonis. Idem usu veniet impijs, qui amore carnalium voluptatum prodigunt bona cœlestia.

VENATOR, Gen: 27.

ARGUMENTUM.

Iacobus arte materna prævertit à Patre felicitatem Esau, Esavus seriùs veniens frustrà lacrymatur.

Rebecca, Iacobus, Isaacus, Esavus.

PAter tuus misit venatum fratrem tuum Esavum, me audiente, ut afferat ferinam ex qua confectum palpamentum ipse edat, eiq; benè precetur à Jova, antequã moritur. Nunc audi, fili mi, quid velim à te fieri. Adi pecus, & inde afferto mihi duos hœdos optimos, ex quibus conficiam patri tuo edulium, quali maximè delectatur: quod offeres ei, ut tibi benè precetur, priusquam excedat vita. JA. Sed frater pilosus est, ego depilis. Quod si fortè pater me attrectaverit, putabit se mihi esse ludibrio,

brio, itaq; mihi malè non benè precabitur. R. Istam imprecationem ego præstabo nate: tu modò gere mihi morem. JA. Si ita jubes certum est obsequi, eo. RE. Mihi magnopere curandum est, ut agam hanc rem callidè & prudenter, ne meus maritus deprehendat fallaciam. Nam ut amat rusticum illum Esavum, nunquam eum postponet Jacobo, nisi fraude inductus. Ego verò Jacobum plus amo, & studeo eum obrepere infelicitatem, quam conciliabunt patris preces ei, cui benè ominatus fuerit. JA. Redeo mater: affero hœdos. R. Factum benè: agedum parem cupedia patri tuo cujusmodi scio suavem esse ejus palato. Rectè est, parata sunt omnia, non age, induā tibi vestimenta preciosa Esavi, quæ habeo penes me. Hic ornatus te concedet. JA. Quid manus & collum, quod pilis caret? R. Vestientur pelle hœdorum. Bene habet: accipe nunc hanc escam, atq; hunc panem, quē confeci. Abi, vide, ut agas prudenter. JA. Dabo operam. Pater. IS. Qui tu es fili? JA. Esavus primogenitus tuus. Exequutus sum mandatum tuum, surge, age, vescere ferina, ut mihi benè preceris. IS. Quid sibi vult, quod tam citò nactus es, fili. JA. Jova, Deus ille, quem colis: objecit mihi. IS. Ac-

 cede

cede huc, ut te attrectem fili, sciamque utrum sis ipse Esavus, nec ne. Quid hoc? vox quidem Jacobi est, sed manus Isavi. Tu ne ergo ipse natus meus Esavus? JA. planissime. IS. Accede ad me, ut vescar tua ferina, fili, tibiq; bene precer. Svavis esca sanè: funde vinum. IA. Hem tibi. IS. Nunc age, amplectere me. Quam suavis odor venit ad nares meas? Fragras, fili mi, non aliter qvā solet ager lætus munere Jovæ. Faxit Deus, ut terra pingvis irrigata rore cælesti effundat tibi magna copia segetes & uvas, tibi serviant nationes, te colant populi, dominus sis fratrum tuorum, teq; revereantur ex eadem matre nati qui tibi imprecabitur, esto execrabilis & infelix: qui tibi benè volet & optabit, esto fortunatus. IA. Bene gessi meum negocium mater. Non agnovit me, & ax attrectatione patavit esse Esavum. RE. Bene est. Sed Esavus jam reversus parat ferinam, quam offerat patri. Videamus, quid agat: nam multùm fallet eum spes. ES. attolle te mihi pater, & vescere mea ferina, ut mihi benè preceris: IS. Nam quis tu es? E. Rogas? primogenitus tuus Esavus. IS. Totus obstupesco, horreoque. Quis ergo is est, qui modò mihi attulit ferinam? Nam ecce ea prorsus comedi ante tuum adventum, eique fau-

ſta omnia ſum precatus: quę res rata erit. E. Heu mihi, num quid cauſę eſt, quin ergò perpetuò perierim? Attamen mihi quoque benè precare pater. IS. Frater tuus rem aſtu tractavit: abſtulitque fauſtitatem tuam. E. Næ ille probè reſpondet ſuo nomine, qui me jam bis circumvenerit. Primùm enim fraudavit me prærogativa ętatis: deinde nunc intercepit bonam precationem mihi debitam. Sed nihilne tibi reliquum feciſti? quo mihi fauſtum aliquid precare? IS. Profectò feci eum dominum tuum ſtatuique ut fratres ei ſervirent, eumque munivi frumento & vino. Quid tibi jam faciam fili? E. Solumne id habebas? Imperti etiam me aliqua felicitate: Hem quid agam miſer? IS. Habebis quidem domicilium minus bonum & â pingvitudine ſoli, & à ſupero rore cœli, & vives gladio, ſervies fratri, veruntamen erit tempus illud, cum viciſſim vinces executiesque jugum eius de collo tuo. E. Non procul abeſt luctus à patre meo. Nam certum eſt mihi, interficere Jacobum fratrem.

SENTENTIA.

Properandum eſt, & arripenda occaſio. Serò plorat Eſavus, ſerò venitur ad colligendum Manna poſt ortum Solem, aut die Sabbathi. Serò afferuntur falces poſt meſſam, cum jam nihil ſupereſt in ſpicilegio. Serò pulſant fores fatuæ virgines. Serò conabuntur intrare pigri per portam jam clauſam.

JACOBUS PROFUGUS. Gen. 29.

ARGUMENTUM.

Iacobi profugi congreßio cum Rachele sobrina sua.

Iacobus, Pastores, Rachel.

FRatres unde estis? P. Ex Charra. I. ecquid nostis Labanem filium Nachoris? P. Maximè. I. Valetne? P. Valet; atq; ecce tibi Rachelem filiam ejus, huc venientem cum pecudibus. I. Hem diei multum adhuc est, nec dum tempus est cogendi pecoris, quin aquetis pecudes, deinde ituri pastum? P. Non possumus, donec convenerint omnes greges, quo avolvamus saxum ab ore putei, atq; ita adaquemus. I. Sed venit Rachel agens pecus, quid cesso avolvere saxum, ut hauriam ei aquam, atque hanc primam ab ea ineam gratiam? O mea Rachel amplectere me. R. Abstine tu manum, quis tu es? Ego sum Jacobus patruelis tuus, filius Rebeccæ, non contineo lachrymas prę gaudio. R. O felicem adventum! Sed ego cesso ire in urbem, ut nunciem hæc meo patri?

SENTENTIA.

Gaudent mutuo congressu consangvinei. Sunt autem pij omnes inter sese divina consangvinitate conjuncti.

LABAN. Gen. 31.

ARGUMENTUM.

Laban fugientem Iacobum assecutus, cum eo jurgatur. Deinde fit inter eos fœdus.

Laban, Iacobus, Rachel.

Quę

QUæ ratio impulit te, ut inſcio me abduceres meas filias tanquã ferro partas? Cur clam & neſciente me aufugiſti, neque feciſti me certiorem, ut proſequerer te voluptate carminum, tympanorum, cithararum? neq; permiſiſti mihi, ut oſcularer meos natos & natas? Stultè ſanè feciſti, & erat mihi in manu nocere vobis. Sed Deus veſter patrius heri monuit me, ut caverem, ne te offenderem ulla re. Verùm eſto, profectus ſit ſanè præ deſiderio quod capiebas è domo paterna, Deos verò meos cur furatus es? I. Illud feci adductus metu, veritus ne tu eriperes mihi tuas filias. Quod autem attinet ad tuos deos, ſi quem penes inveneris eos, per me quidem plectatur capite. Noſcita præſentibus neceſſarijs noſtris, ſi quid tui eſt apud me. L. Rectè dicis. Perſcrutabor veſtra tabernacula. IA. Non recuſo quo minꝰ veſtiges omnia. RA. Video me eſſe in magno periculo. Nam Laban pater meus conquirit per omnia tentoria ſuos deos penates, quos ego furata ſum, meo viro neſciente. Quod ſi furtum deprehenditur, concitavero magnas turbas. Comminiſcenda aliqua fallacia eſt, & quidem ſubitò, nam meus pater jam aderit hic. Probe inveni viam, obruam eos in hoc

ſtercore camelino, deinde ſedebo ſuper, facilè eum fallam. L. Rimatus ſum acerrimè tabernaculum Jacobi, tum Liæ, tum duarum ancillarum, nuſquam inveni. Reſtat tabernaculum Rachelis: in quo ſi non erunt, mirabor. Hęc omnia ſunt mihi perſcrutanda. Hic quidem non ſunt: neq; hic. Quid ſi ſub hac culcitra? tantundem. At in hoc angulo erunt; at non ſunt. R. Noli ęgre ferre domine, quod non poſſum aſſurgere tibi: nam ſum in menſtruis. L. perquiſivi omnia diligentiſſimè: ſed nuſquam comperi meos deos penates. I. Quodnam concepi tantum ſcelus, aut quod facinus admiſi in te, ut tu me ſic perſequerere? Scrutatus es omnia mea conſilia, ecquid inveniſti de ulla ſuppellectile tuæ domus? Prome huc coram neceſſariis utriuſq; noſtrûm, ut ipſi judicent de utroq; noſtrûm. Jam viginti annos egi apud te, tuæ oves & capręnunquã fuerunt infœcundæ: non comedi arietes tui gregis, nihil ad te retuli ereptum feris: ipſe ſemper præſtiti damnum: tu mihi ſemper imputaſti, ſi quid per furtum amiſſum eſt, tam interdiu quam nocte meo periculo amiſſum eſt. Denique ea fuit mea conditio, ut & de die conficerer æſtu, & de nocte gelu, & interea ſomnus abeſſet ab oculis meis.

is. Jam hic mihi vigesimus annus agitur, cum sum domi tuæ. Servivi tibi quatuordecim annos pro tuis duabus filiabus: sex autem pro ovibus & capris: cum tu interea mutavisti mihi mercedem decies. Quod nisi Deus patrius, videlicet Deus Abrahami, & terror Isaaci affuisset mihi. tu quidem dimisisses me vacuum. Sed respexit ille miserias & labores, quibus sum perfunctus: id quod heri satis ostendit. L. Meæ sunt hæ filiæ, mei filii, meum pecus: denique quicquid hîc vides, meum est. Et nunc quo pacto optime consulam meis his filiabus & filiis, quos pepererunt? Opinor, si ego & tu feriemus fœdus, quod sit testimonio utrique nostrûm I. Optimè ego hîc erigã cippum ex hoc saxo: vos mei propinqui accumulate lapides. Capiamus cibum super hoc tumulo. L. Hic hodie tumulus erit medius testis, inter me & te. I. Perplacet, atq; ex hac re vocetur Galaatus. L. Aut etiam Masphæ, ut significet: Deum aspecturum quid fiat à me & te, cum discesserimus alter ab altero. Quid si tu eris durus meis filiabus, aut si duces alias in matrimonium præter eas, tum hæc pacta perinde sunto, atque si nulla facta sint. Atque hujus quidem rei testis esto De-

us

us utrique. Vides hunc tumulum, vides & hunc cippum, quem extruxi inter me & te: Hic tumulus, & hic cippus, testes sunto, neque, me adversum te, neque te adversum me transiturum ad nocendum. Deus Abrahami, & Deus Nachoris utriusq; patris sunto nostri vindices. I. Ego conjuro per terrorem mei patris Isaaci. Atque ut hęc sint sanctissima, faciam hodie sacrificium in hoc monte, ad cujus epulas vos omneis invito. L. Conciliemus.

SENTENTIA.

Deus suos tuetur ab adversariis.

JACOBUS REDUX. Genes. 33.

ARGUMENTUM.

Iacobus ex Mesopotamia rediens Esavum fratrem donis placat.

Esavus, Iacobus.

O Salve multum, mi frater charissime. I. Salve & tu plurimum, germane mihi optatissime. E. Ut te libenter amplector post longum spacium temporis. I. Et mihi profectò tam diu nihil fuit jucundius, quàm nunc videre te incolumem, itaq; prae gaudio non teneo lachrymas. E. Nec ego possum non flere, ita totus laetitiâ gestio. Sed quid sibi vult iste grex mulierum & puerorum, quos tecum ducis? I. Uxores sunt, & liberi, quib⁹ me Deus, quae sua est liberalitas, ditavit. E. Quid autem tibi vult totus

ille

ille grex quem offendi veniens? I. Volui te eo dono mihi placare. E. Satis multa habeo frater, habe tibi tua. I. Ne repudia me quæso, si te mihi propitium habeo, accipies à me munusculum. Nam quod vidi faciem tuam, videor mihi vidisse numen quiddam: nec mirum, qui mihi tam facilis fueris. Itaque quæso, ut accipias a me munusculum quod ad te adductum est: postquam Deus pro sua benignitate tam multis bonis me cumulavit, ut nulla re caream. E. Quando urges tantopere, accipio, etsi nisi opus erit. Age eamus? ego ibo una tecum. I. Scis pueros esse teneros, ovesq; & capras & boves prægnantes: quod si fatigentur vel unum diem, actum est de ovibus & capris omnibus, interibunt. Sed amabo, i præ, ego pergam clementer & placide, prout postulant ea quæ præ me duco, ipsique pueri, donec veniam ad te in Seir. E. Saltem relinquam tibi aliquot ex meis comitibus. I. Quid opus? gere obsecro mihi morem.

SENTENTIA.

Potentiorum ira comitate & summissione est lenienda.

JOSEPHUS VENDITUS. Genes. 37.

ARGUMENTUM

Iosephum ob invidiam vendunt fratres mercatoribus Ismaelitis

Simeon, Levi, Ruben, Iosephus, Iudas, Mercatores.

ECce vobis somniator ille. Agite occidamus

damus eum: dejiciamusq; corpus ejus in aliquem specum. L. Sed quid renunciabimus patri de eo? S. Devoratum esse ab aliqua fera. Videbimus quorsum evadent ejus somnia. R. Impium fit, maculare manus sangvine pueri, idq; fratris. Deducimini ab ista mente. Nihil potestis gravius consulere in nos, aut in patrem nostrum. S. Unde tibi incessit ista nova religio? Vis ergo sinamus eum vivere, qui suis in somnis portendit, nos omnes, ipsosq; adeo parentes fore sibi supplices? An non dignus est, qui eat somniatum apud inferos? R. Frater, si ita futurum est, qui caveas? sin minus, quid times? Usq; adeone indignum tibi videtur, si puer imperitus somniavit? quid potest esse culpæ insomniis? postremò si adeò obfirmastis animum, neque potestis avocari ab isto consilio, est hîc puteus sine aqua: saltem abstinete manus, dimittite in puteum, culpa erit aliquanto minor. S. Videris Ruben tu, nobis certum est, perdere puerum. JO. plurima salute vos impertio, fratres amantissimi. S. At nos te malo maximo impertimus, qui somnias, te coli à fratribus, quos nunc salutas tam blande. Agite, discindamus vestem hanc versicolorem, quâ pater eum ornavit delicatulum puellum. JO.
Hei

Hei mihi, quid cogitatis mihi facere? L. nec abimus. IO. Ah ne facite. S. Stat ſententia. IO. O fratres chariſſimi, per Deum optimum maximum, per communem noſtrum parentem, qui conficietur mœrore, obſecro, obteſtor, quid feci? quod eſt meum ſcelus? quæ mala mens vos agit? S. Fruſtrà rogas. IO. Patrem veſtrum? S. Certum eſt. IO. Ah veſter ſum, veſter ſum frater. S. Surdo canis, demitte. R. At ego ſubduco me hinc, non ſuſtineo adeſſe in tam triſti ſpectaculo. IO. Heu me miſerum, quo detrudor? nimirum ad manes. O pater, pater quàm triſte nuncium accipies de filio, in quanto luctu trahes vitam: Juda obſecro tuam fidem, miſerere mei, miſerere parentum. L. Sedeamus hîc meridiaturi. IV. Video marcatores quoſdam venientes: vultis auſcultare mihi? Quid profuerit nobis cruenta cędes fratris noſtri? Vendamus eum potius Iſmaelitis, quos videtis venientes. Ne afferamus hoſtiles manus fratri: abſtineamus à ſangvine. Nam certè frater noſter eſt, procreatus eodem ſangvine. Agite, ſinite vos exorari. L. Rectè ais. S. Sed ne forte... IV. Frater ne metue, amittes eum venditione non minus quàm nece L. Ita eſt, accedit etiam quæſtus ex venditione: quem

quem quęstum amittemus, si eum necaverimus. SI. Sine fiat. IV. Heus marcatores, vultisne emere puerum quendam elegantem? M. Fortasse: fac videamus. IV. Extrahite eum è puteo: empturi sunt. IO. Nunc quidem mihi pereundem est, video, extrahor ad cædem. IV. Ne trepida, non necaberis, sed venderis. En nobis puerum lepida forma. M. Herclè, bellum, & ingenuum. Quanti eum judicatis? IV. triginta argenteis. M. Accipimus. Accipite pecuniā.

SENTENTIA.

Invidia homines impellit ad quodvis facinus. Et Deus non quidem deserit, sed ut exploret, in extremos angores venire patitur.

JOSEPHUS CAPTIVUS. Genes. 40.

ARGUMENTUM.

Iosephus, captivus interpretatur somnia Prægustatoris & Pistoris Pharaonis.

Iosephus, Prȩgustator Pharaonis, & Pistor.

QUid accidit, ut hodie vultu sitis adeo mœsto? PR. Somniavimus uterque & caremus conjectore. IOS. At habet Deus conjectores. Agite narrate mihi. PR. Videbar mihi in somnis videre ob oculos vitem, ex qua tres palmites orirentur; quæ deinde quasi germinaret, produxit florem, unde uvæ plenæ racemis maturescebant. Erat autem mihi in manu poculum Pharaonis, itaq; cepi uvas, easq; in id expressi, deinde tradidi ei in manum IO. Hæc est

inter-

interpretatio: Tres palmites tres dies sunt, hinc ad triduum Pharao jubebit te produci è carcere, restituetq; in locum muneris pristinum, stabisq; ei ad cyathos, ut ante. Quamobrem ubi adeptus fueris hoc tantum bonũ, facito quęso, ut memineris mei, præstesq; mihi hoc beneficium, ut facias mentionem mei apud Pharaonem, meq; extrahas ex hac domo. Nam surreptus sum clam ex terra Hebræorum: neq; quicquam feci, quamobrem compingerer in carcerẽ. PI. rectè sanè interpretatus es. Sed audi meum quoq; somnium. Tria alba canistra erant super capite meo, in quorum summo inerant Pharaonis omnis generis cibi pistorij, quos inde aves comedebant. I. Accipe conjecturam. Tria canistra tres dies sunt. Ab hinc tres dies jussu Pharaonis securi ferieris, atq; in crucem tolleris, ubi alites vorabunt tuum cadaver.

SENTENTIA.

Deus piis arcana detegit: idemque viam ad eorum salutem sæpè longè ante præparat.

JOSEPHUS CONJECTOR Genes. 41.

ARGUMENTUM.

Iosephus interpretatur Pharaoni duo somnia, ob eamque causam Pharao præficit eum toti Ægypto.

Pharao, Iosephus.

Somniavi quiddam, quod nemo mihi potest interpretatione explicare. Te autem

audio esse conjectorem somniorum, ideoque accersivi. I. Equidem is sum, per quem Deus interpretatur somnium tuum Pharao. Itaq; narra. PH. Videbar mihi adstare ripa fluminis: atq; ex eo exierunt septem vaccæ benè habitæ, & pulchrę visu, quæ pascebantur in carecto. Ecce autem deinde septem aliæ graciles, & deformes supra modum & tenui corpore, quales nunquam vidi in Ægypto: quę devoraverunt priores, quas cum demisissent in sua viscera, tamen id nō apparebat: adeò semper macie deformes erant, ut prius. Ego somno solutus sum. Deinde rursum oppressus somno videbar videre septem spicas crescentes in uno calamo, opimas & formosas, secundum quas succrescebant totidem alię graciles & tenues, & exesæ uredine, quæ devoraverunt septem illas generosas. Hæc ego indicavi conjectoribus: sed nemo est, qui possit mihi explicare. I. Somnium tuum unum est Pharao, Deus præmonet te eorum, quæ facturus est. Septem vaccæ generosę sunt septem anni, item septem spicę, idem volunt: unum idemq; somnium est. Septem verò vaccæ, & spicæ tenues septem alii sunt anni, quibus fames vigebit. Hoc idipsum est, quod dixi: Deus quod facturus est, tibi indicat.

dicat. Sic habeto: ſeptem annos proximos futuros eſſe feliciſſimos frugum terræ, pręſetim in Ægypto, quos ſequentur alteri, ita infeſti penuria omnis cibi, ut læta illa ubertas priorum ſit omnino conſumenda fame. Tanta, inquam, laborabitur penuria, ut tãtæ rerum abundantię ne veſtigium quidem ullum ſuperſit. Nam quod his ſomniaſti, id ideo factum eſt, ut intelligas omnino decretum eſſe Deo ita facere, idq; brevi. Quare diſpice, Pharao, virum aliquem ſcientẽ & peritum, quẽ pręficias Ægypto: præterea curatores & ędiles annonæ, qui legant quintas in Ægypto, cogantq; quam maximum numerum frumẽti his proximis ſeptẽ annis uberibus, quod condat nomine tuo in urbes. Ita fiet ut proximo ſeptennio duplas conſequaris annonas, quibus Ægypt9 defendatur à fame & pernicie altero ſeptẽnio, PH. Salutare conſilium, & dignum homine ſapientiſſimo. An quiſquã hodie eſt, qui æquè ſpiret numen atq; hic? Ergo cum Deus indicet tibi Joſephe tantas res, non eſt dubium, quin tu ſis prudentiſſimus & ſapientiſſimus omnium. Itaque jam nunc volo, ut ſis Gubernator domus meæ, atque omnis meus populus pareat imperio tuo, Major ero te ſolio tantum.

 En tra-

En trado tibi curam & gubernationem totius Ægypti, atque ad confirmationem hujus rei, hunc annulum detractum meis digitis induo tuis, dono hac veste byssina, & hoc torque aureo. Jubeoque te vehi curru primo secundum meum; & volo proclamari ante te. Congratulate. Ne vivam Pharao, nisi tu unus eris in tota Ægypto, cujus injussu non audebit quisquam vel mutire. Deinceps jam non vocaberis Josephus, sed Saphnatopaneas, ut nomine ipso pollicearis interpretationem obscurorum. Atque ego tibi despondeo Asnatam filiam Potipharę Pontificis Heliopolitani. I. At tibi Rex pro tantis beneficiis habeo gratiam, quantam maximam possum, daboq; operam, Deo volente, ut nec te mandati, nec me recepti muneris pœniteat.

SENTENTIA.

Deus pios post dolores & infamiam mira arte evehit ad voluptates & honores. Quod si non omnibus piis accidit in hac vita, at in futura accidet. Nam prima pars vitæ Iosephi, quæ calamitosa fuit, umbra est hujus vitæ piorum. Altera verò futuræ. Atq; idem dico de Iacobo & Davide. Ad gaudia venitur per dolores: ad honores per infamiam, ad dulcedinem per amaritudinem: ad altitudinem per humilitatem: per mortem ad vitam.

JOSEPHUS AGNITUS Gen. 44.

ARGUMENTUM.

Filij Israelis revocati de via jussu Iosephi furti simulatè accusantur, tandem Iosephus sese eis aperit.

Præfectus domus Iosephi, Filij Israelis, Ruben, Iudas, Iosephus.

RE Estate viri, Heus, Vos appello, sistite

gressum

greſſum. Hoccine eſt humanum factum aut dignum hoſpitibus, penſare bonum malo? An neſciebatis eam eſſe, qua herus eſt ſolitus potare? Ac etiam ſperabatis eum ignoraturum, qui eſt divinus? male omnino à vobis factum. F. Quid tibi vis homo, cum tua iſta iracundia? Aut quid nos accuſas? P. Ita vos Deus amet, ut neſcitis. F. Nam qui ſciamus? P. Suffurati eſtis pateram heri mei. Scitis nunc? At etiam ut fingunt vultum. IV. Pace tua dixerimus, vir optime: abſit procul à nobis iſtud facinus. Tute ſcis, ut reportaverimus ad te uſq; è finibus Chananæorum argentum repertum in ore ſaccorum noſtrorum: tantum abeſt, ut ſuſtulerimus è domo domini tui aurum, aut argentum. Ita tecum agemus: Si quem penes deprehenſa fuerit patera, ipſe moriatur, nos omnes perpetuæ ſervituti addicamur. P. Imò agemus mitius. Qui fuerit convictus furti, mihi ſervus eſto, cœteri liberi diſcedunto. F. Placet: deponamus ſarcinas ocyus, hem, ſcrutare ut libet. P. Placet conquirere à maximi ſarcina ad minimi. Hîc quidem non eſt, neque hîc: ſed profecto invenietur, Ubi ubi eſt, diu celari non poteſt. Euge manifeſtum furtum. Hic eſt in ſacco minimi natu. An etiam nunc poteſtis negare?

re? deprehendi ne ego furem manifestariũ: F. Aperta res est perjimus funditus. Heu rem miseram & luctuosam! An ulli unquã mortales fuerunt æquè infortunati, atque nos sumus. IV. Equidem nequeo satis mirari, atat data nobis sunt verba, redeamus properè omnes ad Saphnatopaneam si ulla superest spes salutis. Ah pater, pater, in quam metuo malè, ne tibi accidat quod metuebas tantoperè. Jo. Quod facinꝰ fecistis hospites? An ignoratis me unum eorum esse, qui divinant? IV. Quid dicemus Domine? quid loquemur? quam causam afferemus? Deus patefecit peccatum nostrum: ecce nos tibi servos, una cum eo, apud quem inventa est patera. IO. Bona verba, imò ipse unus mihi serviet, vos redite salvi ad patrem vestrum. IV. quęso ut liceat mihi pauca loqui apud te cum bona venia, nam tu quidem es alter Pharao. Cum primum huc venimus, ut tute scis, frumentandi gratiâ, rogasti, numnam esset nobis pater aut frater. Nos respondimus, patrem esse nobis senem, fratremq; natum jam annoso patre, cujus item germanus alter excessisset vita, ullum tum solum restare domi cum matre, patriq; esse charissimum, & tu jussisti fratrẽ illum adduci ad te, quod diceres velle te

videre

videre. Nos respondimus, patrem non posse carere, quin moreretur præ mœrore. Tum tu interdixisti nobis aditu ad te, nisi minimus natu frater compareret nobiscum. Nos retulimus omnem rem patri. Cumq; juberet nos redire hac eadem de caussa, negavimus venturos sine fratre. Pater dicebat, ex duobus filiis, quos sustulisset ex uxore, alterum à feris devoratum esse, nec postea visum sibi: alterũ superesse, qui abduceretur à se, & si aliquid humanitus accideret ei, nos fore in caussa, ut senex misere interiret. Nunc si revertar ad eum neq; reducam puerum, quem unicè amat, simul atq; viderit me, morietur, atq; ita fuerimus auctores miserrimæ mortis patris nostri, ejusque senis. Atqui ego vas factus pueri sistendi. Quare obsecro, ut ego potius serviam servitutem apud te pro puero: ipse redeat domum cum fratribus. Neque enim sustineo redire ad patrem sine puero, ne videã mala, quibus afflictabitur. JO. Enimverò jam non contineo me, nec possum amplius dissimulare. Vos exite omnes foras. O fratres mei, ego sum Josephus. Obsecro, est ne superstes pater? Quid obstupuistis? Amplectimini me. Oh! non contineo lacrymas. Ego sum Josephus germanus vester, quẽ ven-

 didistis

didistis mercatoribus euntibus in Ægyptum. Proinde ne angimini, neve dolete, quod me vendideritis. Nam hoc totum profectum est à providentia Dei, qui voluit ut huc ante venirem. Etenim duo anni fame infesti elapsi sunt, superest adhuc quinquennium, quo neque sementis fiet, neque messis. Quamobrem Deus præmisit me in hæc loca, quo sciebat vos esse venturos, ut esset qui servaret vos, paternamque domum. Itaque non vos, sed Deus misit me, qui effecit ut essem Pharaoni pater, toti ejus familiæ Dominus, universis Ægyptiis princeps. Quocirca proficiscimini continuo ad patrem, & narratote ei, me esse & vivum & magnum, atque gratiosum, proinde ne cunctetur commigrare ad me una cum tota domo & pecoribus. Supellectilem ne moretur: plurimam enim hîc esse. Nam alam vos in terra quadam feraci, non procul hinc. Ecce vos videtis oculis vestris, videt charissimus frater Benjamin, ut colloquar vobiscum meo ipsius ore? licet agnoscatis, & omnia renuncietis patri. O mi Benjamin: teneo ne ego te? ut libenter amplectar vos omnes, salvete fratres, redditi mihi post longum tempus. FR. Salve & tu frater mitissime.

SEN-

SENTENTIA.

Deus est mirificus, etiam peccata suorum convertit ad ipsorm salutẽ.

MOSES EXPOSITUS Exod. 2.

ARGUMENTUM.

Moses infans à matre expositus reperitur à filia Pharaonis & matri ignoranter traditur alendus.

Iacobeda mater Mosis, Maria soror, Thermutis filia Pharaonis, Ancilla.

HUcusque evasimus clanculum, & jam pervenimus ad flumen. Nunc exponendus est hic infans puer, ne Pharao resciscat eum esse servatum à nobis contra suum mandatum atque voluntatem. Nam quod servavimus eum jam tres Menses, fecimus cum magno periculo. Sed melius erat venire in discrimen etiam de vita, quam sinere necari tam formosum puerum. O crudelem regem qui jusserit interfici omnes partus mares: Quam multi sunt perempti jussu ejus, in ipso ingressu vitæ: Quę est unquam audita tanta immanitas, infantes jugulari in ipso limine & ingressu vitæ? O mi filiole, ego mater misera cogor exponere te hîc in papyro? te, quem tuli utero, quem peperi, quem per tres menses occultavi, & occultarem adhuc, si possem. O rem acerbam! mene separari à te, sine ulla spe tui unquam videndi? Quid me futurum est? Quid te autem fili, quem hic desero? Verum cum non possimus quod volumus,

velimus quod possumus, quod meum fuit, feci ut te occulum haberem. Nunc commendo te clementiæ & providentiæ divinæ. Vale meæ delitiæ, vale mi filiole. M. Mater, ego hîc manebo in occulto, si tu permittes, ut videam quid futurū sit. I. Permitto & domum redeo. T. Hic est flumen, quo venimus ad lavandum. Vos pedissequæ hic inambulabitis secundum flumen: ego cum ancilla concedamus in hunc recessum amœnum & occultum. Sed quid video in papyro, ancilla? vise quid sit. Videtur mihi esse cista. A. Et recte videtur, hera: & quiedem est oblita bitumine & pice. T. Affer eam huc, aperiamus. Ah miselle puer, est vagiens miseret me ejus. Ex pueris Hebræorum est. M. Venio in summam spem conservandi pueri. Accedam. Salve Domina. T. Quid tu ais? M. Vis ne ut accersam tibi nutricem ex Hebræis, quę nutriat tibi puerū? T. Benè dicis, accerse. M. Jam hic aderit. T. Bonis auspiciis huc descendi. Habeo puerum, quem curabo educādum pro meo. Nihil potuit accidere mihi optatius. Neq; vereor offendere meum patrem in re tam pia & humana: Ah scelus est, jugulare partus recentes. At quam elegans est quam benè natus, Nonne flagitium est

est necare tales pueros? M. Hîc tibi adduco nutricem Domina. T. Mulier, tu educabis mihi & enutries hunc puerum. Ego tibi solvam mercedem. I. Faciam.

SENTENTIA.

Quos Deus servare vult, eos quidem in summa pericula venire patitur: non perire.

DUMUS Exod. 3.

ARGUMENTUM.

Iova in dumo ardente alloquitur Mosen, eumq; mittit in Ægyptum, ad liberandos Israelitas ex servitute.

Moses, Iova.

DEum immortalem quid mõstri video? dumum ita ardentem, ut tamen non consumatur? Libet videre, quid hoc sit rei. I. Moses, Moses. M. Quid est? I. Locus hic sacer est, noli accedere huc. Detrahe tibi calceos de pedibus. Ego sum Deus patrum tuorum: Deus Abrahami, Deus Isaaci. Deus Jacobi. Vidi angustias populi mei, qui est in Ægypto, gemitumq; audivi, quem exprimit violentia exactorum operum. Novi labores meorum. Itaq; descendi, ut eripiam eos è montibus Ægyptiorum, abducamq; ex illa terra, in terram bonam & amplam, abundantem lacte & melle: quam incolunt Chananæi, Hettæi, Amorrhæi, Pherezęi, Hevæi, Jebulęi. Et nunc volo mittere te ad Pharaonem, qui educas populum meum posteros Israelis ex Ægypto. M.

Nam

Nam quis ego ſum, ut adeam Pharaonem, educamq; Iſraelitas ex Ægypto? I. Adero ego tibi, atque hoc ſigno intelliges eſſe à me miſſum: Cum eduxeris eos ex Ægypto, coletis Deum in hoc monte. M. Age ſane, adivero Iſraelitas, dixero me miſſum à DEO patrum ipſorum. Quod eſt, dicent, nomen ejus? Hic quid reſpondeam? I. Ero qui ero, dices Iſraelitis: Ero miſit me ad vos: dices, inquam, miſſum te à Jova Deo patrum ipſorum Abrahami, Iſaaci & Iacobi, atque hoc eſſe nomen meum immortale, quo nomine volo notus eſſe in ſempiternum. I. modo, convocatisq; ſenioribus Iſraelitis dicito, te à me miſſum, qui tibi apparuerim: quiq; ſtatuerim eos reſpicere, liberareq; calamitate, quâ opprimuntur per Ægyptios, atque avehere in regionem longè omnium feliciſſimam. Ubi te audierint (audient enim) adibis tu una cum ſenioribus regem Ægypti, quem admonebitis nomine Dei Hebræorum, ut ſinat vos procedere iter tridui per deſerta, veſtroq; Deo ſacrificare. Nec verò me latet, non permiſſurum, niſi vi coactum. Quare aflictabo Ægyptum miris modis, ut tandem amittat vos libens. Quin etiam ne abeatis vacui, ponam populum in gratia cum Ægyptiis,
per-

perficiamq; ut mulieres egressuræ exorent vicinas & hospitas, vasa aurea & argentea, & vestem: quæ deinde imposita vestris liberis exportabitis, atque ita compilabitis Ægyptum. M. At enim non habebunt fidem dictis meis, negabuntque visum mihi Jovam. I. Quid istud est, quod tenes in manu? M. Virga est. I. Abjice humi; quid nunc? quid est? M. Perij, serpens est. I. Ne fuge, sed prehēde manu caudam ejus. Vides rursum virgam factam ut credant tibi visum esse Jovam, Age rursum immitte manum in sinum tuum, educ: vides tam albam lepram, quàm est nix? Nunc refer in sinum, educ, vides sanam esse iterum, ut est cęterū corpus? quod si primo signo non adducentur: ut fidem habeant tibi, ut altero. Sin ne duobus quidem prodigiis persuasum eis fuerit, sumes de aqua fluvij, quam ubi fuderis in terram, fiet sangvis. M. Quæso te, Domine, neque antea eam disertus, neque nunc sum post tuum colloquium, nam laboro titubantia oris, & tarditate lingue. I. Ecquis dedit os homini? aut quis facit mutum, aut surdum? quis videntem aut cœcum? An non ego is sum? cedo ego moderabor tuæ linguæ, tibique suggeram, quid sis dicturus, M. Obsecro, mitte idoneum

aliquem. I. Enimvero odiosus es. Est tibi frater Aharon Levita, is benè disertus est, scio quin procedet tibi ob viam, teque viso lętabitur animo. Et tuo pręibis verbis, quod voles ego verò moderabor tuo ori & ejus, præmonstraboque quid sit vobis faciendum. Ipse alloquetur populum pro te, eritque tibi pro ore, tu eris pro Deo. Feres etiam manu istam virgam quâ edas portenta. Abi sanè.

SENTENTIA.

Deus voce Balborũ dejicit hostes suos. Eloquentia debet servire pietati.

VITULUS. Exod. 32.

ARGUMENTUM

Moses placat Iovam iratum Israelitis ob aureum vitulum, ipse pœnas illis irrogat.

Iova, Moses, Iosua, Aharon, Levitæ.

ABi, descende. Jam enim depravati sunt populares tui, quos eduxisti ex Ægypto. Deflexerunt citò de via, quam docueram, duxeruntque sibi ex auro vitulum quem adorant, cui sacrificant, dicuntque Deum esse à quo sunt educti ex Ægypto. Video sanè populum esse intractabilem, & refractarium. Quamobrem sine me ut irascar, conficiamque eos, deducamque ex te gentem magnam. M. Cur exardeas irâ in tuos, quos eduxisti ex Ægypto magna vi manuque valida.? an ut jactent Ægyptij, eductos à te malitiosè, ut deleres eos in mõtibus

tibus ad internecionem, prorsusq́; tolleres è medio? Quin omitte istam tuam iracundiam, atq́; ita, ut decet, remitte hanc noxam populo, Memineris Abrahami, Isaaci, & Israelis, cultorum tuorum, quorum posteritatem jurasti te multiplicaturum ad numerum stellarum, daturumq; ei terram illam quam possideat in æternum. I. Jus oras: hem, remitto. M. Facis ut te dignum est. Ego verò descendo de monte cum his duabus tabulis. IOS. Quem clamorem audio? pugnatur in castis. M. Non est iste clamor urgentium vi, aut terga vertentium: sonum audio cantantium. Sed accedamus. Hei mihi, quod flagitium video? tot9, tot9 iracundia ardeo: valeant tabulæ. Ah, frater frater, quid tibi fecit hic popul9, ut eũ obligares tanto scelere? Aha. Ne Irascere Dñe, Tute nosti hunc populum, quam sit perversus. Cũ flagitarent à me ut facerẽ sibi Deos, qui præirent eis, (sese enim nescire quid accidisset isti Mosi, à quo essẽt educti ex Ægypto) jussi, ut quod quisq; haberet ornamẽti aurei, detraheret sibi, & afferre ad me: quod etiam fecerũt: id ego immisi in ignem, unde effectus est hic vitul9. Itaq́; vides eos nudatos ornamẽtis: id quod ideò feci, ut eos notarẽ ignominia apud hostes.

M. Vide-

M. Video. Nunc ſi quis à Jova ſtat, huc ad me: Benè habet, convenerunt omnes. Levitæ, agite nunc viri fortes, ac cõmodate ſuum quiſque fratrem, amicum proximum: nemini parcite, nam ita jubet Jova, Deus Iſraelitarum. L. Ita fiet.

SENTENTIA.

Populus, ſi abſunt boni magiſtri, facilimè labitur in graviſſimos errores. Deus piorum precibus placari ſe ſinit.

CONQUERENTES Num. 11.

ARGUMENTUM.

Populus voluptates Ægyptias deſiderat, faſtidiens cœleſtem cibum. Et Iova conquerenti Moſi pollicetur ſeſe illis ſuppediaturum carnem, ſed ad pœnam.

Populus, Moſes, & Iova.

UTinam nunquam emigraſſemus ex Ægypto. Quid enim agemus in hac vaſta ſolitudine? quis dabit hîc nobis carnem, quâ veſcamur? Nam cum venit in mentem piſcium, quibus immunes veſcebamur in Ægypto, tûm autem cucumerum, peponum, porrorum, ceparum, alliorum: conſeneſcimus, nihil ante oculos habentes, præter neſcio quod Manna. M. Hei mihi, quas querimonias audio? O Jova, cur ita mihi adverſus, ita à me voluntate alienus es, ut mihi impoſueris onus totius hujus populi? Nunquid ego populum hunc concepi? nunquid peperi? ut mihi jubeas eum ferre in ſinu meo, quomodo fert nutrix a-

lumnum

lumnum in terram, quam jurasti majoribus ejus? Unde mihi carnes ad tantum populum, qui eas à me cum fletu flagitat? Non possum ergo solus eum sustinere: est enim gravior, quàm pro me. Quod si isto modo agis mecum, interfice me potius, si quid apud te autoritatis habeo, quàm ut videam perniciem meam. I. Congrega mihi septuaginta viros senioribus Israelitis, quos scis esse senatores & primarios populi; eosque adducito ad oraculare tabernaculum, ibi affuturos tecum. Ego descendam, & ibi colloquar tecum demamque de spiritu, quo præditus es, quo eos afflabo, ut ipsi tecum ferant partem oneris populi, ne tu solus sustineas. Populo autem sic dicito: Lustramini in crastinum & vescimini carne. Fletus enim vester pervenit ad aures Jovæ, dum flagitatis carnem, & desideratis vobis Ægyptum. Dabit vobis Jova carnem, quam comedatis, & comedatis non uno die, non duobus, non quinqne, non decem, non viginti, sed ad menstruam diem, dum vobis exeat per nares, & faciat nauseam, quoniam contemto Jova, qui versatur inter vos, plorantes apud eum conquerimini, vos exjisse ex Ægypto, M. Sexcenta sunt millia peditum hujus populi, qui adest

mecum, & tu dicis, te daturum eis carnes, quibus vescantur, per mensem. Nunquid eis mactabuntur oves & capræ, & boves, quæ satis sint? I. Nunquid debilitata est Jovę manus? Jam videbitis, eventura ne quę promiseram, nec ne.

SENTENTIA.

Cupiditas rerum carnalium parit fastidium spiritualium. Et Deus carnalia petentibus interdum largitur, sed illa brevis voluptas parit longos dolores. Cum maximè explebuntur carnales voluptate, aderit pœna.

CALEBUS Num. 13.

ARGUMENTUM

Populus de terrentibus exploratoribus, desperat de expugnanda promissa terra. Quare iratus Iova jurat non perventuros, exceptis duobus, qui considerant, videlicet Iosua & Calebo.

Exploratores, Calebus, Populus, Iosua, Moses, Iova.

VEnimus in eam terram Moses, & Aaron & Israelitæ, ad cujus explorationem missi sumus à vobis & quidem abundat lacte & melle, atque ecce vobis fructus illius terræ. Videtis quanta sit hæc: una quæ in palo portatur à duobus, videtis & hac malogranata, & ficus. Sed incolas habet fortes, & urbes maximas, easque munitissimas Enaci quoque prognatos illic vidimus, Amalechitæ ad Austrum incolunt; Hettæi, & Jebusęi, & Amorrhæi in montanis. Chananæi autem accolunt mari & Jordani. CAL. Ne dubitemus eo proficisci, & invadere illos fines; nam sumus futuri victores. E. Minimè verò: est enim populus

illle

ille fortior, quam nos terra infauſta ſuorum habitatorum conſumtrix, in qua non niſi immani ſtatura homines vidimꝰ. Quid quod vidimus Enacios de genere Gigantum, cum quibus comparati videbamur nobis eſſe locuſtæ. P. Utinam aut in Ægypto mortui eſſemus, aut in hac ſolitudine moriamur. Cur enim adduxit nos Jova in hanc terram ferro trucidandos, mulieribꝰ noſtris, & parvulis prædæ futuris? Nonne ſatius nobis eſt repetere Ægyptum? Creemus nobis imperatorem, quo duce revertamur. JO. Cavete Iſraelitæ, ne quid faciatis, cujus vos poſthac pœniteat. Terra quam explorantes luſtravimus, terra eſt bona imprimis. Si nobis faverit Jova, intromittet nos in eam, eamq; nobis dabit, terrã ſcatentẽ lacte & melle. Cœterum ne rebellate contra Jovam, & ne illius terrę incolas timete, quos nos præſidio deſtitutos, adjuvante Jova conficiemus. Deponite metum. P. Lapidentur, lapidentur. JOV. Quouſque tandem irritabit me iſte populus? Moſes, quouſque mihi fidem non habebit, tot miraculis per me editis apud eum. Quin eum peſte illata exſcindo, ducturꝰ ex te gentẽ majorẽ potentioreq; quàm iſta eſt? M. Ergo cum audient

Ægyptii (quibus de medio vi tua eripueris hunc populum) cumque audient incolæ istius terræ, te, Jova, qui in hoc populo versatus ab eo conspectus sis præsens, ipsius oculis: te, cujus nubes supra eum steterit, qui præiveris ei interdiu in columna nubis, noctu in columna ignis, qui, inquam, audiverint hunc populum à te funditus esse deletum, dicent, te, quia nequiveris intromittere eos in terram, quam eis juraveris, trucidasse eos in desertis. Quare utere excellenti ista virtute, Domine, de qua loquens ita dicebas: JOVA, AD IRAM TARDUS, AD CLEMENTIAM PROPENSUS, CULPAM ET PECCATA CONDONANS: IN PŒNA AUTEM IRROGANDA PARENTUM CULPAM IN NATOS, AD TERTIAM ET QUARTAM STIRPEM PERSEQUENS. remitte quæso culpam huic populo, ut tua benignitas postulat, utque ei ab Ægypto hucusque remisisti. JOV. Remitto ut postulas: Veruntamen ne vivam, nisi Jova gloria replebit totum orbem terrarum. Nam eorum, qui viderunt meã gloriã & miracula, quę feci tùm in Ægypto, tum in solitudine, & me tamen tentaverunt jam vel decies, neque mihi obtemperaverunt: eorum, inquam, qui me irritaverunt, nemo videbit terram

quam juravi majoribus eorum. Sed Calebum meum (quoniam alio animo prædi- tus, quam cæteri, mihi obsecutus est) introducam in terram, quam adibit: eamque possidebit ejus progenies. Cras revertimini in solitudinem, versus mare rubrum: etenim quem ad finem tandem audiam istius in me sceleratæ multitudinis Israelitarum maledicta? Renuntia hęc eis, Ne vivam (inquit Jova) nisi quemadmodum locuti estis, audiente me, sic faciam vobis. In isto deserto cadent cadavera vestra, & omnis vestrum numerus, quotquot recensui supra vigesimum annum murmurastis in me, Non intrabitis, inquam, in terram in qua promisi me collocaturum vos. Excipio Calebum Jephonis, Josuam Nunis filium. Parvulos quoque vestros, quos dixistis prædę futuros, introducam in terram, quã vos renuistis, eaque potientur, Atque interea, dum vestra cadavera per deserta labuntur, & consumuntur, liberi vestri ibidem pœnas dabunt vestri meretricij, per quadraginta annos, quibus vos supplicio afficiemini, pro numero dierum, per quos dies explorastis terram, totidem annis ductis pro totidem diebus, sentietisque quid sit, in me esse contumacem. Ego Jova & di-

co, & ſine dubio efficiam ut hujus perverſæ multitudinis homines qui contra me cojerunt, conſumantur, & intereant in hac ſolitudine.

SENTENTIA.

Nihil eſt perniciosius illis qui docent minora ſperare, quàm ferant promiſſa Dei, quibus tamen maxima pars hominum credit. Deus ignavos & diffidentes averſatur, atque deſerit: confidentes verò juvat. Tantum quiſque poteſt, quantum ſe divina ope poſſe credit, ſi modò eſt ejus fides fundata in Dei promiſſis.

BALAAMUS Num. 22.

ARGUMENTUM

Aſina Balaami ab ipſo, quia reſtiterat, verberata loquitur, & Genius, qui ei in via obſtabat, Balaamum alloquitur.

Balaamus, Aſina, Genius.

UT te Deus malè perdat aſina, quæ me invitum de via avehis in agrum. At ego te pro iſthoc maleficio onerabo ictibus improba. Ary, ary: quin ergò redis in viam? Nunc ſumus inter duas macerias, non licebit mihi amplius declinare. Hei mihi, attrivit mihi pedem ad maceriam. At diſpeream, niſi te malè mulcto plagis. Ary, Ary quid hoc monſtri eſt? ſuccumbit, at jam ſaxo te attolles? alloqui hîc te contundam uſque fuſtè, hem! A. Quid in te commiſi, ut me jam tertiùm cæderes? B. Rogitas improba, quæ me hîc ludificaris indigne? Atq; utinam mihi eſſet gladius præ manu: nam te hîc jam confoderem. A. Nonne ego ſum aſina tua, cui tu ſemper hactenus inequi-

inequitasti? Nunquid tale solita sum facere tibi? B. Nihil. G. Balaame, cur cecidisti asinam tuam jam tertiùm? Ecce ego ipse veni tibi adversatum, quia hoc iter susceptum est contra meam sententiam. Asina verò ubi me vidit, declinat me jā ter: quod nisi fecisset, profectò jam te interfecissem, eam verò sivissem vivere. B. Peccavi fateor: sed non videram te mihi obvium in via. Itaque si hoc iter tibi displicet, revertar. G. Imò eas licet cum istis: veruntamen vide ut ea demùm dicas, quę tibi suggressero

SENTENTIA.

Falsa vates minus interdum vident, quàm jumenta.

TRANSIORDANI Num. 22.

ARGUMENTUM.

Rubenenses & Gadini impetrant à Mose sedem trans Iordanem.

Rubenenses & Gadini, MOSES.

HÆc regio, quam Israelitæ ceperunt, cæsis Iova duce incolis, regio est, apta pecori alendo, nos autem habemus pecus: quod nisi tibi molestum est, Moses, liceat nobis possidere hanc terram, ut non trajiciamus Jordanem. M. Scilicet, fratres vestri ibunt in bellum, vos hic manebitis ociosi? Cur deterretis animos Israelitarum, ne perveniant in regionem, quam ipsis Jova dedit: Ita nimirum fecère patres vestri, quando eos ego misi à Cadebarne speculatum

latum regionem. Cum enim pervenissent ad fluvium Escolem, vidissentq; terram, fregerunt deinde animos Israelitarum, ne irent in terram sibi à Deo datam. Quare iratus Deus, eodem die juravit, nullum eorum, qui egressi essent Ægypto, qui modò excessisset vigesimum annum, visurum terram, quam ipse promiserat Abrahamo, Isaaco, & Jacobo, & quod non paruissent sibi: exceptis Caleb & Josua, qui paruerant. Ergo iratus eos ductavit ultrò citroque errantes per deserta quadraginta annos, donec tandem desiit totum illud genus hominum, qui offenderant Jovam. Ecce autem vos extitistis pro patribus vestris, qui augeatis numerum nocentum, ut ira Jovæ in Israelitas incremento augeatur. Nam si deseretis eos, ductabit eos adhuc per deserta, atque ita perdideris hunc populum. R. Ædificabimus hîc caulas pecudibus nostris, & urbes parvulis & imbellibus: nos verò in armis erimus parati ante Israelitas, donec collocaverimus eos suo loco. Nostri autem liberi, & cætera turba ad bellum inepta, manebunt in urbibus muratis, ut sint tuti ab incolis terrę. Nec revertemur domum, quin prius Israelitę venerint quisq; in hęreditatis suę possessionem: neq; enim

enim cernemus hæreditatem cum eis trans Jordanem, quibus obvenerit eis Jordanem orientem versus. M. Siquidem re præstabitis, quod pollicemini verbis, armatique ad bellum, quotquot potestis ferre arma, Jova spectante, Jordanem transmittetis, non redituri, nisi deturbatis à Jova hostibus, terraque subdita Jovæ imperio: si, inquam, ita agetis, invenietis postea, purgati & Jovę & Israelitis, atque hac quidem lege possidetote terram, Jova volente. Sin hæc non feceritis, sic habetote, vos peccare in Jovam, vestrumq; peccatum in vos recusurum.

SENTENTIA.

Quibus jam prospectum est, ij debent cæteros, quibus nondum prospectum est, adjuvare.

RACHABA Jos. 3.

ARGUMENTUM.

Rachaba meretrix abditos apud se exploratores Israelitarum clam dimittit per fenestram, pacta cum eis de salute sua & suorum.

Ministri Regis Hierichuntis, Rachaba, Exploratores Hebræi.

RAchab, nos sumus missi à Rege, ut abducamus homines eos, qui deverterunt ad te: venerunt enim gratia explorandę totius regionis, proinde vide ut eos producas nobis. R. Ad me quidē venerunt homines quidam, qui cujates sint latet: ii cum vespere clauderetur porta exierunt, nec scio quò se receperint. Si voletis con-

ſequi velociter aſſequimini. Salva res eſt, abierūt. Ra. Nūc adeo hoſpites quos occului in tecto ſub faſcibus lini, ut eos ſervem beneficio meo. Heus, heꝰ hoſpites, dormitis? EX. nondum. R. Attendite quę dicam. Non ignoro, Jovam dediſſe vobis hāc terram: noſq; omnes incolas hujus terræ perculſos veſtri terrore abjeciſſe animos. Nimirum audivimus ut exiccaverit Jova mare rubrum, quo vobis pateret iter abeuntibus ex Ægypto: uſq; tractaveritis duos reges Amorræorum, qui trans Jordanem habitant: Sehonem dico, & Oggum quos deleviſtis funditus. Quæ res ubi audita eſt, concidimus animis, nec jam quiſquam eſt, qui audeat vel mutire in vos: propterea quod Jova Deus veſter Deus eſt tam ſupra in cœlo, quàm infra in terra. Qua circa jurate nunc mihi per Jovam, ſi ego vos demerita fuero meo beneficio, vos quoq; parē gratiam relaturos domui meę paternæ, & mihi date certè ſignum, quo couſuletis ſaluti mei patris & matris, & fratrum, & ſororum, & omnium, quæ habent, aſſervetiſque vitam noſtram à morte. EX. Fidem damus: nec recuſamus mortem (modò indicetis vos) cum Jova tradiderit nobis hanc regionem, nî vos bona fide

conservaverimus. R. Ergo hac lege demittam vos per funem per hanc fenestram, quę prospicit rus. Rectè est evasistis. Nunc contendite in montes, ne incidatis in eos, qui vos persequuntur: & ibi, dum redeunt, latitote triduum, post ituri. EX. Attende diligenter, quæ dicemus. Cum ingressi fuerimus hos fines, tu appendes funiculum istum rubrum de hac fenestra, per quam nos dimisisti, convocabisque ad te totam vestram familiam. Quod si quis è domo tua foras exierit, suo id periculo fecerit, nos aberimus à culpa. Quæ verò erunt apud te, ea si quis attigerit, nos præstabimus damnum. Quod si hanc rem palam feceris, erimus liberi à jurejurando, quo tu nos obstrinxisti. R. Placet conditio, valete. EX. Et tu.

SENTENTIA.

Pios adversus impiorum injuriam abscondere, pium est, & Deus hujusmodi officia remuneratur.

GABAONITÆ Jos. 9.

ARGUMENTUM.

Iosua deceptus à Gabaonitis fœdus paciscitur cum eis,

Gabaonitarum legati, Iosua.

ASsumus huc à finibus remotis, Josua & Israelitæ, missi ad faciendum fœdus vobiscum, si vobis ita videtur. I. Fortassis habitatis in finibus his, quod si est, non est nobis

nobis fas inire fœdus vobiſcum. L. Nos quidem parati ſumus dedere nos in tuam poteſtatem. I. Cujates eſtis, & unde adeſtis? L. Aſſumus ex terra admodum remota hinc, moti nomine Jovæ Dei veſtri. Audivimus enim famam ejus, & quanta facinora ediderit in Ægypto, uſque acceperit duos Amorrhæos reges Tranſjordaninos, Sehonem, Heſeboniorum, & Oggum Baſanæ apud Aſtorota. Hac de cauſſa mandaverunt nobis noſtri Senatores & univerſi noſtrates, ut ſumto viatico veniremus obviam vobis, oblaturi vobis ſervitium noſtrum, & pacturi fœdus vobis. Atque ecce panes, quos domi ſumſimus in commeatum, cum ſumus profecti ad vos: qui jam marcuerunt, mucueruntquè, ut videtis. Hæ quoq; lagenę, quas replevimus novas, videtis ut ſint laceræ: veſtimenta etiam, & calcei noſtri, jam detrita ſunt longitudine itineris. Quare, nolite putare, nos meditari dolum illum: bona fide agimus, ut res eſt ſic loquimur. I. Ergo componemus pacem vobiſcum, voſque conſervabimus: & id jurejurando confirmabimus.

SENTENTIA.

Et pii interdum falluntur. Nam quò minus ſunt ipſi malitioſi, eò facilius credunt aliis, eos exiſtimantes ex ſuo ingenio. Itaq; cavenda piis eſt credulitas, & cum columbina ſimplicitate conjugenda eſt ſerpentina aſtutia.

JOSUA

JOSUA. Jos. 24.

ARGUMENTUM.

Iosuæ concio ad populum. In qua commemorat Iovæ erga ipsos beneficia, & populus sese Iovæ serviturum promittit.

Iosua, Populus.

AUdite universi Israelitæ, quamobrem jusserim vos huc convocari, & quod Jova Deus Israelitarum jusserit me vobis effari. Majores vestri olim incoluerunt trās flumen, videlicet Thara pater Abrahami & Nachoris, coluerūtq; duos peregrinos. Jova autem illinc evocavit Abrahamum autorem generis vestri, eumq; perduxit per omnes fines Chananæorum, & auxit progeniem ejus, deditque ei Isaacum: Isaaco autem Jacobum & Esavum: Esavo assignavit Seir montem possidendum: Jacobus ejusq; liberi descenderunt in Ægyptum. Ibi cum excrevissent in gentem magnam, numerosamque, & potentem, divexebantur ab Ægyptiis, sed Deus Ægyptios mirè infestavit, tandemq; eductos ex Ægypto Israelitas deduxit ad mare rubrum: Quo Ægyptiis & quadrigariis & equitibus persequentibus, invocaverunt Jovam, qui illos arcuit à vobis, densa quadam caligine, immissoq; mari, eos demersit, spectantibus oculis vestris tam inaudita facinora. Dum autem diu mansissetis in solitudine, introduxit

duxit vos in fines Amorræorum transjordaninorum, eosque bellum vobis inferentes subegit vobis: eisq; cōcisis dedit vobis possessionem eorum agri. Extitit deinde Balacus Saphoris filius, Moabitarum rex, qui vos bello lacesseret: acersivitque Balaamum filium Phegoris, qui vobis imprecaretut, dicas. Sed noluit Deus audire Balaam, convertitque imprecationem ejus in faustam precationem, & vos tutat9 est à manu illius. Ita trajecti Jordane pervenistis ad Hierichuntem, & bello resistentes Hierichunteos, & reliquos populos superavistis auxilio Dei: qui quasi missis ante vos vespis egit vobis in fugam duos reges Amorræorum, nullo vestro vel ense, vel arcu, vobisque dedit & agrum non vestro labore cultum, & urbes ab aliis, quā à vobis ædificatas, quas incolitis: vineisq; & olivetis, quę non sevistis, vivitis. Quibus de caussis veremini Jovam, eumque verè & sincerè colite, & aufferte Deos quos majores vestri coluerunt trans fluvium, & in Ægypto. Quod si non placet vobis servire Jovæ, dispicite hodie utrum servituri sitis diis, quibus servierunt conditores vestri trans flumen, an deis Amorrhæorum, quorum fines habitatis, Nam ego quidem,

& domus mea ſervimus Jovæ. PO. Abſit ut omiſſo Jova ſerviamus aliis diis. Nam Jova Deus noſter eſt. Hic eduxit nos, majoreſque noſtros, ex Ægyptia ſervitute, idem fecit in oculis noſtris mira illa miracula, & nos cuſtodivit in omni itinere, quod confecimus, & inter omnes nationes per quas iter fecimus, fugavitque nobis omnes gentes, & Amorręos incolas. Nos quoque colemus eum, eſt enim Deus noſter. IO. Non poteritis colere Jovam, eſt enim Deus ſacroſanctus, Deus rivalis impatiens, non feret veſtra delicta & peccata. Quod ſi eo relicto coletis deos peregrinos, avertetur, & vos non minus multis conficiet, quàm antè bonis affecit. P. At eum colemus. IO. Ergo teſtamini vos deligere vobis Jovam ad colendum? PO. Teſtamur. IO. Itaque tollite Deos iſtos peregrinos, & expiate animos veſtros Jovæ Deo Iſraelitarum. PO. Jovam Deum noſtrum colemus, & ei dicto audientes erimus. I. Igitur conſignabo hæc literis, & erigam hoc ingens ſaxum ſub hac quercu, quod teſtis erit (utpote quod audiverit omnia Jovæ ad vos dicta) ſi fortè fregeritis fidem Deo veſtro.

SENTENTIA.

Deo servatori, bonorumque datori, serviri debet.

JAEL. Judic 4.

ARGUMENTUM.

Iael Sisaram Chananæorum ducem telo occidit.

Iael, Sisara, Baracus.

DIverte ad me Sisera, quò fugis? diverte ad me tutò. S. Benè mones. Sed ubi abdes me? I. bono animo es: sub hoc centone latebis tutissimò. S. Amabo, da mihi paululum aquæ, quod bibam: nam valde sitio. I. Imò lac dabo ex hoc signo, quod melius est aqua, Hem bibe, Nunc quiescito, ubi texero te hac stragula veste. S. Sed itu ad januam casæ, ut si quis me quæret, neges hîc esse. I. Fiet. nunc demum facinus edam majus fœminea manu. Quid hoc gestit animus jubetque audere ulisci hostem Dei & bonorum. Periisti Sisara fœminea manu interimeris. B. Quis mihi nunc, quis demonstret, quò fugerit hostis? Quem ego si assecutus fuero, dispeream nisi ei animam eripio malis modis. Sed quò se surripuit? quo fugit? IA. O Deum immortalem, quantum ego facinus feci? quantam laudem invenies Jael? Sed videonè Baracum? Ipse est: sectatur hostem jam jacentem. Barace, huc sis ad me ut tibi commonstrem hominem quem quæris: B. Obsecro est ne is apud te? I. Videbis. B.

Proh ſuperi, quid video? Siſaram jacentem humi exanimem! quis hoc fecit? I. Mulieris factum. B. At non muliebre tamen, Sed quæſo, tunè hoc feciſti? I. Ipſa res indicat. B. Video, ſed narra obſecro, quo pacto egeris. I. Vidi fugientem, juſſi, ut ad me veniret, eumq; operui centone. Deinde cum jam quieſceret, cepi clavum, quem malleo adegi tempus ejus. Ille provolutus ad pedes meos afflavit animam. B. Utinam ſic pereant, quotquot adverſantur Deo.

SENTENTIA.

Turpi morte digni ſunt, qui Deo aut ejus populo adverſantur. Debilium manu vincit Deus fortes.

GEDEON Triturans Judicum 6.

ARGUMENTUM

Genius Gedeonem mittit ad debellandos Madianitas.

Genius, Gedeon.

ADſit tibi Jova, vir fortiſſime. G. Quæſo te Domine, ſi adeſt nobis Jova, cur tam dira patimur? Ubinam ſunt tot ejus mira facinora, quæ nobis narravêre majores noſtri, nos ab eo eſſe eductos ex Ægypto: cum nos nunc deſeruit, & addixit Madianitis? GE. Vade cum tua iſta virtute, & defende Iſraelitas à Madianitis, Ego ſum tibi author vadendi. G. Amabo te Domine, qua tandem re defendam Iſraelitas, qui ſim tenuiſſimus omnium Manaſſenſium, & minimus totius paternæ familiæ? GE. Adju-

vante me, concides Madianitas ad unum. G. Quæso te, nisi molestum est, ut signo aliquo mihi confirmes, te eum esse, qui mecum loquare. Noli discedere, donec redeam ad te, & expromam opem quam faciam apud te. GE. præstolabor tibi. G. Paravi omnia. GE. Pone carnem, & panes non fermentatos super hoc saxo, & effunde jus. G. Hei mihi, ignis consumsit omnia, Jovæ Genius est: me miserum, qui viderim Genium Jovæ. GE. Salvus es: per metum, non ideò moriêre.

SENTENTIA.

Dei ope quivis quidvis potest.

GEDEON. Judic. 6.

ARGUMENTUM.

Gedeon deluctu habito dimißisq; domum imbellibus, castra Madianitarum noctu explorat: deinde cum trecentis militibus aggressus profligat.

Iova, Gedeon, Præco, Phara, Madianita, alter Madianita, Milites.

GEdeon, tu nimis multos habes milites. Quòd si cum istis copiis vinceretis hostes, Israelitæ jactarent sese victoriam adeptos esse suo Marte, atque ita non ego laudarer, sed ipsi, id quod detraheret meæ gloriæ. Proinde cura, ut proclametur in exercitu, ut timidi repetant domum, & discedant ex monte, Galaad. G. Præco indica timidis & cæteris discessum, secundum legem, ut nosti, PR. Audite, audite, milites.

Si quis

Si quis ędificavit novam domum, neque dedicavit, is domum repetato, ne si in prælio occubuerit, alius eam dedicet. Item si quis vineam consevit, neque profanavit, domum repetato, ne si occubuerit in prælio, alius eam profanet. Item si quis uxorem desponsauit, neque duxit, domum repetato, ne si in prælio occubuerit, alius eam ducat. Item si quis timidus est, & molli animo, domum repetato: ne animi sui mollitie effœminet animos aliorum, G. Rectè est, restant decem millia. I. Sed ne sic quidem satis pauci sunt. Nam quò pauciores erunt, eò mihi gloriosior erit victoria: Deduc ista decem millia ad aquas, ego eos illic tibi probabo, & ostendam, quosnam velim ire tecum, quos item nolim. G. Agite milites, descendite ad aquas. I. Da operam, ut quicunque lambent aquam ligua more canum, hoc secernas ab eis, qui ad bibendũ procubuerint in genua. G. Ita factũ est. Supersunt trecenti: qui ducta ad os manu lamberunt aquam: reliqui omnes proni in genua biberunt. I. Per istos trecentos dabo tibi victoriam, Gedeon, & Madianitas tibi dedam. Quocirca jube reliquos omnes ut domum repetant. G. Ite domum Israelitæ exceptis his trecentis, &

& nobis relinquite commeatum & tubas. I. Gedeon, deſcende, dum nox eſt, ad caſtra Madianitarum, ut intelligas me ea tibi tradere. Quod ſi ſolus deſcendere vereris, deſcende unà cum Phara famulo tuo, ut audias, quæ dicentur, ut ita confirmeris ad invadenda aſtra. G. Phara deſcendamus clanculum in vallem, ut exploremus, quid animi habent hoſtes. PH. Placet. G. Cave ne ſtrepitum edas, hic eſt via. PH. Tace, tace here. G. Quid eſt? PH. Jam non procul abſumus à caſtris. G. Sic habet, audio ſtertentes, hi ſunt extremi armatorum. Sed tace, neſcio quis loquitur. M. Scin tu quid ego ſomniaverim? AL. Sciam, ſi dixeris. M. Panis hordeaceus videbatur mihi volvere ſe cum ſtrepitu per caſtra Madianitarum, qui tandem delatus eſt ad tabernaculum, quod valida vi impulſum & labefactum, à culmine dejecit. AL. Vis tibi certo interpreter? Enſis eſt procul dubio Gedeonis Filii Joę Iſraelitę, cui in manum dedit Deus Madianitas unà cum univerſis caſtris. G. Audiſti? P. Atque equidem libenter. C. Satis habeo, noſtra eſt victoria, i, redeamus ad noſtros. Habeamus tibi Gratiam Deus immortalis, qui nobis bene fortunas hoc conſilium.

PH.

PH. Non eſt dubium, quin perierint Madianitæ. O felicem noctem, & quouis etiam die clariorem! G. Adeſte viri, expergiſcimini, vicimus: Deus dat nobis caſtra hoſtium: Sed audite diligenter, quę dicam: Diſtribuam vos in tres claſſes, feretis ſinguli ſingulas tubas manu, teſtaſque vacuas, & in teſtis tædas: ſed videte, ut imitemini me. Cum venero ad extrema caſtra, facitote, ut videbitis me facientem, cumque audietis meam tubam, & eorum, qui erunt mecum, vos quoque repente colliditote teſtas, ſumtiſque manu læva tędis, dextra tubis clangitote, & magnum ſtrepitum circum caſtra editote, ſimulque proclamatote, Gladius Jovę & Gedeonis. Auditis ne? MIL. Audimus & meminerimus. G. Vadamus. Jam ferò media nox eſt, ventum eſt ad ultimam partem caſtrorum: Vos ambite Caſtra, ſed excitantur cuſtodes, clangamus propere MIL. Gladius Jovæ & Gedeonis. IO. Pæan. GE. Deum immortalem, quid video! Deus convertit ipſorum enſes in ipſos: confodiunt ſeſe mutuis vulneribus. M. Ut cadunt crebri, jam bona pars interiit: cęteri mandant ſe fugę. G. Fugiunt: inſtate viri, urgete, conſequimini, ſectamini, ut è tanto numero nullus evadat.

SENTENTIA.

Christianum bellum (quod in Gedeonico adumbratur) à voluntariis non coactis gerendum est, & prestat esse paucos alacres quàm multos ignavos. Stulti duces milites numerant, sapientes ponderant.

JEPHTHA. Judic. 11.

ARGUMENTUM.

Iephtæ persuadent senatores Israelitarum, ut se militię ducem præbeat adversus Madianitas.

Senatores Israelitarum, Iephta.

MIssi sumus ad te Jephta ab Israelitis ut à te postulemus, ut prębeas te nobis ducem ad gerendum bellum contra Ammonitas. Scimus enim te esse eo corporis & animi robore præditum, eaquè peritia belli, ut nemo hodie possit id præstare melius. I. Enimverò vos exegistis me domo paterna præ odio: cur nunc venitis ad me rebus adversis, cur non potius retinuistis me cum non egeretis, ut esset vobis copia mei, cum egeretis? S. Noli, quæso Iephta, meminisse injuriæ: Si nos non rectè fecimus, qui te expulerimus, tu rectè facies, si maleficium pensabis beneficio, & innocentiam tuam magis commendabis. Quod si nobiscum profectus fueris & debellaveris Ammonitas, constituemus te principem omnium Galaaditarum. Atque ita fiet, ut tibi longe plus sit boni, quàm quanta fuit injuria. I. Ergo si revocatis me ad bellandos Ammonitas, & Jova subegerit eos mihi, obtinebo principatum in vos? S. Contesta-

testamur Jovam; nos esse facturos isto modo. I. Persuasistis, eamus.

SENTENTIA.

Præstantes viri, licet eis in præsentia non egeas, retineri debent in casus futuros.

RUTHA Ruth. 1.

ARGUMENTUM.

Noemium ex Moabitica descendentem in Israeliticam terram, quamvis dissuadentem, comitatur præ ejus amore Rutha, ejus quondam nurus.

Noemis, Rutha, & Orpha ejus nurus.

POstquam Deus cœpit misericordiam sui populi (ut accepimus) eumque levavit fame, quæ cogerat me & meum virum & liberos confugere ad Moabitas, jam nihil est, quod velim diutius agere in regione aliena. Sed vobis, meæ nurus charissimę, censeo redeundum suam cuique in domum patriam, postquam estis privatę viris, jam satis me comitatę estis ita sanè secundo Deo, quem precor, ut vobis rependat pietatem, quâ usę estis in mortuos & in me. Det inquam vobis Jova, ut nanciscamini quïetem utraque apud suum maritum. Amplectimini me, charissimæ conjuges meorum olim filiorum. R. Heu nos miseras siccine disjungimur à te? Ah non fiet suavissima socrus: quin ibimus tecum ad tuos populares. N. Nihil opus est, meæ filiolæ, an putatis me adhuc utero edituram filios, qui futuri sint vobis viris? Reverti-

timini potius meæ filiolæ, abite. Nam ego quidem grandior ſum, quàm ut ſim apta viro. Sed fingite non abeſſe ſpem, meque tradi viro vel in proximam noctem, filioſque gignere: an eſtis expectaturę, donec adoleverint? poteritis ne tam diu durare ſine viris? Non ita filiolæ: parendum eſt neceſſitati. Et quidem valde angor veſtro diſceſſu, ſed nolo repugnare urgenti Deo. O. vera prædicat: melius eſt reverti. N. Sapis, amplectere me. Vale, mea quondam nurus. O. Vale & tu mea quondam ſocrus. N. Vides Rutha, ut tua fratria repetat patriam, & deos penates? quid apud me hęres? revertere unà cum ea. R. Ne me urge de te relinquenda. Nam quo tu cunq; ibis, ego ibo: ubi tu commoraberis, ego commorabor: Communis mihi tecum erit populus, communis Deus. Tecum unà moriar, tecum unà humabor: Ita omninò ſtatui. Atque ita mihi habeam Jovam propitium, ut una mors eſt me à te ſeparatura. N. Poſtquam ita amimum obfirmaſti nolo improbius obſiſtere tuo ſtudio Eamus ſane Deo bene fortunante.

SENTENTIA.

Beati, qui Deum Deique populum anteponunt & parentibus & patria, eos DEUS longe remunerabitur.

BOOZUS. Ruth: 2.

ARGUMENTUM.

Boozus comiter alloquitur Rutham spicas legentem, ejusquè pietatem collaudat.

Boozus, Messores, Curator messis, Rutha.

ASsit vobis Deus messores. M. Et tibi benè omnia secundet. B. Quæ est ista puella Curator, quam hic video spicas legere? C. Moabitis est, quæ huc sequuta est Noemem, remigrantem ex agro Moabitarum: Ea rogavit, ut liceret sibi legere spicas post messores, id quod adhuc fecit à manè, tàm paulùm manet domi. B. Audi filia ne iveris in agrum alium ad colligendas spicas, neve hinc abieris; sed hęreto apud meas ancillas, & videto, ut sequaris eas, in quemcũque agrum ibunt messum, Ego vetabo, ne famuli sint tibi molesti. Quod si sities, petes potum ex iisdem vasis, quibus ipsi hauriunt: R. Quidnam est in me, quamobrem digneris ita respicere me, cum sim peregrina? B. Perlatum est ad me qualem tu te præstiteris erga tuam socrum, post obitum viri tui; utq; relicto parente terraq; patria contuleris te ad populum tibi antea ignotum. Quod factum Jova Deus Israelitarum rependet tibi cumulatissimo præmio, sub cujus quasi alatum præsidium te receperis. R. Agnosco tuam

 gratui-

gratuitam benignitatem & misericordiam, qui tam comiter confirmas animum meum consolando: cum tamen indigna sim, quæ vel in ancillarum tuarum numerum veniam.

SENTENTIA.

Pii favent piis, iisque benefaciunt.

DISCALCEATUS. Ruth. 4.

ARGUMENTUM.

Boozus recusante altero propinquo, emit bona Noemis, *eamque ducit uxorem.*

Boozus, propinquus Ruthæ, Senatores.

HEus tu qui hac transis, adesdum, paucis te volo. P. Quidnam id est? B. Cõsiste hîc paulisper, dum evoco aliquot de senatoribus civitatis, qui transeunt per hanc portam, ut assint nobis in hoc negotio, nam serio accomodetis huc nobis aliquantisper vestram operam: non faciemus longius. S. Assumus, dic quid velis. B. Partem fundi qui fuit cognati nostri Elimelechi, vendundat Noemis reversa ex agro Moabitarum. Hanc rem visum est mihi ut tibi significarem, ut, si empturus es, emas in præsentia senatus nostri: sin minus, indices mihi. Nemo est enim cognatus propinquior te, secundum quem ego sum. PR. Ego vero emam. B. Sed cum fundum emes à Noemi, & à Rutha Moabitide, uxore demortui, emes ea conditione, ut ipsam Rutham du-

cas

eas in matrimonium, ut suscites nomen illius in ejus hæreditate. PR. Non licet mihi hac lege emere, ne corrumpam patrimonium meum. Eme si tu vis, meo loco, mihi quidem emere non licet. Atque in hujus rei testimonium accipe calceum meum de manu mea. Ego quemadmodum exui me hoc calceo, ita testor, me cedere tibi meum jus in hac re. B. Vos senes & populares, hodie mihi testes eritis, ut ego emam omnia bona Elimelechi, & chilionis & Machlonis, à Noemi: ut mihi vindicem in matrimonium Ruthã Moabitidem, conjugem Machlonis, ut consulam nomini demortui in ejus hęreditate, ne ejus nomen tollatur ex ejus consangvinitate & patria. Vos hodie testes nuncupo. SE. Testabimur. Faxit Jova, ut mulier ista, quæ est intratura tuam domum, tam sit fœcunda, quam fuerunt Rachel & Lea, quę duæ prole instruxerunt domum Israelitarum: utque egregium quid facias in Ephrata, & tibi nominis famam compares Bethlehemæ: fiatque domus tua similis domui Pharis, quem Judas sustulit Thamare, progenie tibi à Jova data ex puella.]

SENTENTIA.

Qui vult defuncti possessionem, habeat & viduam. Qui vult quod placet; habeat & quod displicet.

SAMSON, Judic. 15.

ARGUMENTUM.

Samson victus ad Palestinos deductus abruptis vinculis occidit maxilla asini mille viros.

Iudæi, Samson, Palæstini.

AN nescis Palæstinos habere imperium in nos? S. Scio. I. Cur ergo incendisti segetes eorum, magno nostro malo? S. Par pari retuli. I. Atqui huc venimus, ut te vinctum dedamus eis. S. Siquidem jurejurando confirmatis, vos non illaturos mihi manus violentas, vinciatis licet. I. Fidẽ damus. S. Agite, colligate, ducite, abducite, quantum potestis. P. Euge adducitur ille hostis noster capitalis, qui immisit sceleratas faces in segetes nostras, nunc, nunc ulciscemur. Nunquam hodie effugies Samson, hic tibi finis adest vitæ. S. Agite verò, si quid animi habetis, aggredimini vinctum, experiar tamen, si quid habeo solitarum virium. P. Euge. Periimus, abrupit vincula, sed invadamus undique: non evadet, præstemus nos viros. S. Sed vnde mihi telum? Ecce autem commodum sese offert hæc maxilla asini, hæc præbebit vicem clavæ. Pugnate viri pro virili: sentiatis qui vir sim. Hem tibi, qui prmus me lacessis, primus perito. Et vos qui hic jam ense conglobati estis, sentite quæ siut vires Samsonis, qui vincit inermis armatos. Heus

cogi-

cogitatis pugnare pedibus? quò fugitis? Hic adest hostis, ne prodite victoriam. Tu quidem hic jacebis, tu quoque adjungeris ei comes: dormite. Euge Samson, quantam cędem fecisti? Maxilla asini quantam stragem edidi? maxilla asini prostravi mille viros.

SENTENTIA.

Qui Dei spiritu praeditus est, invictus est, frustraq; constringitur. Deus saepe vilissimis telis ulciscitur hostes suos.

DIALOGORUM SACRORUM.

LIBER SECUNDUS.

ELIS. I. Reg. 3.

ARGUMENTUM.

Iova Samueli praedicit, sese animadversurum in domum Elis sacerdotis, qui in filios suos non animadverterit.

Iova, Samuel, Elis.

SAmuel. SA. Quid me vis? Accurram, Assum, vocatus à te. E. Non vocavi, Redi cubitum. S. Fiet. I. Samuel. S. Assum, Eli, nam vocasti me. E. Non te vocavi, fili. Redi cubitum. S. Faciam. I. Samuel. S. Assum, nam vocasti me. E. Atat, nunc demum intelligo, quid sit, Discede cubitum. Quod si te vocaverit, respondeto, Loquere Jova, audio. SA. Faciam. I. Samuel, Samuel. SA. Loquere Domine, audio. I. Ego

Ego ſum quiddam facturus in Iſraelitis, quod quiſquis audiverit, prorſus obſtupeſcet. Sum enim aliquando importaturus in domum Elis omnia, quę decrevi, & rem ad exitum perducturus, eique oſtenſurus, me perſequuturum culpam ej9 in ei9 domũ in perpetuum; qui cum ſciret filios ſuos malè audire, non animadverterit in eos. Quam ob cauſam juro, hanc nexam nullo unquam vel ſacrificio, vel libamine Elis poſteritati remiſſum iri.

SENTENTIA.

Qui divinæ voci non eſt aſſuetus, eam interdum eſſe putat hominis. Peccantes natos non punire, grave peccatum eſt. Parentum, quamvis bonorum, indulgentia perdit natos. Natos qui vere & ſapienter amat, caſtigat. Sed ne quid injuſte immodicè vè fiat.

SAULUS 1. Reg. 9.

ARGUMENTUM.

Saulus quærens aſinas patris it conſultum Samuelem vatem, & ab eo diſcit ſe futurum Regem.

Saulus, Puer, Puellæ, Samuel.

ENimverò ſatis jam diu conquiſivimus aſinas, neque invenimus: revertamur domum, puer, ne pater meus omiſſis aſellis, ſit ſollicit9 de nobis. P. Non cenſeo redeundum eſſe re infecta. Ajunt eſſe divinum quendam & gravem virum in proximo oppido, qui quicquid dicit futurum evenit. Conveniam9 eum, ſi forte indicet nobis id, cujus cauſa venimus. S. Sed quid offeremus homini? nam etiam pœne exhauſtæ

ſtę ſũt peræ noſtrę nec habemꝰ, quod dono demus ei, & ire vacuos religio eſt. P. Tace, eſt mihi in præſentia quadrans ſicli argentei quem dabo ei, ut indicet nobis quam viam inſiſtamus. Olim inter Iſraelitas, qui ibant conſultum Deum, dicebant ſe ire ad Videntem: nam qui hodie dicitur. Vates, olim vocabatur, Videns. S. Rectè mones: eamus. Ingrediendum eſt hoc aſcenſu arduo. Sed video puellas, quæ exeunt aquatum, adeamus eas. Heus puellæ, annon hic es vates quidam? P. Eſt, & quidem incidetis in eum, ſi pergetis: properate modò, nam hodie venit in oppidum: quia populus facturus eſt rem divinam in ſacello, ſimul ac introjeritis in oppidum offendetis eum antequam aſcendat in ſacellum epulaturus: populus enim non inibit epulas ante adventum ejus, quoniam ejus eſt conſecrare ſacrificium poſtea epulabuntur invitati. Itaque aſcendite: non eſt dubium, quin inventuri ſitis eum. SA. Habemus gratiam, aſcendamus in oppidum. SA. video adoleſcentem huc venientem unâ cũ puero. Nimirum hic eſt, quem heri prædixit mihi Deus, venturnm ex regione, Bonia mitarum, ut eum unctione creem Imperatorem Hebræorum, ut eum vindicet

ab injuria Paullenorum. S. Amabo te, indica nobis domum Vatis, Sam. Ego, ſum ille, conſcendite ante me hunc collem, hodie epulabimini mecum, deinde dimittam vos manè & indicabo vobis, quidquid cogitatis cum animis veſtris. Quod attinet ad aſinas perditas tertio ab hinc die, tu ne eſto anxius de eis, repertæ ſunt. Sed quorſum de aſellis? Ad te veniamus: Debes exiſtimare, te eſſe columem totius noſtræ nationis, omniumque ſalutem poſitam eſſe in te, tuaque domo paterna. SA. Quid ais? in mene, qui genus refero ad Jeminem, ortus ex obſcuriſſima familia Benjamitarum, quæ tribus eſt minima Iſraelitarum? S. Concedamus modo in hoſpitium, Deus providebit cætera.

SENTENTIA.

Deus opera ſua inopinalibus occaſionibus ad exitum perducit.

SAMUEL, I. Reg. 12.

ARGUMENTUM

Samuel jam ſenex innocentiam ſuam, & Dei in Iſraelitas beneficia commemorat: eorumq; peccatum reprehendit, qui regem ſibi depoſuerint: & impetrato divinitus tonitru eos ad obedientiam cohortatur.

Samuel, Iſraelitæ,

EN ego vobis in omnibus obſequutus regem creavi deinceps jam vobis præfuturum. Nam me quidem jam ſenem eſſe, indicio eſt canicies. Mei liberi inter vos degunt, & ego vobis jam ab ineunte æ-

tate

tate præfui. Hic assum, respondete mihi coram Jova, & coram ejus uncto: si cujus bovem aut asinum sustuli, si cui injurius, aut violentus fui, si à quoquam præmium accepi, ut in ejus culpa conniverem, paratus sum vobis reddere. I. Neque injurius in nos aut importunus fuisti, neque quicquam ab ullo accepisti. SA. Testis est hodie apud vos & Jova & Jovæ unctus, nihil habere vos quod me accusetis. I. Planè. S. Adeste igitur, placet vobiscum disputare, quanta Jova, & Mosis & Aharonis creator & majorum vestrorum ex Ægypto reditus auctor, tum in vos, tùm in majores vestros beneficia cõtulerit. Cum migrasset Jacob. in Ægyptum, invocatus à majoribus vestris Jova, Mosen misit, & Aharonẽ, qui illos ex Ægypto eductos in hoc loco collocarunt. Postea ipsos oblatos emancipavit Sisaræ, ducis exercitus. Hazoris tùm Palæstinis & Moabitarum regio, à quibus bello vexati sunt. Deinde invocantibus eis Jovam peccatumque confitentibus, quod eo relicto Baales & Astrotum coluissent: & auxilium contra hostes orantibus seque & servituros pollicentibus, misit Jerobaalem, & Bedanem, & Jephtham, & Samuelem, per quos ita vos ab hostibus vestris undique

vindicavit, ut in tuto essetis. Vos vero, cum videritis vos à Nabasso Ammonitarum rege invadi, postulastis à me, ut mutato rerum statu à rege vobis regi liceret: cum Jovam Deum vestrum regem haberetis. Igitur ecce vobis regem, quem delegistis & efflagitastis regem vobis præficit Jova. Si Jovam Deum vestrum reverebimini, eique servietis & dicto audientes sine contumacia, una cum rege vestro parebitis, benè vobiscum agetur: Sin minus & vos, & regem vestrum Jovæ manus impetet. Jam vero agite videte, quantam rē Jova jam nunc in oculis vestris faciat. Tritici messis nunc est, quo tempore tonare aut pluere in his finibus non solet. Atque ego jam Jovam exorabo, ut tonet atque pluat ut intelligatis, vos in Jovam gravem culpam commisisse, qui regem vobis popósceritis. Jova cœli terrarumque Deus, emitte nunc tonitrua & nimbum, ut hic populus suum peccatū agnoscat. I. Ut tonat? ut pluit, heu nos miseros? Supplica pro nobis Jovæ, Deo tuo, ne pereamus, qui ad tot superiora nostra scelera hoc insuper adjecimus, ut regē nobis peteremus. S. Bono animo este. Vos quidem ista re graviter peccastis: Veruntamen nolite à Jova deficere, sed eū toto pectore

colite,

colite, neve discedite ad vana ista, quæ neque juvare possunt, neque defendere, sunt enim vanissima. Neq; enim destituet Jova populum suum propter sui nominis celebritatem, postquam semel cœpit vos sibi populum habere. Ego quoq; absit ut Jovam offendam, aut pro vobis supplicare, vosq; decente & recta via deducere intermittam. Tantum Jovam metuite, eumque verè & tota mente colite: videte enim, quantam rem apud vos fecerit. Quod si peccatis indulgebitis, & vos & rex vester peribitis.

SENTENTIA.

Iusti homines (qualis fuit Samuel) nemini faciunt injuriam. Magna est hominum erga Deum ingratitudo, qui toties tam fideliter à Deo defensi, tot beneficiis cumulati, tamen hominem regem sibi depos̄cant: digni sanè, qui inclementi regi serviant, quando clementem repudiant. Immensa est Dei clementia, qui sic ingratos tamen non deserat. Multum valent apud Deum preces justorum, qui etiam alieno tempore vel pluviam possint impetrare.

SORTILEGIUM, 1. Reg. 14.

ARGUMENTUM.

Saulus Ionathanem filium suum vult occidi, propter gustatum mel, contra votum populi. Sed populus eum prohibet occidi.

Saulus, Populus, Ionathan.

HUc adeste omnes populi primates, dispicite & conquirite, cujus hodie culpa fiat, ut Deus roganti mihi oraculum non reddat. Nam Jovam ego opt. max. Israelitarum conservatorem juro, si etiam Jona-

tham filius meus is fuerit, eum esse capite pœnas daturum. Vos totus populus consistite isthinc, ego & Jonathan consistemus altrinsecus. P. Ut libet facio. J. Jova Deus Israelitarum age severè, ducantur sortes. Atat, nos petit sors: alter nostrum sit oportet. Sortiamur: Ohe Jonathan, sors indicat te. Indica mihi, quidnam feceris. J. Gustavi paululum mellis de capite hujus baculi, quem in manu habebam, quod tu nesciente me fieri vetueras. Hoccine mihi capitale esse æquum est? S. Deum ego juro, te moriturum Jonathan, qui tam præclaram victoriam peperit Israelitis? P. Nequaquam: per Jovam immortalem, ne pilum amittet, qui hodie Deum suum facti adjutorem habuerit.

SENTENTIA.

In hac vita unius peccatum luunt interdum multi: quia sunt unum quasi corpus, cujus membrorum omnium est tanta conjunctio atq; cognatio, ut sit eorum consensus tum dolorum, tum voluptatum. Sed in altera vita, in qua punientur animæ, sui quisque non alieni peccati, pœnas dabit.

OBEDIENTIA. 1. Reg. 15.

ARGUMENTUM.

Samuel Saulum reprehendit, qui Amalechitas clementius, quam Iova præceperat, ultus fuerit.

Saulus, Samuel.

IOvam tibi propitium precor. Feci jussum Jovæ. Sam. Quem ergo balatum & mugitum audio? Saul. Oves sunt, & capræ, & boves, quæ ex Amalechitis abegimus.

Nam

Nam ab horum pecorum optimis quibusque necandis abstinuere milites, ut Jovæ Deo tuo sacrificium fierit. Reliqua funditus excidimus. Sam. Licetne mihi quod bona tua venia fiat, tibi significare, quid mihi Jova hac nocte dixerit? Saul. Licet. Sam. Nonne cum te vel judice parvus fueris, nunc Princeps es tribuum Israelitarum, unctus à Jova rex eorum? à quo cum in hãc expeditionem missus sis, jussusq; sceleratos Amalechitas excindere, & bello ad internecionem persequi; cur ei dicto audiens non fuisti? neq; ad prædam, vetante Jova, convertisti? Saul. Imò Jovæ parui: expeditionemq; ad quam ab eo sum missus, confeci, & deletis Amalechitis, Agagum eorũ regem abduxi. Tantum milites de manubiis pecora, bovesq; devotorum primitias, desumserunt, quæ Jovæ Deo tuo immolarentur apud Galgala. Sam. Quasi vero Jovę tam placeãt hostię ad sacrificia, quam ejus dicto audientem esse. Scito obedientiam pręstantiorem esse sacrificio, & obtemperationem adipi arietum. Nam non parendi peccatum perinde est, ac magia, & contumacem esse eadem in culpa ponitur, ac simulacricolam esse: & quia Jovę mandatum repudiasti, ipse te vicissim regno exiget.

Sau. Peccavi, qui contra Jovæ jussum, contraque tua dicta fecerim, milites veritus, eisque obsequutus. Sed da mihi quæso hanc veniam, & mecum revertare, ut Jovam adorem. Sam. Non revertar tecum, qui Jovę mandatum aspernatus sis, & idcirco ab eo abdicatus regno Israelitarum. Vale. Sau. Ac non patiar te abire, ut non me comiteris. Sam. Quid me retines? ah rupisti meum pallium, & Jova hodie Israelitarum regnum à te abrumpit. Idque alteri te meliori tradit. Neque vero fallet Israelitarum triumphator, neque factum mutabit, non enim homo est, ut factum mutet. Sau. Fateor peccatum à me esse. Sed concede mihi hunc honorem apud senatores meorum popularium, apudque Israelitas, ut mecum redeas, Jovam Deum tuum adoraturo. Sa. Age, age, præi, sequar.

SENTENTIA.

Nihil placet Deo, quod ejus præcepto contrarium est, etiamsi bono alioquin animo fiat. Debet enim homo Deo (sicut servus hero aut filius patri) servire non suo, sed illius arbitrio.

GOLIATHUS. 1. Reg. 17.

ARGUMENTUM.

David Saulo impetrat, ut liceat cum Goliatho pugnare, & illum cum funda & pedo aggressus occidit.

David, Eliabus, Goliathus, Israelita quidam, alius Israelit. Nuncius, Saulus.

SAlvete mei fratres optimi. E. Deus dat quæ velis, germane lepidissime. Ut valet pater?

pāter? D. Optime gratia Deo, meque misit ut viserem quid ageritis, vobisque afferrem placentam, & decem panes & tesseram vestram acciperem. Dedit etiam mihi decem caseos ad centurionem. Sed quam ego vocem audio? G. Quid opus est vos exire ad prælia dimicandum nobiscum? Ego sum Palæstinus, vos estis clientes Sauli, Deligite ex vobis aliquem, qui conferat manus mecum, qui si superaverit me prelio & interemerit, nos serviemus vobis: sin ego vicero, vos nobis servietis. Quāta ego hodie ignominia afficio instructos in aciem Israelitas? Date mihi virum, quo cum contendā singulari certamine. D. Quis est importunus iste, & turgidus Gigas, qui tantopere despicit nos præ se? cujus vicem & affectū contremiscunt omnes & refugiunt? Is. Nescio quis est natus in nostram perniciem & dedecus: cum quo nemo audet conserere manus: adeo jungens est, & terribilis. D. Quid ergo præmii foret, qui sustulerit eum de medio, & aboleverit hoc tantum probrum Israelitarum? Nam quis est impurus iste Palæstinus, qui inurit tantam notam ignominiæ castris DEI immortalis? Israel. Si quis eum dejecerit, Rex eum valde ditabit, locabitque ei nuptum filiam

ſuam, donabitq; immunitate perpetua domum ejus paternam. El. Cur veniſti huc improbe puer? aut cur deſeruiſti pauculas illas oviculas in ſaltu? Ego novi temeritatem, audaciamq; tui ingenii. Mirum, ni veniſti ſpectatum prælium. D. Quid ego hoc commiſi? an nō erat cauſſa cur venirem? Sed adibo alios. Heus tu quo præmio afficiet Rex eum, qui occiderit immanem illum Palæſtinum? Iſ. maximo. D. Quonam? Iſ. Ornabit eum maximis divitiis & opibus, committetque ei natam ſuam uxorem, & liberabit domum ejus patriam in perpetuum. D. Condignum ſane præmium & regale. Equidem auſim aggredi hominem: neſcio quomodo geſtit animus, indignaturque tantum licere cuiquam in populum Dei. Hæccine ut patiar? Impune ergo nefanda illa probra evomuerit in ſacram gētem? Mori me malim. N. Adoleſcentule, jubet Rex ut venias ad ſe. D. Nihil eſt quod faciam libentius. Eamus. O ſi fiat mihi poteſtas pugnandi cum eo, quantum bellum confecit Deus uno occiſo? N. Adduco tibi hic adoleſcentulum, Rex, quem juſſiſti accerſi. Saul. Quid audio David? tu ne dixiſti te audere in Palæſtinum illum portentoſum, qui perterrere facit totas noſtras acies?

cies?

cies? Da. Bono animo es, ô Rex, ne deſpondeat quiſquam animum. Vos ſpectabitis, ego ipſe ſubibo hoc certamen & congrediar cum Palæſtino. S. Vide quid dicas David. Num poſſis pugnare cum eo adoleſcẽtulus, & rudis belli cum viro robuſtiſſimo, & in armis exercitatiſſimo jam à puero. D. Nihil facio neq; vires, neq; uſum armorum ejus, habeo longe aliam rationem certandi. Audi quid dicam. Cum aliquando paſcerem oves patris mei, leo unà cum urſo invaſit gregem, ovemq; corripuit. Eum ego conſecutus occidi, eripuiq; ovem è faucibus ejus, Tum urſus in me irruere: ego vero prehenſum roſtro ad terram affligere, & cædere, atque ita occidi & leonem & urſum. Non dubio quin idem exitus maneat nefarium hunc & deterrimum hoſtem, qui audet proſcindere convitiis exercitum Dei immortalis. Jova qui defendit me à leone & urſu, idem defendet etiam à Palęſtino iſto. S. quando tanta fiducia es, per me licet, deſcendas in certamen. Aſſit tibi Deus: Veruntamen es armandus. Volo accommodare tibi mea ipſius arma. D. Nunquam equidem arma tuli. Sed faciam periculum, ſi poſſum uti: Hæc lorica valde me gravat, caſſis quoque premit caput, etiam caligæ

ſunt duplo majores: quam pro meis pedibus: nec enſis admodum decet meum latus: videorque magis alligatus enſi, quam enſis mihi. Vah non poſſum ingredi cum his impedimentis. Apage hæc arma, non ſum aſſuetus his ferendis, malo ferre nota tela: pedum dico, & fundam unâ cum his quinq; levibus ſilicibus, quos geram in ſacculo. Bene ſpera rex, cernes me hodie victorem redeuntem, cum exuviis hominis ferociſſimi. S. Ita faxit Deus. G. Video ego hominem venire ad me? Tandem habeo quo cum certem. Sed quę, malum, intemperiæ agitant Iſraelitas? Quis miſit nobis hunc pulchellum puſionem rubicundum? Heus puer, mene putas canem, qui cogites pugnare pedo? ut te dii deæque omnes, quantum eſt, perdant. Accede ad me ſodes, ut jam proponem te dilaniadum & comedendum volucribus & beſtiis. D. Tu quidem adoriris me, fretus gladio & haſtili, & ſcuto, ego vero aggredior te armatus ſolo nomine Jovæ armipotentis. Dei copiarum Iſraelitarum, in quas tu hodie contuliſti omnia maledicta. Hodie Deus concluſit te in manum meam, ut te dejiciam, abſcindamq; tuum caput, & paſcam volucres & feras non tãtum tuo cadavere, ſed etiam omnium,

omnium, qui militant in vestro exercitu, ut sciant omnes mortales, eum demum esse Deum, quem Israelitę agnoscunt & reverentur, discatq; omnis hæc manus spectatrix, Jovam non adhibere ensem aut hastam in vincendo, cujus sit unius gerere bella, quique tradiderit vos nobis in manus. G. Proh Jupiter, ego ne ut hodie hæc audiverim, Idque à puero? ac me Deus perdat nisi te jam discerpo his unguibus. D. quin age, si quid potes: interim excipe hunc lapidem recta in frontem. Ohe Goliathe, corruis, qui modo stabas tam firme? At ego te contundam usque hoc pede. Hem tibi. Nunc istic jace prostratus manu pueri; qui modo solo aspectu viros ad cœlum armis territabas. Hic te puer jugulat tuo ipsius gladio, caputq; tuum horrendum præfigit tuæ hastæ, quod ostendit exercitui.

SENTENTIA.

Nemo vel tam vir est, quin facile vincatur abs quovis adverso Deo, vel tam puer, quin facile vincat quemvis, propitio Deo. Dei est victoria: & credenti nihil arduum.

JONATHAN, 1. Reg. 20.

ARGUMENTUM.

David & Ionathan inter sese rationem ineunt, qua rescīscere David queat, quis sit Sauli erga ipsum animus, & fœdus inter sese in perpetuum paciscuntur.

David, Ionathan.

QUodnam esse potest meum tantum in tuum

tuum patrem peccatum, Jonathan, ut me quærat ad necem? Jon. Ad necem vero? non est credibile: nam tanta me res non lateret: quippe cum meus pater nullam rem tantam tantulamve faciat, quam non mecum communicet, nedum ut hoc me celet. Non est ita. Da. At scit, ut me habeas intimum: ideo hoc te fortasse celat, ne agre feras. Crede mihi nihil tam certum est, quam me in summo vitæ discrimine versari. Jon. Ecquid ergo me tibi hac in re commodare posse arbitraris? Da. Cras, ut tute scis, agitur primus dies mensis, quo ego die soleo cum rege accumbere, Ruri latebo, te sciente, usque ad vesperam tertii abhinc diei. Quod si me requiret, dices tuo permissu excurrisse Bethlehemam in meam patriam, ad sacrificium gentilium, quod universi anni versarium factitamus. Si laudabit, salvus sum: sin succensebit, scito eum nunquam ad saniorem mentem reversurum. Sed dabis hanc veniam mihi, quem religiosissimo fœdere in familiaritatem recepisti, ut si commerui; tu me interficias potius, quam tuo patri dedas. Jon. Deus meliora. Imo si sensero eum obstinato animo in tuã ferri perniciem, admonebo te. Da. Sed quis mihi refert, utrum tibi asperius responderit?

rit? Jon. Exeamus sub dium. Ita mihi bene-
faciat Jova Deus Israelitarum, hujus cœli,
quod vides, conditor & habitator, mi Da-
vid, ut ego cras aut perēdie scrutabor, quid
animi habeat meus pater: quem si intelle-
xero bene esse in te, animatum mittam qui
faciat te certiorem: sin autem tibi malum
cogitare, id quoque tibi indicabo, ut me
autore abeas salvus; assitq; tibi Jova, ut af-
fuit meo patri: hęc ego me facturum, testor
Deum. Quod si fallam, tum Jonathani nu-
men iratum sit, quod si tum, cum tui hostes
omnes Dei num fuerint è medio sublati,
ego jam non ero in vivis, ut tua miseri cor-
dia salutem meam invicem custodire pos-
sis: at certo meæ in posterum familię & ge-
neri eam non denegabis. Itaq; nunc iterum
ineo fœdus non solum tecum meo nomi-
ne, sed etiam cum tua domo nomine poste-
rorum, tibiq; juro mi David, quem amo ex
animo, facturum me, ut dixi. Sed accipe ra-
tionem. Cras quod novilunium celebra-
tur, tu desideraberis, nam tua sessio vaca-
bit. Descendes autem ad summum iter tri-
bus diebus in locum, ubi commode lateas,
quocunque die negocium hoc fiet: erisque
post saxum Azellum. Ego re facta veniam
eo, & ad lapidis latus tres sagittas jacula-
bor,

bor, collineans ad ſcopum. Deinde puerum ad eas petendas mittam, cui ſi dixero, eas eſſe citra ipſum, venias licebit, tua res erit in tuto, teſtor Deum immortalem: ſin autem ultra, abito ſane Deo volente. Ac quos inter nos ſermones contulimus, Jova eſto eorum teſtis certiſſimus.

SENTENTIA.

Bonorum indivulſa eſt amicitia, eſtque arctior virtutis, quam ſanguinis conjunctio.

NOVILUNIUM. 1. Reg. 20.

ARGUMENTUM.

Saulus filium ſuum Ionathanem propter ejus cum Davide amicitiam jaculo transfigere conatur.

Saulus, Ionathan.

CUr non venit Iſai filius ad cibum capiendum, neque heri, neq; hodie? J. Petiit à me veniam conſcendendi Bethlehemam: futurum enim ſacrificium gentilitiũ in eo oppido, ad quod adeſſe juſſus eſſet à fratre ſuo. Itaq; magnopere oravit, ut ſi ſibi vellem gratiſſimum facere, facerem eo ſe conferendi, fratreſq; viſendi poteſtatem. Hæc cauſa eſt, quamobrem ad regiam menſam non venit. S. Improbæ & contumacis fœminæ progenies: quaſi ego neſciam, te Iſai nati percupidum eſſe, ad tuum quidem & tuæ parentis dedecus atq; ignominiam. Nam quam diu vivet in terris Iſai filius, nunquam tu firmum regnum habebis.

Quare

Quare cura ut ad me ſiſtatur: nam morte dignus eſt. Jon. Cur ita tandem? quid commiſit? Sau. Docebo te hoc jaculo, quid commiſerit. Jon. At ego hinc effugiam. O rem indignam! actum eſt de Davide, niſi aufugit.

SENTENTIA.

Impii piorum amicitiam ferre non poſſunt: injuſtis nihil eſt intolerabilius juſtitia. ACHIMELECHUS, 1. Reg. 21.

ARGUMENTUM.

David fugiens Saulum ab Achimelecho ſacerdote panem enſemque impetrat, ſeſe ad regium quoddam negotium ex ipſius regis mandato proficiſci ſimulans.

Achimelechus ſacerdos, David.

QUid eſt, quod ſolus ſis, nullo comitatu? D. Rex mihi quoddam negotium mandavit, quod negotium ne quis omnino mortalium reſciſceret, neve quo mitterer, præcepit. Eam ob rem famulis certum quendam locum aſſignavi. Quare ſi habes quinque panes, trade mihi: aut quot habes. Ach. Panem profanum non habeo, ſed ſacrum habeo, ſi modo tui famuli à mulieribus abſtinuerunt. Da. Cum mulieribus nihil nobis rei fuit, hunc jam tertium diem, quo profectus ſum: ſuntque corpora meorum famulorum caſta. Quod ſi forte tum, cum profecti ſunt, fuerunt cum uxoribus, atq; ita corpora pura non habeant: at hodie quidem antequam ſacris panibus veſcan-

vescantur, puri erunt, quoniam hic dies tertius est, quod spacium lustrationis tribuitur in nostra lege. Ach. Igitur accipe panem sacrum. Nam nullum habeo, præter hos appositos panes, è conspectu Jovæ sublatos submissi statim in eorum locum recentibus. D. Habesne hic prçterea ullam hastam aut ensem? Nam neq; hastam neq; ensem cepi: adeò me Regis mandatum urgebat. A. Hic est ensis Goliathi Palæstini à te in valle quercus occisi, involutus panno, post Ephodum. Eum tu, si vis, capias licet: nam alius nullus est. D. nullus est isto melior, trade eum mihi.

SENTENTIA.

In periculis interdum simularunt sancti homines. Lex est facta propter hominem, non homo propter legem. David urgente necessitate panes sacros insons comedit, quamvis non esset sacerdos, & solis sacerdotibus vesci per legem liceret.

DOEGUS. 2. Reg. 12.

ARGUMENTUM.

Saulus injustè curat occidendos Iovæ sacerdotes, quia ei Davidem non indicaverint.

Saulus, Achimelechus, Doegus.

AUdi Ahitobi nate. A. Assum Domine. S. Cur in me conjurasti cum Isai nato; cui & cibaria & ensém dedisti, & pro quo Deum consuluisti? quę insidia mihi manifesto parantur? A. Ecquis autem est ex tuis omnibus æquè fidus, atq; David, regis gener, tuo jussu profectus & apud te maxima digni-

dignitate habitus? An nunc primùm Dei oculum ejus nomine ſum percontatus? Abſit à me omne ſcelus, cave ne mihi, aut omnino meæ paternæ familiæ ullum in hac re crimē imponas, nam iſtius totius negotii ſum planè ignarus. S. Morieris Achimeleche, una cum tota tua paterna familia. Agite mei curſores, circumdate & occidite hos Jovæ ſacerdotes, nam Davidis partes tuentur, ſciebantque profugum eſſe, neq; me certiorem fecerunt. Quid dubitatis? quæ vos religio impedit? Cur & vos mihi non pāretis? Age Doege, circumveni eos tu, & interfice. D. Fiet.

SENTENTIA.

Impius princeps ſanguinarius eſt, & ſuſpicione iræque ſuæ magis credit & obſequitur, quam veritati. Miſerum eſt cum judice negocium habere, qui veram cauſſæ dictionem non admittit.

DAVID LATITANS, 1. Reg. 24.

ARGUMENTUM.

David Saulum ſolum nactus in antro ejus penulæ oram abſcindit. Deinde digreſſus alte voce apud eum innocentiam ſuam teſtatur: & Saulus ſuam injuſtitiam confitetur.

Comites Davidis, David, Saulus.

ATat deflectit Saulus in hoc antrum, ad parendum neceſſitati. Dies advenit David, quo die tibi Jova promiſit, ſe tibi traditurum tuum hoſtem in poteſtatem, ut eo utaris ad tuum arbitrium. DA. Tacete, vos tacete, obrepam ad eum pedetentim à tergo, dum ventrem exonerat. Co. Quid facit? non

eum interfecit? ô hominem insanum, qui tantam tam subito oblatam occasionem ulciscendi hostis non arripiat. D. Ah toto animo commoveor, posteaquam oram ejus penulæ abscindi. Avertat Jova, ut hoc ejus inuncto Domino meo faciam & ei manus afferam: vel hoc solo nomine, quod Jovę unctus est. Co. Tu nimium religiosus es. Nos ipsi faciemus non ita cunctanter. DAV. Nolite Dei munus usurpari, regem non fecistis, regem non delete. Ejusdem est abolere qui creavit. Sinite eum. Jam exit, ego eum subsequar. Heus Domine rex. S. Et quis me revocat? D. Cur fidem habes dictis eorum, qui dicunt Davidem tibi malum moliri? Vides profecto oculis tuis, ut hodie Jova in spelunca tui mihi fecerit potestatē? nec defuit, qui me in tuam necem conhortaretur, sed peperci tibi, meq; negavi manus allaturum Domino meo, qui esset unctus Jovæ. Sed vide pater, vide tuæ penulæ extremum in manu mea, quod cum abscinderim, neq; te interfecerim, cognosce & intellige, nullum me scelus commisisse, nullum contra te facinus admisisse dignum, quamobrem meæ vitæ insidias tenderes. Suscipiat hanc Jova causam, teque mihi sine mea opera ulciscatur. Vetus est proverbiū, à scelerato prodibit scelus. Te qui-

quidem mea manu non ulciſcar. Cui tandem inſtat rex Iſraelitarum: quem tu perſequeris? canem mortuū, pulicem. Jovam precor, ut hujus ſibi cauſſæ Judicium ſuſcipiat, meaſq; partes defendens tuas in me injurias perſequatur. S. tuamne ego vocem audio David fili? hei mihi, tu æquū & bonum habes, qui mihi bonum pro malo rependeris, id quod ſatis hodie oſtendiſti, cum mihi (quem in tuam manum Jova concluſerat) mortem non intuleris. Nam quotuſquiſq; eſt, qui hoſtem ſuū nactus idem ne demittat? Sed te pro iſto tuo hodierno in me facto Jova cōdigno pręmio remuneretur. Ego quidem ſcio de regē futurum & regnum in Iſraelitas obtenturū. Quare jura mihi per Jovā, te meam ſtirpem poſt meum interitum non eſſe exciſurum, meive nominis memoriam de mea familia deleturum. D. Juro.

SENTENTIA.

Injuſti calumniatoribus facilime credunt. Injuſti malum pro bono; juſti contra bonum pro malo reddunt, & Deus utroſq; tandem pro meritis remuneratur, ABIGAIL. 1. Reg. 15.

ARGUMENTUM.

Miſſi ad Nabalem famuli Davidis ad petenda cibaria repudiantur ab eo. Quo audito Nabalis uxor Abigail munera Davidi obviam ferre properat, & ei obviam facta ejus in Nabalem iram pacat.

Famuli Davidis, Nabal, Puer, Abigail, David.

DAvid Iſai filius te Nabal, tuamq; domū, tuaque omnia plurima ſalute impertit. Is, quia audivit, ut tonſuram ovium facias,

misit nos ad te, rogatum, ut (si cum tuis pastoribus non solum sine ullo maleficio aut injuria, verum etiam cum magno beneficio sumus versati, ita ut eos ab omni jactura tutos præstiterimus quamdiu fuerunt in Carmelo: cujus nobis rei tui famuli testes esse possunt) benigne nobis facias: hoc præsertim tam fausto die: & qua commode poteris, des cibaria ad ipsius Davidis, tui prope dicemus filii, ejusque comitum famem propellendam. N. Quis est iste David? quis est iste Isai filius, isne est, ad quem hodie servi passim à Dominis transfugiunt? Scilicet ego cibum potionemque meam, & quæ mactavi ad alendos meos consores, dem hominibus mihi prorsus ignotis? F. Aliunde nobis prospiciamus. Nam hinc quidem nihil auferemus, ut eum affectum video. Redeamus ad Davidem. P. Meus Dominus consuluit sibi pessimè. Eo narratum omnem rem heræ ut caveat. Hera nunc, si quando, tuâ est opus prudentiâ. A. Nam quod malum recens ortum est? P. Et quidem maximum. Missi à Davide nuncii à desertis ad herum nostrum, ut aliquid hinc per humanitatem auferrent, repudiati ab eo sunt: & tamen illos experti sumus viros plane bonos: nulla unquam contumelia aut damno affecti, quamdiu sumus

mus inter eos rusticati. Quin pro muro nobis noctes diesq; fuerunt, donec versati cum eis sumus pascendo pecudes. Proinde dispice tu diligenter, quid agas, alioquin actum est de Domino nostro, & tota ejus familia: Nam ipsum quidem convenire, hominem profligatissimum ac perditissimum stulticia sit. A. Famuli, capite propere omnia hæc, qua vobis tradam quæ imposita asinis feretis ante. Ego jam subsequar. Huc mihi propere asinum. Quam male metuo, ne mei viri stulticiam luamus. O hominem insanum, qui pro nihilo habuerit, eum hominem in se irritare, à quo maximè potest & juvari amico, & lædi infenso! Sed video ipsum Davidem adverso colle descendentem. Nescio quid tratus loquitur cum suis. DA. Ego frustra conservavi omnia, quæ habet iste in desertis, ita ut nihil omnino de suo perdiderit; & reddidit mihi malum pro bono? At ita perdat Deus hostes Davidis, ut ei ante crastinum mane nihil prorsum reliqui faciam. A. Obsecro te Domine, tibi ad pedes suppliciter jacens, ut bona me venia audias. Vide mi David, ne hominem despicatissimum, Nabalem dignum judices, in quem iras vertas: qui sicut nomine, ita re ipsa stultus est. Nam ego quidem, cujus est culpam præstare,

re,missos à te juvenes non videram, neque enim sivissem abire vacuos: Sed vides profecto, vir clarissime (neq; enim dubitari potest) te à Deo immortali absterreri à sanguine faciendo in tuis inimicis per temet ipsum persequendis: cum ipsius Nabalis insania ejusmodi sit ipsa per se supplicium, ut non aliud tuis hostibus & invidis imprecandum esse, videatur. Quare ęquo animo patere, hoc munusculum, quod tibi hîc affero, juvenibus tibi merentibus dari auferēdum, & mihi hanc noxam remitte. Sic tuas tibi fortunas bella divina gerenti in tuto constituat Deus, & te in omni vita omni malo prohibeat. Ac si quis tibi infestus, & tuæ necis cupidus existat, precor Deum, ut te semper incolumi, & fortissime consistente, tuus hostis variis jactatus procellis dispereat. Jam vere cum prę clara Dei promissa consequutus Israelitarum dux fueris constitutus, tanta tua felicitas nulla quasi labefactabitur labe conscientiæ, qua necesse esset tuam lætitiam contaminari recordatione effusi sanguinis, & supplicii ob privatam injuriam sumti. Deus faciet tibi meliora, memineris q; aliquando mei. D. Gratias age Jovæ Deo Israelitarum, qui te mihi hodie miserit obviā: nec non tibi, quæ mihi tua oratione à cęde & vindictę

injuriæ

injuriæ in me commissæ avocaris. Nam Deum immortalem testor, qui me tibi male facere prohibet, nisi tu mihi occurrere properavisses, Nabalem ante diluculum fortunis omnibus funditus evertissem. Verùm ejus culpam tibi cōdono, tuaq; munera grato animo accipio. Abi sane domum salva.

SENTENTIA.

Incitare potentiorem, vesania est: bonum malo pensare, scelus: Iratum potentiorem muneribus verbisq; placare, sapientia est.

ABISÆUS, 1. Reg. 19.

ARGUMENTUM.

David noctu clam in Sauli castra ingressus ejus dormientis hastam matellamq; surripit. Deinde digressus illinc procul clamorem excitat, suamq; innocentiam iterum testatur in calumniatores invehens, & ille iniquitatem suam iterum confitetur.

David, Abisæus, Abner, Saulus.

UTer vestrum descendet mecum in castra ad Saulum? ABI. Ego. DA. Eamus sensim & pedetentim per noctem, dum dormiūt hostes. D. omnes sunt oppressi altissimo somno. A. David, David. D. Quid est? AB. Hic stertit Saulus in tentorio hasta humi ad caput ejus defixa. Abner & reliqui temere circum eum jacent, nimirum tibi Deus facit tui hostis potestatem. Vis ergo eum ego hasta configam ad terram uno ictu non repetendo? D. Noli eum perimere: quis enim afferat manum ei, quem Deus unctione creavit regem, quin obliget se nefario scelere? Aut Deus eum perdat oportet, aut dies ei fa-

ei fatalis veniat, aut in prælio cadat: Certe meam manum à rege creato divinitus avertat Deus. Sed cape haſtam ejus, & matellam: abeamus, A. Deus bone, ut alte ſopiti ſunt: nullus omnino expergiſcitur. D. Non ſine numine hæc fiunt. Conſcendamus montem. Volo ego de ſummo cacumine clamare Saulum, & ei oſtendere, me non minus fidum, quam quemvis eorum, quibus ſtipatoribus utitur. Satis jam procul abſumus ab eis, ne repentino eorum adventu poſſimus opprimi. Heus Saule, heus ſtipatores Sauli, heus Abner, non mihi reſpondes? heus te apello Abner. AB. Quis tu es, qui clamas Regem? D. Næ tu es vir eximius, & dignus, qui inter Iſraelitas principatum teneas. Itane vero regem dominum cuſtodis, ut ad eum necandum miles quidam modo introierit tentorium? Haud egregium ſane iſtud feciſti. Per Deum immortalem vos eſtis digni ſupplicio capitali, qui tam male cuſtodiatis Dominum veſtrum, regem à Deo conſtitutũ. Quæſo, vide ubi ſit haſta & matella regis, quæ erat propter caput ejus. S. Eſtne iſta tua vox fili mi David? D. Mea, ô mi Rex, & domine. Sed cur tandem perſequeris ſervum tuum? aut quid feci, aut commiſi? Veruntamen ne gravare pauliſper audire me loquentem.

Si

Si Deus te mihi infestum reddit, precor eum tibi propitium: sin homines sunt execrabiles, sunt in conspectu Jovæ, de cujus me hodie patrimonio deturbant, quantum est in ipsis, & ad cultum deorum peregrinorum impellunt. Sed non sinet Jova terram meo sanguine funestrari, quamvis Israelitarum Rex occupatus sit in persequendo publico (ut ita dicam) ut si perdicē per montes persequatur. S. Peccavi, revertere David fili: juro enim, tibi non male faciam, qui ita abstinueris te mea nece. Erravi nimis quàm imprudenter, fateor. D. Hic depono hastam tuam, eam petito aliquis juvenum: cæterum Deus remuneretur quemq; ut dignus meritusque est. Te quidem hodie tradidit mihi in manū, sed continui me à nece regis. Ergo quemadmodum tuam ego salutem charam habui, sic ille habiturus est meam, meq; hostili manu liberaturus. S. Macte virture David fili, haud dubie conata perficies.

SENTENTIA.

Et justi juste, & injusti injuste facere perseverant. Calumniatores, tametsi utrisque nocent, tamen revera perniciosiores sunt ii, qui eorum calumniis credunt, quam ii, quos calumniantur.

PHOEBAS. 1. Reg. 28.

ARGUMENTUM.

Phœbas Saulo Samuelem elicit ab inferis, & ab eo Saulus futurum exitum suum cognoscit.

Saulus, Phœbas, Samuel, Famuli.

PHœbas, redde mihi oraculum Phœbi, & excita, quem dicam tibi. PH. At tu ſcis, ut exterminaverit Saulus ex hac terra Phæbadas & divinos, cur me in tantum capitis periculum adducere vis? SAU. Jovam Deum immortalem juro, hanc tibi rem fraudi non futuram. PH. Ecquem tibi excitem? SAU. Samuelem. PH. Fiet: heu me miſeram! diſperii. Tu Saulus es, & me indigne decepiſti. SA. Ne formida, ſed quid vides? PH. Video auguſtam quandam, & plane divinam perſonam è terra aſcendentem. SAU. Qua eſt ſpecie? PH. Vir eſt ſenex indutus pallio. SAU. Samuel eſt, præbebo ei honorem. SAM. Quamobrem me eliciendo inquietas Saule? SAU. Magnis premor anguſtiis, Palæſtini me bello petunt, Deus adverſatur, nec jam reſpondet; neque per vates, neque per ſomnia, hanc ob cauſſam accivi te, ut me doceas, quid mihi ſit faciendum. SAM. Cur ergo me conſulis ſi ipſo Jova tibi non modo non favet, ſed etiam adverſatur? faciet ille quidem, quod eloquutus eſt voce mea, tibique extorquebit regnum de manu, quod tradet alteri videlicet Davidi: quia non obtemperaſti ei in ulciſcendis Amalechitis; quibus infenſus erat? eam ob rem ita ſine dubio te accipiet: Quin etiam addi-

cet tecum Iſraelitas Palæſtinis: & cras tu, tuiq; liberi eritis una mecum: caſtra etiam Iſraelitarum tradet Palæſtinis. SAU. Eheu! PH. Perii miſera, corruit. Saule, Saule, obſecro te, obſequere mihi: cape cibum. Tu ſcis ut ſim tibi morigerata, & caput meum ſummo periculo objecerim, ut exequerer tua juſſa, agedum præbe te mihi facilem viciſſim, & veſcere cibo, quem tibi apponam, ut recreatus viribus aggrediaris iter. SAU. Non edam. FA. Quare? Imo vero edes. PH. Jus oramus. SAU. Quando tantopere urgetis: fiat. PH. Agedum ſurge, & recumbe in hoc lectulo, dum ego vobis macto vitulum altilem, quem habeo domi: ſubigoq; farinam, ex qua conficiam panes ſubcineritios.

SENTENTIA.

Qui Deum deſeruerunt, tandem deſeruntur à Deo. Deſerti à Deo confugiunt ad eum, à quo ante abhorruerant, Diabolum, à quo nihil nec cognoſcunt, nec conſequuntur, niſi ſuum exitium. Et ſane æquum eſt, ut qui bonum fugit, incidat in malum.

ACHIS. 1. Reg. 29.

ARGUMENTUM.

Achis Gethæ rex admonitu procerum ſuorum Davidem (qui ad ipſum confugerat) ab exercitu ſuo dimittit.

Proceres Palæſtini, Achis Rex, David.

QUinam ſunt Hebræi iſti, quos habes in noſtro exercitu? A. David eſt Sauli Iſraelitarum regius ſervus, qui mecum egit per hoſce dies, vel potius annos, in quo ad nos aufugit. PR. Remitte hominē in eam provinciam,

ciam, cui tu eum præfecisti, ne si nobiscum descenderit in certamen, in nos se convertat. Nam qua tandem re melius possit cum suo Domino reconciliari, quàm horum hominum capitibus? Nonne hic est ille David, carmine illo in choreis celebratus? Saulus mille, decem concidit millia David. A. David, Jovam ego immortalem testor, te mihi, tuamq; castrensem consuetudinem probari: neq; enim ullum adhuc in te vitium, posteaquam ad me primum te contulisti, deprehendi. Sed optimatibus non places. Quamobrem discede cum pace, ne Palęstinos Proceres offendas. D. Nam quid ego commisi? aut quid in me adhuc deprehendisti, ex quo primum in tuum conspectum veni, ut in bellum contra hostes tuos non proficiscar? A. Scio equidem te mihi tam placere, quam si divinus esses genius. Sed vetant satrapæ Palæstini te prælium secum inire. Quamobrem manè ubi diluxerit, proficiscere sane una cum tui domini servis, qui tecum venerunt. D. Equidem invitis illis militare nolim: parebitur.

SENTENTIA.

Non abs re suspectum est perfugorum contra suos auxilium.

AMALECHITA. 2.Reg.1.

ARGUMENTUM.

Amalechita quidam Davidi necem Sauli nunciat, cujus necis auctorem ipse se esse dicit, eamq; ob rem David eum jubet interfici.

David,

David, Amalechita.

Video quendam huc venientem scissa veste, & capite insperso pulvere. Haud temere est, nimirum aliquem sinistrum nuncium afferre. Undenam ades tu? A. Ex exercitu Israelitarum evasi. D. Quid actum est? eloquere. A. Fugerunt milites è prælio, multi è vulgo ceciderunt. Saulus quoque & Jonathan ejus filius occubuerunt. D. Qui scis Saulum & Jonathanem occubuisse? A. Cum forte venissem in Gelboem montem, vidi Saulum innixum hastæ, cui currus & equitatus jam jamque imminet. Respexit ille, & me viso: Huc ades, inquit. Accessi: tum ille: Quis tu es? Amalechita, inquam ego. Aggredere me, inquit, & interfice, nam magno dolore discrutior, nec adhuc possum emori. Hic ego quid agerem? Videbam non victurum post tam gravem casum: itaque interemi eum, abstuliq; coronam de capite ejus, & armillam de brachio, quæ tibi affero, ut vides. D. Heu calamitosa clades! heu lugubre prælium! ô facinus audax! Cujas es? A. Filius sum advenæ cujusdam Amalechitæ. D. Tene ergo non esse veritum ista impura manu perdere unctum Jovæ? Tu juvenis invade hominem, neca: merito morieris, & tuo judicio peris, qui te de Rege interfecto jactaveris.

SENTENTIA.

Si potentes sic tractarent eos, qui ipsis mortem aut malum inimicorum, tanquam rem lætam, nunciant, ut Amalechitam hunc tractavit David: aut si saltem hujusmodi nunc adversarentur: minus auderent assentatores.

NATHAN, 2. Reg. 12.

ARGUMENTUM.

Nathan Davidem jussu Iovę, ficta ad rem narratione simili, ita prudenter adulterii homicidiique arguit, ut ipse David contra semetipsum ferat sententiam.

Nathan, David.

DAvid, duo homines erant in quadam urbe; alter dives, alter pauper. Dives ovibus & capris, bobusque abundabat, pauper unam omnino habebat oviculam à se emptam & altam, quæ adoleverat unâ cum ipso, & liberis ejus; vescebatur eodem cibo cum eo, bibebat eandem potionem, quiescebat in sinu ejus: breviter, erat ei pro filia. Ad illum autem divitem venit quidam hospes, quem accepturus præteritis pecoribus suis; oviculam illam pauperis mactavit. DA. Per Jovam immortalem dignus est morte, qui fecit istud: ovemq; certe quadruplo pensabit, qui tantum facinus committere non dubitaverit. NA. Tu es ille, David. Deus creavit te regem Israelitarum, teque liberavit ex manu Saul: tibi tradidit domum Domini tui, & uxores, quas complecteris: tibi Israelitarum, tibi Judæorum familiam dedit: alia atque alia insuper daturus, si ea non satis essent. Et tu contemto ejus præcepto Uriam

riam Hettæum Ammonitarum telis obje-
ctum indignissime trucidasti, ejusque uxorem, nulla Jovæ habita ratione, in matrimonium duxisti. Ob quæ flagitia nunquam à tua domo aberit clades. Nam Deus conflabit tibi malum domesticum: tuasque uxores te vidente alteri tradet, qui cum eis luce palam congredietur. Tu quidem occulte fecisti, sed Is faciet in luce, atq; in oculis omnium Israelitarum. DA. Peccavi in Deum. NA. Deus quoq; remittet illud quidem tibi peccatum, ne ob id morieris. Sed quia ista re inimicis Jovæ occasionem maledicendi dedisti, filius, qui tibi natus es, morietur. Hæc me tibi nunciare jussit Deus.

SENTENTIA.

Callide reprehendendi sunt potentes. Qui alterum damnat, se ipsum damnat, si similia committit. Nihil est tam tectum, quin detegatur. Si peccatum tuum rescisci non vis, peccare noli.

THECUANA. 2. Reg. 14.

ARGUMENTUM.

Thecuana fœmina à Ioabo subornata oratione tecta atque figurata impetrat à Davide revocationem Absolomi ejus filii ob fratricidium profugi.

Mulier Thecuana, David, Ioabus.

FIdem tuam; ô Rex. D. Quid mali habes? M. Mulier sum deserta, & viduata viro, cui superstites fuerant duo filii, ii dum ruri forte inter se contenderent, nec esset, qui litem dirimeret, cecidit alter alterum, eumque morte mulctavit. Nunc universa me familia

familia urget poſcens ad necem eum, qui ſuper eſt, ob interemtum fratrem, cupienſque perdere unicum hæredem parētum: & quod mihi miſeræ lucis ſupereſt (quod certe eſt perexiguum) extinguere, meique viri nomen memoriamque prorſus à rerum natura tollere. D. Recipe te domum tuam, iſta mihi curæ res erit. M. Verum interim periculum eſt, ne te, tuiſque neſcientibus, pœna mihi & meis irrogetur. D. Si quis in te mutiat, deferto ad me næ ille ſaxo nunquam poſtea te tanget. M. Sed memineris per Deum immortalem, multos eſſe occiſi cognatos & vindices, à quibus omnibus exitium meo filio metuendum ſit. D. Eundem tibi ego Deum juro, me proviſurum, ne tuus filius ullum pilum amittat. M. Dabis mihi veniam, ſi te liberius jam alloquar. D. Sane. M. Quæ te (malum) ratio inducit, ut cum te mihi mulieri viliſſimæ tam facilem præbeas; populo toti eique præſtantiſſimo ita ſis durus & inexorabilis, ut ei nolis condonare profugum tuū, cujus non minus eſt cupidus quam ego ſum mei nati? præſertim cum in eo non minus fortaſſe tui generis propaganda ſpes poſita eſt, quam me in meo. Neq; enim potes habere exploratum, te alium regni ſucceſſorem eſſe procreatum. Nam moriendum certe eſt, idque

idque incertum, an hac ipſa hora: & ita moriendum ut in hanc vitam reditus non pateat: non magis, quam aqua ſemel effuſa recolligi non poteſt, quo magis nobis habenda ratio eſt, ut in noſtri generis propagatione quodammodo immortales reddamur. Quod ſi ſupplicii æquitatem prętendis, vide ne non æquitatem legi parendo, ſed iniquitatem, Deum legis auctorem non imitando, ſequi videare. Neq; enim ille continuo ſontes perdit, id quod tu minime omnium ignoras: ſed etiam atque etiam cogitat de reconciliandis eis, qui ob ſuum aliquod factum ab eo ſunt alienati. Atq; ut jam meam rationem intelligas, equidem non ſine dubitatione feci, ut te hac de re adirem. Nam quod videbam populum ipſum tam parum apud te valere, ne ipſa nihil poſſem, valde metuebam. Et eam ob rem, quo callidius te inducerem, ſic mecum ipſa cogitavi: Hem regem adibo, & cum eo, quaſi meum ſit negocium, ſic agam. Quod ſi obtinuero, ut me contra eorum odium tueri velit, qui me una cum filio meo fortunis omnibus vitaque ipſa evertere properant: tum ab eo contendam, ut, ſi ſibi conſtare velit, ſuam clementiam quam uni expoſitā habeat, tàm multis clauſam eſſe non patiatur. Quam rem me impe-

craturam esse, ô Rex, non diffidebam. Cum enim præclare scirem, te in jure dicendo, & æquitatem ab inquitate dijudicando singulari quadam, & plane divina semper fuisse prudentia præditum, non dubitabam, quin, qui tibi nunquam abfuisset, Deus idem nunc esset in hac justissima causa affuturus. D. Ne me cela, quod te rogabo. M. Roga sane. D. Nonne istud tutum fecisti impulsore Joabo? M. Ita tibi secunda omnia opto, ô Rex, ut nullius harum rerum quenquam ulla ex parte auctorem habeo præter Joabum, ipse jussit, ipse præmonstravit quæcunque dixi: ejus instinctu rem omnem involucris figuratam texi, quam tu pro tua divina sapientia, quâ omnia, quæ in mundo constant, tenes, facile intellexisti. D. Impetrasti Joabe. I sane reductum adolescentem Absolomum. J. A go tibi gratias immortales, ô Rex, nunc demum intelligo, me apud te valere gratia, postquam hoc sum à te consecutus.

SENTENTIA.

In aliena caussa facilius judicant homines, quàm in sua. Itaque hominem ab aliena ad suam per similitudinem deducere prudentia est.

SEMEIS. 2. Reg. 16.

ARGUMENTUM.

Semeis Davidem conviciis proscindit, quæ David fert patienter.

Semeis, Abisæus, David.

PRodi, prodi homo sanguinarie & scelerose, Expetit à te Jova omnem sanguinem

nem domus Sauli, cujus tu regnum occupasti, quod Jova Absolomi filio tuo tradidit. Nunc, nunc tua te scelera petunt, homicida crudelissime, quem ego hîc jam lapidibus obruam. A. Nonne indignum est, canem istũ mortuum regi conviciari? Visne ut eum adoriar, eiq; caput decutiam? D. Quid tum postea, fili Sarviæ, si conviciatur? & si ei Jova mandavit, ut Davidi malediceret, quis ab eo facti rationem reposcat? En meus ipse filius, qui ex meis visceribus ortus est, mortem mihi machinatur, quid faciet Jemine natus? Sinite eum maledicere, nam Jovę jussu facit. Fortasse respiciet Jova meam miseriam, mihique bonum rependet pro hodiernis hujus conviciis. S. Sceleratissime, & flagitiosissime mortalium omnium, non solum bipedum, sed etiam quadrupedum nequissime, qui per nefarias cædes ad regnum pervenisti; qui Sauli domum funditùs extirpasti; qui hominem optimum, ejus uxore constuprata, crudelissime occidisti, & ejus neci plurimos te meliores addidisti, adulteriumq; homicidio cumulasti, homo perfidiose & impure, quid potest in te satis graviter dici? quem ego hîc saxis jam mactabo, & unius justissima cæde tot nefarias cædes expiabo.

SENTENTIA.

Maledicta constanter ferre, magni est animi, non ferre, effœminati.

ACHITOPHEL, 2. Reg. 17.

ARGUMENTUM.

Achitophel Absalomo prudens, sed impium consilium dat, de opprimendo Absalomi patre Davide: Verum Chusæus Davidi bene volens altero consilio illud reddit irritum.

Achitophel, Absalomus, Chusæus.

ABsalome, censeo, ut ego nunc, lectis duodecim hominum millibus, Davidem hac nocte persequar: eumq; perterritum & fatigatum, defessumque, omnibus qui cum eo sunt fuga delapsis, solum interficiam, deinde cæteros omnes ad te sic reducam, ut sponsa deduci solet ad sponsum. Ita fiet, ut, cum tu unius mortem expetas, cæterorum omnium saluti consultum sit. AB. Perplacet quidē tuum consilium: sed vocetur huc etiā Chus. Archita, ut audiamus, quid ipse quoq; dicat. Chusæe, suadet Achitop. ut regem hac nocte invadam⁹, territumq; & à suis destitutum, salvis reliquis opprimam⁹, Tu quid cēses? sequemurne ejus cōsiliū, an non? C. Achitophelis consilium, hominis alioquin prudētis, hac quidem in re nō probo. Tu scis, ut pater tuus, & qui eum comitātur, homines sint strenui, & ursa agresti pullis orbatâ ferociores. Præterea pater tuus vir rei militaris scientissimus non est cū reliqua turba per noctē acturus. Nūc latet in aliquo antro, aut alio loco. Quod si quis principio de tuis ceciderit, & rumor sparsus fuerit, factā esse cędē

Absa-

Absalomanorum: illi ipsi qui nunc sunt leonibus animosiores, exanimabuntur. Sciunt enim universi Israelitę, patrem tuum virum esse fortissimum, nec non ejus milites: verum meum consilium est, ut conveniant ad te omnes Israelitæ à Dane ad Bersabam, qui futuri sunt arena numerosiores, utq; tu ipse inter eos præsens incedas. Tum eum adorti, ubi ubi erit, rore densius invademus, ut neq; ipse, neque ejus comitum vel unus evadat. Quod si se in aliquod oppidum receperit, id oppidum universi vel funibus cinctum in flumen ita everriculabimus, ut ne calculus quidem relictus fiat. AB. Melius est illud consilium quam Achitophelis: obtemperabitur tibi.

SENTENTIA.

Impiorum prudentia bonis perniciosa est, piorum salutaris. Impiis favere & consulere contra pios, impium est. Rursus impios ad piorum salutem decipere pium est, & ipsis etiam impiis utile. Minus enim graves pœnas Deo dabunt, si pios non occiderint.

ABSALOMUS, 2. Reg. 18. & 19.

ARGUMENTUM.

Absalomus è prælio elapsus de quercu crinibus pendens à Ioabo necatur. Hujus audita nece David sese affligat, & à Ioabo propterea objurgatur.

Miles, Ioabus, Achimaas, Chusis, Speculator, David, Quidam.

CUm persequerer fugientes, & dissipatos hostes, Absalomum vidi cæsarie pendentem de quercu. J. Vidisti autem? cur non

eum ad terram deturbatum occidisti? Num meæ partes fuissent decem de argēteis nummis & baltheo remunerari. M. Ego vero, si mihi mille nummi in manum annumerentur, non sim manum filio regis injecturus. Nam audientibus nobis præcepit rex tibi Abisæoq; & Ettæo, ut adolescenti Absalomo caveretis: nedum ut ego tam perfidiose tanto cum vitæ meæ periculo facerem: neque enim res tanta regi ignota esse posset. Verum jam ad eum ventum est: tu ipse vide, quid tibi agendum putes. J. Videbis me non ita cunctantem: morere boni parētis perversa progenies. Accipe hæc tria tela de mea manu, recta in medium pectus. Vos mei armigeri, circumfusi eum conficite. Tu præco confectum bellum est, cane receptui, ut à persequendo revocentur milites. Ac. Visne igitur ut ad regem curram eiq; renunciem, Iovam de ejus hostibus sumsisse supplicium? J. Tu vero ne feceris hodie, alias facies: hodie quidem non es jucundum allaturus nuncium, propterea quod regius filius est mortuus. Tu Chusis, i ad renunciandum regi, quod vides. C. Libenter & quidem cursim. ACH. Quid si ego quoq; Chusim cursu consequar? J. Cur consequaris fili? non es obtenturus euangelium. Ac. Sed quid si consequar? J. Per me licet.

cet. AB. Curro, facile Chusim antevertam. J. Nos vero hoc Deo hominibusq; invisum cadaver in hanc vastam voraginem in hac sylva detrudamus, & lapides insuper cumulate exaggeremus, ut tam nefarium facinus memoria, ac nomine loci notetur. Nam talibus sunt digni monumentis, qui mortem iis machinantur, quorum beneficio vitam sunt adcepti. SP. Heus Rex video hominem huc accurrentem solum. D. si quidem solus est boni aliquid portat. SP. Video item quendam alium currentem etiam solum. D. Is quoque lętum nuncium affert. SP. Ex cursu priorem conjicere videor Achimaam esse, Sadoci filium. D. Virum bonum nominas, de nuncio læto venit. AC. Salve Rex, & simul agendas Jovæ gratias existima, cujus auspicio subacti sunt, qui in te arma sumserant. D. Salvusne est adolescens Absalomo? A. Magnam hominum turbam vidi, cum me huc mitteret Joabus: certum quid sit nescio. D. Recede, consiste istic. C. Regem plurima salute & lætitia impertio, cujus Deus hostes omnes hodie ultus est. D. Salvusne est adolescens Absalomus? C. Utinam sic sint omnes tui hostes, ô rex, & quotquot tibi malum machinantur. D. Fili mi Absalome, fili mi, fili mi Absalome, fili mi, utinam ego pro te sim mortuus.

Abſalome fili, fili, heu me miſerum! C. Luctum attuli non lætitiam, nec ſolum regi qui audito interitu filii ſe cōjecit in cænaculum portæ, ubi in lucta ſit, & ſe affligat, ſed etiam populo univerſo, cujus lætitiam audita Regis triſtitia in mœrorem convertet, ſed video Joabum huc advenientem, ſtomachatur. Jo. Lepidum Regem, & dignum, cujus adhuc vivat filius: ubinam eſt? Q. Surſum eſt. Jo. Quem ego niſi, ſed me comprimam. O turpe ſpectaculum! Itane vero David? ſiccine tuos omnes hodie dedecoras, & eorum honeſtiſſimam victoriam in fœdiſſimum luctum convertis? qui te tuoſque liberos, & uxores, tum juſtas, tum concubinas, à crudeliſſima morte vindicaverunt? At non oportet, (quod tu facis) ita amare inimicos, ut oderis amicos. Nunc quidam facile oſtendit, ita tuos omnes & nobiles & ignobiles pro nihilo habere. Nam equidem compertum habeo, te unius Abſalomi ſalutem noſtra omnium morte velle redemtum. Verum age, prodi, & tuos affare leniter, nam per Deum immortalem, niſi tu prodeas, efficiam, ut ante noctem omnes ad unum à te deficiant: quo gravius malum nullum unquam in vita tibi venit.

SENTENTIA.

Honora parentes tuos, ſi vis vivere diu. Indignus eſt vitâ, qui in auctorem

florem vitæ suæ ingratus est. Dignus est infami morte, qui bonum malo pensat. Ardentem amorem ne summa quidem injuria extinguit.

BERZELÆUS, 2.Reg.19.

ARGUMENTUM.

Berzelæum pro ejus in se meritis vult David in aulam ducere: Sed illo propter senectam recusante abducit ejus loco Chamaamum.

Berzelæus, David.

SAlve nobis tandem reddite Israelitarum
rex. D. O salve multum Berzelæ, homo
de me multum benemerite. Trajicies tu me-
cum Jordanē: ego te apud me alam Hieroly-
mis. B. At quot annos natus, ut cū Rege Hie-
rosolymam ascendā? Ago nunc octogesimū
annum: poteronè bonum à malo discerne-
re: poteronè cibo & potione delectari? aut
fidicinum, fidicinarumve cātus audire? quid
opus est, ut tibi amplius sim oneri? Liceat
mihi tecum paululum trans Jordanem pro-
gredi (Cur enim tanto me cumules benefi-
cio?) liceat, inquam, reverti, & in mea patria
finire vitam, itaque meorum parentum se-
pulchro humari. Cæterum hic Chamaamus
tecum perget, hoc tu uteris, ut tibi visum e-
rit. D. Ergo trajiciat Chamaamus: ego eum
omnibus beneficiis ornabo, quibus ornan-
dum esse judicaveris, tibiq; omnia pręstabo,
quæ à me expetiveris.

SENTENTIA.

In homines pios & gratos bene conferuntur beneficia.

BETHSABA, 3.Reg.1.

ARGUMENTUM.

Bethsaba de Nathanis consilio à vetulo Davide impetrat, ut rex creetur Solomo.

Nathan, Bethsaba, David, Banaias.

ANnon audivisti, Bethsaba, Adoniam Hagithæ filium regem creatum esse, inscio domino nostro Davide? Age dabo tibi consilium, quo tuæ, tuiq; filii Solomonis vitæ consulas. Conveni Regem Davidem, & ex eo quære, qui fiat, ut cum Solomoni filio tuo regnum post se soliumq; suum sit pollicitus, nunc regnet Adonias. Ego, te adhuc cum eo colloquente, ingrediar post te, & tuam orationem complebo. B. Bene consulis, adeo eum. Salve Rex. D. Quid vis? B. Domine, tu mihi per Jovam Deum tuum jurasti, Salomonem filium meum post te regem fore, & in solio tuo sessurum: Atqui, Adonias te nesciente regnum invasit, bovesq; & altilia, ovesq; & capras magna copia immolavit, ad quas epulas cum regios omnes, Abiatharemque pontificem, & exercitus ducem Joabum invitaverit, Salomonem tuum non invitavit. In te autem domine Rex, omnium Israelitarum oculi sunt intenti, ut eis significes, ecquis sit in solio tuo post te sessurus. Te quidem vita defuncto, mecum & cum meo nato Solomone pessime agetur. N. Salve rex Israelitarum, Jussistinè Adoniam tibi in regnum succedere? Nam is quidem hodie rus descendit,

dit, pecoraq; multa mactavit, & eo regios omnes natos exercitusque duces, & Abiatharem pontificem vocavit, qui nunc apud eum epulantur, Adoniamq; regem salutant, me verò & Sadocum Pontificem & Banaiam Jojadæ filium, & Salomonem tuum non invitavit. Velim ex te scire an hæc res te authore fiat, neq; tu mihi significaveris, ecquis sit in tuo solio post se sessurus. D. Evocetur huc mihi Bethsaba. Audi Bethsaba per Jovam immortalem, qui meam vitam ex tot angustiis eripuit, quemadmodum tibi per Jovam Deum Israelitarum juravi, Salomonem filium tuum post me esse regnaturum, & in solio meo pro me sessurum, sic hodie faciam. B. Vitam regi Davidi precor sempiternam. D. Convocentur huc Sadocus pontifex & Nathan vates, & Banaias Jojadæ filius. N. Assumus. D. Adhibete vestros conservos, & Salomonem filium meum mulæ, quam habeo, impositum deducite Gehonem, eumque ibi tu Sadoce, & tu Nathan, regem Israelitarum ungitote. Deinde vobis sequentibus, ipse venito sessum in solio meo, pro me regnaturus. Hunc enim tùm Israelitarum, tùm Judæorum imperatorem esse Jubeo. N. Faxit Jova, Deus tuus Domine rex, ut quemadmodum tibi affuit, sic assit etiam Solomoni

ejusque

ejusque solium etiam supra Davidicum extollat.

SENTENTIA.

Sapientioris consilium sequi sapientia est.

SOLOMO, 3. Reg. 3.

ARGUMENTUM.

Duarum meretricum litem de oppresso per somnum alterius infante contendentium dirimit Solomo divina sapientia.

Meretrix, Solomo, *Altera meretrix.*

TUam fidem imploro, ô rex, audi me paulisper. So. Quid novi rei est? loquere. M. Ego & hæc mulier in eadem domo agimus, & utraq; peperimus; sed ea triduo post me: cumq; domi essemus, neq; quisquam pręterea adesset, mortuus est ejus filius noctu, ut forte incubuit. Itaq; media nocte surrexit, & surreptum meum filium, qui meo lateri accubabat, supposuit sibi, suum autem mortuum mihi, me dormiente. Mane ubi me erexi mammam infanti datura video mortuum. Hic ego, cum jam diluxisset, cum eum diligenter contemplor, animadverti non esse eum, quem pepereram: A. Non ita est, quin meus est qui vivit, tuus qui interiit. M. Imo vero tuus mortuus est, meus vivit. A. Mentiris. M. Non enim vere mentior, sed dico quod res est. So. Utraque suum esse affirmat eum, qui vivit, demortuumq; repudiat. Cedo huc mihi tu cultrum, partimini æqualiter puerum viventem, & date utriq; dimidium. M.

Obse-

Obſecro te rex, detur ei potius totus, quàm intereat. A. Nec meus eſto nec tuus, placet, divide medium. So. Eum adjudico priori, quæ peremi vetat: nam ea mater eſt.

SENTENTIA.

Ad pleraſque lites dijudicandas opus eſt divina ſapientia. Iudici multa ſimulanda ſunt, ut ſapienter judicet. Et verum & fictum amorem res ipſa detegit.

ROBOAMUS, 3. Reg. 12.

ARGUMENTUM.

Roboamus repudiato ſenum ſano conſilio, juvenum inſanum conſilium ſequitur de opprimendo majori inſuper ſervitute populo, quàm ipſius pater Salomo oppreſſerat.

Roboamus, Senes, Iuvenes.

PEtiit à me univerſum Iſraelitarum vulgus, ut, quoniam meus pater jugo eos preſſiſſet, ego illius ſervitutis gravitatem levarem: ſe enim ita demum mihi obedituros. Nunc ex vobis, ſenes, ſcire velim, quid mihi ſuadetis, ut eis reſpondeam ſuper hac re? S. Si hodie populo obſecutus fueris, eiſq; obtemperans humane reſponderis, habebis tũ ſemper obtemperantẽ. R. Audio. Nunc exite pauliſper foras. Introducantur juvenes, æquales mei, mecumq; educti. Quid mihi auctores eſtis juvenes, ut populo reſpondeam, petenti, ut ſibi à gravitate ſervitutis, qua ſunt à patre meo oppreſſi, relaxem aliquid? J. Tu vero reſpondeas, tuorum membrorum minimum craſſius eſſe, quam tui parentis medium corporis truncum. Quid ſi ille eos gravi ju-

vi jugo pressit, te pressurum graviore. Si eos scuticis cæcidit, te eos scorpionibus conscissurum. R. Probe, vestrum mihi consilium magis probatur, quam senum. Itaq; id sequar.

SENTENTIA.

Senum propria est prudentia, juvenum temeritas. Stulti stultorum consiliis libenter obsequuntur.

SAREPHTHANA, 3. Reg. 17.

ARGUMENTUM.

Elias missus à Iova Sarephthanam mulierculam perpetua ejus farina & oleo à fame tuetur.

Elias, Sarephthana mulier.

HEus mulier, quæso te, ut feras paululum aquę in aliquo vasculo, quod mihi bibendum des. S. Ego vero perlibenter. E. Sed heus, afferto tecum & frustrum panis. S. Ego vero (Jovam Deum tuū immortalem testor) coctum non habeo: sed tantum farinæ pusillum in cado & olei pusillum quid in ampulla. Nunc colligo paululum ligni ad id, quod habeo, mihi meisq; liberis parandum: quo consumto superest ut fame pereamus. E. Bono sis animo, i factum ut dixisti. Sed mihi prius depsiticium inde confectū afferto, deinde tibi, tuisq; liberis factura. Nam hoc tibi à Jova Israelitarum Deo confirmo, non prius farinæ cadum & olei ampullam exhaustum iri, quam Jova terram pluvia irrigaverit. S. Faciam ut jubes.

SEN-

SENTENTIA.

Tenet & famelicos respicit Deus. Tenues & famelici multo facilius credunt Deo, quam potentes & saturi. Primitiæ debentur Deo & suis. Deus eorum laborem felicitat, qui Deo primas tribuunt. Feliciter habet, qui cum Deo habet, quantulumcunque habet.

ELIAS, 3. Reg. 18.

ARGUMENTUM.

Elias cum latuisset tres annos & sex menses quo toto spacio non plue- rat, inventus est ab Abdia, venit ad regem Achabum: & convocatis Baalis Lucanisque vatibus, constituto inter ipsos & Eliam certamine de litatione; cum illi litare Baali non potuissent, ipse Iovæ litat: deinde vates illos necandos curat. Postremo conscenso monte Carmelo pluviam impetrat à Iova.

Abdias, Elias, Achabus, Populus, Vates Baalis, puer Eliæ.

MIsit me rex ad quærendam tota regione aquam; si forte gramen invenire possimus, quo toleremus equos & mulos, ne jumentis privemur. Ipse rex alia via ejusdem rei gratia profectus est. Jam enim tres annos & amplius nulla fuit pluvia. Itaque omnia perraruerunt, nec usquam viriditas ulla potest inveniri. O Elia, tuæ preces nobis invexerunt hanc siccitatem, quæ non nisi tuis ejusdem precibus finiri potest, sicut ipse minatus es. Quod nisi pateris inveniri te, actum est, periimus. Sed video venientem huc hominem hirsutum, qui habet latera cincta cingulo pelliceo. Fallorne, an is est ipse Elias? certe videtur. Heus tune es Dominus Elias? EL. Sum. I nunciatum domino tuo, adesse Eliam. AB. Nunciatum eo? quid

quid peccavi, ut tu me Achabo necandum objicias? Jovam ego immortalem juro, Deū tuum, nullam gentem, nullam regnum esse, quo dominus meus non dimiserit, qui te conquirerent. Cumq; negarent adesse te, ille regna & gentes obtestabatur, ut dicerent an tu illic esses quod te nusquam inveniret. Et tu mihi nunc jubes, ut domino meo nunciatum eam, adesse Eliam, qui postquam à te digressus fuero, auferet te Jovæ spiritus, nescio quò. Ego interea, qui hoc Achabo nunciatum ivero, cum ille te non invenerit, interficiar ab eo, & tamen Jovæ reverens fui à pueritia: nisi forte tibi relatum non est, quid ego, Jezabele vates occidente, fecerim, ut eorum centum abdiderim in duabus cavernis, videlicet in utraq; quinquaginta, & eos pane & aqua aluerim. Et tu mihi nunc jubes, ut eam ad nunciandum domino meo, adesse Eliam, quo me interficiat? E. Sic vivet armipotens Jova, cui ego apparere ac ministrare soleo, ut ego me Achabo ostendam hodie. AB. Postquam istud mihi ita confirmas, ibo. Salve rex, incidi in Eliam. A. In Eliam autem? AB. Ita. A. Eliam tu invenisti? AB. Eum ipsum. A. Quæso te, adest Elias vates? AB. adest Elias vates. A. Duc me ad eum continuo. AB. Eamus huc, inveniemus. Atq;
eccum

eccum tibi obviam. A. Tune is es, qui perturbas Iſraelitas? E. Non ego Iſraelitas perturbo, ſed tu tuaq; paterna familia, qui omiſſis Jovæ præceptis, Baales ſequimini: quæ cauſſa fuit, ut Jova vobis iſtos ardores immiſerit: verum cura mihi convocandos omnes Iſraelitas in montem Carmelum, Baaliſq; vates quadringentos quinquaginta: & lucanos vates quadringentos, Jezabelis convictores. A. Fiet ita. Aſſunt quos juſſiſti, Elia. E. Audite vero Iſraelitæ. Quouſq; in utrumq; crus claudicatis? Si Jova Deus eſt, hunc ſequimini: ſin Baal Deus eſt, hunc ſequimini. Nihilne reſpondetis? Ego unus Jovæ vates ſuperſum. cum Baalenſes vates ſint quadringenti quinquaginta, lucorumque vates quadringenti. Dentur nobis duo tauri, quorum unum illi ſibi deligant, diſſecentque, & lignis imponant, neq; ignem ſubjiciant, alterum ego immolabo, ſuperq; lignis collocabo, nec ignẽ ſupponam. Tum vos Dei veſtri nomẽ appellate, ego Jovæ nomẽ appellabo. Ac qui Deus igne de cœlo demiſſo annuerit, ſequè exoratum oſtenderit, is Deus habeatur. Pop. Placet vero, atq; ita fiet. E. Vos igitur Baalis vates, deligite vobis taurum alterum, & priores facite, quoniam plures eſtis, Deiq; veſtri nomen invocate, nullo igne ſubjecto lignis

 ſacri-

ſacrificalibus. VA. Accipiamus conditionem, Mactemus tantum, imponamus fruſtula lignis, O Baal exaudi nos, ô Baal, demitte ignem de cœlo, quò te Deum eſſe oſtendas. Baal, Baal, ô Baal, præpotens Deus, Baal, ô Baal, Deus noſter: noli committere, ut unus Jovæ vates plus poſſit apud Deum ſuum, quam nos octingenti quinquaginta apud te. Effice Baal, ut, quoniam te plures colunt, quam Jovam, majores etiam vires habere videaris. O Baal, Baal, Baal, ô Baal: non audis nos? Nonne te coluimus hactenus? quid in te commiſimus? non vis tuas vires oſtendere? Quo plures habeas cultores: nonne æquũ eſt eò te magis exorari? Baal, ô Baal, niſi nos exaudis, actum eſt de te, deq; tuo populo. Unus hic Jovæ vates tuum cultum abolebit. Quis te colet, ô Baal, quis te deinceps adorare volet? ô Baal, Baal, ô Baal, quis te non condemnet, & pro nihilo ducet, ſi nos in tanto diſcrimine non exaudiveris? In quem vero magis neceſſarium uſum reſervabis tuam potentiam? Nos te invocamus, nos aram tuã prætergredimur: & jam meridies eſt, neque tu reſpondes, aut exoraris. O Baal, Baal, Baal, ô Baal, noli perdere nos. E. Clamate majore voce. Certe enim Deus eſt: Sed forſitan aliquid altius contemplatur, & animo agitat,
quam

quam ut possit istas tam exiles voces audire, aut occupatus est, aut iter habet: nisi forte dormit, ut sit expergefaciendus. V. Heu Baal Deus noster, quid amplius tibi faciemus? O Baal, ô Baal, ô Baal. E. Euge recte, secate vos isto modo gladiis & cultellis, ut à vobis ipsis cruentati misericordiam Baalis excitetis. Sed nihil respondet, nec attendit vestros clamores? Surdo canitis. Agite jam omnis populus, accedite ad me, instauremus aram Jovæ, quæ diruta est: & saxa duodecim capiamus pro numero tribuum filiorum Jacobi. Ex his saxis aram Jovæ nomine construamus, & circum eam deducamus profundam scrobem, Agite componatur strues lignorum, mactetur taurus & superimponatur. Recte est. Replete quatuor amphoras aquâ, & eam in hostiam, inque struem effundite. Iterate idem: tertiate. Bene est. Redundat aqua circum aram, ipsamque scrobem replevit? ne quid fraudis subesse putetis. Nunc, ô Jova: Deus Abraham, Isaaci, & Israelis, effice, ut hodie intelligatur apud Israelitas, & te Deum & me servum tuum esse, tuoq; jussu hæc omnia fecisse. Exaudi me Jova, exaudi me, ut sciat hic populus te Jovam esse Deum, qui eorum animos retroflexeris. POP. O rem miram! Ignis delapsus à Jova, & hostiam, & li-

gna & ſaxa, & humum abſumſit, & ſcobis aquam lambit. Jova Deus eſt, Jova Deus eſt. E. Si igitur Jovam eſſe Deum agnoſcitis, & ad terram proni adoratis, comprehendite Baalenſes vates omnes, qui vos à Jovæ cultu magno veſtro malo avocarunt. Cavete ne quis omnino evadat. Agite, ducamus eos ad Ciſonem fluvium: jugulentur hic vates omnes Baalis, ne quem deinceps à veri Dei cultu poſſint avertere. Perite populi deceptores, corruptores atque peſtes, & dignas præſtigiis veſtris pœnas date, ut deinceps adoretur & in honore habeatur is unus, cui debentur omnia. Nunc Achabe, aſcende, ad capiendum cibum: ſentio enim jam adeſſe murmur pluviæ. Ego aſcendam in verticem Carmeli. Sequere me puer. P. Faciam here. E. Age jam puer, dum ego hic in ſummo Carmeli jugo maneo, i ſpectatum mare verſus: & mihi, quod videris, renunciatum venito. P. Libenter here. Feci here, neque quicquam vidi. E. Reverte eodem ſepties. P. Parebitur. Iam iterum venio. Iam tertio. Iam quarto. Iam quinto. Iam ſexto. Supereſt, ſeptimo ſpeculatum eam. Here, vidi nubeculam inſtar palmæ hominis ex mari afferri. E. Inſtat pluvia. I nunciatum Achabo, ut junctis jugalibus in urbem deſcendat, ne à

pluvia

pluvia opprimatur. Pu. Eo. E. Ego succinctis lateribus ei Iezrael præcurram. Pu. Salve rex, jubet Elias, ut properè jungas equos, & te in urbem recipias, ne te pluvia opprimat. A. Agite mei, festinemus: ingruit pluvia: nigrescit cœlum nubibus atq; vento. Properemus: vix evademus, quin madefiamus.

SENTENTIA.

Iustorum preces, incredibile dictu, quantum polleant apud Deum. Injusti justos accusant eorum malorum, quorum sunt ipsimet auctores. Præsente Elia nihil possunt Baalenses. Præsente Iova torpet Baal. Vt nox diei, Sic veritati cedit mendacium. Impiorum plena sunt omnia, piorum exiguus est numerus. Sæpe magis uni credendum quam mille: nam paucorum est sapientia. O cæcum genus hominum! quando tandem hęc videbitis, aut quæ tandem lux penetrabit istos oculos? Numquam nisi sero sapietis. Vtinam assit aliquis igneo spiritu igneaque oratione Elias, qui caritatis ignem de cœlo devocet, quo nostrarum precum sacrificia exardescant, ut deinceps solus Iova extollatur.

MICHÆAS, 3. Reg. 22.

ARGUMENTUM.

Achabo Israelitarum regi consulunt falsi vates, ut Ramotha Galaatidicam urbem bello adoriatur: fore enim, ut ea potiatur. At Michæas vates contrarium prædicit, eamque ob caussam conjicitur in vincula.

Achabus Israelitarum, Iosaphatus Iudæorum rex, Vates, Nuncius, Sedecias, Michęas.

ADsunt hic vates Iosaphate plus minus quadringenti, quos ad explorandam Dei voluntatem censuisti accersendos. Io. Video: superest ut eos interroges. A. Quid mihi auctores estis, Vates? censetisne ut bello

Ramotha adoriar, an ab incœpto desistam? VA. Nos vero censemus, ut adoriaris: nam victoriam tibi annuit Dominus. Jo. Num quis præterea hic est Jovæ vates, ex quo sciscitemur? A. Est item unus: sed quem male odi, quoniam nihil unquam mihi, nisi sinistrum, vaticinatur. Is est Michæas, filius Imlæ. Jo. Non decet regem ita loqui, sed jube eum acciri. A. Tu siste huc nobis propere Michæā. Nu. Ita faciam. S. Videsne hæc, Achabe, cornua ferrea, quæ ego fero? Hæc tu modo, quasi cornu petes, & fundes Syros ad internecionem: ita tibi per me futurum pollicetur Deus. V. Ita prorsus fiet. Aggredere sane Ramotha, feliciter pugnabis, eamq; Dei beneficio capies. Nu. Cæteri quidem Vates omnes, Michæa, Regi uno ore felicem successum, promittunt. Itaq; censeo, ut tu quoq; ei bene omineris, quemadmodum ipsi. M. At ego Deum immortalem juro, me ea solum dicturum, quæ mihi divinitus inspirata fuerint. A. Michæa, quæ est tua sententia? armane in Ramotha inferamus, an non? M. Quidni inferas? jam tibi victoriam annuit Jova. A. Quousq; tandem mihi illudes? Te etiam atq; etiam obtestor per nomen ejus Jovæ, ne mihi quicquam nisi verum dicas. M. Nunc verum audies. Vidi omnes Israelitas balan-

tes in montibus, ſicut oves ſine paſtore ſolent. Atque Jova, non habent iſti dominos, inquit, redeantq; ſuam quiſq; domum cum bona pace. A Dixine ego tibi, eum nihil mihi niſi infauſtum prædicturum? M. Igitur audi certiſſimum oraculum. Vidi Jovam in ſolio ſuo ſedentem, omni cœleſti exercitu dextra lævaq; ſtipatum, atque ita dicentem: Ecquis mihi in errorem inducet Achabum, qui Ramotha ibi caſurus, invadat? Cumque alius aliud diceret, proceſſit quidam Spiritus, qui ſtans ante eum, Ego, inquit, facturum me recipio. Cui Jova: Quonam modo? Tum ille: Aſpirabo falſa omnibus ejus vatibus, quæ dicant: Probe, inquit Jova, ſuccedet, aggredere negotium. Nimirum ex his liquet, omnes iſtos tuos vates eſſe falſo ſpiritu afflatos, & Deum tibi male cogitare. S. Accipe colaphum pro iſto tuo mendacio. Nam qua ratione divinum numen, cujus tu inſtinctu te loqui ſimulas, à me emigravit, ut te docuerit? M. Tum ſcies, cum trepidus te in intima penetralia penitus abdes. A. Corripe Micheam, & eum deduc ad Amonem, prętorem urbanum & Joam regium filium: & jube meo juſſu in carcerem concludi, atque ibi pane atro & aqua parce ac duriter paſci, donec ſalvus redeam. M. Siquidem ſalvus redibis,

 bis,

bis, nihil caussæ est, quo minus dicar mentitus oraculum: atque equidem hoc clarissima voce omnibus inculcatum volo.

ARGUMENTUM.

Falsi Vates (quorum ingens est numerus) dicere solent, quæ placeant hominibus & imprimis assentari principibus. Veri vates (qui pauci esse solent) assentari nesciunt, & improbis semper dura dicunt. Et quoniam improbi in hac vita dominari solent, fit plerumque, ut veritatis præmium vincula sint & neces. Nam obsequium amicos, veritas odium parit. O mundi potentes! utinam hæc in animos vestros demittatis.

SUNAMITIS, 4. Reg. 4.

ARGUMENTUM.

Elisæus ab hospita sua Sunamitide oratus ejus filium revocat in vitã.

Elisæus, Gihezis, Sunamitis.

ECce Sunamitidem illam hospitam nostram, Gihezi: curre ei obviam rogaturus, utrum valeat ipsa & vir, & puer ejus. G. Faciam: Salve mulier, satisne salva es & tuus maritus, & puer, valentne? S. valent, sed sine me pervenire quo volo. G. Quonam properas? S. Ad tuum herum. G. Nescio quid novi videtur accidisse huic mulieri. Sed quid istuc rei est? Heus mulier, tune audes pedes vatis complecti, apage. E. Sine eam, animo ejus male est, quod me Jova celavit. S. Petieramne à te filium? an non admonueram, ne mihi imponeres? E. Accingere Gehezi, & cape meum baculum, atque abi, si quem offenderis, ne salutato, neq; salutãtes resalutato. Ubi eo perveneris baculum faciei

facıei pueri imponito. G. Eo. S. At ego profecto nunquam te omittam, quin unà mecum venias. E. Age ſane, tuæ voluntati obſequar, præi, jam te ſequor. G. Here, feci ut juſſeras, ſed puer neq; vocem edit neq; audit, neque potuit omninò expergefieri. E. Ne trepida mulier, introeamus cubiculum. S. Hic quidẽ plane mortuus jacet in meo lectulo. E. Exito foras, & me hìc relinquito ſolum cum ſolo clauſa janua. G. Neſcio quid magnum expecto: non abs re ſeſe concluſit intus. S. Faxit Deus ut natum recipiam! G. Hoſpita. S. Quid novæ rei eſt? G. Salva es, viſus ſum audire ſternutantem puerum. S. Revixi ſi verum prędicas. E. Heus Gihezi. G. Me vocat: quid eſt here? E. Accerſe huc mihi iſtam fœminam. G. Te vocat: S. Adeo. E. Recipe jam tuum filium incolumem. S. O divine vir, quas tibi gratias agam pro tanto munere? E. Deo hoc totum acceptum ferendum eſt, mulier, non mihi, qui per me poſſum nihil.

SENTENTIA.

Fides eſt omnipotens. Suorum preces quamvis maxima petentiũm exaudit Deus.

NAAMAN, 4. Reg. 5.

ARGUMENTUM.

Naaman Syrus ab Eliſæo à lepra ſanatus ei gratias agit, & dona offert, quę vero Eliſæus non accipit. Deinde digreſſum Naamanem conſequutus Gihezis Eliſęi famulus, ab eo pecuniam & veſtes aufert per mendacium: eamque ob cauſam ab Eliſæo reprehenſus fit leproſus.

Naaman, Eliſæus, Gihezis, Miniſter Naamanis.

REvertor ad te Elisæe, & meum tùm in Deum, tum in te peccatum confiteor, veniam peto. E. Quidnam peccasti? M. Cum tu me per ministrum tuum jussisses corpus Jordano septies immergere, si à lepra (cujus depellendæ caussæ veneram) sanus esse vellem: primum indignatus sane sum, & me tibi despectum esse ratus, quod tantum ministrum ad me misisses. Nam speraveram teipsum exiturū, & invocato Dei nomine manum loco admoturum, & ita morbum sanaturum. Deinde indignum mihi videbatur, tantum tribui vestris aquis, ut, cum Abana aut Pharphar fluvii Damasci vestris nihilo deteriores essent ad me sanandum inutiles, Jordanis tantam habere vim putaretur. Itaq; abibam ira plenus. Quod nisi mei famuli fuissent me sapientiores, equidem medicinam repudiassem. Sed cum illi dicerent absurdū esse, me, qui rem quamlibet magnam salutis caussa facturus essem, à tam parva re fugere, tentavi quid possent aquæ Israelitarum, & me septies in Jordanem immersi: quo facto ita sum (ut vides) sanatus, ut non sit pueri corpus nitidius, aut integrius. Quapropter intelligo jam, & confiteor nullum in toto mundo esse Deum, nisi eum, quem vos Israelitæ colitis. Itaq; pro tam singulari beneficio

quæso

queſo te,ut à me munuſculum hoc accipias. E. Apage ſis,egonè munus accipiam?N. At ne me repudia. Non equidem id facio,quo tibi tantum meritum remetiar, quod neq; fieri poteſt: ſed ut hoc mei in Deum, & in te grati animi pignus apud te relinquem. E. Iſtum gratum animum apud te habeto: dona ne addito. N. Atqui. E. Ne urge tantopere. Nam (ut tu ſemel ſcias) Deum immortalem juro, cui ego appareo atq; adminiſtro, me nihil à te accepturum. N. Si ita decrevisti,nolo improbius inſtare. Cæterum oro te,ut hinc mihi terræ duorum mulorum onus aſportare liceat, nam ſtatui deinceps nullis diis, præterquam uni Jovæ adolere aut ſacrificare. E. Laudo,aſportato ſane. N. Præterea eſt aliud, ſuper quo te velim conſulere. Solet meus dominus, quandocunq; in ædem Remonis adorationis gratia commeat, meis humeris inniti,ubi, inclinante ſe, non poſſum,quin me quoq; inclinē. Eam mihi rem Jova ignoſcet,opinor. E. Ita. Abi cum bona pace. G. Hem parſit dominus meus accipere oblatā ſibi ab iſto Syro munera? At mihi ita ſit Jova propitius,niſi eum curſu conſequor,aliquid accepturus. Immunis ut abeat tam dives homo,tanto affectus beneficio? N. Non convenit, Religioniſq; habeo,nihil ei dediſſe. Sed

videone

videone ejus famulum cursu contendentem? Ipse est, quantum ex incessu conjicio: G. E curru desiliit, & mihi procedit obviam? N. Salvane omnia, puer? G. Pax, te tribus verbis volo. Modo ad herum meum venerunt duo de vatū genere juvenes, è monte Ephraimitarum: Ea de caussa rogabat herus ut mihi ad eos argenti talentum des, & duas vestes de splendidioribus. N. Imo vero duo talenta auferas, atq; utinam plura voluisset, libenter dedissem. G. Non est opus. N. Ne dubita accipere, erit aliquis eorum usus. Vos colligite hoc argentum in duobus fiscis: addite has duas vestes. Vos duo præferte ei has sarcinas. Iubeto tuum herum meo nomine salvere plurimum. G. Faciam. Vale. N. Et tu. G. O me felicem, cui res tam bene succedunt! Ite hac juvenes, sequimini me per hoc obscurum ostium: deponite hic sarcinas, jam mihi nihil opus est vestra opera. Quod reliquum est, ipse facile per me perficiam. Abite. M. Vale ergo. G. Valete vos quoq;. Nunc res mihi bene gesta est, abscondam hîc hunc thesaurum, ubi eum nemo pręter me sciat. Sed jam, ne meus herus aliquid suspicetur, si nimis diu absim, offeram me ei. E. Unde noster Gihezis? G. Nusquam equidem ivi. E. At etiam audes velle mihi verba dare? quasi ego non

una

una animo adfuerim, cum homo de curru revertit tibi obviam. Hoccine tempus est accipiendorum ullorum munerum? Improbè à te factum. Itaq; pro isto tuo peccato lepra, qua liberatus est Naaman, in te, & in tua progenie imposterum hærebit.

SENTENTIA.

Bona spiritualia plerumque aspernatur mundus, quia splendore carent & apparatu mundano. Ne famulorum quidem consilium contemnendum est: sæpe etiam est olitor valde oportuna loquutus. Dona spiritualia non emuntur precio carnali. Avaritia mendaces facit, & homines in miseriam præcipitat. Dei spiritum latere frustrà coneris.

HAZAEL, 4. Reg. 8.

ARGUMENTUM.

Hazaeli percontanti predicit Elisæus mortem Benadadi regis Syriæ, & insuper ipsius Hazaelis regnum, & sævitiam in Israelitas.

Hazael, Elisæus.

BEnadadus Syriæ rex, qui nunc æger est, misit me ad te Elisæe, ad percontandum de salute sua. E. Renunciato ei morbo levatum iri: & tamen Jova mihi interitum significavit, Heu! H. Quid tibi volunt ista suspiria, quæ fixo vultu ita alte trahis? E. O Hazael, Hazael, video quantam tu vastitatem infensis Israelitis illaturus. Tu eorum ædificia incendes, tu juvenes ferro trucidabis, tu pueros elides, tu gravidas mulieres discerpes. H. Egone vilissimus homuncio tanta facinora potero? E. Ostendit mihi Iova, te fore regem Syrorum.

SENTENTIA.

Piis dolet populi Dei calamitas, quamvis merito, & divinitus illata.

JEHUS, 4. Reg. 9.

ARGUMENTUM.

Iehus ab Elisæi puero unctus rex Israelitarum, Ioramum Israelitarum, & Ochoziam Iudæorum regem, & Iezabelem Iorami matrem occidit.

Puer Elisæi, Iehus, Duces, Speculator, Ioramus Israelitarum Rex, Nuncius, Alter nuncius, Iezabel.

HAbeo quoddam ad te mandatum, dux. JE. Quem nostrûm appellas? P. Teipsum dux: secedamus intro: Jova te, Jehu, Deus Israelitarum hoc oleo per me ungit regem suorum Israelitarum: juvetq; ut Achabi domini tui stirpem trucides. Statuit enim suorum omnium tùm vatum, tùm reliquorum sanguinem à Iezabele expetere, universamq; Achabi domum perdere & ejus memoriam, genusq; stirpitus ex Israelitis tollere: tamq; eo redigere, quo redacta domus est Jeroboami Nabati filii, & Basæ Aziæ filii. Jezabelem autem comedent canes in agro Jezraelano insepultam. Sed ego hinc fuga me proripio. Du. Quomodo se res habet, Jehu, quorsum venit ad te lymphatus iste? JE. Hominem nostis, ejusq; orationem. Du. Minime vero. Doce nos, quidnam dixerit? IE. Unxit me regem Israelitarum è Iovæ mandato, cui certum est Achabum, Achabiq; domum per me ulcisci. Du. Supponamus propere regi vestes nostras, socii, eumq; collocemus in editissi-

ditiſſimo graduum. I præco proclama tuba, regem eſſe Iehum. IE. Nunc Duces, ſi vobis ita videtur, cavete, ne quis ex oppido evadat, qui hujus rei nuncium ad Iezraelē perferat Nos conſcendamus equos, & eo feſtinemus ire. Nam illic decumbit Ioramus, ſanandorum vulnerum gratia, quæ in prælio contra regem Iezraelem à Syris accepit: eodemque venit Ochozias Iudææ rex, ad eum viſendum. S. Video quendam hominum globum. Io. Tu conſcende equum, & ei curſu profectus obviam, quære ut valeat. N. Fiet. IE. Accurrit huc eques quidam. N. Rogat rex Iehu, ut valeas? IE. Quid ut valeam? recede ponè me. S. Pervenit nuncius ad eos, neq; revertitur. Io. Heus tu conſcende equum, & eodem curre. N. Fiet. IE. Accurrit hic alter. N. Rogabat Rex, Iehu, an valeas? IE. Quid an valeam? recede pone me. S. Pervenit ad eos nuncius, ſed non revertitur. Inceſſus autem ferocitas declarat eſſe Iehum Nimſi filium. Io. junge currum equis, auriga: exeamus homini obviam Ochozia. IE. Tandem veniunt ipſi reges opportune. Io. Valetne Iehu? IE. Quid, valeſne? durantibus tot matris tuæ Iezabelis ſtupris & maleficiis? Io. Fugiamus Ochozia: circumvenimur. IE. Siquidem poteſtis de regis corpore ſanguinem elicere: hem

hem tibi, hîc moriturus eras. Tu Badaccar triumvir, abjice eum in fundum Nabothi Iezraelensis. Nam memini, cum aliquando ego & tu Achabum hujus patrem in eodem curru sequeremur, ei oraculo dictum esse, Iovam sanguinem Nabothi ejusque natorum pridie ejus diei respexisse: eumq; in agro ejusdem Nabothi, quem ille judicio per calũniam oppressisset, in illum vindicaturum esse. Quare sume hoc cadaver, idq; in fundum abjice, sicut ferunt Iovæ dicta. Sed fugit Ochozias: persequimini eum, occidite, pereat hoc ad flagitia concors hominum genus. Pergamus in oppidum: nondum peracta ultio est. Superest totius mali fons Iezabel, quam jam videre videor de fenestra prospicientem. At etiam fucata est: nimirum ut morti placeat. IEZ. Nunquid bene accidit Zambri, qui dominum suum interfecit? IE. Ecquid istic à me est? Recte, vos ejus eunuchi præcipitate eam. Iez. Perii fœminarum impurissima, & à meis equis conculcata.

SENTENTIA.

Etiam subditos armat & excitat Deus in principes impios. Æquum est enim, ut qui adversus Deum dominum suum consurgit (id quod faciunt omnes impii) adversus eum consurgant ipsius servi.

JOAS, 4. Reg. 13.

ARGUMENTUM.

Ioę Israelitarum regi se ægrotum visenti prędicit Elisæus victorias, quas sit de Syris reportaturus.

Ioas Rex Israelitarum, Elisæus.

HEu pater patriæ! heu columen Israelitarum! tu quidem nunc æger jaces. E. Non est ejulandi tempus, cape arcum & sagittas. I. En cepi, quorsum? E. Impone manum arcui. I. Feci. E. Aperi fenestram adversam orienti. I. Aperui. E. Jaculare, Hem sic volo: collimasti: Ista, ista est salutaris nobis, mortifera Syris sagitta, quos tu in Apheco, Dei præsidio, occisione occides. Sed perge, cape sagittas. I. Cepi: quid tum? E. Feri terram. O factum male! si quinquies percussisses, aut sexies, tum poteras Syros delere funditus. Nunc eos ter tantum superabis, quoties videlicet terram pulsavisti.

SENTENTIA.

In vate plus est præsidii, quam in exercitu. Vatis mors est Regi deploranda. Fata abstrusa sunt.

JONAS, Jonæ 1.

ARGUMENTUM.

Vexati tempestate nautæ, invocatis frustra diis, factaque jactura, Ionam vatem excitant, qui in navi dormiebat. Deinde sorte jacta, ut eum sontem & tempestatis caussam esse deprehenderunt, jaciunt in mare, ipsiusmet admonitu. Ita pacatur tempestas.

Nauclerus, Nautæ, Ionas.

PRô Jupiter, quanta sævit tempestas? quanti undarum fluctus nostram navem undiq; verberant? Dicas Neptunum & Æolum, omnesq; adeo Deos in nostram conjuravisse perniciem. Ne sævi tantopere aquarum præpotens Neptune, ne eos perde, qui

ſe tuæ fidei mandaverunt. Tuq; ô Æole, cui poteſtatem in ventos dedit Jupiter, cohibe tam effrenatum eorum impetum. NAUT. Dii immortales, quid habetis in animo? huccine veniſſe nos, ut tàm miſerè periremus? Parcite, quæſumus, parcite: nos vobis ſacra faciemus, tibi Neptune taurum, vobis agnum, Tempeſtates, mactabimus: tantum liceat hinc ſalvis evadere. NAU. Ledæ proles Caſtor & Pollux amica ſidera, obſecro, veſtram fidem, reddite nobis mare tranquillum, reddite amicã cœli ſerenitatem. NAUT. Nihil agimus video, tam ſurdi ſunt Dii, quam eſt ipſum mare. NAU. Quid ſupereſt? NAUT. Ut jacturam faciamus. NAU. Durum. NAUT. Sed neceſſarium: extremo autem malo extremum adhibendum eſt remedium, atque utinam vel ſic evadere liceat. Feſtinate, dejiciamus has merces. Præſtat rem perdere, ſpem aliquam retinentes, quam cum re certum exitium expectare. Vos ô cœli mariſque potentes Dii, eſte ſaltem contenti hac noſtra miſeria: quid mortem inſuper minamini? Hei mihì, magis magiſque furiunt venti, ingraveſcit tempeſtas, irritantur ſuperi, non placantur noſtris votis & precibus. Quo jam, quo me vertam? Erat hic neſcio quis peregrinus. Ubi nunc eſt? NAUT.

Dormit

Dormit ad infimum navis latus. NAUC. O ſupinam ſecuritatem! Heus, heus peregrine, quem tandem dormiendi modum facis? potes in tanto periculo indulgere ſomno? Quin tu ſurgis, & tuum in hoc temporis articulo Deum invocas: ſi quis forte ſuperum exiſtat, qui hoc à nobis malum avertat, & præſens auxilium ferat? NAUT. Fruſtra laboramus, cauſſa tanti mali perſcrutanda eſt. Oportet aliquem hic adeſſe, qui ſe nefario aliquo ſcelere obſtrinxerit, propter quem tantopere iraſcantur Dii. Sortiendum eſt quis ſit in cauſſa. NAUC. Placet, ducantur ſortes. Euge, ſors hunc peregrinum deſignat. Vides te peregrine accuſari? Dic quæſo, unde tantum in nos malum ortum ſit, quod vitæ genus ſequaris? unde & quo eas? cujus ſis, & qua gente natus? J. Jam jam nullum supereſt effugium: teneor manifeſto, O inevitabilem Dei potentiam. Ego ſum Hebræus, Jovæ cæleſtis Dei cultor, qui & mare & terram fabricatus eſt. Is me Niniven ire juſſerat, ut eum populum, ocio & luxu diffluentem & perditum, mea admonitione ad meliorem frugem, & ſaniorem vitæ rationem deducerem. Cum ego muneris triſticiam defugiens ſtatueram Tarſum in Ciliciam me conferre & ejus conſpectũ evitare, cujus oculis omnia

ſunt ſubjecta. NAU. Periimus funditus. Inſcite prorſum homo, & male abs te factum. Sed poſtquam factum quod eſt, infectum fieri nõ poteſt, quid tibi nunc cenſes faciamus, ut placatiore mari utamur, quod vehementius ſemper agitari vides? I. Vos vero me in mare deturbetis, ſi id ſedatum vultis. Nam certo ſcio ego, mea unius cauſſa vos hac tam vehementi tempeſtate afflictari. NAU. Avertant ſuperi, ut tua morte ſaluti noſtræ conſulamus. Non faciemus, agite viri fortes, incumbamus remis, conemur ad terram appellere. Eja adhibite ſummas vires: eja rumpam⁹ hos fluctus. O rem miſeram! creſcit aſſidue malum, nulla ratione terrã poſſumus attingere. I. Fruſtra ſudatis invito Deo. NAUC. Quid ergo eſt, tene nos in mare? I. Niſi mavultis mecum una perire. NAUC. O deſperatiſſimum perfugium! ſed tamen ſatius eſt te ſolum, quam nobiſcum interire. Faciendum eſt ſocii: nulla alia ad evadendum via eſt, video. Effertur mare, rumpitur navis, mors nobis verſatur ob oculos. Demergamus eum. Obſecramus te JOVA, ne perde nos ob hujus viri mortem, neve à nobis pœnas ſanguinis ejus expetas. Vides nos neceſſitate impulſos facere, & tu omnia tuo arbitratu moderaris: Iaciatur. O rem admirabilem! videtis ut ſubitò

bito ſedata ſit tempeſtas, eo dejecto? Videtis mare ſic tranquillum, ut nunquam tranquillius? Agnoſco, agnoſco ego Jovæ poteſtatem immenſam, is nimirum Deus eſt, cæteri nequicquam precibus interpellantur. Uni, uni detur gratia, uni itaque ſacra votaq; faciamus.

SENTENTIA.

Fruſtra implorantur falſa numina, ſæviente vero Numine. Deum effugere nec terra nec mari poſſis. Cum ſontibus navigare, hoc eſt, verſari noxium eſt. Manente cauſſa pœnæ, manet pœna.

RABSACES, 4. Reg. 18.

ARGUMENTUM.

Rabſaces ab Aſſyriæ rege Senacheribo miſſus ad Hieroſolymitanos, qui erant in muris, ipſe extra muros jubet deditionem facere: & in Iovam ejuſque populum petulantiſſime invehitur, nemine quicquam reſpondente.

Rabſaces, Eliacimus.

VOs hoc nomine regis magni, id eſt, regis Aſſyriornm, Ezechiæ nunciate; Qua tandem fiducia nitatur? verbiſne, an conſilio, an viribus dimicare cogitet? qua tandem ſpe fretus ab eo defecerit? an videlicet confidit confracto iſti culmeo baculo, id eſt, Ægyptiis: cui ſi quis innitatur, ei manum perforet? talis eſt Ægyptiorum rex Pharao in omnes, qui ei confidunt. Quod ſi mihi dicetis, nos Jova Deo noſtro confidere? an non is eſt cujus Ezechias ſacella araſque ſuſtulit: juſſitq; Judæis & Hieroſolymitanis, ut Hieroſolymæ ad certam quandam aram Deo ſuppli-

ſupplicarent? Age Ezechia, vis cum Domino meo rege Aſſyrio ſponſionem facere ſi tibi dedero duo equorum millia, ut tu nō poſſis ad eos totidem equites ſuppeditare. Tunc auſis vultum ſubire vel unius prætoris, minimi ſervorum domini mei? & fiduciam tibi collocas in Ægyptiorum curribus & equitibus? An porro ſine Jova ad hunc locum vaſtandum aſcendi? Jova ipſe me juſſit in hanc regionem proficiſci, eamque depopulari. E. Quęſumus te, ut nos Syriacè (ſcimus n.) alloquaris, nō judaicè, in auribus hominum, qui ſunt in mœnibus. R. Quaſi ad dominū tuum aut ad te miſerit me Dominus meus ad hæc dicenda, ac non ad eos qui ſunt in muris, ut vobiſcum & merdam ſuam comedant, & urinam bibant: Audite Judæi, Regis magni, Regis Aſſyriorum dicta, Ne vobis imponat Ezechias: neq; enim poterit vos ab ejus manibꝰ defendere: neve ab eo perſuaderi vobis ſinite, ut Jovę fidatis, quaſi vos defenſuro, neque urbem iſtam in manum Aſſyriorū regis permiſſuro. Nolite Ezechiæ credere, ſed potius Aſſyrio regi obtēperate, qui vobis mandat, ut ſecum benevole agatis, & vos ei dedatis, & ſuis quiſque vineis & ficubus, & puteis tātiſper utamini, donec veniat ad vos in veſtrę ſimilem terram transferendos, in terram frumen-

frumenti,& vini,& panis,& vinearum &olivarum,& olei,& mellis feracem,ut hac ratione vestrę saluti prospiciatur,neve Ezechię fidem habeatis : fallet enim vos inani fiducia defensionis Jovæ. An reliquarum gentium dii suam quisq; terram ab Assyriæ rege defenderunt? Ubi sunt dii Hemathi & Arphadi? ubi Sepherphaimi? ubi Enæ? ubi Avæ? nunquid Samariam ab ejus manu tutati sunt? Quis tandem est omnibus omnium terrarum Diis,qui suam terram ab ejus manu defenderit, ut Jova Jerosolymam defensurus esse videatur? E. Obtumescamus neve ei quicquam respondeamus : ita enim fert Regis mandatum. Sed eamus hæc Regi nunciatum.

SENTENTIA.

Res secundæ insolentes sæpe reddunt homines, & in ipsum etiam Deum petulantes. Prosperos successus sibi ascribunt superbi,cum debeant Deo. Cum maledicis & verbosis rixandum non est, sed Deo committenda caussa.

EZECHIAS, Esa. 38.

ARGUMENTUM.

Ægrotans rex Iudæorum Ezechias,cum esset ei ab Esaia vate denunciata mors, precibus à Iova impetrat vitę prorogationem.

Esaius, Ezechias.

IMpera domi Ezechia : nam isto tibi morbo moriendum est. Hæc est Dei voluntas: Ez. O durum nuncium! ô sancte Deus! memineris quam fideliter & integro animo te semper colueram,& ad tuam voluntatem vitam

omnem direxeram. Hic pietatis honos? sic religionem remuneraris? Menè nunc in medio ætatis cursu in eas angustias esse redactum, ut subeundum sit sepulchri ostium, & reliquo vitæ tempore carendum? Eheu! jam ego non fruar communi hoc cœlo? cœlo ego non fruar, cujus amœna luce illustrantur, qui in terra degunt vitam? Iam ego avellor à charo conspectu & consuetudine hominum, qui hunc orbem incolunt? Ex hac vita discedo & emigro, tanquam è pastorali tuguriolo, fatali ævi stamine & filo ante diem amputato. Paulatim atteror, & consumor in horas: neque quicquam propius expecto, quàm si jam jamq; absumptus animam agam. Ad mane si ventum est, membrana omnia diro cruciatu dilaniari sentiens, mortem in vesperum expecto: Hirundinis, aut gruis ritu stridulas voces emitto, & columbarum more querulos edo gemitus, cœlumq; suspiciens, consumptis lachrymis, ipsa oculorum tabe, intolerabiles animæ testor dolores. O rerum domine omnium! ajo mihi fieri injuriam, cujus te vindicem esse par est. Miserum me! quid jam? quid mihi venire in mentem possit, quo possim tuum animum ad id quod volo flectere? Meæne vitæ brevitatem miserabiliter commemorem? O rerum author &

moderator! longius est profecto naturale vivendi spacium, quàm quantulum à te mihi conceditur. Haccine mihi ætate tàm immaturè spiritus reddendus est? An tu me videlicet sempiterno somno consopire paras, ut postea in vitam revoces? aut cujus altissimā tranquillitatem acerbissimo casu contaminari passus sis, eum scilicet jam letho absumptum, è putido busto vindicabis? & cujus vitam ægrotantis tueri neglexeris, eundem morte deletum, amico lucis usu rursum donabis, peccatis (quorsum de fonte mors scatet) quasi post tergum rejectis, & æterna oblivione obliteratis. Deinde à quibus gratitudinem, & ex ea manantem laudationem expectas? à mortuis, credo, sepulti te celebrabunt & tuum paratum miseris præsidium prædicabunt humati? Vivi, vivi tibi, gratias agent, veluti ego hodie: & parentes liberis commemorabunt tuam egentibus omnibus expositam tutelam. Intende meæ saluti, Jova, & nos de tuis laudibus carmina, quam diu vivemus, in æde tua modulabimur. Es. Ades animo, rex. Jubeor tibi læta nunciare. Jova, Deus Davidis, authoris generis tui tuā precationem audivit, tuasq; lachrymas respexit. Itaq; sic habeto, te per eum sanari, & tertio abhinc die ascēsurum in fanum. Quin

imo addet tuæ vitæ quindecim annos, teque eripiet è manibus Aſſyriorum, unà cum hac urbe, cujus ſe defenſorem præbebit propter ſemet ipſum: tum etiam propter Davidem ſui cultorem. Sed vos famuli ſumite palatham quam ulceri ejus imponatis ut convaleſcat. Ez. Sed quo ſigno intelligam, me in ſanitatem reſtitui & tertio die venturum in ædem? Eſ. Vides hoc Achazi ſolarium? Ez. Video. E. Optio tibi datur, utrum velis umbram decem gradibus procedere, an reverti? Ez. Facile eſt umbram progredi: potius retrocedat. O rem miraculoſam! nunc, nunc video, volente Deo, nihil eſſe arduum.

SENTENTIA.

Piis precibus uſque adeo flectitur Deus, ut interdum etiam decretum ſuum reſcindat. Quamvis morbos interdum naturalibus remediis incurabiles ſanet Deus, tamen naturalia remedia non ſemper repudiat. Non medicinæ, ſed Deo tribuenda eſt ſanatio, & tamen utendum eſt medicina.

JEREMIAS, Jer. 26.

ARGUMENTUM.

Ieremias urbis & templi ruinam vaticinatur, eam ob cauſſam comprehenditur à ſacerdotibus & vatibus ad necandum. Sed facto ad tumultum concurſu, proceres & ſenatores & Achicamus id prohibent.

Ieremias, Sacerdotes, Vates, Proceres, Senatores, Achicamus.

AUdite omnes omnium Judææ urbium homines, quotquot hoc templum, in cujus ego ſto veſtibulo, intratis, adorãdi Numinis gratia: audite quæ Deus mea voce vobis effatur. Niſi eum audietis, & ex lege quam

vobis

vobis præſcripſit, vivetis: tum autem dicta vatum, ejus cultorum, quos ipſe ad vos mittit, per quos vos maturè admonere nunquã intermiſit, ea inquam, niſi audietis, hanc ipſam ędem ſacram in eum ſtatum rediget, in quem Silonem redegit, & hanc urbem omnium orbis terrarum gentium ludibrio exponet. SA. Quid ſibi vult clamoſus iſte? V. Omnibus minatur exitium, SA. At ſibi non minatur, ſed conflat maximum malum. Quin invadamus hominem? V. Atqui ita opus eſt. SA. Comprehendite eum viri, cavete ne effugiat: faxo jam ſcias Jeremia, quæ mala nobis obnuncias, ea te in temetipſum excitaſſe. Itanè vero, ut huic templo Silonis ruinam, & urbi vaſtam everſionem & ſolitudinem denunciaveris, & hæc tam dira impunè protuleris? morte pœnas lues. V. Meruit certe. PR. Unde tantus iſte tumultus, ſacerdotes? aut quid vult tantus hominum concurſus? quid novæ rei accidit? SA. Hic homo dignus eſt qui capite det ſupplicium, qui quidem tam horrendas clades huic urbi ſit vaticinatus, quemadmodum vos ipſi audiſtis. J. Audite me, ſi placet, & vos omnes populares audite me, Jovæ ego optimi maximi inſtinctu huc veni, ea in fanum & urbem prædicturus, quę vos audiviſtis. Quare corrigite

vestram vitam & mores, Deiq; vestri admonitioni obtemperate, ut mutet consilium, malumq;, quod in vos cogitat, avertat. Quod ad me pertinet, equidem video me in vestrâ manu esse: vos mihi, quod videbitur, faciatis licet. Veruntamen sic habetote: si me interfeceritis, vos, urbemq; & hanc rempublicam innocentis sanguinem supplicio luituros. Certe enim Jova misit me ad vos, ut vobis audientibus ea omnia dicerem. PR. Nos quidem non videmus justam caussam, cur hic capite plectatur: siquidem nos nomine Jovę Dei nostri afflatus est. SEN. Audite vos vicissim nisi molestum est. Micheas Morastita vates fuit tempore Ezechiæ regis Judæorum, qui Jovæ optimi maximi nomine omni Judæo populo audiente ausus est dicere, Sionem in agrum redactum aratum iri, Hierosolymamq; in rudera collapsurum, & montem sacrum in solitudinem redigendū. Nunquid in eum morte animadvertit Ezechias aut ullus Judæorum? An non Deum reverentia & precatione sibi placuerunt, malumque quod ab illo jam jamq; imminebat, depulerunt, & nos tam immani scelere animos nostros obligabimus? Quid Urias, nihilne nos movebit? Is fuit filius Semæjæ, ex Cariathiarimo, qui eadem in urbem hanc à Jova

est vaticinatus, quæ modo Jeremias. Quod cum Joacimus rex audivisset, nec non ejus milites & proceres, eum quæsivit ad necem. Id ubi rescivit ipse, territus aufugit in Ægyptum. Sed eo misit rex Elnathanem, & quosdam alios, qui in illinc extractum ad eum adduxerunt, eumq; ferro crudeliter necavit & ejus corpus in plebejorum sepulchretum projiciendum curavit. Itaque, qui fuerit exitus, videtis. Nunc dispicite, utrum nefarium hujus facinus, an consideratam illius prudētiam malitis imitari. AH. Profecto nunquam sinam vos manus Jeremiæ sanguine commaculare.

SENTENTIA.

Veritas odium periculumq; parit. Malo vate aut doctore nihil iniquius: plerumque plus sapiunt & plus æquitatis habent ineruditi, quàm doctores. Pœnam si vis effugere, fuge culpam. Mitiora imitanda sunt exempla, immitiora declinanda.

ANANIAS, Jerem. 28.

ARGUMENTUM.

Ananias Iudæis liberationem ad biennium falsò vaticinatur. Ieremias contra graviorem insuper captivitatem prędicit, & ipsi Ananiæ mortem à Iova denunciat.

Ananias, Ieremias.

AUdi tu Jeremia, una cum universo hoc populo, quæ jussu Dei vobis denuncio. Ego (inquit Jova optimus maximus, Israelitarum Deus) jam rumpam jugum regis Babyloniorum, & post duos annos referam in hunc locum omnia vasa templi, quæ Nabuchodono-

chodonoſor hinc ablata Babylonem deportavit: Jeconiamque filium Joacimi Judææ regis, omneſq; captivos Judæos, qui ſunt abducti Babylonem, huc reducam, fracto Babyloniæ imperio. J. Utinam ita faciat Jova, & tua dicta omnia ad rem conferat, atque huc vaſa ſacra reportet, captivoſq; omnes è Babylone revocet! Verum audi, & quæ apud te & omnem populum eloquar, trade memoriæ. Claruerunt ante me & te jã olim Vates, qui multis nationibus, magniſque regnis bellum, aut famem, aut peſtem præſignaverunt. Quod ſi quis aliquando ſecunda pronũciabat, e'us prædictum aut rei eventus à divino afflatu profectũ comprobabat, aut fruſtratio refellebat. Hoc quia in hac vaticinatione futurum certo ſcio, malo te rei exitu confutari, quam mea oratione irritari. A. Cedo mihi iſtam torquem: audite vero omnes, qui hîc eſtis, quid ferant mea dicta: Quemadmodum hoc ego collare perrumpo, ita Jovã ſcitote perfracturum dominationem Nabuchodonoſoris, poſt biennium. J. Nolo tecum amplius rixari. A. Abeas, licet ego hoc teneo, & tenebo, ne trepidate Judæi, adventat jam certiſſimũ vobis præſidium & ſalus. Bono animo eſte. J. Aſſum tibi à Deo, Anania, qui tibi me ita renunciare jubet: Vincula lignea,

in-

inquit, rupisti Anania, sed pro eis ferrea fe- res. Nam ego ferreum jugum collo imponam omnium istarum gentium, quo serviant Nabuchodonosori Babyloniorum regi, sub cujus ego ditionem etiam agrestes bestias subjunxi. Hæc sunt, de quibus te, Anania, Deus meo ministerio præmonitum voluit. Sed nō est, crede mihi Anania, non est, quod incitationem & permotionem divinam ostentes, & hunc populum spe inani erigas. Neq; enim à DEO missus ades, cujus ego inflatu perniciem tibi proximam denuncio, teq; hoc anno vita defuncturum confirmo: quoniam tuis verbis deficiendi ab eo caussa es.

SENTENTIA.

Mali doctores solent improbis fausta dicere: & quæ placeant. Boni contra. Hinc fit, ut boni invisi sint, mali amentur, & autoritate polleant. Veris vatibus raro creditur ante eventum: presertim si assint falsi vates, qui veris contraria doceant. Mali vates dum pœnas improborum verbis leniunt, reipsa exasperant. Cum pervicacibus rixandum non est. Qui improbis blandiuntur, eos à Deo avocant.

SEDECIAS, Jerem. 38.

ARGUMENTUM.

Ieremias consulentem se Sedeciam, Iudeę regem monet, ut se dedat Chaldęis, alioquin venturum ipsum & urbem in miseram calamitatē.

Sedecias, Ieremias.

VOlo ego te consulere super rebus meis Jeremia: sed noli me quicquam celare. J. Rem omnem tibi aperiam, sed ea conditione, ne me interimas, neve consilium meum repudies. S. Per Deum immortalē, qui nostros animos creavit, nō perimam te, neq; tradam

illis

illis hominibus, qui tuam necem cupiunt. JE. Satis habeo: Accipe jam quod sit Dei consilium. Si te contuleris ad principes Babylonios, & tuæ, tuorumque vitæ consules, & incendium ab urbe depelles. Sin minus, & urbs Chaldęis dedita igni cremabitur, neq; tu eorum manus evitabis. SE. At enim valde metuo, ne me Chaldæi Judęis, qui ad ipsos transfugerunt, tradant, omni irrisione ludendum. J. Non tradent, crede mihi, obtempera Dei monitis, cujus ego voluntatis interpres tibi sum datus: si te ipsum amas tuæq; saluti provides. Quod si te dedere renuis, hæc tibi divinitus denuncio: Omnes mulieres, quæ supersunt in regia, eductæ ad principes Chaldæos, & in os indignissime irridebunt, ut circumventum & proditum à tuis necessariis, & in ipso cœno perfide destitutum. Tuæ autem uxores omnes & liberi tradentur Chaldæis: neq; tu eorum manum effugies, qui in manus regis eorum venias, qui hanc quoq; urbem incendet. SE. Vide ne quis hac reiciscat, ne tu pereas. Quod si proceres audierint nostram congressionem, teq; convenerint, rogantes, qua de re inter nos actū sit, & mortem minantes, nisi indicaveris, dices, te à me precibus petivisse, ne committam, ut in domum Jonathanis reducaris ad miserabilem mortem.

SEN-

SENTENTIA.

Veritas cum periculo dicitur. Imprudentes dum levius aliquod malum inevitabile vitant, incurrunt in gravius, quod fuerat inevitabile. Qui tolerabiles pœnas Deo dare recusat, eum incitat ad graviores.

Finis Libri Secundi.

DIALOGORUM SACRORUM.

LIBER TERTIUS.

TOBIAS, Tob. 4. & 5.

ARGUMENTUM.

Tobæus Tobiam filium suum pietatem docet. Deinde jubet, ut ducem quærat ad petendam ex Media pecuniam, ibi à se depositam. Tobias Genium, qui se hominem simulabat, nactus, cum eo proficiscitur.

Tobæus pater, Tobias filius, Raphael Genius, Anna mater.

CUm hac vita discessero, nate, sepelito me honorifice: tum autem matrem tuam honorato: nec eam, donec vivet, deserito, neve ei parum morigerando vitam reddas acerbam. Recordare fili, quod dolores perpessa sit propter te, cum esses in ejus utero. Cum igitur vitam finiverit, eam mecum honeste sepelito in eodem sepulchro. Ac per omnem vitam memento Creatoris tui, neve eum offende, neve ejus præcepta omitte. Quantumcunq; tibi Jova largitus erit, de eo ne parcito liberalitatem exercere. Ad homines inhumanos ne te aggregaveris. A respiciendis egentibus Israelitis ne abhorrueris, ne

Jova viciſſim tuis temporibus adverſis à te reſpiciendo abhorreat. Quod ſi tuæ facultates non ferent, ut large id facias: ut pro eo, quãtum id erit, quod ſuppeditabit, ne parce in benignitatem conferre, ut divitias tibi, & argenti auriq; theſauros in beneficentia repoſitos habeas. Nam theſauri nihil impios juvant. At hæc virtus à morte vindicat: ac quiſquis beneficentiam exercet, Dei conſpectum videbit, quemadmodum habet ſcriptum illud: Ego per beneficentiam conſpectum tuum videbo: quam qui exercent, cœleſtes habendi ſunt. Tu ergo nate, corpus tuum ab omni libidinis obſcœnitate tuere, uxoremque de tua cognitione ducito, nequaquam alienigenam, aut alius ſanguinis, quàm tuorum majorum. Nos enim vatum progenies ſumus. Memoria repete Abrahamum, Iſaacum, Jacobum, qui uxores de ſua ſibi gente aſciverunt, extraneorum affinitate repudiata eoque liberis fortunati fuerunt. Animum intende, fili, ad ea, quæ ages: Quod tibi nolis fieri, aliis ne facito. Operarii mercedem ne retineto noctem unam, poſt eum diem, in quem cum eo pactus eris, ut & te præmio remuneretur Deus. Corpus tuum ab ebrietate abſtineto. In nulla nequitia te oblectaveris. De tuo victu largire eſuriẽtibus. De

tuo

tuo vestitu indue nudos. Quod tibi superat, id omne in beneficentiam confer, neque id gravate: hoc est vere pane & vino sepulcra justorum perfundere. Audi & attende quemlibet, qui modo verum tibi cõsilium det. Ab Jova omnibus tẽporibus pete, ut tuas rationes, consiliaque dirigat: neq; enim homini in manu positũ est consilium: sed uno Dei opt. max. qui quicquid vult efficit, alios deprimens, alios efferens. Hæc mea dicta pręcepta omnia conservato, & nunquam non ante oculos habeto fortiq; & infracto animo esto: nam Jova tibi auxilio præsidioque erit, si ei toto animo totoq; pectore studueris. Nunc fili, illud tibi indicabo de pecunia, quam habeo apud Gabelem, mihi cognatione propinquum (ea est decem argenti talenta) Regem in Media: nam incertum est, quando sim moriturus. Tu fili, si Jovam metues teq; ab omni scelere conservabis, magnas ab eo opes consequeris. TOBI. Omnia ut præcepisti mihi pater, sic faciam, sed velim mihi consiliũ des, qua ratione queam istam à Gabele pecuniam recuperare? nam neq; ille me, neq; illum ego agnoscam: neq; quo signo repetam pecuniam scio, neque qua via eatur in Mediam teneo. TOBÆUS. Quod ad signum pertinet, hoc dices: me, cum ille mihi marsu-

pium ſuum tradidiſſet, dixiſſe: Accipe de manu mea, atque ex quo ei argentum in manum tradidi, annum hunc eſſe vigeſimum. De via autem quære tibi jam hominem aliquem fidelem, qui tecum vadat, cui præmium dabimus. Proficiſcere, fili, adhuc vivente me, & argentum pete. Jova te Deus Iſraelitarum in itinere conſervet: tibiq; benevolentiam, ſtudium, miſericordiam, & illius omnium qui te videbunt, conciliet: teq; nobis ſoſpitem & incolumem & ducat & reducat ante meum interitum. TOBI. Eo igitur ad conquirendum ducem. Et fortaſſe præſto adeſt, qui faciat. Nam video juvenem quendam in via ſtantem accinctum, & ad iter (ut videtur) paratum. RAPH. Adoleſcens cujas? TOBI. Domine poſſeſne mecum in Mediam proficiſci? RAPH. Equidem novi vias omnes, ſumq; aliquando uſus hoſpitio Gabelis gentilis noſtri agentis Rage, in finibus Mediæ, quæ Rages diſtat ab Ecbatanis itinere duorum dierum, eſtque montana: Ecbatana autem in campeſtri loco poſita ſunt. TOBI. Præſtolare pauliſper, ſi placet, dum hanc rem patri renunciatum eo. Nam magnopere cupio te comitem habere, tibiq; dabo mercedem pro itinere. RAPH. I propera. Ego hîc manebo donec redeas: noli diutius morari.

TOBI.

TOBI. Nactus ſum virum bonum, pater, noſtri generis, qui mecum proficiſcatur. TOBÆ. Evoca eum ad me, ut ſciſciter unde terrarum ſit & an ſatis fidus ſit tibi futurus comes. TOBI. Faciam: huc accerſeris à patre meo. RAPH. Eo. Salve vir divine. TOBÆ. Si ſalveo, cur mihi hæc uſu veniunt, ut oculis captus in tenebris cœcus ſedeam? RAPH. Qui tibi oculorum lucem cœcando ademit, idem te, quia vir bonus es, ſanabit. TOBÆ. Ita faxit Jova. Sed ad rem. Meus hic filius Tobias vult ire in Mediam, frater, poteriſne ire cum eo, & ego tibi mercedem dabo. RAPH. Potero, quippe qui vias omnes noverim, omnemq; illam regionem peragraverim, & montes teneam. TOBÆ. Cujus es? cujus generis, & quà ex civitate? RAPH. Quid amplius quæris cum mercenarium habeas, qui tuum filium comitetur ex tui animi ſententia? TOBÆ. Frater, nomen tuum ſcire velim, & cujus nationis ſis. RAPH. Ego ſum Azarias Hannaneelis filius, de familia Solemiti majoris, tuus gentilis. TOBÆ. Quod ſalutare fauſtumq; ſit, Sed noli ægrè ferre, frater, quod voluerim tuæ familiæ genus cognoſcere: meus gentilis es, egregia & nobili ortus familia. Nimirum noſti Hannaneelem & Nathanem, duos Solomiti filios, qui mecum itabant Hieroſolymam,

mam, cum Iſraeliticam terram incoleremus, mecumq; ibi adorabant: neque unquam ad deos peregrinos, qui in ea regione habeantur, deſciverunt, quod cæteri gentiles noſtri fecerunt. Quare vade frater feliciter cum filio meo: & redite feliciter, adjuvante Deo. Ego tibi in ſingulos dies drachmam ſolvam, & victum ut filio. Quod ſi vos Deus opt. max. ſalvos reduxerit, iſtud tibi præmium augebo. RAPH. Omitte timorem, nam ego cum filio tuo ſalvus cum ſalvo, & ibo & redibo. TOBÆ. Compara tibi, Tobia fili, quæ ad profectionem ſunt neceſſaria & proficiſcere cum iſto fratre. Deus omnipotens vos incolumes ducat, & reducat, & vobis hoc iter ductu Genii ſui proſperet. TOBI. Valete mei parentes obſervandi. TOBÆ. Vale & ambula proſpere. AN. Ohohoho. TOBÆ. Quid fles? AN. Rogas? nihil ne vereris puerum abs te amittere, qui in oculis noſtris obſervandis noſtram ſenectutem reddere leviorem? quaſi vero, non nos ſine illo argento aliturus eſſet Deus noſter. TOBÆ. Ne time ſoror. Nam & proſpere ibit, & incolumem ad nos reverſum tu ipſa tuis oculis aſpicies. Deus noſter ei Genium attribuet, qui ei iter bene fortunet, eumque ſalvum reducat. AN. Eheu.

SEN-

SENTENTIA.

Parentum est filios docere pietatem. Piorum curam mandavit Deus & Geniis suis.

ASMODÆUS, Tob. 6. 7. 8.

ARGUMENTUM

Raphael Genius agit cum Tobia de ducenda in matrimonium Sara Raguelis filia. Deinde ubi ad Raguelem pervenerunt fit matrimonium.

Raphael, Tobias, Raguel, Edna.

IAm tandem pervenimus Ecbatana, Tobia frater. Hac nocte divertemur apud Raguelem. Is senex quidam est, qui filiam habet unicam, forma præstantem, nomine Saram. Ego cum eo agam, ut eam tibi det in matrimonium. Est bona indole prædita, & patri dilectissima. Ausculta mihi, & de ea agito. Ubi Rage redierimus, celebrabimus nuptias. Non dubito quin non sit ille tuis postulatis contradicturus. Nos eam ad patrē tuum ducemus. TOB. At audio, frater, eam jam septem viris esse traditam, qui antequam in ejus cōplexum venerint, mortui sint, ab Asmodæo (ut dicitur) dęmonum rege necati. Quapropter ne me ille interficiat, non mediocriter pertimesco. Quod si fieret, parentibus tristissimi caussam exitus præberem, qui alium nullum neque filium neque filiam habeant, à quo eis vita defunctis parentetur. RAPH. Verere modo Jovam, ejusque memor esto: tum etiam patris tui præceptum recordare, à quo jussus es uxorem ejusdem tecum familiæ

 duce-

ducere. Tum me autore nihil dæmonem timueris. Satis exploratum habeo, te eam in hanc noctem in matrimonio esse habiturum. Igitur ubi in cubiculum cum ea introiveris sumito cor piscis, quem tu in Tigri flumine dilacerasti: & ex eo sub ejus pallam suffitum facito. Eo nidore olfacto dæmon puellam fugiet, nec unquam eam repetiturus postea. Cum autem tibi cum ea congredi libebit, surgitote de lecto geniali, Jovamque oratote, & obsecratote, ut vobis pro sua clementia opem ferre, puellæque mederi velit. Tum demum cum ea rem habebis, ex qua liberos mares procreabis. Sed omnem timorem abjice: nam ea tibi destinata est ante orbem conditum, per teq; eam Jova à dęmone vindicaturus est. TOB. Quod futurum sit, viderit Deus. Sed certe facit tua oratio, ut à conjugio non abhorream. RAPH. Jam appropinquamus domo Raguelis: & ecce eum ante suas ædes. Salve. RAG. Salvete & vos. Aspice huc Edna, quam hic adolescens, forma referat Tobæum fratrem meum? E. Unde estis, fratres? RAPH. Ex captivis qui sunt Ninivæ, ex Nephtalina tribu. ED. Nostisne Tobæum fratrem nostrum? RAPH. Novimus. ED. Valetne? RAPH. Valet. TOB. Iste Tobęus, frater (ut dicitis) vester, pater meus est.

RAGO.

RAG. O Faustum diem! Libet te complecti. Jovam tibi propitium precor, fili: nam ex viro optimo & probissimo natus es. Age uxor, si quid est lautius, apparetur cœna: placet arietem mactari. Volo ego hos hospites accipi liberaliter. Succedite nostro tecto: præstemus nos hilares. T. Jam tempus admonet, Azaria, ut de matrimonio mentionem injicias. RAPH. Memini. Quoniam filiam habes tam nubilem, Raguel, & hic est Adolescens, & æqualis illi, & tribu, is petebat, ut eam sibi nuptum locares. RAG. Non me præterit, satius esse eam tibi, quam alteri tradi. Sed verum tibi dicam. Eam jam septem viris locavi (ut tu scias) qui omnes ante ejus congressum mortui sunt. Verum ede & bibe, & istam rem omitte. T. Nihil agis: neque cibum ego neque potionem capiam, quin tu eam mihi in matrimonium concesseris. RAG. Postquam ita infixum in animo habes, obtineto sane. Et quia sanguinei estis, ego jã nunc eam tibi in matrimonium trado, ex instituto Mosaico & Israelitico. Huc ades Sara, accipe hanc Tobia, Jova Deus cœlestis vos hac nocte custodiat incolumes, suaq; in vos clementia utatur.

SENTENTIA.

Piorum opera fiunt autore & duce Deo. Pii voluptatibus etiam licitis imperant, non serviunt, Pii fugant dæmonia. In pios potestatem non habet dæmon.

RAGUEL, Tob.10.

ARGUMENTUM.

Tobias Ragueli socero suo valedicit, secum abducens illius filiam Saram, uxorem suam.

Tobias, Raguel, Sara.

MI socer Reguel, tu à me postulasti, ut manerem apud te dies quatuordecim, & cum filia tua, uxore mea Sara suaviter viverem, id quod tibi concessi. Nunc finita est dies. Itaq; peto abs te, ut me dimittas, Mei enim parentes ambo dies numerant, neque putant hoc loco rem esse. R. Doleo me tam parvum spacium à te petiisse. Sed nihil obstat, quo minus id fiat longius. Mane apud nos diutius: ego mittam ad tuum patrē nuncium, qui ei totum negocium renunciet, ne sit de te sollicitus. T. Quæso te, noli me remorari: cupio omnino ad parentes reverti. R. Quando urges, non remorabor invitum. En trado tibi meam filiam Saram, nec non dimidium facultatum mearum. Ite feliciter. Deus Jova, Deus majorum nostrorum, vos fœcundet, mihique ex vobis liberos, mares ostendat, qui Jovanæ legi dent operam. Agite deosculari vos volo. Vide mea filia, ut tuum socerum & socrum (qui nunc tui parentes sunt) habeas in magno honore, maritum diligas: familiam regas, domum gubernes: & teipsam præstes inculpatam, &

cum

cum bona pace profecta efficias, ut bonam de te famam viventes adhuc læti hilaresque accipiamus. Et tu Tobia fili, vale. Jova te Deus cœlestis salvum perducat, mihique ex te & filia mea Sara liberos Jovæ studiosos, eique probatos, ostendat, antequam morior. Ecce Saram filiam meam in potestate tua: noli eam unquam male tractare. Ite sane incolumes. S. Valete parentes charissimi, valete cognati & amici omnes. T. Vale socer: vale socrus: Valete omnes. Ago Jovę gratias, qui me lætum reddiderit, & tot beneficiis tam mirifice affecerit.

SENTENTIA.

Uxoris est sequi virum, & propter eum parentes patriamque relinquere. Est enim matrimonii conjunctio arctior, quam naturæ.

TOBÆUS, Tob. 11.

ARGUMENTUM.

Tobias ex Media reversus venit ad parentes, & felle piscis oculos patris sanat à cœcitate: qua de re pater Deo gratias agit.

Raphael, Tobias, Anna, Tobæus.

FRater, tu scis quam sollicitum reliqueris utrunque parentem. Quapropter antecedamus ego & tu, uxore tua cum famulis, reliquoque nostro comitatu subsequente. TOB. Bene mones. R. Præpara fel piscis. A. Atat, ô mi vir, adventat meus Tobias, cum comite. Curro ei obviam. RA. Tui patris, quem video esse cœcum, oculi felle isto aperientur, atq; sanabuntur Itaque cum ad eum acces-

accesseris, illinito ejus oculos isto felle: tum ille fellis mordacitatem sentiens, sibi oculos fricabit, atq; ita dejecta albugine, & cœlum & te lætus videbit. A. O gnate, jam mortem non deprecor, postquam tuum conspectum cernere licuit. TOB. Salve mea mater, Sed accedit huc pater: Hei mihi! collapsus est. Accurram, O mi pater salve. TOBÆ. Salve fili optatissime, ut valetis. TOBI. Optimè, est Deo gratia. Sed patere me tibi oculos illinire hoc felle. Nā spero hoc tibi fore salutare. TOBÆ. Libenter patiar. TOBI. Expectemus paulisper. TOBÆ. Sentio fellis mordacitatem. TOBI. Frica tuos oculos. TOBÆ. O supra modum mirandum miraculum! Nunc te liquido video fili: amplectere me. Gratias ago Jovæ Deo Israelitarum, qui cœcos illuminat, qui mihi oculos aperuerit: cujus nomen nullis unquam sæculis satis digne laudari poterit: qui in me hoc tantum munus contulerit. Hic vulnerat & sanat: hic occidit & vitam dat: huic gratias ago, qui te nobis feliciter expedito itinere salvum lætumq; restituit.

SENTENTIA.

Deus suos à miseria tandem liberat. Medicina mordax: Deo gratiæ sunt agendę de omni bono.

RAPHAEL, Tob. 12.

ARGUMENTUM.

Raphael Tobæo & Tobię, sibi mercedem solvere volentibus, se indicat, eisque officium præcipit.

Tobęus

Tobæus, Tobias, Raphael.

TObia fili, ſolvamus iſti homini, qui te comitatus eſt, mercedem: & eam cum corollario. TOB. Pater demus ei dimidiam partem pecuniæ, quam illinc attuli. Nam is me incolumem duxit & reduxit: meamq; uxorē ſanavit, & argentum à Gabele abſtulit, & tibi oculos ſanavit: pro quibus omnibus quęnam ei referri par gratia poteſt? TOBÆ. Huc ades Azaria. Accipe frater mercedem tuam, id eſt, dimidiam pecuniam, quam illinc apportaſti, & vale: R. Canite Jovæ carmen novum eique gratias agite, & ejus nomen celebrate pro tantis ejus in vos collatis beneficiis: crebriſq; precibus, ſupplicationibus & beneficentia erga egentes eum affectate quoad vivetis. Nam plus apud eum valet aſſiduum beneficentię officium, quam argenti auriq; copioſa congeries: utpote cum beneficentia vindicet à morte. Equidem nihil vos de rei veritate celabo. Quo tempore tu tuaq; nurus Sara, ſancti opem numinis precibus ſuppliciter magno cum animi angore implorabatis, veſtras ego preces (ut vos ſciatis) ad majeſtatis ſolium ſubvehebam, cumque tu mortuos ſepeliebas, aderam tibi, tuiſq; difficillimis rebus, ab Jova, qui te oculorum cœcitate tentaverat (ſolet enim hoc pacto periculum

culum facere bonorum) missus sum ad te sanandum, & Saram tuam nurum. Sum autem Raphael Genius, unus de principibus, qui ad gloriæ solium famulantur. Nolite timere. Bene vobis se res habet. Agite Jovæ gratias pro tantis miraculis, quæ vobis exhibuit. Nam quod me, quandiu vobiscum versatus sum, edere & bibere vidistis, species illa fuit, quæ vestris oculis obversabatur: cum re ipsa neq; ederem, neque biberem. Quare mandate hæc omnia literis, quæ vos vestri erga Deum officii per omnem vitam admoneat, atq; hanc rem omnem in omnium ætatum æternitatem testentur: & Jovæ gratias agite, ejusq; sacram memoriam pie retinete, meque jam absolvite, ut ad Deum me recipiam, à quo sum missus ad vos.

SENTENTIA.

Deus piis sæpe ne cogitantibus quidem prospicit. Per cruces ducit Deus suos ad felicitatem. Piorum primordia tristia, exitus læti.

ACHIOR, Judith. 5. 6.

ARGUMENTUM.

Quærenti Oloferni de Iudæorum statu narrat Achior: & quoniam eos invictos esse dicit (nisi forte Deum suum offenderint) iratus Olofernes eum jubet ad Bethulienses Iudęos deduci, ut unà cum illis pereat.

Olofernes, Achior, Proceres.

NArrate mihi, vos Chananæi, de istius rationis hominibus, qui in montanis habitant, quas incolant urbes, quantam habeant copiarum multitudinem, qua re plurimum

mum valeant & possint, quo rege & exercitus duce utantur: & cur soli mihi ex occidentalibus obviam venire neglexerint. A. Audi domine orationem servi tui. Enunciabo tibi rem omnem, ut sese habeat, de gente ista montana, quæ finitimos ibi fines incolit: neq; ullum ex ore meo mendacium excidet. Homines sunt prognati à Chaldæis, qui principio Mesopotamiâ incoluerunt. Cum enim Deos patrios Chaldæorum detrectarent, patriisq; moribus relictis, unum sibi Deum cœlestem ad adorandum delegissent, ab illis exagitati in Mesopotamiam aufugerunt. Ibi cum aliquandiu commorati essent, jussi à Deo suo in Chananæam commigrare, paruerunt, atque in Chananæa commorati magnum auri argentiq; & pecoris numerum comparaverunt. Postea dominante fame, in Ægyptum devenerunt, ubi tam diu incoluerunt, donec in innumerabilem hominum multitudinem excreverunt. Deinde cum à rege Ægypti crudelius tractarentur, & lateres conficere indignè & labore servili cogerentur, Deum suum implorarunt, qui totam Ægyptum ineluctabilibus calamitatum ictibus percutit. Quibus malis coacti Ægyptii, eos tandem à sese emiserunt. Sed postea remisso malo, cum eos fugientes revocare,

rur-

rursumque in servitutem redigere conarentur. Deus illis mare rubrum disclusit, ita, ut ab utroq; latere aqua in muri firmitatem concreta staret, qua illa via in sicco per medium maris, solum pertransiverunt. Eôdem Ægyptius exercitus consequutus aqua submersus ita est, ut ex innumerabili multitudine, ne nuncius quidem evaserit. Trajecti mare rubrum, in solitudinem montis Sinæ venerunt, ubi mortalium nemo consistere unquam, aut habitare potuerat, ibi dulces ex amaris fontes ad bibendum habuerunt, & victum de cœlo per quadraginta annos acceperunt. Ac quocunque unquam venerunt, Deus eorum hostes pro eis, nullo arcu, nulla sagitta, nullo scuto, nullo gladio debellavit, neq; unquam huic genti resisti potuit, nisi si quando à sui Dei cultu deflexit. Nam quoties alium Deum, quàm suum, coluerunt, direpti sunt, & omnes à bello contumelias pertulerunt. Quoties autem Dei sui cultum repetiverunt, Deus eis cœlestes resistendi vires dedit. Ad extremũ Chananæos, Jebusæos, Pherezæos, Hettæos, Hevæos, Amorrhæos, & fortissimos quoq; Hesebonios deleverunt: eorumque agros & oppida occuparunt: At, quam diu sese à Deo suo offendendo continuerunt, multis bonis fruiti, Deoq; suo (qui impro-

improbitatem odit) prospero usi sunt. Et ante hæc tempora, cum ab ea vivendi ratione, quam eis Deus tradiderat, declinavissent, diversis diversarum gentium bellis profligati, & tandem frequentes in extraneas regiones captivi abducti sunt, eorumq; & fanum solo æquatum, & oppida capta, & ab hostibus compilata sunt. Sed nunc ad Deum suũ conversi ex dissipatione congregati sunt, desertosq; montes occuparunt, & Hierosolymam (in qua eorum sacrarium est) obtinuerunt. Quare disquirendum est, domine, si qua in offensa sunt apud Deum: Nam si sunt, facile eos, ipso concedente, superabimus. Quod si nihil ab eo est commissum, bello supersedendum censeo: ne, Deo pro eis propugnante infamiam apud omnes mortales subeamus. PR. Quis est iste, qui tantum tribuit Israelitis, ut eos putet Nabuchodonosori posse resistere? homines imbelles, & rei militaris ignaros, qui, me hercle, unum tui, Olofernes, exercitus impetum sustinere non potuerunt. Invadamus modo, & Achiori ostendamus, eos posse superari. OL. Quoniam tu nobis istud oraculum, præclare vates, edidisti, Israelitas à Deo suo defensum iri, ut intelligas unum esse Deum Nabuchodonosorem, contra cujus invictam potestatem ne

illorum quidem Deus ſtare poſſit, nos, qui ab eo miſſi ſumus, illos ad unum funditus ad internecionem ita delebimus, & equitatu proculcabimus, ut eorum montes ſanguine redundent, & campi corporibus compleantur, citiuſq; illos ad fugam, quam nos ad perdendum vires deficient. Hæc eſt totius orbis domini Nabuchodonoſoris indeclinabilis ſententia. At tu Ammonitarum mercenarie, Achior, qui tam divinum nobis oraculum effatus es, eſto ſane tanta particeps potentia, & quos nobis anteponis ad eos deſice, ut cum eis potius, ut dignus es, pereas, & inter eos à noſtra acie, contrucidatus des pœnas. Quod ſi totidem tuæ ſuperſtitioni confidis ut me, quę ſuſcipio, pręſtare nō poſſe credas, quid metu exalbeſcis? Sic tibi tuta ſunt omnia, non peribis niſi cum illis, quos perire non poſſe vaticinaris. Vos mei ſatellites, abripite hunc, & Betuliam ad ſuos Iſraelitas deducite: ut illorum potius exitii quam noſtræ ſit ſocius victoriæ.

SENTENTIA.

Veritas invisa mundo. Etiam de veritate rogantes veritatem audire nolunt. Aſſentatorum plenę ſunt domus aureſque potentium. Aſſentatorem qui amat, ruinam amat. Caſum antecedit ſuperbia.

JUDITHA, Judith. 8.

ARGUMENTUM.

Iuditha Betulienſium primates objurgat, quod de urbis deditione pacti ſint: & eos conſolata ſeſe ad eis ſuccurrendum parat.

Juditha, Ozias, & cæteri Senatores.

ATtendite primates populi Betulienſis. Promiſiſtis populo, & quidem interpoſito jurejurando, vos urbem hoſtibus poſt quinque dies eſſe dedituros, niſi Deus vobis interea tulerit auxilium. Itane vero tempus divinæ ſtatuitis miſericordiæ, & ei diem veſtro arbitrio dicitis? Hoccine tandem eſt Deum ad clementiam pellicere? an ad iracundiam inſtigare? Dicite mihi vos, qui Dei voluntatem in certum quoddam curriculum includitis, poteſtis ne (non dicam Dei ſed) hominum animos, & conſilium perveſtigare? Quid Dei horum omnium Auctoris, mentemnè ejus tenetis? Nihil minus fratres. Nolite Dei iram provocare, qui, ſi nolit intra quinque dies auxiliari nobis, at poteſt intra quot velit, poteſt nos quolibet die vel tutari, vel hoſtium crudelitati objicere. Vos vero nolite Dei quaſi vadari conſilium. Neq; enim is eſt, ut aut minis hominum more terrendus, aut arbitrio cujuſquam ſit coercendus. Quare expectemus ab eo ſalutem, ejuſq; auxilium petamus. Spero eum, pro ſua facultate, noſtras preces auditurum, præſertim cum nulla hodie in noſtro genere neque tribus extet, neq; natio, neque populus, neque civitas, quæ deos colat fabriles: quæ res ſu-

perioribus temporibus in causa fuit, ut patres nostri bello & direptionibus vastati & ab hostibus magna clade concisi sint. At nos alium Deum non agnoscimns: unde sperare debemus, eum non esse nos nostrumque genus despecturum. Quod si in hostium potestatem venimus, non tantum nobis nocuerimus, sed etiam reliquæ Judææ nostraque sacraria depeculāda reliquerimus, quorum pollutionem, & consanguineorum nostrorum metum, & nationis captivitatem & nostrarum possessionum vastitatem Deus temeritati nostræ accepta feret, & à nobis pœnas reposcet, ubicunq; gentium sumus servituri, ut à nostris dominis indignitates omnes & contumeliæ nobis sint perferendæ. Neq; enim talis servitus nobis Dei gratiam, sed hominum affert infamiam. Quamobrem fratres (quandoquidem à vobis aliorum animi pendēt, vobis sacrarium, vobis fanum, vobis ara nititur) demonstrate consanguineis nostris, non esse desperandum, contraque quicquid acciderit, fortiter esse & constanter ferendum, Deoque in his omnibus gratias agendas, qui nos tentat, sicut olim patres nostros tentavit. Recordamini Abrahamum, Isaacum, Jacobum, Mosen, denique omnes veros Dei cultores & amicos, quot,

quan-

quantos, quam varios perpessi sint dolores. Constituite nunc altera ex parte eos, qui Dei periclitationis impatientes, contemtius de eo, & gravius, & senserunt, & loquuti sunt, ut fœdè perditi, & à serpentibus exanimati sint. Quare ne horum desperationẽ sequamur, sed illorum superiorum fiduciam imitemur, cogitemusq; nos, non ut hostes extremo supplicio affici, sed ut servos sontes salutari verberationis medicina corrigi. Oz. Recte tu quidem omnia, & quæ nemo neget. Neque nunc primum tua prudentia, intelligentia, consilium innotescit: quin jam ab ineunte ætate vulgo compertum est, ista esse in te singularia. Sed & plebem sitis ad efflagitandum & nos plebs ad jurandum adegit, quod jusjurandum violari nobis nefas est. Quocirca precare tu pro nobis DEUM, quæ pia & religiosa mulier es, ut pluvia nostros lacus impleat, ne siti deficiamus. Ju. Quemadmodum igitur id quod dixi, à Deo esse sentitis: ita etiam id quod facere decrevi, an ab eodem proficiscatur, periculum facite, Deumq; orate, ut meum cõsilium comprobet. Sum enim facinus editura, quod omnis posteritatis memoria concelebret. Vos hac nocte ad portam eritis: ego cum ancilla mea exibo, ac spero fore, ut Deus intra dies, post

post quos urbis deditionem concessistis, per me Israelitis subveniat. Sed nolo vos in meum propositum inquirere: neq; enim vobis (nisi re perfecta) enunciabo: neq; quicquam aliud, nisi Deum pro me usq; ad meum reditum orate. Oz. Bene vale, Deo tibi ad hostium ultionem viam præeunte.

SENTENTIA.

Deo præscribendum non est, insontibus etiam in summa desperatione Deo bene sperandum est. Magnum est in innocentia præsidium.

OLOFERNES, Judithæ 10.11.

ARGUMENTUM.

Juditha ad Olofernem perducta ei per dolum promittit de Judæis victoriam.

Excubitores, Juditha, Milites, Alter, Olofernes.

CUjas es mulier? unde? quo? J. Ex Hebræis sum, quos, quia exploratum habeo venturos in vestram potestatem, ab eis transfugio, meq; ad Olofernem Imperatorem recipio, ut ei illorum arcana aperiam; viamq; demonstrem, qua omnibus mõtanis, sine suorum cujuspiam cæde potiatur. Ex. Bene tuæ vitæ prospexisti, quæ ad dominum nostrum venire, & cito venire decreveris. Nos te ante eum sistemus. Quo cum perveneris, nolito animo formidare, quo minus rem omnem ei exponas. Nam hoc tibi confirmare possumus, te eo beneficio esse usuram. Deducamus eam ad Imperatoris tabernaculum. Vos reliqui interea excubias nihilominus habete.

habete. Nos centum eam ducemus. M. Heus tu, quo tam mane, tanto ſtudio & frequentia feſtinatur? AL. Dicitur, transfugam quandam Hebræam ad Imperatorem duci, quæ ſit mirabili pulchritudine. M. Accurramus. O venuſtatem incredibilem! Quis militiam detractet adverſus Hebræos, qui tales habeant mulieres, pro quibus pugnando occumbere quis dubitet? J. Salve Imperator maxime. OL. Allevate eam mei ſatellites. Bono animo es mulier, depone animi metum. Nam ego nemini unquam male feci, qui terrarum orbis domino Nabuchodonoſori ſervire voluerit. Quod niſi tui me, montium fiducia, contemſiſſent, nunquam ego meam in eos haſtam vibraviſſem. Sed ipſi ſibi malum hoc conflaverunt. Verum dic mihi, quam ob cauſſam ab eis ad nos profuga tranſieris. Nam ad ſalutem veniſti, ſume animam: vives & in hanc noctem, & in poſterum, neq; tibi quiſquam officiet: contraque tecum bene agetur, quomodo ſolet cum ſervis domini mei regis Nabuchodonoſoris. J. Attende igitur quæ dicam domine, & ea memoriæ manda. Dicam autē nihil vanum (absit) ſed ea dicam, quæ ſi ſequi voles, rem tibi perfectam tradet Deus, neque tuus te conatus fruſtrabitur. Ita vivat omnium ter-

 rarum

rarum rex Nabuchodonosor, & ejusdem tibi cõcredita potestas, à quo ad omnes mortales corrigendos missus es, ut per te non solum homines illi serviant; verum etiam feræ, pecora, volucres sub ejus imperium tua virtute subjiciantur. Nam non solum de tua sapientia, tuiq; ingenii acumine fama apud nos percrebuit, sed etiam per omnes jam oras sermones dissipati sunt, te unum esse toto in regno optimum, potentissimum, & in rei militaris prudētia admirabilissimum. Jam vero, quæ Achior in tuo consilio dixit, & quæ tu ei respondisti, audita nobis sunt. Nam comprehensus à Bethuliensibus, rem omnem eis exposuit. Cujus tu cave ne orationem negligas, sed memorię tradas: est enim vera: neq; enim superari, neq; armis debellari natio nostra potest, nisi Deum suum scelere aliquo sibi infestum reddiderit. Quare ne tuus labor irritus & inanis fiat, expectandum est, dum scelus quoddam, quod jam in animis conceptum habent, commiserint: quo scelere cum Deum irritaverint, facile & sibi perniciem, & tibi victoriam conciliabunt. Cum enim commeatu & aqua deficiantur, statuerunt pecora invadere: & quę gustare Deus in lege vetuit, omnia decreverunt insumere, frumentiq; primitias, & vini olei-

que

que decimas (quæ servabant dicata sacerdotibus, qui Hierosolymis apud Deum nostrũ ministrant) consumere habẽt in animo, quæ nec manibus tangere, cuiquam profano fas est. Idq; ut sibi facere liceat, miserunt Hierosolymam (nam & Hierosolymitani eadem fecerunt) qui sibi potestatem à senatu afferant: quâ potestate ad eos relata facturi sunt quod dixi, & tum demum in tuam potestatẽ venturi. Horum ego omnium non ignara ab eis aufugi, ejusmodi erga te facinus ex Dei mandato editura, ut ad ejus auditum omnes sint mortales admiraturi. Sum enim religiosa, cœliq; præpotentem Deum noctes diesq; colo. Interea apud te commemorans, domine, noctu ititabo in vallem, Deumq; precabor: qui ubi me certiorem de eorum perfecto scelere fecerit, veniam id tibi indicatum. Tum tu cum omnibus copiis, nullo ex eis repugnante, proficisceris. Te ego per mediam Judęam ad ipsam perducam Hierosolymam, tuumq; currum in media urbe sistam, ut eos tanquam pastore destitutas oves abigas, nullo tibi nec cane oblatrante. Hæc ego, mihi præsignificata, & prænunciata, ut tibi enunciarem, missa sum. OL. Bene fecit Deus, quod te populo præmisit, quæ res & nobis victoriam, & domini mei cõtemtoribus perniciem

afferet. Quod si tu, quam es & forma eleganti & oratione eloquenti, jam præstabis, quæ locuta es, & Deus tuus mihi Deus erit, & tu Nabuchodonosoris domestica per totum orbem celebraberis. Agite mei servi, ducite hanc in meam cellam, eique de meo peno alimenta præbete. J. Dabis veniam, non licet mihi gustare tua, nisi velim mihi malum conflare. Sed vescar eis, quæ mecum attuli. OL. Quid, ubi quæ tecum habes defecerint, unde tibi talia subministrabimus cum vestrata cibaria non habeamus? J. Sic tu bene vivas, domine, ut ego non ante consumsero, quæ habeo, quam Deus per me effecerit quæ decrevit facere.

SENTENTIA.

Qui verum audire non vult, dignus est qui mendaciis decipiatur. Qui veritati non credit, is mendacio facile capitur. Mulieris pulchritudo & oratio fallax. Bonum consilium qui repudiat, is in malum consilium cadit.

VIRAGO, Judithæ 13.

ARGUMENTUM.

Iuditha noctu caput Olofernis ferens Betuliam portis apertis intrat, & caput illud ostendens eis, quid facto sit opus, præscribit. Deinde quonam pacto Olofernem interfecit, Achiori narrat.

Iuditha, Excubitores, Cives, Ozias, Achior.

HEus, heus vigiles aperite, aperite portam. Deus, Deus noster nobis adest, qui hodie insignem & præclarum victoriæ honorem tradidit Israelitis. E. Judithæ vox auditur socii: descendamus properè ad portam.

tam. Convocentur huc senatores, vos incendite faces. J. Vide Abra, ut istud caput habeas in promptu, ut id poscente me continuo de pera una cum velo depromas. Jam hic aderit omnis civitas. C. Prælucete funalibus vos: aperite portam janitores: intromittite eam, ut videamus, quid novi ferat. J. Laudate Deum, laudate Deum, qui ab Israelis stirpe misericordiam suam non averterit, sed hostes nostros hac nocte per meas manus fregerit. En vobis caput hostis vestri Olofernis, summi Assyriorum imperatoris. En velamen, in quo ille jacebat ebrius, quem Deus mea facie deceptum, muliebri manu occidit: meque euntem, manentem, redeuntem, inviolatam, intemeratamq; conservavit, neque ab ullo violari permisit. Et nunc & illum vicisse & me evasisse, & vos liberatos esse lætor, vosque ut Dei bonitatem infinitamq; misericordiam prædicetis exhortor. C. Agimus Deo nostro gratias, qui tibi tantam virtutem tribuerit, ut hodie per te nostros hostes in nihilum redegerit. Oz. O omnium mortalium fœminarum DEO acceptissima fæmina! ô cœli terrarumque creatoris Dei nunquam satis prædicandæ laudes: qui tuum vulnus in caput principis hostium nostrorum direxerit: quo facto,

tantam tibi hodierno die nominis gloriam comparavit, ut tuæ virtutis laus tandiu in hominum mentibus hæſura, & linguis celebranda ſit, quamdiu hujus immortalis Dei facinoris memoria durabit, quæ quidem in tantis nationis noſtræ anguſtiis non dubitaveris vitam tuam ruinæ opponere, & jam deſpondentibus animos ſubvenire. I. Attendite nunc fratres. Hoc caput in pinnis murorum noſtrorum ſuſpendetis. Deinde orto Sole univerſi armati eruptionem facietis, ita ut ad eorum oppugnanda præſidia deſcendere videamini. Tunc accidet id (quod erit neceſſe) ut ad Olofernis tabernaculum concurratur, quo invento mortuo, tantus illos timor occupabit, ut præſidium ſibi in fuga ponant. Tum vos ſequamini licebit, eoſque paſſim Deo concedente obteratis. Sed ante accerſatur mihi Achior Ammonita, ut Iſraelitarum contemtorem (à quo ad nos tãquam ad certam necem, amandatus eſt) videat. Ades tum Achior, Deus Iſraelitarum (cui tu teſtimonium dediſti, ultorem eſſe hoſtium ſuorum) caput omnium infidelium hac nocte mea manu truncavit. Quod ut ita eſſe credas, ecce tibi caput Olofernis, qui ſua arrogantia Deum Iſraelitarum diſpicabatur, tibique mortem in communi Iſraelitarum cæde aſſignabat.

gnabat. Ac. O te non ſolum in omnibus Judææ domiciliis, ſed etiam in omnibus gentibus felicem, cujus audito nomine, homines ad Deum laudandum excitabuntur. Sed jam narra mihi, ſi placet, quomodo te hac tota in re geſſeris. J. Principio cum hinc (ut ſcis) profecta incidiſſem in vigiles, ab eis deducta ſum ad Olofernem, apud quem magna omnium expectatione juſſa dicere, cur adveniſſem, ſimulavi me eſſe perfugam, quæ deſperatione rerum noſtrarum ad eum trãſiiſſem, demonſtraviq; ea, quæ ex te audiviſſet, eſſe vera. Neq; enim genus hoc hominum poſſe ſuperari, niſi aliquo facinore admiſſo. Sed jam fame preſſos Iſraelitas cogitare veſci eis, quibus veſci lex prohiberet: quo ſcelere ſi ſe obſtrinxiſſent, facile eos victum iri. Quare expectaret, dum id ſcelus eſſet perpetratum: mihique interea in ejus caſtris verſanti faceret, quandoq; vellem, exeundi poteſtatem, ut Deum precarer, & illo ſcelere commiſſo à Deo certior fierem, eumq; de eo admonerem: tum demũ eum eſſe ſuperaturum. Credidit ille, mihiq; omnia, quæ petieram, conceſſit. Ita triduo in caſtris verſata ſum: noctu interim in vallem Deum ſalutandi gratia ventitans, Deiq; præſens auxilium ſuppliciter implorans. Quarto deniq;, die ab illo ad

com-

comparationem accersita, adfui: ostendique me, quicquid imperasset, esse facturam. Potatur: ipse mei cupiditate ardens largius sese invitat. Clausa cœna, cum cæteri vino pleni discessissent, Bogoa eunuchus tabernaculum externe clausit, me ibi sola relicta cum Oloferne: qui ebrietate & somno oppressus in lecto recubuerat. Hîc ego, cum pedissequæ meæ mandavissem, ut extra cubiculum manens, exitum mihi tutum curaret, Deum (ad illius lectum stans) cum animo meo oravi, ut mihi tum meisque adesset. Deinde ad lecti columellam, quæ erat propter caput Olofernis, accedo: inde acinacem detraho ad lectum me applicans, sinistra cæsariem ejus prehendo, Deumque tacite precata, ut me in ea re confirmaret, collum summa vi bis ferio: amputatoq; capite corpus à stragula veste provolvo, & ablato velo exeo, ac pedissequæ caput trado: quo in escariam peram indito ambæ de more, sic quasi ad supplicationem egressa, huc tuto pervenimus. C. Salvi sumus, reviximus, ô faustam noctem, quæ nos ab ęternâ nocte vindicas! Ac. Quanquam quod dixi Oloferni de Dei vestri potestate, non aliter dixi, quam sentiebam: tamen nunc multo magis hac re confirmatus credo, voloq; deinceps non tãtum Israelitarum

rum laudator, sed civis esse, & in vestrum numerum pignore circumcisionis asciscі.

SENTENTIA.

Superbissimus quisque turpissima morte dignus est. Vel fœminæ manu potest Deus hostes suos ulcisci. Cæso duce facile vincuntur milites.

SUSANNA, Dan. 13.

ARGUMENTUM.

Susanna à duobus senatoribus (quia ipsorum libidini obsequi recusasset) accusata adulterii, ad supplicium damnata ducitur. Sed divinitus supervenit Daniel, qui interrogationis prudentia Senatorum calumniam palam facit: atque ita in ipsorum caput supplicium convertit.

Duo Senatores, Concio, Susanna, Daniel puer.

AUdite universa Judæorum concio, quamobrem in vestrum judicium adducta sit Joacimi hæc uxor Susanna. Heri cum nos duo judices in hortis ejus mariti soli deambularemus, hæc cum duabus pedissequis ingressa est, quas ubi foras amandavit, hortorumq; januam obseravit, venit ad eam quidam juvenis, qui tum in occulto latebat, & cum ea concubuit. Nos qui in hortorum angulo eramus animadverso tanto flagitio accurrimus, & eos vidimus quidem coeuntes sed illum comprehendere nequivimus. Nam cum esset valentior quam nos, aperta janua exiliit. Tantum hanc prehensam rogabamus, qui esset ille juvenis, sed noluit nobis enunciare. Hæc nos, impositis huic reæ (sicut mos est) manibus testamur. C. Satis explorata res est, Senatores sunt qui testificantur: & iidem judices, dubitari

non

non poteſt. Plectatur capite, quemadmodum lex jubet. SU. O Deus immortalis, qui occulta noſti: qui omnia etiam antequam facta ſint perſpicis: tu ſcis, ut hi falſum contra me teſtimonium dixerint, ac vides, ut capite dem pœnas, cum nihil eorum commiſerim, quæ iſti contra me per calumniam malitiamque commenti ſunt. Duo SEN. Non eſt mirandum, ſi turpiſſimum facinus inficiatur. Sed interim ducatur ad ſupplicium, ut hoc deteſtabile facinus expietur, ne tam fœda in populo macula hæreat. DAN. At ego teſtor me in hujus ſanguinem nullo modo conſentire. CON. Quidnam iſtud eſt, quod clamas tu? DAN. Itane ſtulti eſtis Iſraelitæ, ut neq; quæſtione habita neq; veritate comperta, Iſraelitidem condemnaveritis? Revertimini in forum. Dico iſtos contra eam falſa eſſe teſtatos. SEN. Ergo tu ſede in medio noſtrum, & tuam nobis pronuncia ſentētiam, poſtquam tibi ſenatus divinitus datur. DAN. Sejungite procul alterum ab altero, ut eos examinem. Adducite huc mihi iſtum. Vetule annis, veterator malitia, nunc tua te ſcelera petunt, quæ factitabas antea, cum inſontibus condemnandis, ſontibus abſolvendis iniqua judicia faceres. Jova innocentem & injuſtum interfici vetante. Nunc igitur, hanc ſiquidem
vidiſti,

vidisti, dic, sub qua arbore congressos videris. SE. Sub lentisco. DA. Probe in tuum caput mentitus es. Jam enim Genius, mandato ab illo accepto, discindet te medium. Amovete hunc, adducite huc alterum. Age genus Chananæum, non Judæum, te venustas decepit, tua tibi cupiditas mentem pervertit. Ita vero agebatis cum Israelitibus, quæ præ metu in vestrum congressum veniebant. Sed non Judæ proles in vestram nequitiam sustinuit. Age igitur, sub qua illos arbore congressos deprehendisti? SE. Sub ilice. DA. Tu quoque probe in tuum caput mentitus es, jamq; præstò est Dei Genius cum ense, qui te medium dissecet, ambosq; perdat. C. O Dei bonitatem immensam, à quo nunquam deseruntur, qui in eo fiduciam suam collocarunt. Abripiamus ad necem hos nequissimos & improbissimos vetulos, ut ex lege eadem pœna plectantur quam innocenti moliebantur.

SENTENTIA.

Impii peccata peccatis tegere volunt. Deus innocentium preces exaudit. Impii in foveam cadunt, quam piis excavarunt.

CHALDÆI, Dan. 2.

ARGUMENTUM.

Nabuchodonosor Babyloniæ rex Chaldæos jubet, ut somnium quoddam suum (quod ipsi exciderat) dicant, & interpretentur, quod cum illi non possent, imperat eos necari.

Nabuchodonosor, Chaldæi.

AGite vero conjectores, augures, arioli, Chaldæi, homines explicandi ea, quæ ſunt obſcuritate involuta, peritiſſimi, evellite hunc mihi ex animo ſcrupulum, meumq; mihi ſomnium aperite, cujus interpretationem anxius deſidero, eam ob rem eſtis convocati. CH. Vitam tibi, rex, ſempiternam precamur. Eloquere ſane nobis ſomnium, & nos id interpretando evolvemus. N. Oblitus ſum, quod niſi vos & ſomnium mihi, & ſomnii ſignificationem ediſſeritis, & vos per ſummum dedecus vitam amittetis, & veſtrę domus complanabuntur. Sin autem edetis, multis à me muneribus & præmiis atq; honore afficiemini. Proinde facite ſi ſapitis. CH. At ſomnium dicere tuum eſt, nos interpretationem recipimus. N. Enim vero video vos ex eo excuſationis occaſionem arripere, quod videtis eam rem mihi memoriâ excidiſſe. Sed nihil agitis: Niſi enim me hac ſuſpicione levatis, nō poteſt eſſe dubium, quin uno omnes animo ſtatueritis, me longis quibuſdam ambagibus peſſime deludere, & tempus conſumere dicendo: quamobrem eloquimini mihi ſomnium, ut intelligam vos interpretari etiam poſſe. C. Nemo eſt in terra qui iſtud prȩſtare poſſit, neq; quiſquam unquam rex, aut princeps, aut dominator tale

tale quid quæsivit ex ullo divino. Est enim, quod tu rogas, omnino difficilius, quàm quod possit quisquam expedire, prętor unos deos, qui inter mortales non versantur. N. Papæ! ergo vos prorsus inutiles estis, & hominum animis inani præclaræ rei professione tenebras offunditis? quis vestri erit usus? Comprehendite satellites, colligate, abducite ad extremum supplicium istos omnes nebulones. Jubeo ego atq; impero, totum hoc tam indoctum & insipiens doctorum & sapientum genus ad necem trahi, ut quorum nullus in vita usus est, eorum mors sit viventibus salutaris.

SENTENTIA.

Deus sapientum sapientiam perdit. Deus sapientes hujus mundi implic it inexplicabiliter.

DANIEL, Dan. 2.

ARGUMENTUM.

Daniel Nabuchodonosori somnium ipsius dicit & interpretatur: quod quidem est de quatuor mundi imperiis, videlicet Chaldæorum, Persarum, Macedonum, & Romanorum, quibus succedit regnum Christi, quod omnia illa abolet.

Daniel, Ariochus, Nabuchodonosor.

NOli interimere istos sapientes, Arioche, quos jussit rex occidi. Sed deduc me ad eum, ego suscipio interpretationem. A. Placet, sequere me. D. Sequor. A. Nactus sum hominem ex captivis Judæis, ô rex, qui pollicetur interpretationem. N. Tune is es, Balthasar, qui possis mihi & quid in somnis viderim,

derim, & quid id significet, effari? D. Quod tu quæris arcanum, ô rex, non sapientes tibi, non conjectores, non arioli, non præstigiatores possunt explicare: verum est in cœlo abditorum demonstrator Deus, qui ea tibi præmonstrat, quæ olim eventura sunt. Igitur tuum somnium, & visum, quod tibi secundum quietem occurrit, hujusmodi est. Cum in lecto cubiculari jaceres, in cogitationem venisti, quid posthac futurum esset: id quod tibi ignotorum ille doctor declarat, idemque mihi, non propter excellentem sapientiam, qua unus cæteris mortalibus præstem, verum mihi idem aperuit, quo tibi plana faciam ea, quæ tu cum tuo animo cogitasti. Tibi in somniis objecta est species quædam inusitata magnitudine simulacri ante tuos oculos stantis, aspectu terribili, cujus caput erat ex auro probatissimo, pectus & brachia argentea, venter & fœmora, ærea: pedes partim ferrei, partim cretacei. In eo spectando dum tu hæres, saxum sua sponte, avulsum incidit in eos pedes, eosq; contrivit, quo casu confractum simul est ferrum, creta, æs, argentum atq; aurum, omniaque fragmenta ventus tanquam æstate stipulas ex area sic sustulit, ne vestigio quidem relicto: ipsum autem saxum, quo icta est statua, muta-

mutatum eſt in ingētem montem, qui totum terrarum orbem complevit. Et hoc quidem eſt ſomnium. Jam interpretationem audiemus. Tu rex es regum: tibi cœleſtis ille Deus nobiliſſimum regnum & prçclariſſimam largitus eſt poteſtatē: omneſq; homines, quotquot ubiq; terrarū ſunt, terreſtresq; beſtias & aerias volucres ſub tuum imperium ditionemq; ſubjunxit. Ita tu caput aureum: Poſt te autem exiſtet aliud regnum tuo deterius, id erit argenteum. Deinde æreum, cujus ditio late in omnem terram patebit. Poſt quartum ſurget durum & plane ferreum. Ut enim ferri duritate omnia atteruntur & comminuuntur, ita ejus imperii violentia & rigor omnia violabit & contundet. Pedes autem, pedumque digitos quod vidiſti, partim ferreos, partim fictiles, regnum iſtud diſſidens erit, & ex parte ferreum rigorem obtinebit, ſicut vidiſti ferrum cum argilla conjunctum: illa vero digitorum partim ferro, partim argilla conſtantium diverſitas regni inæqualitatem loquitur, quod partim valens, partim debile futurum eſt. Quodq; ferrum vidiſti argillæ conjunctum: illi quidem propinquitate inter ſe conjungentur, ſed invicem cohærebunt, quomodo ferrum in terram ferruminari non poteſt. Ejus regni tempore

ſuſcitabit Deus regnum, nulla unquam temporum ſerie delendum, neq; alii genti tradēdum, quod quidem franget & abolebit omnia illa regna, ipſumque permanebit in ſempiternum. Quemadmodum vidiſti è rupe ſaxum, nulla manu erutum, quod ferrum, terram, æs, argentum, aurumque perfregit: Ita Deus ille maximus tibi præſignificat ea quæ poſt hoc tempus futura ſunt, eſtque ſomniū certiſſimum, & cum re ad verbum conveniens. N. O immenſam ineffabilemq; ſapientiam! ô profundum & ingenioſum intellectum! afferte huc citò odores & libamina. Dignus eſt, cui ſuffimina fiant, cuique divini honores præſtentur. O Balthaſar! veſter Deus vere Deus eſt deorum, regnorumque dominator, & obſcurorum explicator, poſtquam tu rem tam profunda ignorationis caligine demerſam potuiſti in lucem eruere.

SENTENTIA.

Deus arcana ſua piis, & per pios etiam aliis patefacit. Omnia deterius abeunt uſq; ad adventum Chriſti. Chriſti imperium æternum eſt.

FORNAX, Dan. 3.

ARGUMENTUM.

Nabuchodonoſor Babyloniæ rex erectam à ſe ſtatuam auream imperat à cunctis ſuis populis congregatis adorari. Hoc cum Sadracus, Meſacus, & Abednego Iudæi facere recuſaſſent, in fornacem conjiciuntur, ſed cum ab igne indemnes fuiſſent, Nabuchodonoſor ipſorum Deum ſolum eſſe confeſſus, imperat adorari.

Sadracus, Meſacus, Abednego, Præco, Delatores, Nabuchodonoſor, Proceres.

Quor-

QUorsum pertinet tanta hominum multitudo, à tam diversis nationibus in hunc locum cōvocata? M. Nescio: nisi quod, dum video immanem illam statuam jussu regis erectam, metuere incipio, ne quid rex impium cogitet. AB. Ego quoq; valde commoveor, ac, ne velit eam adorari, vereor. S. Quid agemus igitur, si jusserit? A. Nos vero non adorabimus, nam hoc quidem esset Deo cultum renunciare. S. Qua tandem istud ratione? A. Rogas? Hominem, vivam Dei immortalis effigiem, ad pedes inanis & stupidi rei mortalis simulachri procumbere? Quid indignius, aut magis impium fieri aut cogitari potest? M. At licebit, periculi deprecandi gratia cultum simulare, cum tamen animus in Deo semper fixus hæreat. A. Apage sis. Satisne se viro probaret mulier, si, cum alteri corpus suum prostitueret, sed tamen virū suum semper in animo ferre diceret. Hæccine tibi justa excusatio videretur? M. Nequaquam. A. Atqui non minus est hoc absurdum. Tune, qui unus es, teipsum divides, & alteram tui partem Deo alteram Vejovi addices? Quæ tanta animi mollicies aut quæ perversitas nos, quos honestum esset propter mortales dominos quamlibet mortē oppetere, quiq; id in aliis laudamus, metu

frangi,& ab officio & pietate ergaDeum immortalem deduci? S. Quid ergo censes? A. Subeundum quemvis cruciatum potius, & fortiter occūbendum, quam tantillum modo de via deflectendum. S. O masculum pectus: laudo te. Equidem ita sentiebam, sed volui,quid animi haberes, tentare. Verum edicitur silentium, & video in loco edito præconem: audiamus quid proclamet. PR. Pax sit vobis.Edico vobis,qui ex quacunque natione, populo,lingua præsentes adestis,ut simul atq; sonum audietis tubæ,tibiæ,citharæ, sambucæ, Psalterii, symphoniæ, & reliquorum concentuum,procumbatis,& signū aureum adoretis, quod rex Nabuchodonosor erigendum curavit. Quid si quis non paruerit,continuo in ignem cādentis fornacis injicietur.S.Deum immortalem,quod scelus video? Eone impietatis & insaniæ prolabi homines,ut id tanquam Deum colant, quod hominum manu factum homine deterius est,& inferius? M. O vesaniam! illud vide sis, ut prociderunt omnes. Ego certe centies mori malim. DELA. Videtis ne illos tres Judæos, qui non procubuerunt? AL. Video: enunciandum id est regi. DE. Recte sane,eamus ad eum. AB. Adeone concedisse constantiam,ut in tanto numero nullus sit,quem

non

non labefactaverit metus? DE. Optamus tibi rex vitam quam longissimam. Tu edicto cavisti, ut omnes audito cantu musico procumberent,&aureum simulacrum adorarēt: rebellibusq; pœnam descripsisti, ut igni cremarentur. Nunc homines quidam Judæi, quos tu procurationi Babylonicæ præfecisti, Sadracus, Mesacus & Abednego, tuum edictum contemnunt, neq; eosdē tecum deos colore, neq; statuam adorare curant. N. Itane est? Ergo invenientur, qui meum imperium ditrectent? ergo ego non maximus? Properate, adducite eos propere. DE. Fiet. N. Jam ego eos docebo, quid sit mihi non obedire: jam efficiam, ut scient me esse regem. DEL. Adducimus tibi homines, ô rex. N. Itane est Sadrace, Mesace, & Abednego, ut vos neque meos deos veneremini, neq; auream statuam à me erectam adoretis? Quid? nunc saltem non estis parati, auditis concentibus musicis, accidere ad eam? Nam nisi facitis, protinus in fornacem immittemini. Ecquis verò est Deus, qui vos à meis manibus liberet? S. Nihil sumus soliciti, quomodo tibi ad ista respondeamus. Est Deus, quem nos colimus, qui & potest nos ex flamma servare: & ex tuis manibus, rex, profecto servabit. Quod etsi non ita esset, tamen omnino (ne tú erres)

neq; deos tuos coleremus, neq; ante statuam inclinaremus. N. Proh Deum atq; hominum fidem, tanta esse quenquam audacia, ut ausit mihi in eos repugnare? Ite, comportate ligna, subjicite igni alimenta, efficite eum septuplum hujus, qui nunc est. Vos vero ô fortissimi viri totius exercitus, comprehendite hos tres viros, colligate. Eja. Quid statis? nihil opus est detrahere vestes, vincite unâ cum omni amictu. Hem. sic volo: præcipitate eos in flammam. Videamus quid possit eorum Deus. Properate ignavi, ego vobis hoc sceptro comminuam capita. Papæ! videte ut flamma eos hauserit, qui ipsi in flammam alios conjecerunt. Sed quid? ô rem miraculi plenam! quid ego video? Eho, mei proceres, nonne tres viros in ignem constrictos injecimus? P. Factum rex. N. Atqui ego video quatuor viros solutos in media fornace ingredientes illæsos & indemnes: quorum quartus forma est augusta, & plane divina. O rem inauditam! Accedam propius ad ostium fornacis. Heus Sadrace, Mesace, & Abednego, summi Dei cultores, exite huc. S. Assumus ô rex è torrida flamma divinâ benignitate erepti. PR. Dii boni, quid hoc rei est? quanta miracula hodie cernimus? Videte saltem, ut ignis in horum corpora nullam

vim

vim habuerit: ut ne pilus quidem crematus ſit: ut amictus integri nulla flamma nota inuſti ſint. N. Gratias ago Deo Sadraci, Meſaci, & Abednegonis, qui genium ſuum miſerit ad liberandum ſui cultores, qui ipſius fiducia nixi, ſpreto regis edicto maluerunt ſua corpora ad cruciatũ tradere, quàm ulli Deo pręterquam ſuo, ullum cultum aut honorem habere. Itaq; decerni placet, decretumq; in omnibus omnium linguarum nationibus & gentibus, promulgari, ut qui male de hoc Deo dixerit, turpiſſimo exitio plectatur, ejuſque domus publicetur & evertatur, ut illius facinus memoria & nomine loci notetur. Nam præter hunc unum, præſens ac ſalutis præpotens Deus nullus eſt.

SENTENTIA.

Maxima pars mundi homines magis metuit quam Deum. Mori ſatius eſt, quam ſimulachra colere. In juſtiſſimum quemque graviſſime ſæviunt principes hujus mundi. Deus ſuos novit vel ex mediis flammis eripere. Pii patiendo vincunt.

BALSAZAR, Dan. 5.

ARGUMENTUM.

Accerſitus ex matris conſilio à Balſaſare Babyloniæ rege Daniel vates, et legit & explanat ſcriptum manus in pariete, quod Chaldæi non potuerant.

Balſaſar, Regina, Daniel.

NUllumne eſſe è vobis, qui hoc legere & explanare poſſit? O homines ad nullam rem idoneos! Quid attinet vos in tanto honore eſſe, ſi cum maximè opus eſt, tũ minime pote-

potestis? R. Regem multum diuq; salvere jubeo. Audivi ut tu te crucies & æstues, quod nemo possit tibi hoc scriptum enucleare. Sed te ne afflicta, neve tantopere pertimesce. Vir est quidam in regno tuo mente sanctissimorum Deorum præditus, cujus excellens perfectaq; doctrina, peritia, sapientia, tempore patris tui cognita perspectaq; fuit: quo nomine rex eum magorum, ariolorum, divinorum, Chaldæorumq; magistrum esse voluit, quod eum Danielem (nam id est ei nomen, quanquam Rex Balsasarem nuncupavit) cõpertum esset singulari ingenio & prudentia valere, inq; somniis interpretandis, ambiguisq; aperiendis, & obscuris declarandis longe alios omnes antecellere. Proinde si me audies, eum evocabis, ut te ista difficultate liberet. B. Evocetur sane. R. Mox aderit, ne trepida. D. Assum tuo accersitu, ô rex. Tune es ille Daniel, ex captivis Judæis, quos meus pater huc è Judæa traduxit? D. Etiam. B Audio te afflatu augustissimorum Deorum agi, scientiaq; & prudentia atq; sapientia facile principem esse. Eam ob rem te advocavi. Sed quam ob rem, audi. Cum hîc lęto solutoq; animo opipare convivarer, una cum mei regni optimatibus, ecce extitit quædam quasi manus, quæ digitis inscripsit in testorio pa-
rieti

rietis è regione condelabri ea quæ tu vides, ad quæ explicanda evocavi omnes Babylonios ſapientes: ſed eorum nemo, non modo interpretari, ſed ne legere quidem poteſt. Te autem accepi implicata evolvere, & obſcura optime doclarare poſſe. Nunc itaq; ſi potes hoc legere, & mihi quid eloqui, purpura & aureo torqui inſignitus tertium regni principatum obtinebis. DA. Tua tibi dona habeto, aut ea alii largitor. Ego tamen hoc ſcriptum & legam, & tibi planum faciam. Itaq; ades animo, ê rex. Nabuchodonoſori patri tuo olim largitus eſt Deus magnificum regnum, ſplendoremq; egregium: qua de cauſa omnes eum gẽtes & nationes trepide metuebant, quippe qui, quotieſcunque viſum erat, interimeret, cæderet, efferret, deprimeret. Sed cum jam ſecundis rebus elatus intemperanter ſuperbiret, & animos tolleret, de ſolio deturbatus eſt, & omni ſplendore amiſſo, ex hominum conſortio ejectus, cum in brutam naturam ſenſumq; tranſlatus inter feras habitavit: herbarumq; paſtu, boum ritu delectatus, ventos, imbreſq; & omnes naturales cœli mutationes nudato corpore pertulit: donec tandem recognovit ſummum illum Deum, terreſtris hujus imperii principem eſſe, & ei quem vellet præficere.

Tu

Tu quoq; Balsasar, qui es ejus satu editus, nihilo te modestiorem præbuisti, cum tamē ea omnia præclare scires: sed te contra cœlorū Dominum insolentius gessisti: & nunc vasa terrestris ejus domicilii proferri jussisti, quibus tu, tuiq; proceres, & uxores, tum justæ, tum concubinæ, in bibendo vino abusi estis. Quin etiam deos celebravisti aureos, argenteos, æreos, ferreos, ligneos & lapideos, qui neq; cernunt, neq; audiunt, neq; sentiunt: Deo autem, in cujus manu tua vita & facta omnia sunt, nullum honerem habuisti. Quare ab eo missa est hæc manus, cujus scriptum, hoc est, Mensus est, mensus est, ponderavit & divisit. Sensus autem: Mensus est, mensus est Deus tuum regnum, & id consummavit: ponderavit, ponderatus es in trutina, & inventus levior: divisit, divisum est tuum regnum, & Medis Persisq; distributum.

SENTENTIA.

Cum maxime opus est, tum minime juvant hujus mundi sapientes. Cum trepidat & nihil potest humana sapientia, tum maxime sese exerit divina. Qui alieno exemplo non sapit, is suo periculo maloq; dignus est. Hominum imperia in Dei sunt arbitrio.

HAMAN, Esther. 7.

ARGUMENTUM.

Estera regina regi Assuero patefacit perfidiam Hamanis in Iudęos, eamq; ob caussam rex illum jubet in crucem tolli, ab eo ipso erectam, ad tollendum in eam Mardochæum Iudęum.

Assuerus, Estera, Haman, Harbona.

LAute sane & prolixe à te accepti sumus, regi-

regina, uxor chariſſima. Quamobrem roges jam, quid libet licet, id rogatum feres. Dic quid petas: vel ſit dimidium regni mei, tamen impetrabis. E. Siquidem habeo te propitium, ô rex, & ſi ita tibi videtur, vitam mihi meiſq; popularibus concedes. Hoc unum peto. Nam ſumus proditi, & indigniſſimo crudeliſſimoq; exitio deſtinati. Quod ſi ſervituti addiceremur, equidem tacita ferrem: quanquam indignus eſſet hoſtis, qui tantum regi damnum compararet. As. O ſuperi, quis hominum eſt tam audax, ut id auſus ſit etiam cogitare? aut ubi is eſt? E. Ecce hîc adeſt hoſtis infeſtiſſimus, homo hominum quantum eſt peſſimus, Haman. As. Proh Deum atq; hominum fidem! ô cœlum! ô terra! ardeo, tanta inventum eſſe quemquam audacia. H. Exiit ita inflammatus. Quantum ego illum video, res mihi ad reſtim rediit. Sed tamen tentabo animum reginæ, ſi forte miſereſcat mei, quod ſi hæc non ſuccedat, actum eſt, ilicet perii. Regina, jam non deprecor culpam, merui, fateor: nec poteſt ullum ſupplicium majus eſſe meo crimine. Sed te ſupplex, genua amplectens per iſtam clementiam rogo. As. Quem neq; pudor neque mea majeſtas deterruit. Sed quid video? Atat, etiam ad lectum reginæ? O magne Jupiter, etiam

etiam ut reginam domi apud me vi comprimat? Corripite, velate vultum: indignus est qui lucem tueatur. HARB. At etiam si scias, quid machinatus sit in Mardochæum, hominem de te, rex, optime meritum, utpote per quem facta in te conjuratio patefacta sit: Crucem ante domum suam in altitudinem cubitorum quinquaginta erigendam curavit, in qua eum tolleret. As. Percommode cadit, auctorem in eam tollite, ut eadem, qua alios captat, via capiatur.

SENTENTIA.

Muliebrium illecebrarum magna vis est in utramq; partem: hoc est, vel ad nocendum, vel ad juvandum. Malum consilium consultori pessimum. Impii suo ipsorum laqueo jugulantur.

ARTAXERXES, Nehem. 2.

ARGUMENTUM.

Nehemias à rege Artaxerxe veniam & opes impetrat, eundi instauratum urbem Hierosolymam.

Artaxerxes, Nehemias.

QUi fit, ut vultu sis adeo tristi, cum non ægrotes? Mirum ni animi tristitia est. N. Rex in perpetuum vive. Possumne non tristi vultu esse, cum urbs in qua sepulchra sunt majorum meorum, eversa sit, & ejus portæ igne deflagraverint? A. Quidnam ergo petis? N. Si tibi videtur, & si quid apud te valeo, ut me dimittas in Judæam, ad instaurandam urbem patriam. A. Ego vero dimitto. Tu dicito: quid tibi ad istud fieri velis?

N. Cu-

N. Curabis, si placet, ut mihi dentur literæ ad prętores Syrię, qui me curent deducendum, dum perveniam in Judæam. Deinde literæ ad Asaphum regiæ silvæ custodem, qui mihi ligna suggerat ad reficiendas portas arcis, quæ est ædi conjuncta: urbisq; mœnia, & domum, in quam sum diversurus. A. Dabuntur quæ petis. N. Ago tibi gratias immortales, rex, tibiq; fortunatissimum, longissimumq; regnum precor.

SENTENTIA.

Regis animum Deus habet in manu, eumq; quocunq; vult inclinat; Cui propitius est Deus, huic conciliat benevolentiam potentum.

NEHEMIAS, Nehem. 5.

ARGUMENTUM.

Expostulant pauperes Iudæi de divitum erga se iniquitate avaritiæ. Et Nehemias divites cogit in ordinem.

Plebeji, Nehemias, Divites, Sacerdotes, Populus.

MAgnus est tum nostrum tum nostrorum liberorum numerus, comparandum est inde frumentum, quo vivamus. AL. Oppignorandi sunt fundi nostri, & vineæ, & domus, ut nos frumento contra famem muniamus. AL. Jam pro nostris agris & vineis ad tributum regi pendendum, pecuniam sumsimus mutuam. An æquum est, ut cum ejusdem nobiscum consanguinitatis sint alii, eademq; sit liberorum eorum atque nostrorum conditio, nos tamen liberos nostros in servitutem dedamus, sintq; jam filiarum no-

ſtrarum nonnullæ emancipatę, neq; eas vindicare poſſimus, cum fundos & vineas noſtras teneant alii? N. O indignum facinus! Ita ne vero divites fœnus à veſtris exigitis? Ergo nos conſanguineos noſtros Judæos, in exteras gentes venditos pro noſtris viribus redemerimus: & vos eoſdem emeritis, ut Dominos non amiſerint, ſed mutaverint? Non rectè facitis. Nonne in metu Dei noſtri vivetis, ut barbarum, hoſtium noſtrorum, vituperationem evitetis? ego quoq; & mei cognati atq; famuli argentum eis, frumentumq; mutuo dedimus. Agite remittamus hoc nomen. Reddite eis hodie agros ſuos, & vineas, & oliveta, & domos, tum centeſimum condonate argenti & frumenti, & vini & olei, quæ eis mutuo dediſtis. D. Reddemus neque ab eis quicquam exigemus. Sic faciemus, ut tu hortaris. N. Vos vero ſacerdotes, jurate vos ita facturos. S. Faciemus. N. Ergo quemadmodum ego meum gremium excutio, ſic quicunque hæc non præſtiterit, eum excutiat Deus ex domo & labore ſuo: ſicq; eſto excuſſus, vacuuſque. Po. Amen.

SENTENTIA.

Avaro homine nihil eſt iniquius. Avarus animam venalem habet. Multum pollet etiam apud iniquos juſtus & gravis homo.

VERITAS, 3. Eſd. 3.

ARGUMENTUM.

Darius

Darius Persarum rex proponit optimatibus suis trium stipatorum suorum sententias adjudicandum, quænam esset optima. Sunt autem eæ, de viribus vini, regis, mulierum, & veritatis. Hic cum stipatores jussu regis suæ quisq; sententiæ rationem reddidisset, palmam obtinuit Zorobabel, qui veritati primas tribuisset: & à rege præter statutum disputationis præmium impetrat, ut Hierosolymitanum fanum instauret.

Darius, Anagnostes, Stipator, Alter Stipator, Zorobabel, Optimates.

HÆc causa est, mei proceres, cur vos jusserim convocari. Cum mei corporis custodes, dormiente me, inter se (ut fit) confabularentur, eo delapsi sunt, ut certatim dicerent suam quisque sententiam, ecquæ res maximam vim habeat: ea conditione, ut cujus dictum ego & Persidis triumviri doctissimum judicassemus, huic victori pronunciato ea darentur, quæ jam audietis recitata schedula. AN. Cujus dictum sapientissimum erit, is à Dario ingentia dona, & victoriæ ornamenta consequitor, purpuraq; inducitor, & in auro bibito, & in auro dormito: & aureis frenis currum bissinamque cidarim, & torque circundatum collum habeto: & edeto, Dariiq; familiaris dicitor. Primi sententia est hæc: Maximam vim habet vinum. Alterius: Maximam vim habet rex. Tertii: Maximam vim habent mulieres, sed omnia vincit veritas. D. Nunc evocentur huc juvenes, ut ipsi sua dicta declarent. Dicite juvenes suæ quisq; sententiæ rationem. ST. PRI. Quantam

vim habet vinum, ô viri, omnes, à quibus bibitur, homines fallit: eandemq; regis ac privati, eandem servi ac liberi, eandem pauperis & divitis mentem afficit, omniumq; animos ad lętitiam & hilaritatem convertit: neque doloris ullius, neque debiti memor, omnium animos divites reddit, oblitumque vel regis vel satraparum efficit, ut nihil nisi magnificũ loquantur, utq; cum potaverunt homines, & fraternæ necessitudinis & amicitiæ memoria deposita, continuo gladios stringant, neq; postea, ubi à vino resipuerũt, quid fecerint, recordentur. O Viri, nonne permagnam vim habet vinum, quod hęc fieri cogit? AL. O viri, nonne permagnam vim habent homines, qui & terras & maria, quæque in eis insunt omnia teneant? Atqui Rex omnibus antecellit & dominatur, in eosque principatum tenet. Ita ut quicquid jubet, faciant: si jubet ut inter se belligerent, parent: si contra hostes mittit, vadunt, & montes & muros, & turres demoliuntur: occidunt, & occiduntur, neque regis dictum excedunt. Quod si vicerunt, ad regem omnia referunt cum quæ prædati sunt, tum cætera. Item qui non militant, neq; bella gerunt, sed terram colunt, hi quoque ubi sata messuerunt, ad regem referunt, coguntq; alius alium tributa regi

ta regi ferre. Is unus ſi jubet perimere, perimunt, ſi dimittere, dimittunt, jubet verberare, verberant: jubet vaſtare, vaſtant: jubet conſtruere, conſtruunt: jubet excindere, excindunt: jubet ſerere, ſerunt; cunctuſq; ejus tum populus, tum magiſtratus eidem parent: eoque interim accumbente, cibum capiente, dormiente, circum undiq; cuſtodiam agunt, neque cuiquam diſcedere, & negotia curare licet, neq; ejus dictis non parere. Quare ſic ſtatuo, viri, regis maximam eſſe vim, cui ſic obtemperetur. Z. Magnus quidem rex eſt, viri, & homines multi, & vinum multum poteſt. Quis ergo eſt, qui his dominatur? Aut quis horum principatum tenet? nonne mulier? mulieres reges genuerunt & omne mortalium genus, qui mari ac terra dominantur, ab his ortum eſt: hæ ipſos educaverunt vinearum ſatores, ex quibus vinū fit: hæ hominum veſtes faciunt: hæ hominibus gloriæ ſunt, nec poſſunt ſine fæminis homines eſſe. Quod ſi aurum argentumve, aut aliquam rem præclaram comparaverunt, nonne pulchræ alicujus, & eleganti formæ mulieris amore capti his omnibus omiſſis in eam oculos defigunt? eam hianti ore intuentur? auroq; & argento, & omni rerum pulchritudini anteponunt? Homo omiſſo

ſuo ipſius parente à quo educatus eſt, ſuaque patria uxori adhæreſcit, & cum uxore vitam finit, & patris, & matris, & patriæ immemor. Atque ut perſpiciatis, mulieres in vos dominari, nonne quæ labore & induſtria paratis, omnia mulieribus datis atque affertis? Sumit homo gladium, & foras ad latrocinandum & furandum proficiſcitur, & mare & flumina tranat, & leones videre ſuſtinet, & per tenebras graſſatur: Atq; ubi furatus, prędatus, graſſatus eſt, ad amicam omnia refert, pluſque diligit homo ſuam conjugem quam parentes: uſque adeo, ut propter fœminas multi mente alienati, multi ſervi facti ſint, multi perierint, multi lapſi ſint & peccaverint. Quid? an mihi non creditis, nonne ingens regis potentia eſt? nonne omnes eum nationes vel tangere formidant? Atqui videbam, cum hominis præclariſſimi Bartaci filia Apame, regis concubina, ad regis dextram ſedens de ejus capite diadema auferret, ſuoque imponeret: tum regis malam ſiniſtra manu feriret, rege interea eam ore hianti aſpiciente, arridenti arridente, & ſuccenſenti blandiente, quo eam ſibi reconciliaret. An non multum valent mulieres, ô viri, quæ hæc faciant? multum ſane & mulieres pollent, & ingens terra eſt, & excelſum

celsum cœlum: & Sol cursu velox,qui uno die cœlum circumvectus eodem recurrat, unde profectus est,magnus sane est: sed veritas maxima est, & omnium potentissima. Veritatem omnis terrarum orbis vocat: veritati cœlum ipsum favet: veritatem omnia reformidant & tremescunt: neq; quicquam in ea vitiosum inest. Vitiosum vinum est, vitiosus rex, vitiosæ mulieres, vitiosi mortales omnes, & ejusdem vitiositatis sunt eorum opera omnia, in qua vitiositate veritatis expertes pereunt. Ac veritas æterna pollet & perpetuo vivit vigetque: neq; ea est, quæ cujusquam ratione, de recto deflectat, ac non eadem sit omnibus: sed ab omni iniquitate & privatione aliena, æquum facit,ejusq; facta probant omnes,nec inest in ejus judicio quicquam iniquum. Cæterum & ab hac,& à regia magnificentia,& à potentia,& à majestate seculorum omnium laudetur Deus veritatis. O.Maxima veritas est,maximamq; vim habet. D.Vicisti pete quid vis, etiam præter ea,quæ scripta sunt, nos id tibi dabimus,quoniam doctissimus juvenis es,& à me proximus sedebis,meusque familiaris vocabere. Z. Memento voti tui, quod te Hierosolymam instauraturum pollicitus es, tum,cum regnum assecutus es: omniaq; vasa

Hierosolyma exportata eo remissurum, quæ seposuit Cyrus, cum de Babylone exscindenda votum fecit, eaq; se illò missurum promisit. Et tu recepisti te instauraturum fanum, quod igni cremarunt Idumæi, tum, cum à Chaldæis pervastata Judæa est, & nunc hoc est, quod à te postulo, rex domine atq; flagito: hæc est magnificentia quam à te expecto. Oro igitur, ut votum præstes, quod cœli regi tuo ipse ore nuncupasti. D. Laudo te, & bene mones, faciam.

SENTENTIA.

Honesta est de virtute contentio. Vtinam inter sese sic certarent hodie stipatores principum. Vtinam & principes bona veraq; dicta sic & judicarent, & remunerarentur. Sed fuit illud seculum argenteum molitum est ferreum. Certe rara sunt hodie in aulis hujusmodi certamina. Omnia vincit veritas.

Finis Libri Tertii.

DIALOGORUM SACRORUM.

LIBER QUARTUS.

MARIA, Luc. I.

ARGUMENTUM.

Gabriel Genius Mariæ nunciat se edituram filium Dei: quærentique modum, demonstrat id fore à Spiritu sancto. Illa credens, assentitur.

Gabriel, Maria.

SAlve ornatissima, Domino conjunctissima, mulierum felicissima. Quid metuis Maria? bono es animo, nam accepta es Deo.

En

En ego tibi renuncio, te isto utero conceptum parituram natum, quem Jesum nomine vocabis. Is erit maximus, & filius summi parentis censebitur: eumq; donabit rerum omnium præpotens Deus solio Davidis, auctoris generis ejus. Itaq; posteris Jacobi regnabit in æternum, nec ullus erit ejus regni finis. M. Quomodo fiet istud, cum ego viri notitiam non habeam? G. Spiritus sanctus sese in te sinuabit, teque Dei optimi maximi vis gravidabit. Itaq; sanctissimus iste foetus, ut erit, ita etiam dicetur Dei filius. Elisabetha quoq; (quo magis credas) tua cognata, jam senex concepit filium, & nunc sextum jam mensem fert uterum, & tamen inter steriles habebatur. Usq; adeo nulla est, quam Deus non possit. M. Ecce me Domini servam, eveniat mihi, prout tu dixisti.

SENTENTIA.

Deo nihil est arduum. Promittenti Deo credendum est, etiamsi quid naturæ contrarium promittat. Neque enim naturæ obnoxius est autor ipse naturę.

BAPTISTA, Matth.3. Marc.1. Luc.3.

ARGUMENTUM.

Ioannes Baptista populum docet vitæ correctionem, & de Christo vaticinatur.

Ioannes Baptista, Plebs, Publicani, Milites.

PRogenies viperina, qui vos summonuit futuram pœnam fugere? Edite ergo vitæ melioris indices fructus, & ne ideo ma-

gnos vobis spiritus & arrogantiam sumite, quod patrem habetis Abrahamum. Dico enim vobis, Deum posse ex his saxis suscitare liberos Abrahamo. Jam vero securis arborum radici admota est, omnisq; arbor fructum bonum non edens excindenda est, & in ignem injicienda. PL. Quid ergo faciemus? Jo. Qui habet duas vestes, impertiat non habenti, & qui habet cibaria, idem faciat. Pu. Nobis autem, magister, quid faciendum est? Jo. Nihil ampliusquam quantum vobis decretum est, exigite. Mi. Quid etiam nobis? Jo. Ne quem pulsate, aut per sycophantiam circumvenite, & stipendiis vestris este contenti. Sed audite universi: Ego quidem abluo vos aqua, ad vitæ emendationem. Sed me præstantior me subsequitur: & ita præstantior, ut ego non sim dignus, qui ejus calceorum solvam corrigia. Is vos abluet sacro spiritu, & igne: qui quidem vannum manu tenet, aream suam perpurgaturus, frumentumque in horreum comportaturus, & paleam igni crematurus inextincto.

SENTENTIA.

Bona arbor bonos fructus edit. Abstinendum ab injustitia, si pœnas vitare velis.

NATHANAEL, Joan. I.

ARGUMENTUM.

Nathanael à Philippo monitus venit ad Iesum, & in eum credit.
Philippus, Nathanael, Iesus.

De

DE quo ſcripſit Moſes in noſtra diſcipli-na,& vates,eum reperimus, Jeſum di-co,filium Joſephi,à Nazaretha. NA. A.Naza-retha poteſt aliquid bonum exiſtere? P.Pro-viſe mecum. J. Video huc venire vere Iſrae-litam, id eſt, hominem ab omni fraude alie-num. N.Unde me noſti? J.Priuſquam te Phi-lippus appellaret, cum eſſes ſub ficu, vide-bam te. N. Magiſter, tu es filius Dei,tu és rex Iſraelitarum. J. Quoniam dixi tibi, te à me ſub ficu eſſe viſum,ita credis,majus his vide-bis. Credite mihi,poſthac videbitis cœlum apertum & Genios divinos aſcendentes & deſcendentes ad me.

SENTENTIA.

Vnde minime ſperes,inde exiſtit bonum. Adeundus eſt Chriſtus,ut eum agnoſcas. A minoribus,ſi credas,ad majora venies.

NICODEMUS, Joan. 3.

ARGUMENTUM.

Ieſus diſſerit cum Nicodemo de renaſcendo.

Nicodemus, Ieſus.

MAgiſter, ſcimus te doctorem veniſſe divinitus: nam nemo iſta tam porten-toſa facere poſſet, quæ tu facis, niſi aſſit ei Deus. J.Accipe igitur doctrinam eo dignam, qui venerit à Deo.Qui denuo natus non fue-rit,mihi crede,Dei regnum adipiſci non po-teſt. N. Quo pacto poteſt homo naſci,qui ſit ſenex? Nunquid poteſt iterum in ventrem ſuæ matris ingredi, atq; naſci? J. Cum de

Dei

Dei regno, quod divinum eſt, locutus ſim, debes exiſtimare, hanc quoq; generationem de qua loquor, per quam ad illud regnum perveniatur, eſſe divinam. Proinde omitte iſtam à muliere nativitatem. Nam ſi quis à muliere naſceretur, talis eſſet renatus, qualis fuiſſet antequam renatus: id eſt eſſet adhuc terreſtris & humanus, propterea quod ex re terreſtri & mortali naſcitur, (cujuſmodi eſt mulier) id terreſtre & mortale eſt, quandoquidem quæq; res ſui ſimilem gignit. At ex ſpiritu qui fuerit renatus, is divina quadam & ſpiritui convenientc natura prȩditus erit, quoniam quod à ſpiritu gignitur, id ejus ſimile eſt, à quo originem habet, videlicet ſpiritus. Neq; vero mireris, quod dixerim, vobis eſſe renaſcendum: quamvis hanc nativitatem non videas. Nam quod accidit in vento, cujus quamlibet in partem ſpirantis ſonitum audis: neq; tamen oculis cernis, unde veniat, aut quo feratur: idem fit & in omnibus ex ſpiritu genitis, ut hæc generatio ſentiri & intelligi poſſit, oculis aſpici non poſſit. N. Quomodo poſſunt iſta fieri? J. Tu Iſraelitarum magiſter es, & hæc neſcis? Atqui hoc tibi confirmo nos non ignota, aut tantum audita dicere, ſed proſpecta & viſa teſtari: ſed tamen teſtimonium noſtrum vos

non accipitis. Quod si terrestria, quę dixi vobis, non creditis: quomodo cœlestia si dixero, credetis? Si hanc similitudinem, quam ego duxi ab eo, (quæ res terrestris est, & subjecta sensibus) non capis, ideoq; non credis: quomodo intelligeres rem ipsam, cujus declarandæ causa similitudine usus sum, quæ res cœlestis divinaq; est, neq; sub sensus cadit? Atqui hæc nisi à me didiceritis, à quo discatis, nullus est. Neq; enim potestis in cœlum ascēdere, & ea à Deo discere. Nam in cœlo nemo ascendit, præter eum hominem, qui de cœlo descendit, qui quidem est in cœlo. Is autem ego sum à quo nisi hæc didiceritis, desperanda vobis cognitio est. Quocirca attende, quale sit hoc renasci, de quo loquor. Quemadmodum Moses serpētem illum æreum extulit in desertis, in quem serpentem intuentes à serpentum morsu sanarentur: ita me oportet extolli, ut omnes in me intuentes, à me pendentes, mihiq; fidentes, non pereant, sed vitam adipiscantur æternam. Hæc est igitur renascēdi conditio superius à me proposita, sine qua negavi quenquam posse regnum cœleste consequi. Nam qui mihi fidem habent, ita immutantur, tantoque meliores fiunt, ut plane renati dici possint, & cœlesti regno digni sint. Etenim tanto genus humanum

num prosecutus est amore Deus, ut unigenitum filium suum tradiderit, cui quicunq; fidem habeat, non pereat, sed ad vitam perveniat æternam. Non enim misit Deus filium suum in hanc vitam, ut homines cōdemnet, sed ut per eum serventur homines. Qui ei fidem habet, non damnatur: qui vero non habet, is jam damnatus est, quia unigeniti Dei filii nomini fidem non adjunxerit. In hoc autem damnantur homines, quod cum venerit in orbem lux, tenebras magis quam lucem amant: quippe quorum prava sint opera. Siquidem quisquis vitiosa facit, lucem odit, neque in lucem prodit, ne ejus facta arguantur: qui vero recta facit, is in lucem prodit, ut pateſiant ejus opera, utpote facta divinitus.

SENTENTIA.

Renascendum est, & ex carne in spiritum migrandum. Vt enim terrestria, quæ gravia sunt, in cœlum ascendere, aut in cœlo esse non possunt: ita injustitia, quæ res terrestris & gravis est, in regnum Dei venire, aut ibi esse nequit. A solo Christo salus est.

SAMARITANA, Joan. 4.

ARGUMENTUM.

Iesus apud fontem cum muliere Samaritana de vera potione veroque Dei cultu colloquitur. Cumque supervenissent emtum cibum apportantes discipuli, eos quoque de vero cibo docet.

IESVS, *Samaritana, Discipuli.*

DA mihi bibere, mulier. S. Quomodo tu Judæus à me muliere Samaritana petis potum? Neq; enim habent ullum Judæi cum

Sama-

Samaritanis commercium. J. Si intelligeres munus Dei, & quis ſit, qui à te potum petit, tu ipſa peteres ab eo, tibique ipſe daret aquam perennem. S. Domine, neque ſitulam habes, & puteus eſt profundus? unde ergo habes iſtam aquam perennem? Num tu major es patre noſtro Jacobo, qui tradidit nobis hunc puteum: qua aquatione uſus eſt ipſe, & filii ejus atq; pecora? J. Hæc aqua ſitim ad tempus tantum explet, mea autem ad perpetuitatem, ita ut qui ex aqua à me accepta biberit, non ſitiat unquam: nam ea aqua fiet in eo fons ſcatens in omnem perennitatem. S. Domine, imperti me iſta aqua, ne amplius ſitiam, neve huc ad hauriendum veniam. J. I evocatum virum tuum & huc cum eo venito. S. Non habeo virum. J. Rectè ais, te non habere virum. Quinq; enim viros habuiſti. S. Video te eſſe vatem, itaque non committam, ut tibi fruſtra incidiſſe videar. Majores noſtri in monte hoc Deum coluerunt. Atqui vos contenditis, Hieroſolymis eſſe colendum. Quid tu cenſes? JE. Mulier crede mihi, veniet tempus, cum neque in monte hoc: neque Hieroſolymis coletis patrem. Vos quid colatis neſcitis, nos quid colamus, ſcimus: quippe quia ſalus à Judæis eſt. Sed veniet tempus, & quidem jam eſt, cũ

veri

veri cultores patrem animo & vere colent. Etenim à talibus ſe pater coli poſtulat. Animus eſt Deus: & qui eum colant, animo & vere debent colere. S. Scio venturum eſſe Meſſiam. Is cum venerit, rem omnem nobis planam faciet. J. Ego ſum ille, qui tecum loquor. DISC. Video magiſtrum ad puteum ſedentem, & colloquentem cum quadam muliere. AL. Mirum eſt, ſolum cum ſola! Sed ſcit ipſe cur id faciat. S. O fauſtum diem: Sed ego, quid cunctor ire in urbem, ut meos tam bono nuncio afficiam? DISC. Comparavimus cibum, magiſter, veſcere. J. Ego cibum habeo comedendum, quem vos neſcitis. DISC. Num quis abſentibus nobis, attullit ei quod edat? J. Mihi paſtus eſt id facere, quod vult is qui me miſit, ejuſque opus abſolvere. Vos quidem dicitis, abhinc quatuor menſes futuram meſſem. Et ego ſic: Erigite oculos, & videte agros, ut jam ad meſſem flaveant. Et meſſor præmium aufert, & ſator fructum concedit ad victum perpetuum, ut ſatoris ſimul & meſſoris commodo cautum ſit. In quo ſane dictum illud comprobatur, quod ait: Alium ſerere, alium metere. Ego vos miſi ad metendum, in quo vos colendo non laboraſtis: alii laborarunt, vos in eorum laborem invaſiſtis.

SEN-

SENTENTIA.

Christus venit ad docendum, servandumq; sontes. Christus æternum vivificumque cibum potionemque dat. Deus animo & vere adorandus est, nullo locorum discrimine. Dei voluntatem exequi, cibus esse debet homini Christiano.

CENTURIO, Matth. 8.

ARGUMENTUM.

Iesus à centurione exoratus, ejus puerum membris captum, verbo sanat. *Centurio, IESVS.*

DOmine, puer meus jacet domi membris captus, graviterq; cruciatur. J. Ego ibo eum curatum. C. At ego non sum dignus, cujus tu tectum subeas: sed tantum jube verbo, & sanabitur. Nam ego quoque, qui sub alterius sum potestate, tamen obtineo auctoritatem in eos, quibus præsum, milites: ac si quem jubeo ire, it: si venire, venit: si servum facere quid, facit. J. O rē admiratione dignissimam! Credite mihi, ne in Israelitis quidem tantam fiduciam inveni. Et sine dubio multi de oriente atq; occidente profecti, accumbent cum Abrahamo, Isaaco, & Jacobo in regno cœlesti: cum interea ii, ad quos regnū pertinebat, in alta noctis caligine dimersi nihil aliud agent, quam flebunt & frendebunt. Tu abi, & ut confidisti, sic obtineto.

SENTENTIA.

Christus tam facile morbis imperat, quam dux militibus. Primi erunt ultimi & ultimi primi.

PISCATORES, Lucæ 5.

ARGUMENTUM.

Petrus jacto reti jussu Iesu, plurimos pisces capit.

IESVS, Petrus.

SUbduc in altum oriam, Petre, ut retia laxetis ad prædam. P. Præceptor, totam noctem laborantes, nihil cœpimus: ſed tamen, poſtquam ita jubes, demergam rete. O rem miram! Adeſte ſocii, adjuvate nos. Rumpitur rete, ita multis piſcibus eſt plenum. Corripe tu iſtas plagas altrinſecus, vos, vos invergite in naviculam. Deſinite, deſinite, ſuſtinete rete: jam hæc plena eſt, infundamus in alteram. O rem inauditam! penè ſubmerguntur cymbæ, præ piſcium multitudine. Quæſo te Domine, abi à me: nam homo nocens ſum. J. Ne metue: deinceps jam homines piſcaberis.

SENTENTIA.

Abſque Chriſto piſcari, hoc eſt homines docere operam ludere eſt. Chriſto auſpice, felix eſt piſcatura.

SIMON, Luc. 7.

ARGUMENTUM.

Ieſus miranti cum animo ſuo Simoni, apud quem ipſe cibum capiebat, cur ſe pateretur ab impudica muliere attrectari, cauſam reddit.

Simon, Ieſus.

IAm dudum ſpecto mulierem iſtam, quæ meum hunc hoſpitem tam molliter curat. Qui ſi vates eſſet, intelligeret utique, quæ & qualis ſit mulier, quæ ipſum attrectat, nam proſtituta pudicitia eſt. J. Simon paucis te volo. S. Dicas licet magiſter. J. Duos debitores habebat quidam creditor, quorum alter quin-

quingentos,alter quinquaginta debebat denarios. Is,cum non essent solvendo,utrique condonavit.Dic uter eum plus amare debeat? S. Opinor,cui plus condonavit. J. Recte judicas: Vides hanc mulierem? cum introivissem domum tuam, ne aquam quidem ad lavandos pedes meos dedisti: ea lacrymis eos perfudit, & suo capitis capillo extersit: Tu mihi osculum non dedisti, ea, postquam sum ingressus, non destitit mihi pedes deosculari. Tu nec oleo mihi caput unxisti: ea ungendo etiam mihi pedes perunxit. Qua de causa sic habeto, ei multa remitti peccata, quoniam multum amavit. Cui autem minus remittitur, minus amat. Remittuntur tibi peccata, mulier: tua te fiducia servavit: abi cum bona pace.

SENTENTIA.

A sinistris suspitionibus abstinendum. Ex conjectura judicare, temerarium est. Magno beneficio magnus amor conciliatur.

JAIRUS, Marc. 5. Lucæ 8.

ARGUMENTUM.

Iesus à Iairo exoratus ejus filiam it sanatum, & inter eundum mulierem profluvio sanguinis laborantem sanat. Deinde, ubi in Iairi domum venit, ejus filiam, quæ interea decesserat, revocat in vitam.

Iairus, Iesus, Mulier, Petrus, Nuncius.

EST mihi unica filiola, optime JESU, duodecimū annum agens, quæ nunc domi desperato morbo laborat. Obsecro te, & obtestor etiam, atque etiam, ut domum venias,

eiq; manus imponas, ut reviviſcat, & revaleſcat. JE. Faciam vero, eamus M. Salva ſum ſi poſſum vel extremam ejus oram veſtis attingere. Conabor, nec me hæc hominum turba impediet, quo minus ad eum accedam. JE. Quiſnam tetigit mea veſtimenta? D. Tu vides, quanta te hominum multitudo circumſiſtat & comprimat, & rogas, quis te tetigerit? J. Certe tetigit me aliquis: nam ſenſi vim quandam exire à me. M. Perii miſera, non latuit eum. Obſecro te, ignoſce mihi, ego ſum illa. JE. Narra mihi rem omnem ut ſeſe habet. M. Ego miſera, jam duodecim annos languebam profluvio ſanguinis, cum interea toto illo tempore multis adhibitis medicis & omnem rem inſumſiſſem, neq; quicquam profeciſſem, ſed indies deterius haberem: jamq; ob omnibus medicis eram deſperata. Cum autem tuorum factorum admirabilitatem fama atque auditione accepiſſem, acceſſi ipſa ſic mecum cogitans: me felicem, ſi vel limbum ejus togæ liceat tangere! Hoc animo per mediam turbam acceſſi propius, nec me ſpes fefellit: nam ſimulatq; te tetigi, ſenſi vim omnem morbi fugatam eſſe, & omnem ſanguinis fluxionem conſtitiſſe. J. Bono animo es, filia, tua te fiducia ſervavit: Abi cum bona pace, ex tuo malo ſana. N. Tua filia

mortua

mortua eſt Jaire: quid jam moleſtus es magiſtro? J. Ne metue, Jaire, tantum confide: evadet. Sed quem ego domi ſtrepitum audio, introeamus. Eho, quid tantopere fletis? quid ejulatis? Pax ſit rebus. Non eſt mortua puella, ſed dormit. Exite foras omnes. Vos, Petre, Jacobe, Joannes, & vos puellæ parentes manete intus, videbitis quanta ſit Dei potentia. Cedo mihi iſtam puellæ manum: puella ſurge. JA. Bone Deus, quam mirificus es? O mea filiola, vidione ego te renatam? J. Videte diligenter, ne quis hoc reſciſcat, & puellæ cibum præbete.

SENTENTIA.

Plus poteſt vel limbus veſtis Chriſti, quam univerſa hominum ſcientia. Quæ aliis inſanabilia, Chriſto ſunt facilima.

PHILIPPUS, Matth. 14 Marc. 6. Luc. 9. Joan. 6.

ARGUMENTUM.

Ieſus quinque panibus & duobus piſcibus quinque virorum millia ſatiat.

Diſcipuli, IESVS, Philippus, Andreas.

VIdes quæ te circumſtet hominum multitudo, in tam vaſta ſolitudine? & jam dies multum inclinavit: itaque cenſemus ut eam dimittas, ut in finitima rura & vicos divertens ſibi cibaria comparet. Hic enim quod edat non habet. J. Nihil opus eſt ut abeant. Præbete vos eis cibum. D. At non ſatis nobis ſuppetit, unde tantum hominum numerum paſcamus: ſunt enim (quantum licet

conjicere) plus minus quinquies mille viri, ut mulieres & parvulos omittamus, nisi forte eamus emtum panes. J. Unde autem ememus ad tam multos Philippe? P. Equidē non video, nam ducentis denariis vix tātum emi possit, ut inde ad singulos minimum quantum perveniat. J. Quot habetis? videte. A. Adest hîc puer, qui habet quinq; panes hordeaceos, & duos pisces: præterea nihil est. Sed hæc quantula sunt ad tam multos? J. Afferte huc modo. Jubete omnes in viridi gramine discumbere catervatim, centenos & quinquagenos. Cedo mihi istos panes. Nunc pater cœlestis, qui pro tua benignitate pascis omnia, neque in multis pascendis tenuior, neq; in paucis copiosior es, qui nulla lege rerum teneris, à quo omnium natura pendet, effice rogo, his tantulis cibariis multiplicandis, ut hæc hominum multitudo admirabiliter saturata tuam inexhaustam liberalitatem recognoscat. Agite discipuli, distribuite hos cibos in omnes: satis superq; erit, unde ad sacietatem comedant.

SENTENTIA.

Christi cibus est inexhaustus. Plus habet Christus, quam egent homines.

PANIS, Joan. 6.

ARGUMENTUM.

Iesus de vivifico pane, hoc est, de suo ipso disserit apud Iudæos.

Iudæi, Iesus, Petrus.

Magister

MAgister, quando huc venisti? JE. Vos profecto me quæritis non quia miracula vidistis, sed quia pane satiati estis. Procurate cibum non interiturum, sed in omnē perennitatem permansurum, quem quidem ego vobis dabi. Nam me pater comprobavit Deus. Ju. Quid agemus, ut divina opera faciamus? JE. Hoc est divinum opus, ut fidem habeatis ei, quem misit DEus. Ju. Quod ergo tui specimen das, ut eo viso tibi credamus? quod tale facis, quale fecit olim Moses? quo duce majores nostri Manna viderunt in solitudine, quemadmodum literis proditum est. Panem de cœlo dedit eis comedendum? JE. Non Moses (mihi credite) panem vobis de cœlo dedit: sed meus pater verum vobis de cœlo panem dat. Nam Dei panis est, qui de cœlo descēdit, & vitam dat hominum generi. Ju. Domine, da mihi perpetuo panem istū. JE. Ego sum panis vitalis: qui venit ad me non esuriet: & qui mihi fidem habet, non sitiet unquam. Sed hoc vobis dico: & vidistis me, neq; fidem habetis. Quicquid mihi dat pater, ad me veniet: & venientes ad me non ejicio foras. Descendi enim de cœlo, non ut meę, sed ut ejus, qui me misit, patris voluntati paream. Hæc est autem ejus, qui me misit, patris voluntas, ut ex eo omni, quod mihi

commisit, nihil perdam, sed id ultimo die exsuscitem. Hæc est autem ejus, qui misit me, voluntas, ut quisquis filium aspicit, eiq; credit, is vitam æternam adipiscatur, & à me ultimo die in vitam revocetur. JU. Nonne hic est Jesus, Josephi filius, cujus nos patrem matremq; novimus? quo pacto igitur ait, se de cœlo descendisse. JE. Ne mussate inter vos. Nemo potest ad me venire, nisi patre, qui me misit, trahente eum, à me ultimo die in vitam revocãdum. Scriptum est in vatibus, omnes fore divinitus doctos. Quisquis ergo ex patre audivit & dicit, is ad me venit, nõ quia patrẽ quisquã viderit, nisi qui est à Deo, is patrem vidit. Credite mihi, qui mihi fidit, is vitam habet æternam. Ego sum panis vitalis: Manna usi sunt majores vestri in desertis, & tamẽ mortui sunt. Hic est panis, qui de cœlo descendit, ejusmodi, ut qui eo vescatur, non sit moriturus. Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendit: quo pane qui viscetur, vivet in perpetuum. Panis autem, quem ego dabo, caro mea est, quam pro humani generis vita dabo. JU. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare comedendam? JE. Hoc vobis confirmo, nisi & carnem meam comederitis, & sanguinem meum biberitis, non habetis vitam in vobis. Qui comedit meam carnem, &

bibit

bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam: & ego eum in vitam revocabo ultimo die. Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus eſt vere potus. Qui mea carne veſcitur, meumq; ſanguinem bibit, is in me manet & ego in eo. Quemadmodum vivit pater, qui me miſit, ita & ego per patrem vivo: & qui me comedet, is quoque per me vivet. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcēdit: cujus longe alia vis eſt quam Mannæ, qua uſi majores veſtri, tamen mortui ſunt. Hoc pane qui veſcitur, vivet in ſempiternum. Ju. Dura vox, quis eam audire poſſit? Je. Ergo hoc vobis abſurdum videtur? Quid ſi me videatis eò aſcendentē, ubi eram antea? Nonne multo vobis abſurdius videbitur, ut qui in cœlum aſcenderit, is in terris comedatur. Non ſunt mea dicta ita accipiēda, ut dicam ipſam carnem meam comedi. Nam caro quidem nihil juvat: ſed eſt divina quædam comedendi ratio, qua vita æterna comparatur, de qua ratione verba facio. Nam quemadmodnm, qui panem comedit, is per panem vivit: ita qui per me vivit (id quod mihi credendo & à me pendendo efficitur) is me comedere dicitur. Sed ſunt quidam ex vobis, qui fidem non habēt. Hanc ob cauſam dixi vobis, neminem poſſe ad me venire, niſi hoc ei datum fuerit à patre

meo. Jam vero multi à me propterea diſcedunt. Quid vos? num etiam vultis diſcedere? P. Domine, quem adeamus? tu verba vitæ æternę habes, & nos credimus & novimus, te eſſe Chriſtum, Dei viventis filium. JE. Equidem vos duodecim elegi, ſed veſtrum unus diabolus eſt.

SENTENTIA.

Animæ cibus magis eſt procurandus quam corporis. Vt pane corpus, ſic veritate (quæ Chriſtus eſt) anima paſcitur.

PRÆPOSTERI, Matth. 15. Marc. 7.

ARGUMENTUM.

Ieſus à Phariſæis & Scribis de diſcipulorum ſuorum illotis manibus reprehenſus, in illos reprehenſionem retorquet, demonſtratque, peccatum non extra, ſed intus eſſe in animo.

Phariſęi & Scribæ, Ieſus, Diſcipuli, Petrus.

CUr faciunt diſcipuli tui contra inſtitutum antiquorum, ut cibum capiant illotis manibus? J. Cur & vos contra præceptum Dei facitis inſtituto veſtro? Deus enim (ut ait Moſes) parentum utrumque coli præcepit: & ſi quis patri matrive maledixerit, eum morte mulctari. At vos ita homines inſtituitis, ut parentibus demonſtrent, donaria à ſe in fiſcum templi collata, in ipſorum parentum utilitatem eſſe ceſſura. Ita eſtis in caufa, ut nihil ad illam honoris ſpeciem addant, dum ſe ſatis parētibus facere arbitrantur, ſi in templum donaria conferant: quamvis parentibus non, ut debet, ſubveniant,

quo

quo vestro instituto Dei præceptum rescidistis. Multa sunt ejusdem generis alia, in quibus dum hominum instituta teneatis, Dei præcepta omittitis: lotiones urceorum, & poculorum, & cætera ejusmodi. Ficti homines, recte vaticinatus est de vobis Esaias, ubi ita dicit: Hic populus ad me ore accedit, & me labiis colit: sed animo procul à me absũt. Utrum frustra me ex institutis præceptisque hominum venerantur. Sed attendite omnis multitudo, & intelligite. Non quod intrat per os coinquinat hominem, sed quod exit per os, hoc vere coinquinat hominē. Si quis habet aures ad audiendum, audiat. DIS. Ecquid scis, Pharisæos isto tuo dicto esse offensos? J. Omnis stirps, à patre meo cœlesti non plantata extirpabitur. Sinite eos: duces sunt cœci cœcorum. Quod si cœcus cœcū ducat, ambo in foveam cadēt. P. Edissere nobis sententiam istam. J. Adeone etiam vos tardi estis? aut nondũ intelligitis, nihil quod intrinsecus in hominem intrat, posse eum coinquinare? non enim in cor penetrat, sed in ventrem fertur & in latrinā per excrementa ciborū ejicitur. Sed quæ ex homine per os exeunt, ea ex corde proficiscentia coinquinant hominem. Hinc nascuntur malevolentiæ, hinc adulteria, hinc stupra, cædes, furta, falsa testi-

testimonia, sordes, malitia, dolus, protervitas, invidentia, maledicta, superbia, stulticia. Hæc tam multa intrinsecus manantia, polluunt hominem. At illotis manibus cibum capere, non polluit hominem.

SENTENTIA.

Ficti homines speciem pietatis habent: ejusdem vim repudiant. Quo quisq; plus tribuit rebus exterioribus, eo minus habet interiorum. Tanto minoris quisque facit speciem, quanto plus habet rei.

CHANANÆA, Matth. 15. Marc. 7.

ARGUMENTUM

Iesus à Chananæa exoratus, ejus filiam liberat à furia.

Chananæa, Discipuli, Iesus.

MIserere mei, ô tu Davidide: filiam habeo, quæ furiis miserè agitur. Heu me infelicem! ne respondere quidem dignatur. Obsecro te etiam atque etiam, miserere mei, respice me, utere tua in me clementia & mansuetudine. D. Absolve eam, quæsumus: clamore nos obtundit. J. Non sum missus nisi ad oves perditas domus Israelis. C. Domine, subveni mihi. J. Sine primùm saturari liberos. Neq; enim convenit liberorum panem objicere catellis. C. Etiam sane, & tamen catelli quoq; comedunt de micis liberorum, quæ decidunt de mensa dominorum suorũ. J. O mulier, magna est tua fides! Obtineto sane quod vis. Et propter istud dictum abi læta: nam furia emigravit è tua filia.

SENTENTIA.

Christus

Christus exorabilis est etiam iis, quos maximè videtur excludere. Fide Christus expugnatur.

FERMENTUM, Matth. 16. Marc. 8.

ARGUMENTUM.

Iesus discipulorum diffidentiam & tarditatem arguit, qui quod ipse de fermento spirituali dixerat, intelligebant de carnali.

Iesus, Discipuli.

CAvete vobis diligenter à fermento Pharisæorum, & Sadducæorum, tum etiam Herodis. D. Hoc dicit, quia panes non accepimus. J. Quid vobiscum cogitatis, diffidentes, panes à vobis esse omissos? adeonè cœci animo estis? adeone sensum omnem amisistis, ut nihil intelligatis, neq; vobis veniat in mentem illorū quinq; panum, quos in quinque hominum millia dispertivi? quot enim corbes frustis refertas abstulistis? D. Duodecim. J. Quid cum septem panes in duodecim millia dissecui? quot canistrorum frusta abstulistis. D. Septem. J. Qui fit, ut non intelligatis, me non de pane loqui, dum jubeo vitari fermentum Pharisæorum & Sadducæorū.

SENTENTIA.

Dicta Christi spiritualia interdum secundum carnem interpretantur etiam Christiani. Hominem à carne ad spiritum traducere est difficile: diffidentia ex homine, quamvis pio, ægre pellitur.

CLAVIGER, Matth. 16. Marc. 8. Luc. 6.

ARGUMENTUM.

Iesus discipulos sciscitatus, quænam esset inter homines de se fama: & audita Petri confessione, ei claves regni cœli promittit: deinde ejus carnalem in cruce deprecanda animum objurgat: & de hominis abnegatione docet.

Iesus, Discipuli, Petrus.

Quem

QUem me dicunt homines esse? D. Alii Joannem Baptistam, alii Eliam, alii Jeremiam, alii aliquem ex veteribus vatibus, qui in vitam redierit. J. Vos autem quem me esse dicitis? PE. Christum, Dei viventis filium. J. Beatus Simon Bar Jona, quoniam istud à carne & sanguine edoctus non es: sed à patre meo, qui est in cœlis. Et ego tibi vicissim dico: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, quam ne universæ quidem Orci vires superabunt: tibiq; dabo claves regni cœlestis: ac quicquid obstrinxeris in terra, erit obstrictum in cœlis: & quicquid solveris in terra, erit solutum in cœlis. Cæterum etiam atq; etiam cavete, ne cuiquam indicetis, me esse Christum. Me quidem oportet Hierosolymam proficisci, omnesq; à Senioribus & Pontificibus & Scribis contumelias & indignitates perpessum, interfici, tertioq; post die resurgere. PE. Respice te Domine: nunquam istud tibi accidet. J. Abi è meo conspectu, Satana: impedimento mihi es, quod divina non sapis, sed humana. Quod si quis me vult sequi, renunciet sibiipsi, & me, crucem ferens quotidianam, subsequatur. Nam qui volet vitã suam servare, eam perdet. Qui vero vitam perdiderit mea caussa & Euangelii, eam servabit.

Quid

Quid enim prodest quenquam etiam totum mundum lucrari, si vitæ suæ jacturam faciat? aut quid habeat quicquam, quod cum vita sua compensare possit? Etenim quem mei, meorumq; dictorum in hoc adultero scelerato q; hominum genere pœnituerit, ejus me vicissim pœnitebit, cum & meo & paterno splendore conspicuus veniam, unà cum sanctis & divinis Geniis. Nam venturus sum, & pro suis quenque factis remuneraturus. Quin etiam hoc vobis confirmo, quosdam esse ex hoc conventu, qui non sint obituri mortem, quin me regni divini præpotentem venisse viderint.

SENTENTIA.

Christi cognitio ab homine non proficiscitur. Sequendus Christus est isque omnibus præferendus.

LUNATICUS, Matth. 17. Marc. 9. Luc. 9.

ARGUMENTUM.

Iesus Lunaticum, quem ejus discipuli sanare non potuerant, sanat, ab ejus patre exoratus.

Pater Lunatici, Iesus, Dæmon, Quidam, alius.

MAgister, oro te, ut me, meumq; unicum filium, quem tibi hîc adduco, respicias. Agitatur nescio quo furiali spiritu muto: credo eum Dianæ incitatione ita miserè infestari. Nam cum subito eum mala illa pestis corripuit, vociferat: tum vero admotis dolorum facibus repente divexatur, & cruciatibus fodicandis horribiles gemi-

tus

tus & dentium ſtridores edens, ſpumas agit in ore, & vix tandem ſęvis cruciamentis perfractus, à tam immanium furiarum vinculis laxatur. Eum deduxi ad tuos diſcipulos, & oravi, ut eum à tanto malo liberarent, ſed non potuerunt. JE. Diffidens hominum genus, & pravum: quouſq; verſabor inter vos? quē ad finem vos perferam? Hic mihi adducatur. P. Ecce eum tibi: Hei mihi, vide ſis ut repente, te viſo, concidit: vides ut ſpumans volutatur. J. Quam pridem hoc ei evenire cœpit? P. Jam à pueris, ac ſæpe in ignem, ſæpe in aquam præceps ruit: ut dicas eum in mortem ferri. Sed tu ſi quid potes, opitulare nobis, noſtri miſertus. J. Si potes credere, nihil eſt quod credenti fieri non poſſit. P. Credo ego quidem, Domine, ſed tu adjuva fidem meam. J. Spiritus mute & ſurde, ego tibi impero, ut iſtinc emigres, remigraturus nunquam. D. Bruun. QUIDAM. Ut conſulſus eſt? ut mortuo ſimilis? ALIUS. Imo ego puto plane mortuum, ita nihil omnino movetur. J. Cedo mihi iſtam manum, ſurge, eſto incolumis. Trado tibi filiū tuum omni morbo vacuum.

SENTENTIA.

Hominis imbecillitas diffidentiæ argumentum eſt. Fides eſt omnipotens. Chriſtus etiam infirmæ fidei opitulatur.

LAPIDANTES, Joan. 8.

ARGUMENTUM.

Ieſus

Iesus de seipso cum Iudæis disserit, eorum vanam ob Abrahamicam stirpem arrogantiam retundit, veram libertatem docet, & lapidationem ab eis effugit.

Iesus, Pharisęi, Iudęi.

EGo sum lux mundi. Qui me sequetur, non ingredietur in tenebris, sed utetur luce vitæ. P. Tu de te ipso testaris, testimonium tuum non est verum. JE. Etsi ego testor de meipso, verum est tamen testimonium meum, quoniam scio unde venerim, & quo abeam: id quod vos nescitis. Vos more hominum judicatis: ego non judico quenquam. Et tamen ut maxime judicem, judiciũ meum verum sit: utpote qui non sim solus, sed una etiam assit, qui me misit, pater. In vestra quoq; lege scriptum est, duorum hominum testimonium verum esse. Ego de meo testimonium dico: dicit etiam is, à quo sum missus, Pater. P. Ubinam est tuus pater? JE. Vos neq; me novistis, neq; patrem meum. Si me nossetis, meum quoque patrem nossetis. Ego abiturus sum, & vos me requiretis, atq; in peccato vestro moriemini. Quo ego abibo, vos non potestis venire. JUD. Num ipse se interficiet, ut dicat, quo ipse abiturus est, nos venire non posse? JE. Vos hinc inferne estis, ego superne. Vos ex hoc mundo estis, ego nõ item. Ideoq; dixi vobis, vos in peccatis vestris morituros: Id quod fiet, nisi credideritis

me eum esse. P. Nam quis tu es? J. Jam dudum id vobis sum elocutus. Equidem multa de vobis habeo vere dicere, sed ut ille, qui me misit, verax est, ita ego quoq; ea demũ, quæ ex eo audivi, hominibus renuncio. Verum enim verò cum me extuleritis, tum demum intelligetis me eum esse, quia sponte faciam nihil: contraque sicut me docuit pater, ita loquar, mecumq; habeam eum, qui me misit. Neque enim me solum deseruit pater, ad cujus ego arbitrium omnia semper facio. Quod si vos, qui mihi creditis (video enim esse non parum multos) in meis dictis manebitis, vere discipuli mei eritis, veritatemque intelligetis, quæ vos in libertatem vindicabit. Jud. Nos Abrahami progenies sumus, neque cuiquam unquam servivimus: & tu audes dicere, nos factum iri liberos? JE. Credite mihi, quicunque facit peccatum servus est peccati. Atqui servo non est domi perpetua mansio, filio est. Ergo si vos filius libertate donabit, re ipsa liberi eritis. Neq; vero me præterit, vos esse progeniem Abrahami: sed enim cupitis me necare, postquam mea in vobis oratio locum non habet. Ego quod cognovi à patre meo, loquor: itidem vos, quod didicistis à patre vestro, facitis. Ju. Noster quidem pater Abraham est. JE. Si Abraha-

brahami filii essetis, Abrahamo digna faceretis. Nunc cupitis me perimere, hominem, qui verum vobis sum effatus, id quod audivi ex Deo. At nihil tale faciebat Abrahamus. Vos patre vestro digna facitis. Ju. Atqui è stupro nati non sumus. Unum patrem habemus Deum. Je. Si è Deo patre essetis, amaretis me, quippe cum à Deo profectus venerim. Neque enim mea sponte veni, sed ab eo missus. Cur meam orationem non agnoscitis? cur mea dicta audire non potestis? vos ex patre Vejove estis & patris vestri libidinibus ministros vos libenter præbetis. Ille jam ab initio fuit homicida, nec in veritate perstitit, nempe veritate vacuus. Quod si falsum loquitur, de suo loquitur: utpote mendax, mendaciique pater. At mihi vos, quia verum dico, non creditis. Quis me vestrum coarguerit peccati? Quod si verum dico, cur mihi non creditis? Qui à Deo est, Dei dicta audit. Vos ideo non auditis, quia à Deo non estis. Jud. An non recte dicimus, te esse & Samaritanum, & furiosum? Jes. Ego furiosus non sum, sed patrem meum decoro: vos vero me probro afficitis, sed non ego meæ laudi studeo: est qui studeat & cum ratione. Credite mihi: qui mea dicta observaverit, mortem non videbit unquam. Ju. Nũc

 plane

plane videmus te furere. Abrahamus ipse mortuus est, & ipsi vates, & tu eum à morte in perpetuum vindicas, quis tibi dicto audiens fuerit? Num tu major es patre nostro Abrahamo, qui tamen mortuus est, ut etiam ipsi vates? Quem tu te facis? JE. Si ego meipsum laudarem, laudatio mea nulla esset. Pater meus est, qui me laudat, quem vos, cum dicatis vestrum esse Deum, tamen non novistis. At ego novi eum; quod si negarem, vestri essem similis, id est mendax: sed novi eum, ejusq; dictis pareo. Abrahamus ille parens vester gestivit videre diem meam, & vidit, & vidisse gavisus est. JUD. Quinquaginta annos nondum habes, & Abrahamum vidisti? JE. Imo antequam Abrahamus esset, ego erā. JUD. Proh scelus, hæccine nos tam indigna ferre? quin eum comperimus lapidibus? Agite fiat lapidatio. Sed quid hoc est? nunquam comparet: evanuit.

SENTENTIA.

Patrem sequitur sua proles. Cui quisq; obœdit, ejus filius aut servus est. Ex opere judicatur de homine. Impii sunt ex Diabolo nati. Servire justitiæ, & ea demum libertas est. Simulatores dum sese negant homicidas, in eo ipso vestigio homicidia moliuntur. Simulatorem si homicidii argueris, occidet te, si poterit, ut se non homicidam esse ostendat. Utinam tantum saperet mundus, ut ex suis eos fructus cognosceret.

COECUS NATUS, Joan. 9. & 10.

ARGUMENTUM.

Iesus cæcum natum sanat. Pharisæi postquam hoc, etiam interrogatis ejus parentibus, resciverunt, de Iesu male dicunt: & sanatum, quia

de Iesu

de Iesu benedicebat, ejiciunt. Et Iesus ei sese aperit: & Phariseos cæcitatis arguens, de se ipso, bono pastore, disputat.

Discipuli, Iesus, Cœcus natus, Vicini, Pharisęi, Iudices. Nuncius, Parentes cæci.

MAgister, utrum propter suum hic, an propter parentum peccatum cœcus natus est? JE. Propter neutrum: tantum ut divina in eo opera demonstrarentur. Me oportet rem agere ejus, qui me misit, dum dies est. Veniet nox, cum agi non poterit. Donec in hac vita ago, lux sum hominum. Sed age, jam, huic homini lucem conferam. Confectum est. Abi lotum in piscina Siloa. C. Faciam, & quidem libenter. O me felicem! si possum adipisci id, quod homines vocant lucē, quo ita delectantur, ut negent quicquam esse jucundius. At ego nunquam ne suspicari quidem potui, quale esset, neq; omnino animo & cogitatione comprehendere, quid album, quidve atrum dicant. Ita mihi natura iniqua fuit, ut mihi rem omnium prædicatione suavissimam inviderit. Sed jam videor mihi ad piscinam pervenisse, lavabo me, ut sum jussus. O Deus immortalis quid hoc rei est? Hoccine est videre? Ho, ho, vix sum mei compos præ gaudio. Video ego cœlum, terram, homines. Bone Deus, quis est hodie tam fortunatus, quam ego sum? ô populares aspicite, aspicite eum, qui ex utero matris cœcus

cus est exceptus, nunc liquido videntem. V. Estne hic ille qui solebat sedens mendicare? ALIUS. Plane. ALIUS. Fieri non potest. ALI. Est ejus similimus. C. Imo ego vere ille ipse sum. V. Quo pacto tibi aperti sunt oculi? C. Quidam homo, quem Jesum nuncupant, pulverem sputo suo temperatum meis oculis illevit: Deinde jussit, ut irem lotum in Siloa: quo facto, sensum videndi sum assecutus. V. Ubi est ille? C. Me latet. V. Deducamus eum ad Pharisæos. C. Quò libet. V. Adducimus vobis hominem, Pharisæi, qui ait se, cũ à nativitate cœcus esset, videndi munus à Jesu esse assecutum. PH. Quomòdo istud amabo? C. Cœno mihi oculos illevit: quibus deinde ablutis video. PH. Is homo nõ est à Deo profectus, ut qui Sabbathum non agat. ALI. Qui possit improbus bona tam stupenda? PH. Tu quid de eo censes, qui tibi oculos aperuerit? C. Egone? Vatem esse. JUD. Credibile non est, eum qui nũc videt, cœcum fuisse, vocentur huc ejus parentes. ALIUS. Sane placet. Heus vos, accersite eos. NUNC. Fiet. JUD. Placet hanc rem altius scisscitari. NUNC. Assunt. JUD. Hiccine est filius vester, quem vos prædicatis coecum esse natum? Qui fit ut nunc cernat? PAR. Hunc filium esse nostrum, & coecum fuisse natum scimus: quo-

modo

modo nunc cernat, nescimus: quisve ei oculos aperuerit, nos fugit, ipse jam grandis est, ipsum interrogate, de se ut eloquatur. PH. Appelletur iterum. Ades tu, fatere verum. Nobis satis cognitum est, hominem illũ esse sceleratum. C. Sceleratus sit, nec ne, nescio: unum illud scio, me, cum cœcus fuerim, nunc oculis uti. PH. Quid fecit tibi? quomodo illustravit tua lumina? C. Jam vobis dixi, neque audivistis. Quid denuo vultis audire? Nam vos quoq; vultis ejus discipuli fieri? PH. Abi in malam rem. Tu es ejus discipulus: nos Mosis sumus discipuli. Satis scimus, cum Mose locutum esse Deum: at hic unde sit nescimus. C. Ergo in eo est admirabilitas, quod vos nescitis unde sit, cum mihi oculos patefecerit. Jam scimus, improbos à Deo non audiri: sed si quis pius est, & Dei voluntati parens, eum audit Deus. Nunquam post hominum memoriam fando auditum est, quenquam illustravisse oculos cœci nati. Quod nisi esset is profectus à Deo nihil posset. PH. Tu scelerum plenus es & nos doces: Abi foras in malam crucem. JE. Audio eum, quem nativa cœcitate liberavi, exactum esse à Judæis. Et ecce eum. Heus tu, habesne fidẽ Dei filio? C. Quis autem is est, ut ei fidem habeam? JE. Vides eum, ipse est, qui tecum loquitur.

C. Ego vero fidem habeo. JE. Ego in hunc terrarum orbem ad hoc discrimen, & ad hunc delectum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cœci fiant. PH. An tibi nos videmur cœci? JES. Si cœci essetis, non essetis in vitio. Nunc quia dicitis vos cernere, peccatum in vos hæret. Sic accipite: Qui non intrat per januam in caulam, sed alio transcendit, is fur est, & latro. Qui autem intrat per januam, pastor est ovium: Huic janitor aperit: Hujus vocem exaudiunt oves. Hic suas appellat nominatim, easque educit, eductisque præit viam: hunc oves consequuntur, ut cujus vocem agnoscant. Alienum autem non sequuntur, sed defugiunt: quoniam non agnoscunt alienam vocem. Verum ut intelligatis, quid mihi velim, sic habetote. Ego sum janua ovium, omnes, quicunq; ante me venerunt, fures sunt & latrones, nec eos audiverunt oves. Ego sum janua. Per me qui intrabit, servabitur, & ingressum, & egressum liberum habebit, & pascuã nanciscetur. Fur nõ aliam ob causam venit, quam ut furetur, mactet, perdat. Ego veni, ut vita fruantur, & melius habeant. Ego sum pastor bonus: Pastor bonus animã ponit pro ovibus. At mercenarius ille non pastor, cujus propriæ non sunt oves, si quãdo videt lupum venientem,

relictis

relictis ovibus in pedes se conjicit: lupus oves agit, rapit. Ille mercenarius fugit: nempe ut mercenarius: nec curam habens ovium. Ego sum pastor bonus, & meas novi, vicissimq; eis sum notus. Quemadmodum me novit pater, ita ego novi patrem, & animam pono pro ovibus, quæ etiam mihi adducendæ sunt, meamq; vocem audient: atq; ita fiet unum ovile, unusq; pastor. Ideo me pater amat, quia animam pono, eam resumpturus. Eam quidem nullus mihi eripere potest, sed ipsa mea sponte eam pono: habeo enim potestatem eam ponendi, rursumq; sumendi. Hoc mihi in mandatis dedit meus pater. IUD. Furiosus est, & insanit, quid eum auditis? AL. Hæc non sunt furentis. Potestne furia cœcorum oculos lucis usu donare.

SENTENTIA.

Quos sanatus est Christus, prius fœdat: hoc est, fœdos esse ostendit. Simulatoribus nihil est vel pertinacius vel crudelius. Equidem sic mihi persuasi, etiamsi reliqui omnes veritati crederent, simulatores non esse credituros. Quos mundus ejicit, eos Christus accipit, eisq; sese aperit. Qui divina sapiunt, mundum furere videntur. Aperi hîc tandem oculos, ô cœce munde, & noli continuo furoris arguere, si quis aliquid vel agit vel dicit, quod tu ô belua centiceps, vel non approbas, vel non intelligis. Cognosce, & iterum tertioq; cognosce, antequam judices. Nam ad pœnitendum properat cito qui judicat.

RENOVALIA, Joan. 10.

ARGUMENTUM.

Iesus Iudæis Christum Deique filium se esse fatetur: ob eamq; causam illi eum lapidare conantur.

Iudæi, IESVS.

QUamdiu noſtros animos ſuſpenſos tenebis? Si tu es Chriſtus, dic nobis aperte. J. Id dixi vobis, nec creditis, ea quæ patris mei nomine facio, ſatis de me teſtantur. Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis: quemadmodum dixi vobis: Oves meæ vocē meam audiunt, ego eas cognoſco, ipſæ me ſequuntur, ego eis vitam largior ſempiternam. Non poſſunt unquam perire, neque mihi eas quiſquam de manu eripuerit. Pater meus, qui mihi eas mandavit, maximus eſt omnium: nec eas poſſit quiſquam de ejus manu extorquere. Ego autem & pater unum ſumus. Ju. O audaciam! videtis quam nefaria vox? Agite obruamus hominem lapidibus. Je. Multa ego vobis præclara opera, patre meo auctore, edidi: quod tandem eſt eorum, propter quod me lapidetis? Ju. Nullam bonam ob rem te lapidamus, ſed ob impia tua in Deum dicta, ſimul quod homo cum ſis, Deum te facis. Je. Eho, an non ita ſcriptū extat in veſtris literis: Ego vos Deos appellavi? Si Dii appellati ſunt illi, ad quos Dei ſermo habitus eſt, quo ſcriptum reſcindi non poteſt: me, quem pater conſecravit, & in hunc terrarum orbem miſit, vos impium dicitis, ſi dixi me Dei eſſe filium? Si patre digna non præſto, mihi ne credite: ſin autem

ea

ea præſto, tamen factis meis credite ſi non mihi, & tandem cognoſcite & patrem in me, & me in patre eſſe. Ju. Enim vero iſta jam nō ſunt ferenda, injiciamus ei manus, quid ſtamus? Papæ ubi eſt? nuſquam eſt? ubi eſt? evanuit in auram, præſtigiator: at non ſemper evadet: tenebitur aliquando.

SENTENTIA.

Quæ non intelligunt, damnant imperiti. Homicidia ſua, religionis nomine, prætexerunt ſimulatores. Vera dicta habet mundus pro impiis.

THOMAS, Joan. 11.

ARGUMENTUM.

Ieſus diſcipulos ſuos ſe comitari jubet, euntem ad Lazarum in vitam revocandum.

IESVS, Diſcipuli, Thomas.

ABeamus iterum in Judæam. D. Magiſter, modo te volebant lapidare Judęi, & eodem redis? Je. Diei horæ ſunt duodecim. Qui interdiu iter facit, non offendit: Nam lumen hujus mundi videt. Qui vero noctu iter facit, offendit: caret enim lumine. Jam vero Lazarus ille noſter amicus obdormivit: eum ego eo expergefactum. D. At ſi obdormivit, ſalvus eſt. Je. Planius dicendum eſt: Lazarus mortuus eſt, id quod equidē veſtra cauſa gaudeo, ut rei fidem adjungatis, cum ſciatis me non adfuiſſe ibi. Sed eamus ad eum. Th. Eamus & nos morituri cum eo.

SENTENTIA.

Chriſto mortuum excitare tam facile eſt, quam hominem dormientem. Chriſto mors ſomnus eſt.

LAZARUS, Joan. 11.

ARGUMENTUM.

Iesus Lazarum in vitam suscitat.

Martha, Iesus, Maria, Iudaei.

CUm essem domi, allatus est mihi nuncius, advenire Jesum. Itaq; ei extra vicum obviam procedo. Sed eum advenientē video, adibo & salutabo. O Domine, si affuisses hîc, meus frater non fuisset mortuus. Sed nunc etiam scio, te, quidquid à Deo petiveris, impetraturum esse. JE. Reviviscet frater tuus. MARTH. Scio ego revicturum, cum reviviscent homines in illo novissimo die. JE. Ego sum resurrectio & vita, ita ut mihi confidentes omnes & mortui sint revicturi, & vivi nunquā sint morituri. Credis hoc? MART. Etiam Domine. Ego credo, te esse Christum illum Dei filium, orbi expectatum. Sed eo evocatum Mariam sororem meam, quę domi misera luctu tabescit. J. Quam multa acerba & perpessu aspera evenire, in hominum vita necesse est. Me miserescit harum miserandarum mulierculārum, quæ charissimi fratris morte concussæ mœrore conficiuntur, & jā ad me, sicut ad certum asylum confugient, opemq; meam & præsens auxilium implorabunt. Atque ecce eas huc accurrentes cum magna hominum multitudine. Ipsa autem Maria ut plorat, ut lamentatur, ut suo luctu omni-

omnibus lacrymas excutit: Jam credo, mihi ad pedes jacebit ſupplicans. MARIA. O Domine, ſi tu hîc affuiſſes, meus frater non fuiſſet mortuus. JE. Ubi eum poſuiſtis? JU. Venit: Ut commotus eſt & lachrymarum vim profundit, nimirum eum valde amabat. ALI. Non poterat is, qui cœco oculos recluſit, efficere ne hic moreretur? Sed videte ut rurſus conturbatur. J. Hic eſt monumentum, amovete ſaxum. MART. At jam fœtet, Domine, nam quatriduum eſt. JE. Dixine ego tibi, te, ſi potes credere, viſuram glorioſum & plane divinum factum? Tollite modo ſaxum. Pater, gratias tibi ago, quod me audiviſti. Equidem ſciebam, ut me ſemper audias, ſed dicebam propter circumſtantem hominum multitudinem, ut credant me à te eſſe miſſum. Lazare, veni foras. JU. O rem ſeculis omnibus inauditam! Videte, videte hominem è ſepulcro emergentem vinctis pedibus & manibus faſciis, vultu ſudario obvelato. O immenſam Dei potentiam! JE. Solvite eum, & dimittite liberum.

SENTENTIA.

Chriſti vox etiam à mortuis auditur, & nos vivi eam non audimus.

REPUDIUM, Matth. 19. Marc. 10.

ARGUMENTUM.

Ieſus cum Phariſæis & diſcipulis de divortio colloquitur.

Phariſæi, Ieſus, Diſcipuli.

LIcetne viro repudiare uxorem qualibet de causa? J. Quid vobis pręcepit Moses? P. Moses? permisit uxori nuncium remittere scripto divortii instrumento. J. An non legistis, ut qui eos principio fecit, marem simul & fœminam fecerit? utq; ita pronunciatum sit: propterea vir, relicto utroq; parente, adhærebit suæ conjugi, fietq; ex duobus unum corpus. Itaq; jam non sunt duo, sed unum corpus. Proinde, quod Deus conjugavit, homo ne disjungat. P. Cur ergo præcepit Moses, ei dari devortii tabulam, eamq; repudiari? J. Habuit videlicet rationem vestræ pertinaciæ. Verum olim non erat ita factitatum. Quin hoc vobis confirmo: Quicunque repudiaverit uxorem suam (nisi ob stuprum) & duxerit aliam, adulterat. Eadem in causa sunt & fœminæ. DISC. Si ea est viri cum uxore conditio, non expedit connubia conjungere. J. At non omnes id præstare possunt, sed ii duntaxat, quibus datum est. Nam ejuratorum alii, ita ex utero matrum orti sunt, alii manu castrati sunt, alii seipsos castraverunt propter regnum cœleste. Qui hoc potest præstare præstato.

SENTENTIA.

Deus ipse, propter hominum pervicaciam aliquid interdum permittit, quod alioquin permittendum non esset. Olim fuit mundus minus malus,

malus, & omnia abeunt indies in deterius. Libidinibus resistere, nisi dono Dei, nemo potest.

DIVES, Matth. 19. Marc. 10. Luc. 18.

ARGUMENTUM.

IESVS ab adolescente interrogatus, vitæ viam docet: & quam sit ea divitibus difficilis, ostendit, deque premiis suorum disserit.

Adolescens, Iesus, Discipuli.

MAgister bone, quid faciendum mihi est, ut vitam æternā adipiscar? J. Quid me dicis bonum? Nemo bonus est, nisi unus Deus. Quod si vis ad vitam pervenire, serva præcepta. A. Quænam? J. Ne adulterato. Ne occidito. Ne furator. Falsum testimonium ne dicito. Ne quem intervertito. Parentem utrumq; colito. Alterum ut te ipsum diligito. A. Hæc omnia servavi jam à teneris. Quid mihi restat? J. Probo. Unum tibi deest. Si vis perfectus esse, i venditum rem tuam omnem, & precium in pauperes erogato, thesaurum habiturus in cælo: deinde ad me sequendum crucem ferens venito. Eho abit mœstus: est enim perdives. O mei discipuli, quam difficulter, qui rem habent, ad regnum cœleste perveniunt: Obstupetis? O filii, quam difficile factu est, ut qui divitiis freti sunt, in regnum divinum ingrediantur. Dicam iterum: Facilius est rudentem trajici per foramen acus, quam divitem in regnum divinum introire. D. Ecquis igitur poterit salvari? J. Hoc humanis quidem viribus fieri

non

non poteſt, ſed poteſt divinis. Nam omnia, quantumvis hominibus ardua videantur, à Deo tamen fieri poſſunt. D.Nos quidem (ut vides) reliquimus omnia, ut te ſequeremur quid ergo nunc aſſequemur? J. Vos quidem certe, qui me ſecuti eſtis, cum in renovata vita in tribunali magnificus conſedero, ſedebitis etiam in duodecim tribunalibus duodecim tribus Iſraelitarum judicantes. Et omnino, quiſquis domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut cōjugem, aut liberos, aut agros reliquerit, mei nominis & Euangelii, regniq; divini gratia, is & in hoc ævo, etiam inter tot acerba, centuplum accipiet, in futura ætate vita fruetur ſempiterna. Sed multi primi erunt ultimi, & ultimi primi. Nam in regno cœleſti idem uſu venit, quod in quodam patrefamilias, qui primo mane exiit ad conducendos in vineam ſuam operarios, & cum ſingulis denariis in diem cum eis decidiſſet, eos in vineam admiſit, iterumq; circiter horam tertiam egreſſus, vidit alios otioſos in foro manentes, quos etiam in vineam ſuam dimiſit, ſeq; eis quod æquum eſſet, daturum promiſit: item circa ſextam, & nonam horam egreſſus, fecit idem. Hora autem fere undecima egreſſus, cum alios deſides inveniſſet: Quid hic (inquit) ſtatis to-

tum

tum diem otioſi? Nemo nos conduxit, inquiunt illi. Tum ille: Ite & vos in vineam meam, & quod erit æquum, accipietis. Veſpere mandat vineæ dominus procuratori ſuo, ut operarios convocet, eiſq; præmium perſolvat, initio facto ab ultimis ad primos. Hi qui venerant hora fere undecima ſinguli acceperunt denarios, at primi qui ſeſe plus accepturos rati eſſent, cum tantundem accepiſſent, murmurabant in patremfamilias, quod ultimos, qui unam horam opus feciſſent, ipſis æquaviſſet, qui totius diei onus pertuliſſent, & ardores. Tum ille uni ex eis, Amice, inquit, non facio tibi injuriam. Nonne denario mecum depactus es? aufer tuum, & abi. Libet mihi tantum dare huic ultimo, quantum tibi. An mihi non licebit meis uti meo arbitrio? An ne tu oculum malignum habes, quia ego ſum benignus? Ita in regno cœleſti ultimi primorum, & primi ultimorum conditione erunt. Multi enim ſunt evocati, ſed pauci electi.

SENTENTIA.

Divitiæ magno ſunt ad ſalutem impedimento. Divites divitiis, denique homines iis quę habent cariſſima, renunciare humanis viribus nequeunt: divinis queunt.

DIVES IMMISERICORS, Luc. 16.

ARGUMENTUM.

Dives immiſericos apud inferos cruciatus ne tantulam quidem miſericordiam ab Abrahamo impetrare poteſt.

Dives, Abrahamus.

PAter Abrahame, miserere mei, & mitte Lazarum, qui summo digito in aqua intincto linguam mihi refrigeret: discrutior enim in hac flamma. A. Fili memineris, te bonis in vita, Lazarum malis esse defunctum. Nunc vicissim hic in voluptate, tu in dolore es. Præterea constat omnino inter nos & vos vasta vorago, ut hinc ad vos, aut istuc ad nos aditus transire volentibus non pateat. D. Saltem illud oro te pater, ut eum mittas in domum mei patris, ut meos fratres (habeo enim quinque) commonefaciat, ne ipsi quoq; committant, ut in hunc tam tetri cruciatus locum veniendum sit. A. Habent Mosen, & cæteros vates, eos audiunto. D. Est illud quidem aliquid, pater Abrahame. Sed si quis à mortuis ad eos fuerit profectus, facilius vitam corrigent. A. Si Mosen & vates non audiunt, ne ei quidem, qui revixerit, obtemperaturi sunt.

SENTENTIA.

Inclementes inclementer punientur. Qualem se quisque alteri præbuerit, talem in se experietur Deum. Impiorum sera pœnitentia. Beati qui plorant, nam consolatione afficientur. Væ gaudentibus, dolebunt enim. Nam rerum vicissitudo est. Qui sancta doctrina ad sanitatem non revocatur, desperandus est.

FILII ZEBEDÆI, Matth. 20. Marc. 10.

ARGUMENTUM.

IESVS,

IESVS Iacobo & Ioanni, regnum petentibus, crucem proponit.

Mater Iacobi & Ioannis, Iesus, Iacobus & Ioannes.

MAgiſter, volebant quiddam à te petere hi mei duo filii. JE. Quidnam id eſt? JAC. Ut tibi, cum ſplendorem & imperium fueris adeptus, alter dexter, alter ſiniſter aſſideamus. JES. Neſcitis quid petatis. Poteſtiſne idem mecum poculum ebibere, eademque lotione ablui? JAC. Poſſumus. JE. Meum quidem poculum bibetis, meaque lotione lavabimini. Sed ut mihi dextra lævaque aſſideatur, non eſt meum dare, niſi eis, quibus id paratum eſt à patre meo.

SENTENTIA.

Ad regnum Dei, non niſi per crucem venitur, & tamen non hominis meritum, ſed Dei donum eſt.

VINITORES, Matth 21. Marc. 11. Luc. 20.

ARGUMENTUM.

Ieſus à Pontificibus & Scribis & Senioribus de auctore ſuæ poteſtatis interrogatus, ipſos viciſſim de auctore lotionis Ioannis interrogat. Deinde per ſimilitudines eis futurum prædicit, ut propter ſe repudiatum regno priventur.

Pontifices & Scribę, & Seniores,
Ieſus.

DIc nobis, ex cujus auctoritate iſta facias, & quis tibi dederit ut tantum poſſes? J. Ego viciſſim vos quiddam rogabo, de quo ſi mihi reſponderitis, dicam vobis, ex

cujus auctoritate hæc faciam. Lotio Joannis unde erat? à cœlone,an ab hominibus?P.Si à cœlo dicimus,dicet: Cur ergo ei non credidistis? Sin ab hominibus, periculum est,ne universus nos populus lapidet. Omnes enim Joannem habent pro vate. Negemus scire nos.Age nescimus. J. Ego quoq; non dicam vobis, ex cujus auctoritate hæc faciam. Sed quid censetis? Habebat quidam duos natos, quorum priorem aggressus est his verbis:Nate, abi ad faciendum opus hodie in vinea mea.Cui ille: Non libet, inquit: post tamen mutata sententia abiit.Alteri deinde eodem modo dixit: qui pollicitus iturum se, non ivit.Uter paruit voluntati patris? P. Prior. J. Credite mihi, publicani & meretrices antecedunt vos in regnum divinum. Venit enim ad vos Johannes,vir integra vita,cui vos nõ credidistis:publicani & meretrices crediderunt.Quod cum videretis,ne sic quidem mutastis animum ut ei crederetis. Accipite aliã similitudinem; fuit quidam paterfamilias, qui consevit vineam: quam cum sepibus circumdedisset, torcularq; in ea defixisset, & castellum extruxisset, elocavit agricolis,domoque postea multo tempore abfuit. Post suo tempore misit ad agricolas servum, ad percipiendum fructum vineæ,quem illi male ac-

le acceptum plagis inanem remiserunt. Iterum mittit alium: eum quoq; lapidibus contusum, & ictibus indignissime mulctatum, vacuum remiserunt. Nec satis, addit tertium: quem etiam vulneribus confectum ejecerunt. Pergit mittere alios atq; alios: qui omnes vel pulsati, vel occisi ab eis sunt. Et jam cum unum haberet filium, eumq; charissimum, ita secum cogitabat: quid agam? mittāne ad eos filium, meas delicias? at mittam, fortasse ejus conspectum reverebuntur. Itaque facit. At vinitores eo viso sic loqui inter se insistunt: Hic quidem est hæres, interimamus eum, ut invadamus in hæreditatem. Itaque ejectum è vinea perimunt. Cum ergo redierit vineæ dominus, quid faciet agricolis illis? P. Malos male perdet & vineam aliis tradet agricolis, à quibus fructum percipiet suo tempore. Sed absit, ut quibus tale eveniat. J. Nunquamne legistis dictum illud in monumentis literarum? Quem lapidem improbaverunt structores, adhibitus est ad caput anguli. A Domino profectum est, & mirum nobis videtur. Quamobrem sic ex me accipite. Auferetur à vobis regnū divinum, & dabitur genti suum fructum editurae. Ac quisquis inciderit in lapidem eum, confringetur: & in quem lapis inciderit, eum conte-

ret. Nam in regno cœlesti similiter accidit, atq; in rege quodam, qui nuptias filio suo facturus servos suos misit, qui invitatos ad nuptias vocarent. Cumq; illi noluissent venire, alios item servos misit, quibus negotium dedit, ut dicerent invitatis, ipsũ paravisse prandium: juvencos & altilia esse mactata, omnia deniq; esse parata: ut venirent ad nuptias. At illi eum aspernati discesserunt, alius in suum agrum, alius ad mercaturam. Cæteri comprehensos ejus servos è vita per summam ignominiam sustulerunt. Quà re audita iratus rex, eò suas copias misit, & homicidas illos perdidit, eorumq; urbem incendit. Deinde suis servis mandavit, ut (quoniam paratæ erant nuptiæ, & qui ad eas erant vocati non fuerant digni, qui in eis adessent) per vias passim abirent & ut quemq; invenissent, ad nuptias vocarẽt: illi in trivia profecti, quoscunq; invenerunt, eò coegerunt, tum malos, tum bonos, ita ut compleretur cœnatio convivis. Ad eos contemplandos ingressus rex animadvertit ibi quendam non nuptiali vestitu indutum: &, amice, inquit, quid huc intrasti sine vestimento nuptiali? Cumq; ille obmutuisset, jussit rex famulos, ut eum pedibus manibusq; constrictum, in teterrimas tenebras abriperent, ubi futurus esset ploratus-

tus,stridorq; dentium. Multi enim sunt vocati,sed pauci electi.

SENTENTIA.

Publicani, meretrices ad Dei regnum sunt aptiores, quam populorum magistri atque gubernatores. Qui divinis donis ornatus ingratum se præbet,is donis privatur. Optima quæque maxime improbantur à potentissimis quibusque.

DENARIUS, Matth. 22. Marc. 12. Luc. 20.

ARGUMENTUM.

Iesus à Pharisæorum Herodisque discipulis, de tributo Cæsari pendendo, malitiose interrogatus prudenter respondet.

Discipuli Pharisæorum, Herodiani, Iesus.

MAgister, scimus quod verax sis, divinamq; vivendi rationem vere & sincere tradas,neq; ullius omnino hominis gratia de veritate deducaris. Proinde dic nobis, quid tibi videatur: liceatne nobis censum pendere Cæsari,nec ne? JE. Quid me tentatis, Simulatores? exhibete mihi nummum tributarium D. En tibi denarium. J. Cujus est imago hæc,& inscriptio? D. Cæsaris. J. Itaque reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ Dei, Deo.

SENTENTIA.

Astutis astutè respondendum. Captiosa ad nocendum interrogatio, vitiosa est. Sed ad eandem astuta ad seipsum tuendum responsio, vitiosa non est.

SADDUCÆI, Matth. 22. Marc. 12. Luc. 20.

ARGUMENTUM.

Iesus à Sadducæis de septem maritorum uxore interrogatus, cujusnam futura esset in altera vita, docet, ibi nulla fore matrimonia, & obiter resurrectionem fore ostendit. Deinde legisperito, de maximo legis præcepto, respondet. Postremo illos quâdam interrogatione de genere Christi compescit.

Sadducæi, Iesus, Scribæ, Pharisæi, Legisperitus.

MAgister, Moses scripto sanxit, si quis mortuus fuerit sine liberis, superstite uxore & fratre, ut is frater ejus uxorem duceret, fratriq; prolem suscitaret. Fuerunt autem apud nos fratres septem, quorum primus ducta uxore sine liberis mortuus est, fratrique uxorem habendam reliquit. Eodem modo alter, & tertius: donec tandem singulis ad unum mortuis, ultima omnium moritur fœmina. Cum ergo revixerint homines, cujus ex septem erit uxor, cum omnes eam habuerint? J. Erratis ignoratione literarum, & divinæ potestatis. In hac vita homines cōnubunt: sed quibus contingit donari vita illa novata, ii nullis inter se matrimoniis copulantur, siquidem ne mori quidem jam possunt, suntq; quasi cœlestes & divini Genii, Deiq; filii. Mortuos autem ad vitam revocari, vel Moses indicat in rubo (si forte unquam legistis) ubi Deus ait: Deum esse Abrahami, Deum Isaaci, Deum Jacobi. Viventium nimirum Deus est, non mortuorum, cum ei omnes vivant. Qua in re vehementer erratis. L. Quando hic tam exposite respondit, volo ego quoq; ejus acumen explorare. Magister quodnam est primum & maximum in lege præceptum? J. Audi Israelita: Dominus

nus Deus tuus, Dominus unus eſt: Dominum Deum tuum toto animo, omni cura, ſtudio, cogitatione, opere amato. Hoc eſt primum & maximum præceptum. Alterum ei ſimile eſt: Proximum ut teipſum amato. Majus his præceptum nullum eſt: ab his duobus tota legis & vatum doctrina pendet. L. Præclare ſane, Magiſter, dixiſti. Nam unus eſt Deus, præterea nullus, quem ſumma animi ope, cura, ſtudio, opera, cogitatione amare, nec non alios ut ſeipſum diligere, omnibus præſtat piamentis & ſacrificiis. JE. Non lõge abes à regno divino. Sed ut vos ego viciſſim interrogem Phariſæi. Quid cenſetis de Chriſto? cujus prognatum fore? P. Davidis. JE. Qui fit ergo, ut eum David, numine afflatus, Dominum vocet ad hunc modum: Dixit Dominus Domino meo: Sede ad dextram meam, donec tuos tibi hoſtes ſcamni inſtar calcandos tradidero: Si eum David Dominum vocat, quî fieri poteſt, ut ſit Davidis prognatus.

SENTENTIA.

Sublata morte, ſublata erunt matrimonia: utpote ad generis humani propagationem inſtituta, qua propagatione jam nihil opus erit, nemine moriente. Amor legis eſt perfectio.

PETRUS, Luc. 22. Joh. 13.

ARGUMENTUM.

Ieſus moriturus diſcipulos ſuos modeſtiam amoremq; docet: ſui deſertionem, & Petri abnegationem prædicit: deque ſuo ad patrem diſceſſu & Spiritus ſancti miſſione diſſerit.

Iesus, Petrus, Discipuli, Thomas, Philippus, Iudas Thaddeus.

INter gentes ut quisque plurimum opibus valet, ita maxime res est, & potentissimus quisq; facilime principis nomen obtinet. At vestra longe alia est ratio: quantoq; quisque major est, tanto summissius se gerat: & quanto plus imperio pollet, tanto magis ministrum se præbeat: uter enim major est, qui accumbit, an qui ministrat? nonne qui accumbit? Atqui ego inter vos sum sicut ministrans, vobisq; (qui permanseritis mecum in meis rebus adversis) legatum mihi à patre meo regnum similiter lego, ut edatis & bibatis in eadem mecum mensa in regno meo: & in tribunalibus sedentes, jus duodecim tribubus Israelitarum dicatis. Filioli, adhuc parumper vobiscum futurus sum? quæretis me, & quemadmodum dixi Judæis, quo ego iturus sum, eos venire non posse: ita vobis quoque nunc dico. Itaq; hoc novum vobis præceptum do, ut ametis vos inter vos, quēadmodum ego vos amavi. In eo cognoscent omnes, vos meos esse discipulos, si mutuo vos amore complectimini. P. Domine quo abiturus es? J. Quo ego abiturus sum, non potes me nunc sequi, sed postea sequeris. P. Qui minus nunc possum? animam pro te ponam. J. Animam pro me pones? Crede mihi,

non-

nondum cecinerit gallus, cum tu me ter abjuraveris, Simon, Simon, Satanas ille (ne tu sis nescius) expetivit vos ad cribrandum, quasi frumentum: verum ego oravi pro te, ne tu de constantiæ gradu dejicereris. Tu vicissim aliquando recreatus confirmato fratres tuos. P. Atqui paratus sum & carcerem tecum & mortem subire. J. Hoc tibi confirmo, Petre, gallum hodie non cantaturum, quin tu me tibi notum esse ter negaveris. Porro cum dimisi vos sine crumena, & pera, calceis, num qua re caruistis? D. Nulla. J. At nunc, qui habet crumenam, adhibeto nec minus peram. Quiq; non habet gladium, vendito pallium suum & comparato. Nam in me (ne vos nesciatis) superest comprobandum scriptum illud: Et inter improbos habitus est: habentq; meæ res finem. D. Domine ecce hic duo gladii. J. Satis est. Cæterum, nolite animo perturbari, fidem habetis Deo, & mihi fidem habete. In domo patris mei mansiones multæ sunt: Quod si secus esset, dicerem vobis? Eo paratum vobis locũ; id quod si fecero, reveniam ad vos mecum assumendos, ut, ubi ero ego, ibi vos quoq; sitis. Et quidem quo & qua via proficiscar, scitis. T. Nos vero nescimus quo eas, tantum abest ut viam tenere possimus. J. Ego sum via,

vêritas

veritas & vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Si cognoſceretis me, meum quoque patrem cognoſceretis: & jam nunc cognoſcitis, & vidiſtis eum. PH. Domine oſtēde nobis patrem: id ſatis erit nobis. J. Tantum jam tempus vobiſcum verſor, & tu me non noſti? Philippe, qui videt me, videt Patrem. Qui fit, ut tu jubeas vobis patrem oſtendi? Non credis & me in patre, & patrem in me eſſe? Quæ vobis dico, mea ſponte non dico, ſed ipſe pater, qui in me manet, hęc agit. Credite mihi, & me in patre, & patrem in me eſſe: aut certe de ipſis factis mihi credite. Hoc vobis confirmo, eum, qui mihi fidem habebit, eadem mecum, vel etiam majora facturū. Nam ad patrem meum me confero, facturū quicquid per meum nomen petieritis, ut patris gloria in filio celebretur. Si quid (inquam) petieritis per nomen meum, id ego faciam. Si me amatis, præcepta mea conſervate. Ego vero exorabo patrem, ut alium vobis confirmatorem det, qui vobiſcum perpetuo maneat: Spiritum illum certum veritatis auctorem dico, quem hominum vulgus non poteſt comprehendere, quia eum neq; videt, ne cognoſcit: at vos cognoſcitis, quoniam apud vos manſurus, & in vobis futurus eſt. Non relinquam vos pupillos: inviſam vos. Poſt paulo

paulo jam me non videbunt homines, at vos videbitis: quia ut ego vivo, ita & vos vivetis. Tum cognoscetis, & me esse in patre meo, & vos in me, & me in vobis. Qui tenet præcepta mea, eaq; conservat, ille est qui me amat. Qui vero me amat, amabitur à patre meo, eundēq; ego quoq; amabo, meq; ei aperiam. Jud. Quid causæ est, ut nobis teipsum sis aperiturus, promiscuæ hominum multitudini non item? Je. Qui me amat, dicta mea vita exprimet, eumque meus pater amabit, & ad eum veniemus, & apud eum degemus. Qui me non amat, dicta mea non exequitur. Sermo autem, quem auditis, meus nō est, sed patris, qui misit me. Hæc quidem sum vobis elocutus apud vos manens. Sed ille confirmator (Spiritum sanctum dico) quem mittet Pater nomine meo, vos docebit, & recolet omnia, quæcunq; dixi vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: nec eam, qualem homines solent. Nolite animo perturbari, neq; formidare. Audivistis ut, dixerim vobis, abire me revisurum vos. Si me amaretis, gauderetis, quia dixissem ire me ad Patrem, qui major me sit. Et nunc dixi vobis, priusquam evenit, ut cum evenerit, credatis. Jam non multa loquar vobiscum. Venit enim hujus mundi princeps, nec habet, quod in me

carpat,

carpat, tantum eo res tendit, ut intelligant homines, me amare Patrem, & ita facere, uti mihi mandavit. Surgite, abeamus hinc.

SENTENTIA.

Inter Christianos quo quisq; major, eo summissior. Ex charitate cognoscitur Christianus. Vt quique sibi maxime confidit, ita facilime labitur. Spiritus sanctus Christianum perficit.

PILATUS. Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Joan. 18.

ARGUMENTUM.

Iesum accusant Iudæi. Pilatus interrogat. Iesus de suo regno & officio respondet. Pilatus eum ad Herodem mittit.

Pilatus, Iudæi, Iesus, Pontifices.

QUodnam crimen affertis in hunc hominem, quem mihi vinctum tradidistis. Ju. Nisi esset maleficus nunquam eum tibi tradidissemus. Pi. Abducite eum vos, & ex lege vestra judicatote. Ju. Nobis non licet interficere quenquam. Sed si quæris crimina, eum deprehendimus pervertentem gentem, & prohibentem Cæsari tributa dare, seque Christum regem esse dicentem. P. Libet ex ipso sciscitari. Heus tune es rex Judæorũ? Je. Tuane istud sponte dicis, an ex aliis auditum? Pi. Quasi ego Judæus sim. Tui te populares, & pontifices mihi tradiderunt. Quid commisisti? Je. Regnum meum terrestre non est: quod si esset, mei satellites pugnavissent, ne Judæis addicerer. Verum regnum meum hic positum non est. Pi. Tu ergo rex es? Je. Recte ais. Ego eo natus sum, & in hunc terra-

terrarum orbem ingressus, ut testimonium perhibeam veritati. Quisquis à veritate est, vocem meam audit. PIL. Quid est veritas? Heus Pontifices, & plebs Judæa, ego nullum deprehendo crimen in hoc homine. Po. Atqui nemo est hodie nocentior, neq; supplicio graviore dignior. PI. Non audis, quæ in te proferant crimina? nihilne respondes? vide ut te graviter accusēt: quid taces, nequeo mirari satis. Po. Populum sua doctrina à Galilæa ad hunc usq; locum excitat. PI. Estne is Galilæus? Po. Est. PI. Percommode cadit, quod est ditionis Herodis, qui nunc in urbe est. Itaq; eum ad illum duci jubebo.

SENTENTIA.

Auctoritati suæ cedi volunt calumniatores piorum. Christi regnum mundanum non est.

BARRABAS.

Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Joan. 19.

ARGUMENTUM.

Pilatus Iudæorum importunitate fatigatus Iesum damnat ad crucem, Barrabamque latronem liberat.

Pilatus, Pontifices, Iudæi.

NUnc Judæi adduco vobis eum, ut intelligatis me nullum in eo crimen invenire. Ecce homo! Po. Crucifige, crucifige. PI. Comprehendite eum vos, & crucifigite. Nā ego nullum in eo crimen invenio. Ju. Nos legem habemus, quæ jubet eum morte plecti, quia filium Dei se fecit. PI. Metuo quorsum

eva-

evadant hæc. Unde nam es? mihi non eloqueris? An nescis me potestatem habere tui vel crucifigendi, vel relaxandi? J. Non haberes ullam in me potestatem, nisi id tibi datũ esset superne. Itaq; qui me tibi tradidit, iń majore culpa est. Pi. Hic quidem mihi amittendus est, video. Ju. Si eum amittis, non es amicus Cæsari. Pi. Age, jam educam eum ad vos. Ecce rex vester. Ju. Tolle in crucem, tolle in crucem. Pi. Regem ego vestrum in crucem? Ju. Nullum habemus regẽ, præter Cęsarem. Pi. Nihil ago, video: cedendum est multitudinis libidini. Cedo huc mihi aquã. Hâc manuum lotione testatum volo, Judæi, me, in sanguine hujus innocentissimi rei, ab omni noxa abesse. Vestra culpa esto. Ju. Ejus sanguinem nos, nostriq; posteri luunto. Pi. Ergo Barrabam hunc latronem liberum habete, Jesum autem vestro arbitrio in crucem tollendum abducite.

SENTENTIA.

Potestas à Deo est. Cęsari malunt servire inimici Christi, quàm Christo: & latronem liberari, quam insontem. Utinam non eadem fierent hodie.

SIMON, Joan. 21.

ARGUMENTUM.

Iesus in vitam suscitatus piscantibus suis discipulis apparet. Deinde cum eos prandere jussisset, Petro violentam mortem prędicit.

IESUS, Discipuli, Ioannes, Petrus.

HEus juvenes, nunquid edulii habetis? D. Nihil. Je. Jacite rete ad dexteram navis partem

partem, & invenietis. D. Faciemus. O miraculum! tanta eſt in noſtro reti piſcium multitudo, ut trahere non poſſimus. Jo. Dominus eſt. Pe. Ego igitur induſium ſuccingam, & ad eum ad ripam natabo. Dis. At nos navigabimus: neq; procul à terra abſumus, jam appulimus: Hic eſt pruna impoſitus piſcis & panis. Je. Afferte de piſcibus, quos modo cepiſtis. Pe. Attraham rete ad terram. O magnū numerum piſcium! Di. Quot ſunt? Pe. Enumerabo. Sunt centum quinquaginta tres. Dis. Mirum eſt, rete non eſſe ruptum. Je. Venite pranſum, Veſcimini hoc pane & piſce. Simon Joannides, diligis me plus, quam hi? Pe. Etiam Domine, tute ſcis quam te amem. Je. Paſce agnos meos. Simon Joannides, diligis me? Pe. Etiam Domine, tute ſcis ut te amem. Je. Paſce oves meas. Simon Joannides, diligis me? Pe. Domine, tu omnia ſcis, tu noſti quam te amam. Je. Paſce oves meas ſimul & hoc accipe. Cum eſſes juvenis, ipſe te cingebas, & ibas, quo volebas: ſed cum ſenueris, alius te, tum manus extenderis, cinget, & ducet quo noles. Sequere me. Pe. Hic autem quid? Je. Si eum volo manere, donec reveniam, quid ad te? tu modo ſequere me.

SENTENTIA.

Iubente Chriſto, qui piſcatur, feliciter piſcatur, id quod de hominibus, ſecundum ſpiritum, accipiendum eſt. Qui Chriſtum amat, huic

Christus oves commendat. Discipuli eadem conditio est, quę magistri.

LINGUÆ, Act. 2.

ARGUMENTUM.

Cum Christi discipulos novis linguis loquentes Iudęi putarent ebrios esse, Petrus ad eos orationem habens, demonstrat illud esse donum Spiritus sancti, à Christo in vitam excitato, effusi. Hoc audito, illi pœnitentiam agunt, & in Christi nomine lavantur.

Iudæi, Petrus.

NOnne omnes hi, qui loquuntur, Galilæi sunt? AL. Sunt. J. Ecquid est, quod nostrum quisq; vernaculam sibi linguam audiat? Parthi, Medi, Elamitæ, Mesopotamiæ incolæ, & Judææ, & Cappadociæ, Pontiq; & Asiæ, & Phrygiæ, & Pamphyliæ, & Ægypti, & ejus Lybiæ partis, quæ est secundum Cyrenem, & peregrinantes Romani, tum Judæi, tum adventitii, Cretenfesq; & Arabes, audimus eos rerum divinarum amplitudinem nostris cujusq; linguis eloquentes. Hoc quidem jam non humanum est. Equidem sic obstupesco, ut nesciam, vigilemne, an somniem. Quid hoc rei est? AL. Bachi agitatio est? O Bache, pater es eloquentiæ. J. Quid ais? AL. Vini pleni sunt, mera temulentia est. Unde enim tam multas linguas, tam diversas, tam repente didicissent? P. Viri Judæi, & Hierosolymæ incolæ omnes, attendite, & mecum, quæ dicam, recognoscite. Non sunt hi temulenti, quemadmodum vos arbitramini (est enim hora diei tantum tertia) sed

viget

viget illa vatis Joelis prædictio: Ultimis autem temporibus (inquit Deus) omne hominum genus meo ſpiritu perfundam, ita ut veſtri filii, filiæq; vaticinentur, & juvenes viſis & ſenes inſomniis edoceantur. Quin etiam ſervi & ancillę tunc meo ſpiritu delibati vaticinabuntur. Sed id ſignis quibuſdam præſignificabo, tum ſupra in cœlo tum infra in terra: videlicet ſanguine & igne, & fumido vapore. Ipſe Sol tenebris obducetur, Luna ſanguine, antequam Domini magnus ille & inſignis dies veniat. Quiſquis autem Domini nomen invocaverit, evadet. Audite verba hæc, viri Iſraelitæ, Jeſum Nazarenum, at quem virum? qui vobis à Deo repræſentatus eſt portentis, miraculis, ſignis, quæ per eum Deus in medio veſtrum edebat, ut ſcitis: hũc vos, definito Dei conſilio & providentia traditum, hominum impiorum opera comprehenſum, ad palum alligatum ſuſtuliſtis: quem Deus, ereptum ex mortis doloribus, in vitam revocavit, quatenus fieri non poterat, ut à morte teneretur. David enim dicit de eo: Propoſitum mihi Dominum ob oculos ſemper habeo: eoq; mihi dextero, nulla re commovero: nec vero ſolum mentis atq; animi lætitia geſtio, verũ etiam ipſo corpore fidenter perſto: quod tu animam meã apud

inferos non deseres, nec permittes, ut is, qui tibi sua pietate placet, interitu deleatur: sed me viam vitæ docebis, mihiq; cumulatissimam apud te voluptatem præstabis. Si licet apud vos, viri fratres, libere de summo patre Davide loqui, is & vitam finivit, & sepultus est, & ejus monumentum apud vos ad hoc tempus extat. Sed cum vates esset, & sciret Deum sibi juravisse, sese ex fœtu lumborum ejus, quod ad humanam conditionem pertinet, suscitaturum Christum, & in ejus solio collocaturum, præscius Christi resurrectionis dixit, ejus neq; animam apud inferos relinquendam, neq; corpus interitu esse delendum. Hunc JESUM suscitavit Deus, cujus nos omnes testes sumus. Is Dei dextra elevatus, & promissum sancti Spiritus à Patre consecutus, effudit hoc, quod vos nunc videtis, & auditis. Neq; enim David ascendit in cœlum, sed is ipse loquitur ad hunc modum: Dixit Dominus Domino meo, sede ad dextrá meam, donec tuos tibi hostes instar subsellii calcandos tradidero. Hoc igitur pro certo habeat omnis Israelis posteritas, Dominum & Christum factum à Deo esse hunc ipsum Jesum, quem vos crucifixistis. Ju. O nos impios! Quid agemus, viri fratres? P. Mutate pristinam mentem, & abluimini cuncti in no-

mine Jeſu Chriſti, ad remiſſionem peccatorum, ut accipietis munus ſancti Spiritus: ad vos enim pertinet promiſſio, & ad veſtros liberos: & ad omnes remotiores quoſcunque vocaverit Dominus Deus noſter. Quamobrem habete curam ſalutis veſtræ, eripite vos ex hoc perverſo hominum genere. Ju. Bene & liberaliter dicis, & nobis omnino ſic placet: Eluamur.

SENTENTIA.

De ſpiritualibus carnaliter judicant carnales.

CLAUDUS, Actor. 3.

ARGUMENTUM.

Claudum ſanant Petrus & Ioannes. Deinde concurſu facto populi, Petrus ad populum de Ieſu (in cujus nomine fuerit ſanatus ille) verba facit. Hinc ſupervenient ſectæ doctorum, & Apoſtolos in vincula dant.

Claudus, Petrus, & Ioannes, Populares, Sacerdotes & Antiſtites fani, & Sadducæi.

RESpicite hunc miſerum Claudum, viri optimi, quem mater claudum peperit, ita ut nunquam ſeſe pedibus potuerit ſuſtinere. Date mihi aliquid honoris & amoris Dei gratia, ut vobis Deus ſeſe viciſſim benignum præbeat. PE. Aſpice nos. Neq; argentum mihi neq; aurum eſt: ſed quod habeo, hoc tibi do. In nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula. C. O mirum miraculum! mihi roborati ſunt pedes: ut nunc firmenter incedo: O quam dulce eſt, conſecutum eſſe bona, quibus carueris! Ago tibi gratias Deus

optime maxime, cujus tanto ſum beneficio ſanatus. Vah quam juvat ingredi & ſalire! Po. Nonne hic eſt mendicus ille claudus, qui ſolebat præ foribus templi ſedens mendicare? Alius. Plane is eſt: nec poſſum ſatis mirari, hunc tam expedite nunc ingredi, qui antea loco ſe movere non poſſet. Pop. Videor mihi ſomniare. Subſequamur eum: ingreditur in porticum Salomonis. Pe. Quanta huc concurrit multitudo? quid hoc admiramini, viri Iſraelitæ, aut quid nos intuemini, quaſi privatis viribus aut pietate effecerimus, ut hic incederet? Deus Abrahami, & Iſaaci, & Jacobi, patrum noſtrorum, illuſtravit puerum ſuum Jeſum, quem vos in conſpectu Pilati adductum repudiaſtis, cum illi abſolvendum judicaſſet. At vos ſancto & innocente repudiato, petiiſtis, hominem homicidam vobis condonari, & vitæ auctorem occidiſtis, quem Deus à mortuis excitavit, cujus nos teſtes ſumus: ejuſque nominis fiducia hic, quem videtis & noſtis, corroboratus eſt, & illius confidentia integerrimam valetudinem in veſtro omnium conſpectu conſequutus eſt. Et nunc fratres, ſcio vos per imprudentiam feciſſe, ut etiam veſtros principes: ſed Deus, quæ tot ſuorum vatum voce prædixerat, paſſurum eſſe Chriſtum, ea hoc

modo

modo perfecit. Quamobrem revertimini ad ſanitatem, ut deleantur veſtra peccata, donec recreationis tempora veniāt à Domino, cum prænunciatum vobis Jeſum Chriſtum mittet: quem oportet cœlum continere, uſq; ad tempora inſtaurationis omnium, quæ Deus tot ſuorum ſanctorum voce vatum jā olim prędixit. Moſes enim majoribus noſtris ita dixit: Vatem vobis ſuſcitabit Dominus Deus veſter ex veſtra conſanguinitate, mei ſimilem: ei parebitis ad omnia, quæ vobis dicet. Quod ſi quis Vati illi dicto audiens non fuerit, is ex medio hominum tolletur. Eodē modo tam multi vates, qui à Samuele deinceps fuerunt, qui hæc tempora prędixerunt, & tanta ante denunciaverunt. Vos eſtis ex vatibus orti & in eo fœdere comprehenſi, quod percuſſit Deus cum majoribus noſtris, cum diceret Abrahamo, per ejus ſemen felicitatem conſequuturas omnes orbis terrarum nationes. Ad vos primum Deus ſuſcitatum puerum ſuum Jeſum miſit, qui vos felicitatem afferret, ſi modo noſtrum unuſquiſque è ſuis vitiis deſciſceret. SAC. Enimvero jam ferendum non videtur, tantam eis licēciam dari, ut populū publicè doceant. Nam quid futurum eſt? SAD. Quid? niſi ut nobis relictis omnes ad eos tranſeant. Nam quod

resurrectionem mortuorũ, nescio per quem Jesum futuram prædicant, facile animos imperitę multitudinis in suam sententiam pertrahunt. AN. Itaq; maturè occurrendum huic malo est: Comprehendite eos, satellites, conjicite hos nugatores in vincula. Hac illi nocte garriant, cras nobiscum serio disputaturi. Non jam cum indoctis rationem habebũt, quos possint facile seducere: ad pontifices eis, & principes, & senatores, & scribas veniendum erit, qui eorum argutias vehementius refutabunt. Nam plebem quidem habent ad omnia sequacem.

SENTENTIA.

Christi nomen est omnipotens. Veritati solent invidere & adversari docti hujus mundi.

PRIMATES, Actor. 4.

ARGUMENTUM.

Petrus & Iohannes de sanato claudo apud primates causam dicunt: & illis interdicentibus, ne deinceps Iesum doceant, obtemperaturos negant.

Senatores, Petrus, Iohannes, Primates, Annas, Caiphas.

QUanam potestate, & cujus nomine hoc fecistis? PE. Si nos hodie de collato in hominem infirmum beneficio interrogamur, principes populi, & Israelitarum senatores, quanam re sanatus sit: hoc vobis omnibus, cunctoque Israelitarum populo notum esse volumus, sanatum esse in nomine Jesu Christi Nazareni, quem à vobis crucifixum

Deus

Deus à mortuis excitavit. Per eum hic aſtat in veſtro conſpectu ſanus. Hic eſt lapis à vobis ædificantibus rejectus, qui adhibitus eſt ad caput anguli, nec eſt in ullo alio ſalus, nec ullum aliud nomen eſt ſub cœlo hominibus datum, per quod nobis liceat ſervari. P. Hoc ſupra omnia mira mirabile eſt, homines illiteratos & idiotas, tam confidenter & ſcite loqui. SE. Atqui erant hi Jeſu comites, & hic homo vere ſanatus eſt. Jubeantur exire pauliſper è concilio, ut hac de re inter nos conſultemus. Exite pauliſper. Quid faciemus hominibus his? Nam conſpicuum ab his miraculum editum eſſe, omnibus Hieroſolymę incolis manifeſtum eſt, nec poſſumus negare. CA. Ita eſt. Sed ne hæc res in vulgus dimanet latius, minemur eis acerrime, ne amplius de nomine hoc cuiquam mortalinm verbum faciant. Nam qua ratione in eos animadvertamus, non video. Omnis populus hac de re Deum laudat: homo, cui tam difficili in re præſens auxilium oblatum eſt, annum agit ſupra quadrageſimum, eſtq; omnibus notiſſimus. AN. Bene mones, intromittantur. CA. Attendite Galilæi. Interdicitur vobis, ne omnino vocem mittatis, nevé doceatis in nomine Jeſu. PE. & Jo. Utrum æquum ſit & Deo probari poſſit, vobis obtemperare potius

quam Deo, vos videritis. Nos quidem non possumus quæ vidimus & audivimus non dicere. CA. Vos nisi malo coacti rectè facere nescitis. Sed nisi parebitis, vestræ contumaciæ pœnas acerbissimas luetis.

SENTENTIA.

Beneficia divina pro maleficiis habent primates orbis, veritatemque prædicari non patiuntur. Veritatem suam celavit Deus sapientes & literatos, eamque patefecit parvulis. Deo magis obediendum est, quam hominibus.

GAMALIEL, Actor. 5.

ARGUMENTUM.

Cum fuissent Petrus & Iohannes ex vinculis divinitus liberati, primates, eo cognito, illos evocant, & illi doctrinæ suæ causam dicunt. Tum Gamalielis suasu dimittuntur.

Apparitores, Antistes fani, Quidam Pontifices, Sacerdotes, Petrus, Gamaliel.

CArcerem quidem invenimus clausum diligentissimè, & custodes foris ante januam astantes; sed ubi aperuimus, neminem intus invenimus. AN. Videor videre rerum naturam inverti. Nunquam hujusmodi monstra ne fando quidem audita sunt. Quid? egressosne esse clauso carcere? Qu. Homines illi, quos vos in custodiam dedistis, sunt in fano, & ibi populum docent. AN. Hæc sunt ejusmodi, ut quemvis de mente dejiciant. Sequimini me apparitores: adducamus eos in concilium. Po. Sed sine vi: etenim concitabitis in nos vulgi seditionem, & statim ad saxa venietur, nam magnum est plebis in eos

ſtudium. SA. Niſi providemus, actum de nobis eſt, jam nullo in precio ſumus: omnium oculi in eos ſunt conjecti: proſpiciendum aliqua ratione eſt. AN. Ecce homines. PON. Nonne vos vetuimus iſto nomine docere? Atqui repleviſtis Hieroſolymam doctrina vestra, & vultis in nos illius hominis ſanguinem derivare. PET. Parendum Deo magis eſt, quam hominibus. Deus majorum noſtrorum Jeſum ſuſcitavit, quem vos in patibulo ſuſpenſum interfeciſtis. Hunc Deus doctorem & ſervatorem ſua dextra extulit, ut per eum Iſraelitis ad ſaniorem vivendi rationem reverſis, veniam daret peccatorum. Et nos ſumus ei teſtes harum rerum: nec non ſacer ille Spiritus, quo Deus ei obedientes, afflavit. PO. O audaciſſimos impoſtores! Quid agimus viri, quin de his pœnas ſumimus? GA. Jubete, ſi placet, eos pauliſper foras diſcedere. Conſiderate, viri Iſraelitæ, de hominibus his, quid eis ſitis facturi. Superioribus diebus extitit Theudas quidam, qui ſeſe jactabat eſſe aliquem, cum quo homines ad numerum quadringentorum ſeſe conjunxerunt. Is occiſus eſt, & quotquot ei parebant, diſſipati & ad nihilū redacti. Poſt eum extitit Judas Galilęus, tempore profeſſionis, multumq; ad ſeſe hominum traduxit: ſed &

is

is periit, & omnes, qui ei obtemperabant, profligati sunt. Nunc quoq; vos summoneo, ut vobis ab his hominibus temperetis, eosq; missos faciatis. Nam si hoc consilium & opus ab hominibus est, dissolvetur: sin à Deo est, id dissolvere non potestis, nisi forte vultis videri Deo repugnare. AN. Non male consulit Gamaliel. PON. Ut mihi quidem videtur. Sed evocemus homines, eosque virgis cædamus, & vetemus ullam Jesu nominis mentionem facere.

SENTENTIA.

Nihil est ad veritati credendum durius primatibus hujus mundi. Boni consiliarii maxima est utilitas. Qui Dei operi repugnat, Deo repugnat.

STEPHANUS, Actor. 6. & 7.

ARGUMENTUM.

Accusatus impietatis Stephanus, causam dicit tanto spiritu, ut ei resistere non valentes Iudæorum primi, eum lapident.

Testes, Pontifex, Stephanus, Senatores, Scribæ.

HIc homo non desinit impie contra hunc religiosissimum locum, & contra legem loqui: Etenim audivimus eum dicere, Jesum Nazarenum eversurum esse hunc locum, & traditos nobis à Mose ritus mutaturum. P. Suntne ista vera? ST. Attendite, fratres & patres. Deus gloriosus apparuit patri nostro Abrahamo, cum esset in Mesopotamia, antequam Charræ degeret: eiq; mandavit, ut ex solo natali digrederetur, veniretq;
in

in terram, quam ipse ei ostenderet. Tum ille ex terra Chaldæa profectus, Charræ habitavit, unde eum (mortuo ejus patre) Deus in hanc terram transtulit, quam vos nunc incolitis: in qua nullam ei possessionem tradidit, ne vestigium quidem pedis: & tamen promisit sese ei ejus possessionem daturum, & ejus post eum soboli, cum liberos non haberet. Locutus est autem cum eo, ad hunc modum: ejus posteros, peregrinos fore in terra extraneorum, eorumq; servitutem & injurias per quadringentos annos perpessuros. Sed illam ego gentem, cui servient, (inquit) ulciscar: exibunt postea, & me hoc ipso loco adorabunt eamq; rem initio cum eo circumcisionis fœdere firmavit. Is genuit Isaacum, eumque octava die circumcidit. Isaacus Jacobum, Jacobus duodecim summos patres. Summi patres invidia adducti Josephum in Ægyptum ducendum vendiderunt. Sed affuit ei Deus, eumq; ex omnibus angustiis eripuit, & effecit, ut Pharao Ægypti Rex ei sua sibi sapientia commendato, totius Ægypti, totiusq; suæ familiæ principatum traderet. Cum autem, orta fame in omni Ægypto & Chanaæa, patres nostri in magna essent difficultate cibaria: Jacobus, qui audivisset frumentum esse in Ægypto, eos illò semel atq;

iterum

iterum dimisit. Estq; Josephus altero itinere à fratribus suis agnitus, ejusq; genus Pharaoni declaratum. Tum Josephus patrem suum Jacobum, & familiam omnem, ad homines septuaginta quinque accersivit. Descendit igitur Jacobus in Ægyptum, ubi cum vitam finiisset, ipse & patres nostri, translati sunt Sichemam, & in sepulchreto suo, quod sibi Abrahamus argenti precio à filiis Emoris emerat, conditi. Interea propinquante promisso tempore, de quo Deus Abrahamo juraverat, crescebat popul⁹ in Ægypto multiplici numero, donec extitit rex alius, qui Josephum non noverat. Is nostrũ genus frustrari conatus, patres nostros eo usq; afflixit, ut etiam fœtus eorum exponi curaret, ne cõservarentur. Quo quidem tempore natus est Moses, vir Deo acceptus, qui domi paternæ tres menses enutritus, cum tãdem expositus esset, sublatus est à filia Pharaonis, & ab ea pro filio educatus: fuitq; Moses in omnibus Ægyptiorum disciplinis eruditus, & dictis, factisq; potens. Cumq; jam quadragesimum ætatis annum compleret, venit ei in mentem, consanguineos suos Israelitas visere: cumq; vidisset quadam injuria affici, eum defendit, ejusq; injuriam, cæso Ægyptio, ultus est. Arbitratur autem cõsanguineos suos

intel-

intelligere, Deum ipſis per ipſum ſalutem dare: quod illi non intelligebant. Poſtero die conſpicatus eos contendentes, pacem inter eos conciliare ſtudebat, conſanguineos eſſe commemorans: cur alius alii noceret? Sed qui alteri faciebat injuriam, eum repulit, quærens quis eum principem & judicem in eos conſtituiſſet? num ſe vellet interficere, quomodo pridie interfeciſſet Ægyptium? Ex eo dicto Moſes aufugit, & in terra Medianitarum peregrinus fuit, ubi filios duos genuit. Peractis autem quadraginta annis, apparuit ei in ſolitudine montis Sinę Genius Domini, in flamma & ardore rubi. Quo ſpectaculo admiratus, cum ad viſendum accederet, audita Domini ad eum vox hujuſmodi eſt: Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Iſaaci, & Deus Jacobi. Hic cum tremefactus Moſes non auderet intueri: Detrahe tibi (inquit ille) calceos de pedibus; nam locus, in quo tu ſtas, ſacer eſt. Vidi afflictionem populi mei, qui eſt in Ægypto: eorumq; gemitu audito, ad eos liberandos deſcendi. Itaque volo mittere te in Ægyptum: Hunc Moſem, quem illi repudiaverant, quęrentes: quis eum principem & judicem conſtituiſſet: Hunc ipſum Deus principem & liberatorem miſit, ductu Genii, qui ei in rubo apparue-

paruerat. Hic eos eduxit, miraculaq; fecit, & prodigia, tum in Ægypto & mari rubro, tum in desertis, annis quadraginta. Hic est Moses ille, qui dixit Israelitis: Dominum Deum ipsorum vatem eis ex eorum consanguinitate suscitaturum, ipsi Mosi similem, cui parerent. Hic ille est, qui in multitudine fuit in desertis, cum Genio, qui cum eo locutus est in monte Sina, & cum majoribus nostris: qui vitalem accepit doctrinam, quam nobis traderet, cui noluerunt dicto audientes esse majores nostri sed eo rejecto, animis sese in Ægyptum converterunt, & ab Aarone petiverunt, ut sibi faceret deos, qui se antecederent: Nam, Mosi illo, à quo essent ex Ægypto educti, sese nescire, quid accidisset, dicebant. Itaq; vitulum tum fecerunt, & sacrificium statuæ peregerunt, delectati operibus manuum suarum. Et Deus aversus, eos sivit prolabi ad cultum astrorũ, quemadmodum in vatum monumentis scriptum est: Nunquid mihi victimas & sacrificia obtulistis quadraginta annis in desertis, posteri Israelis? annon adhibuistis tabernaculum Molochi, & sidus Dei vestri Romphanis? quæ vos simulacra fecistis ad adorandum, ob quę ego transferam vos ultra Babylonem. Tabernaculum oraculare habuerunt majores nostri

in desertis; sicut præscripserat is, qui Mosi rationem ejus faciendi ostendit. Quod ab illis acceptum, eorum successores, una cum Josua introduxerunt dum, cum invaserunt in fines earum gentium, quas Deus eorum adventu exterminavit: donec ventum est ad tempora Davidis, qui usus Deo favente voluit domicilium invenire Deo Jacobi. Solomo autem ædem ei ædificavit. Sed non in templis manu factis habitat Supremus ille, quemadmodum dicit vates: Cœlum mihi sedes est, & terra pedibus meis subsellium: Quam mihi vos domum extruetis, (inquit Dominus) aut quis mihi locus requiei erit? Nonne mea manus fecit ista omnia? Pertinaces, & animo & auribus incircumcisi: vos semper Spiritui sancto restitistis, & vos, & majores vestri. Nam quem illi vatem non sunt insectati? An non eos necaverunt, qui adventum justi prænunciaverunt? cujus vos modò proditores fuistis & interfectores, qui Geniorum administratione acceptam legem non servastis. PO. Disrumpor præ iracundia. Hunccine tam arroganter? STE. Ecce autem video cœlum apertum, & filium hominis Deo ad dextram astantem. SE. Et. SC. O impudentiam! Quid eum audimus amplius? invadamus in eum universi,

ejiciamus eum ex urbe. Agite jam lapidetur. Vos testes, vestrûm est initium facere lapidationis, sustinete partes vestras. TE. Nos vero perlibenter. Atq; ut simus expeditiores, hic apud te, adolescens, vestimenta nostra deponemus. SC. Quid cunctamini? ferite, ferite, etiam atquè etiam geminate. Vos omnes cooperite hunc lapidibus, conjicite vniversi, jacite grandine densius. ST. Domine Jesu, accipe spiritum meum. TE. Properemus, obruamus eum lapidibus. ST. Domine, noli in hos vindicare hoc facinus.

SENTENTIA.

Veritatem impietatis loco habent rectores hujus seculi. A quibus veritate vincuntur, eis vim inferunt. Sic pugnant rectores tenebrarum hujus mundi.

CORNELIUS Actor. 10.

ARGUMENTUM.

Accersitus à Cornelio Centurione Petrus, de IESV docet, & in ejus nomine lavat.

Cornelius, Petrus.

AUdivi modò intus advenire eum, quẽ curavi accersendum. Itaq; ei exeo obviam. O salve multum mi Petre. P. Ah, quid agis? surge, quid me ita accedis? Ego quoq; homo sum, ne tu me divinis honoribus afficias. Ingrediamur. Quinam sunt isti, quos hic convenisse video? COR. mei sunt cognati, & necessarii atq; amici, quos huc jussi convoca-

convocari. PET. Vos ſcitis, ut nefas ſit homini Judæo hærere, aut congredi alicui extero: Sed me Deus docuit, neminem profanum aut immundum cenſere hominem: Quamobrem accerſitus nihil dubitavi venire. Nunc ſcire velim, quam ob cauſam me accerſiveritis. CO. Quarto ab hinc die ad hanc horam eram jejunus, & domi meæ hora nona precationes faciebam. Ecce autem, vir quidam extitit in meo conſpectu veſte ſplendida: & tua, inquit, precatio, Corneli, exaudita eſt, tuaq; miſericordia & benignitas Deo in memoria inſedit. Mitte ergo Joppen, accerſitum Simonem cognomine Petrum (is diverſatur apud Simonem coriarium, ad mare) qui ubi advenerit, colloquetur tecum. Ego continuo miſi ad te: & tu rectè feciſti quod veniſti. Nunc nos omnes in Dei conſpectu aſſumus, ad audienda omnia, tibi à Deo mandata. PE. Re ipſa comperio, nullum Deo perſonarum eſſe diſcrimen: contraq; apud omnes nationes, qui eum metuunt, vitamq; innocenter inſtituunt, ei eſſe acceptos. Omnium ſumma eſt in diſciplina quâ curavit erudiendos Iſraelitas, quos læto pacis nuncio afficit per Jeſum Chriſtum. Vos ſcitis quæ res acciderit per totam Judæam usq; ad Galilæam poſt loti-

onem, quam publicavit Joannes: de JESU loquor Nazareno, ſacro Dei numine & potentia prædito: qui ultro citroq; commeans multa multis beneficia conferebat, omnesq; ſanabat, quotquot à Vejove illo divexabantur: quippe cum Deus ei adeſſet. Et nos teſtes ſumus omnium, quæ fecit tum in reliqua Judæa, cùm Hieroſolymis. Quem ipſi Judæi palo affixum ſuſtulerunt. Eum Deus tertio die in vitam revocavit, & manifeſtò oſtendit, non vulgo, ſed nobis deſignatis divinitus teſtibus, qui quidem cibum pationemq; ſumſimus cum eo, poſtquam à morte revocatus eſt: Ac munus ab eo aſſignatum habemus, ut vulgo prædicemus, ut teſtificemur eum viventium & mortuorum judicem à Deo deſtinatum. Hunc omnes vates teſtantur, eum eſſe per cujus nomen veniam peccatorum conſequantur, quotquot ei confidunt. Sed quid hoc novæ rei eſt? numine corripiuntur omnes, qui me audiunt, & jam diverſis linguis loqui incipiunt. Num quid cauſæ eſt, cur minus aqua abluantur, qui eodem nobiſcum numine afflati ſunt? abluantur ſanè nomine Domini.

SENTENTIA.

Nullius conditionis hominem non admittit Chriſtus. Apud omnes nationes, quicunq; Deum metuunt, innocenterque vivunt, Deo accepti ſunt.

CIRCUMCISI. Actor. II.

ARGUMENTUM.

Reprehensus à Christianis Iudæis Petrus, quod cum Cornelio, extraneæ gentis homine, congressus fuisset, causam dicit, & obtinet.

Christiani, Petrus.

NOs quidem factum tuum probare nullo pacto possumus, ut liberè loquamur. P. Quodnam id est, tandem? CH. Quod homines præputio præditos, convenisti, & cum eis cibum cepisti. PE. Si vobis videtur, rem omnem, prout sese habet, enarrabo: vos ea audita judicabitis. CH. Placet, enarra. PE. Cum in oppido Joppe orarem, visus sum mihi videre (cum essem extra me raptus) vas quoddam descendens, quasi linteum magnum, quod quatuor capitibus de cœlo demissum ad me usq; pervenit. Id, cum attentus contemplarer, vidi quadrupeda, terrestria, & feras, & reptilia, & aëreas volucres: simulq; vocem audivi dicentem mihi: Age Petre, macta & vescere: Tum ego: Minime, Domine: nihil enim vnquam immundum aut impurum per os meum intravit. At illa vox iterum de cœlo inquit: Quæ Deus purgavit, tu ne pollue. Idq; ter factum est, & tum demum omnia in cœlum subducta sunt. Tum cum continuò præsto fuerunt tres homines in ea domo, in qua eram, ad me Cæsareâ missi. Cum his, ut abjecta

omni cũctatione congrederer, divino afflatu admonitus sum. Iverunt unà mecũ sex fratres hi, ac nobis hominis domum ingressis renunciavit iste, ut Genium domi suæ vidisset astantem, & sibi præcipientem, ut mitteret Joppen homines, qui accerserent Simonem, cognomine Petrum: ex quo ea audiret, quæ & ipsi egissent, & ipsius toti familiæ salutaria. Hic cum ego loqui cepissem, illi divino afflatu correpti sunt, quemadmodum & nos sumus principio. Tum recordatus sum illud Domini dictum, quo dixerat: Johannem quidem abluisse aquâ, sed nos spiritu sacro ablutum iri. Quod si eodem illos munere affecerat Deus, quo nos, cum in JESU CHRISTI Domini fidem venissemus: ego quis eram, ut possim obsistere Deo? CHR. Jam nihil addimus: sed gratias Deo agimus, qui etiam exteris, per vitæ castigationem aditum ad vitam patefecerit.

SENTENTIA.

Imitanda est Petri modestia, qui quod divino jussu fecerat, ejus tamen causam hominibus reddere non dedignetur. Quos Deus admittit, eos repudiare nemo debet.

RHODE. Actor. 12.

ARGUMENTUM.

Eductus divinitus ex carcere Petrus Christianis narrat, quomodo fuerit eductus,

Petrus, Rhode, Christiani.

APerite mihi has fores aliquis. RHO. Nescio

ſcio quis pulſat oſtium: proviſo quis ſit PET. Ecquis mihi aperit tādē? RHO. Petr9 eſt, petr9 eſt. O me felicē! ô populares ſalvi ſum9. Petrus præ foribus veſtibuli ſtat, CHR. Inſanis. RHO. Minimè verò. Agnovi ejus vocem. CH. Genius ejus eſt. PET. Heus, heus, an expectatis, dum ego haſce effringam fores? RHO. Non auditis eum pulſantem? CH. Aperiam9. O mirum miraculum! Tu ne ergo verus ades Petrus? PE. Pax ſit rebus: Audite ut me Dominus eduxerit è carcere. A quatuor quaternis militibus per vices cuſtodiebar. Cumque hac nocte dormirem inter duos milites, vinctus duabus catenis, carceremq; cuſtodirent ante januam cuſtodes, ecce adeſt Genius Domini, cujus in adventu domus ſplendore illuſtrata eſt. Is me pulſato latere expergefactum, juſſit ſurgere confeſtim, continuoq; mihi è manibus exciderunt catenæ: Tum ille: Præcinge te, inquit, & indue ſandalia. Atq; ita feci, juſſuſq; amicire pallium, & eum ſequi, parebam: cum jam egreſſus, nondum intelligerem rem veram agi, ſed mihi viſum cernere videre. Et jam prætergreſſi primos & ſecundos cuſtodes, venimus ad portam ferream, qua itur in urbem; quam ultrò nobis patefactam egreſſi, proceſſimus vicum unum, atq; ibi me reliquit

 ille.

ille. Tum ego, ubi ad me redii, aperto intellexi eum à Domino missum esse ad me, ex Herodis manu, & tanta Judæi populi expectatione eripiendum. Hæc vos Jacobo & fratribus nunciabitis. Mihi aliò concedendum est.

SENTENTIA.

Deum nulli carceres, nullæ catenę prohibent, quò minus liberet suos. Quos liberare vult Deus, tenere nemo potest.

PHILOSOPHI. Actor. 17.

ARGUMENTUM.

Paulus Athenis de Deo & Christo, & resurrectione locutus, à Philosophis deridetur, à Dionysio Areopagita admittitur.

Stoici, Epicurei, Paulus, Dionysius.

POssumus ne ex te scire, quæ sit ista tam nova doctrina, quam affers? Nam inaudita quædam nostris auribus affers, JESUM nescimus quem novum Deum, & alteram vitam prædicans. Hæc qualia sint, velimus ex te discere. PA. Video vos omnino, Athenienses paulò superstitiosiores. Nã cum præteriens vestra spectarem sacra, aram quoq; offendi, in qua inscriptum inerat: ignoto Deo. Eum vobis ego Deum, quē ignorantes colitis, annuncio. Deus qui fecit mundum, & omnia, quæ in eo constant, cum sit cœli terræq; Dominus, non habitat in templis manufactis: nec hominum manibus colitur, quasi ulla re egeat, qui ipse omnibus vitam, spiritum, omnia deniq; conferat: quiq; du-

ctum ex unius ſanguine omne hominum genus, in omni terræ ſolo collocaverit: quibus ſtata vivendi tempora, certoſq; inhabitandi terminos præfinivit, ut ſuum Dominum quærerent, & forte perveſtigare & invenire eum poſſent, cum tamen non procul abſit ab unoquoq; noſtrum: cum per eum vivamus, moveamur, & ſimus, & quidam etiam veſtrorum poetarum dixerunt: Ejus enim genus ſumus. Quodſi genus ſumus Dei, non debemus exiſtimare, auro & argento, aut lapidi, arte & induſtria humana cælato, numen eſſe ſimile. At nunc, omiſſis ignorantiæ temporibus. Deus omnibus ubiq; hominibus denunciat, ut vitam corrigant. Statuit enim diem, in qua univerſos homines cum ſumma æquitate judicaturus eſt per virum quendam, per quem id facere decreverat: quem dum à morte revocavit, certam ejuſdem conditionis adipiſcendæ ſpem fecit omnibus. E. Feſtivum nugatorem, qui hic nobis homines morti eripit. STO. De hoc ſatis in præſentia: alia te de eadem re audiemus, DION. At ego ita affectus ſum tua oratione, peregrine, ut jam nihil dubitem, quin ita ſit: ſtatuiq; à te non diſcedere (ſi tibi moleſtum non eſt) niſi iſta doctrina, quantum ſatis eſt, inſtructus. PAUL. Mihi verò nihil ju-

cundius fieri potest, quàm & tecum, & cum omnibus ita animatis ea communicare, quæ divinitus edoctus passim divulgare sum jussus.

SENTENTIA.

Mundana sapientia divinam pro stultitia habet. Deus ex suis operibus, sicut opifex, cognoscitur.

LYSIAS, Actor. 21. & 22.

ARGUMENTUM.

Comprehensus in Templo Paulus à Iudæis, illis eripitur à Lysia tribuno, ejusq; permissu apud Iudæos causam dicit. Sed tumultuantibus Lysias eum virgis cædi jubet. Verùm ubi civem Romanum esse cognovit, solvit.

Iudæi, Lysias, Paulus, Centurio.

SUccurrite viri Israelitæ. Hic est homo ille, qui contra populum & legem & locum hunc omnes ubiq; docet. Quin etiam Græcos introduxit in sacrum, & sanctum hunc locum profanavit. ALIUS. Extrahamus eum è fano: interimamus eum. Quid expectamus? jam pridem debuit interfici. Quod si factū esset, has turbas evitassemus. ALIUS. Vapula, homo seditiose. Hic nos te ictibus trucidabimus. Hem tibi. ALIUS. Desinamus hunc verberare, populares, nam video huc venire tribunum cum militibus. LY. Unde tam subitò tanta orta est seditio? Eho hiccine in causa est? Comprehendite hunc milites, & ei injicite catenas. Quisnam est? Aut quid fecit? tacete clamosi homines. Possumne ex vobis scire, quidnam commiserit. Alius

lius aliud, nescio quid clamat. Nihil intelligo, abducatur in castra. Quæ (malum) hæc tanta violentia est? Hìc jam, credo opprimemur in turba. IV. Interime eum. PA. Licetne mihi te alloqui? LY. Scisne Græce? Nonne tu es Ægyptius ille, qui superioribus diebus concitata seditione eduxisti in silvas illa quatuor millia hominum sicariorum? PAU. Ego homo sum Judæus, Tarsensis, civis non obscuræ Ciciliæ Civitatis. Sed oro te, permitte mihi ad populum loqui. LY. Permitto. PAU. Audite meam hanc ad vos defensionem, fratres & patres. Ego homo Judæus sum, Tarsi in Cicilia natus, & in hac urbe educatus ad pedes Gamalielis, patriis legibus accuratè institutus, & Dei cupidus, quemadmodum vos omnes estis hodie: qui hanc vivendi viam sum capitaliter insectatus, viros simul & mulieres constringendo & in carcerem condendo. Testis est mihi Pontifex, totusq; Senatus, à quibus etiam epistolas ad fratres acceperam, &Damascum proficiscebar, eos quoq; qui ibi essent, vinctos Hierosolymam ad supplicium adducturus. Sed in eo itinere cum appropinquarem Damasco, circiter meridiem, repente de cœlo multa me lux circumfulsit: collapsus ad terram vocem audivi dicentem mihi:

hi: Saule, Saule, quid me insectaris? Tum ego: Qui es, Domine? Atq; ille: ego sum Jesus Nazarenus, quem tu insectaris. Qui autem mecum aderant, lucē viderunt illi quidem & terrriti sunt, sed vocem non audiverunt alloquentis me. Tum ego: Quid agam Domine? & Dominus: Surge, inquit, & proficiscere Damascum, ibi tibi dicētur omnia, quæ te facere statutum est. Cumq; præ lucis illius splendore von viderem, manu ductus à meis comitibus, perveni Damascum. Ananias autem quidam vir pius, & legi convenienter vivens, testimonio omnium illic habitantium Judæorum venit ad me, & astans mihi: Saule frater, inquit, aspice. Cumq; ego eodem tempore vestigio in eum intuitus essem. Deus Patrum nostrorum (inquit ille) destinavit te ad cognoscendam ejus voluntatem, & ad justum videndum, vocemq; ex ejus ore audiendam, quoniam testis ei futurus es apud omnes homines, earum rerum, quas & videris & audiveris. Et nunc quid cunctaris? agedum, abluere, & invocato Domini nomine peccata tua elue. Reverso autem mihi Hierosolymam, & in templo oranti accidit, ut, extra me ipsum raptus, viderem eum dicentem mihi, propera & Hierosolyma celeriter exi: non ac-

cipient enim tuum de me teſtimonium. Cui ego: Domine, inquam ſciunt ipſi ut ego ſolitus ſim in cuſtodiam dari, & per collegia virgis cædere eos, qui tibi confiderent: utq; cum tui teſtis Stephani ſangvis effunderetur, adeſſem, & ejus neci conſentiens, veſtimenta cuſtodirem eorum, qui eum interficiebant. Tum ille, vade, inquit, nam ego te ad procul remotas gentes amandabo. JUD. Tolle iſtum ex orbe terrarum: neque enim convenit eum vivere. LYS. Nihil unquam tale vidi. Neceſſe eſt graviorem aliquam eſſe cauſſam, quæ univerſum populum in hunc commoveat. Neq; enim ita clamarent & veſtes diſcinderēt, pulveremque in aerem jacerent. Hæc non ſolent ſine maxima cauſſa fieri. Milites intromittite eum in caſtra, & virgis cogite cauſſam fateri, propter quam cauſam ita in eum clametur. CEN. Fiet. Diſpolietur jam, & funibus deligetur. PA. Licetne vobis hominem Romanum indemnatum verberare? CEN. Vide quid agas, Lyſia: Nam hic homo Romanus eſt. LYS: Itane? adibo eum. Dic mihi, es ne Romanus? PAV. Etiam. LYS. Ego ipſe magno precio in iſtam civitatem ſuſceptus ſum. PAV. At ego natus ſum. LYS. Deſiſtite milites, jam ſatis ſuperq; factum eſt.

SENTENTIA.

Iniqui homines Veritatem vi opprimere conantur. Pellitur è medio sapientia, ubi vi res geritur. Romana civitas plus habet auctoritatis apud homines, quàm Christiana. Sic fit & hodie: si cujus præpotentis civitatis aut principis auctoritate commenderis, locum ubique invenies. Sin nihil nisi justitiam habeas, vilissimus eris.

ANANIAS Actor. 23.

ARGUMENTUM.

Paulus vinctus Ananiam Pontificem acerrimè reprehendit ut ex legem. Deinde dicens se speratæ resurrectionis reum, Pharisæos & Sadducæos inter se committit, & ab illis adversus hos defenditur.

Paulus, Ananias, Assistentes, Lysias, Sadducæi, Pharisæi.

FRatres ego ad hoc tempus, Deo conscio, optime mihi conscius fui. ANA. Percutiatur ei os. PAV. Percussurus est te Deus, paries incrustate. Ergo tu sedes, ut de me ex lege judices, & contra legem jubes me pulsari? ASS. Pontifici Dei conviciaris. PAV. Nesciebam, fratres, eum esse Pontificem. Scriptum est enim Principi populi tui ne maledicito. Verùm audite fratres, qui in hoc concilio adestis: Ego Pharisæus sum, Pharisæi filius: speratæ resurrectionis mortuorum reus sum. SA. Lepidum nugatorem! hoc se modo evadere posse sperat. PH. Non male loquitur: nihil in eo mali video. Quod si Spiritus cum eo locutus est, aut aliquis Genius, ne Deo repugnemus: SAD. Ideo eum defenditis vos, quia se vobiscum sentire clamat. PHA. Nos eum defendimus, quia defensione dignus est. Quid enim commisit? vul-

tis opprimere insontes? SAD. Imò vos vultis tueri sontes? LYS. videndum nobis est, ne hic ab istis discerpatur. Tu jube huc descendere exercitum, ut eis eripiatur, & in castra abducatur.

SENTENTIA.

Injustus Iudex, incrustatus paries, Piis prosunt interdum adversariorum inter se controversiæ quemadmodum rixantibus inter se canibus evadunt homines. Si quando tuetur simulator pium, id magis sui, quàm æqui amore facit.

NEPOS PAULI. Actor. 23.

ARGUMENTUM.

Lysias à Pauli nepote de Iudæorum in Paulum conjuratione certior factus copias parandas curat, quę Paulum ad Felicem prætorem tutò perducant.

Centurio, Lysias, Nepos Pauli.

PAulus is, qui est in vinculis, me evocatum rogavit, ut hunc ad te adolescentulum adducerem: habere enim eum aliquid ad te. LY. Cedò mihi manum, adolescentule. Dic mihi hic in occulto, quid habeas, quod velis mihi enunciare. NE. Judæi constituerunt petere à te, ut cras in consilium educas Paulum, quasi aliquid diligentius in eum quæsituri. Sed tu noli eis obtemperare: nam insidiantur ei homines ex eis supra quadraginta, qui sese devoverunt, si vel comederent, vel biberent, quin eum interfecissent. Et nunc parati tuum mandatum expectant. LYS. Laudo te quod me scitè admonuisti. Discedes hinc & nemini hæc indicabis quæ

mihi

mihi demonstravisti. Vos duo centuriones paratos habete milites ducentos, qui Cæsariam proficiscantur, & equites septuaginta, hastatosq; ducentos ad horam tertiam noctis, & jumenta adhibete, ut eo impositum Paulum ad Felicem prætorem perducant. Ego ad eum epistolam scribam.

SENTENTIA.

Ficti homines piis pertinacissimè insidiantur. Sæpè minus est in gentilibus iniquitatis, quàm in iis, qui se Dei populum gloriantur.

TERTULLUS. Actor. 24.

ARGUMENTUM.

Paulum accusat Tertullus orator apud Felicem prætorem. Paulus crimina diluit. Felix caussæ cognitionem differt in adventum Lysiæ tribuni Paulumq; jubet remissius custodiri.

Felix præses, Tetullus orator, Paulus, concio Iudæorum.

ADest hic reus ille Paulus, Anania Pōtifex, & vos seniores. Superest ut vester orator accuset. TER. Quod maxima pace per te fruimur, quodq; tua prudentia hæc provincia rectè administratur, nobis omnino gratissimum est, optimè Felix: & agimus gratias quas possumus, maximas. Sed ne tibi diutius sim molestus, quæso ut nos pro tua æquitate paucis audias. Invenimus hominem hunc pestilentem, & seditiones omnibus ubiq; terrarū Judæis concitantem, ac sectarum principem Nazarenorum, eo usq;, ut etiam fanum profanare conatus sit. Eum nos comprehensum voluimus ex nostra

ſtra lege judicare. Sed interceſſit Lyſias tribunus eumq; magna vi è manibus noſtris eripuit, ac juſſit, ut ejus accuſatores apud te adeſſent. Ex quo quidem Lyſia poteris, ſi quærere voles, certior fieri de omnibus criminibus, quibus nos hunc inſimulamus. Atq; hæc ita ſe habere teſtis eſt univerſa Judæorum, quos adeſſe vides, concio. CON. Ita eſt. P. Litcetne mihi cauſam dicere? FEL. licet. PA. Equidem eo confidentius pro me dico, quod ſcio te multos jam annos huic genti jus dicere, ut poſſis intelligere, me non plures duodecim compleviſſe dies, ex quo Hieroſolymam, ad divinum cultum conceſſi. Neque vero me in templo invenerunt cum aliquo colloquentem aut vulgi ſeditionē faciētē, neq; in collegijs neq; oppidatim, nec me eorū poſſunt convincere, de quibus accuſant. Illud autē libenter apud te cōfitebor, me ex inſtitutione, quam ſectam dicunt, Deum colere patrium, fidemq; adjungere omnibus, quæ in diſciplina noſtra & vatibus ſcripta extant: tantumq; mihi de Deo ſpondere, ut exploratum habeam, mortuos tum bonos tum improbos aliquando revicturos: id quod ne ipſi quidem non ſperant. Atq; equidem in id incumbo, ut rectam conſcientiam Deo ſemper hominibusq;

nibusq; probare possim. Veneram autem post annos complures, ut muneribus egestaten nonnullorum meornm popularium allevarem, ac ferta libarem, cum me expiatum offenderunt in fano, nulla cum turba, aut tumultu. Ii sunt quidam ex Asia Judæi, quos oportebat apud te præsto esse, & accusare, si quid in me crimen, dicant sanè, dum asto in concilio. Nisi fortè criminosa est una hæc vox, quam inter eos sic clamavi: Ego hodie à vobis reus agor defensæ mortuorum resurrectionis. FEL. Jam finem facite. Cum Lysias tribunus venerit, cognoscam de vestra causa. Interea tu Centurio Paulum custodi, ita ut remissius habeatur, nevè aliquis necessariorum ejus aditu aut famulatu prohibeatur.

SENTENTIA.

Veritatis professionem, seditionem interpretatur calumnia: calumniatores modò ementiendo, modò torquendo, nihil candide dicunt. Calumniatoribus calumnia impunè est. insontibus innocentia est non item. O judices, ubinam dormit lex talionis!

FESTUS. Act. 25. & 26.

ARGUMENTUM.

Paulus ad Agrippam regem causam dicit, in qua de sua legatione mortuorumq; resurrectione disserit. Festus preses eum insanum appellat: Agrippa insontem judicat.

Festus preses, Agrippa rex, Paulus:

VIdetis hunc hominem, Agrippa rex, & omnes viri, qui hîc adestis, de quo omnis Judæorum multitudo tum Hierosolymis,

mis, tum hìc interpellavit, clamans, indignum esse eum vivere amplius. Ego verò cum comperirem, nihil eum capitale admisisse, & ipse ad Augustum provocasset, statui mittere: & tamen quid certum de eo scribam ad dominum, non habeo. Ea de causa produxi eum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, ut re disquisita habeam, quod scribam. Absurdum enim mihi videtur, mittere vinctum: neq; crimina, quæ ei imponantur, significare. AGR. Liberum est tibi, pro teipso dicere. PAU. Quod omnia de quibus à Judæis postulor, hodie sum apud te, rex Agrippa, defensurus, hominem Judaicarum consuetudinum atq; controversiarum vel imprimis peritum, equidem beatũ me existimo. Quamobrem oro te, ut me æquo animo audias. Ac meam quidem actam ab ineunte ętate vitam (principiò enim versatus sum Hierosolymis inter meos populares) norunt omnes Judæi, jam diu scientes (modò velint fateri) me vixisse Pharisæum, qua exarctissima nostrę religionis secta est. Et nunc hìc sto reus speratæ præstationis eorum, quæ majoribus nostris à Deo promissa sunt: quo quidem se perventuras duodecim tribus nostræ, Deũ noctes diesq; assidue colendi, sperãt. De hac spe, rex Agrippa à Judæis

accuſor. Itane vero incredibile apud vos judicatur, à Deo mortuos excitari? Equidē ſtatueram, multa mihi contra Jeſu Nazareni nomē eſſe facienda, itaq; feci Hieroſolymis, multoſq; ſanctos per poteſtatem, quæ mihi à Pontificibus permiſſa erat, in carceres concluſi, & capite mea ſententia damnavi. Quin eos per omnia collegia tormentis ſępè cogebam nefaria dicere: jamq; immodicè in eos furens, perſequebar etiam ad exteras urbes. Cumq; aliquando proficiſcerer Damaſcum, cum poteſtate mihi à Pontificibus permiſſa, die medio, Rex, in itinere vidi de cœlo Solis ſplendore majus lumen, quod me meoſq; comites circumfulſit. Cumq; omnes ad terram corruiſſemus, vocem audivi affantis me, & Hebræo ſermone dicentis: Saule, Saule, quid me inſectaris? Durum tibi fuerit contra ſtimulos calcitrare. Tum ego: Quis es, inquam, Domine? Ego ſum, inquit ille, JESUS, quem tu infeſtas. Verùm ſurge, & conſiſte in pedes. Nam ego tibi apparui, ut te & miniſtrum, & teſtem conſtituam eorum, quæq; vidiſti, quæq; tibi demonſtrabo, vindicando te à populo & gentibus, ad quas nunc te mitto ad eorum oculos aperiendos, ut è tenebris in lucem, & ex Satanæ poteſtate ad Deum ſe convertant, & ita pecca-

peccatorum veniam consequantur, & ad eandem cum eis sortem perveniant: qui, quia in fidem meam venerunt, sancti sunt. Nec ego, rex Agrippa, cœlesti visioni non fui dicto audiens: qui primum eis, qui Damasci erant, & Hierosolymis, perq; omnem Judææ regionem: nec non ipsis gentilibus correctionem vitæ denunciarem, & exhortarer, ut ad Deum sese converterent, & vitæ correctionem factis ostenderent. Hac me causa Judæi in fano comprehensum, conabantur interficere. Sed divino præsidio ad hunc usq; diem steti, parvos juxta ac magnos commonefaciens, neq; quicquam dicens extra ea, quæ tum cæteri vates, tum Moses futura antè denunciaverunt: Christum videlicet esse mortem passurum, primumq; ex mortuis in vitā revocatum, lucē populo & gentibus nunciaturum. FES. Insanis Paule: Nimiæ te literæ ad insaniam redigunt. PA. Non insanio optime Feste: sed veracis & sobrii hominis verba profero: Scit rex, ad quem confidenter loquor, ut quem nihil horum latere putem: neq; enim in tenebris gestum est. Credisne rex Agrippa, vatibus? Credis, scio. AG. Propemodum mihi persuades ut Christianus fiam. PA. Deus faciat, ut non propemodum, sed planè,

non ſolum tu, ſed etiam omnes, qui me audiunt, hodie fiant tales qualis ego ſum: exceptis his vinculis. FES. Surgamus, diſcedamus hinc. Hic homo mihi videtur, nihil morte dignum, aut carcere, commiſiſſe. AG. Poterat abſolvi, niſi provocaviſſet ad Cæſarem.

SENTENTIA.

Vera ſapientia ſtultorum judicio, inſania eſt. Licet interdum ex calumniatorum mente magis quam verbis crimina diluere. Neq; enim nominatim accuſabatur Paulus de reſurrectione mortuorum: ſed cum eſſet in ipſius doctrina (quæ ei crimini dabatur) etiam reſurrectio, ſervivit non injuſtę cauſæ ſuæ.

JUDEX. Matth. 25.

ARGUMENTUM.

Chriſtus in ultimo adventu ſuo de bonis malisque ſententiam pronunciat.

Ieſus Iudex, Dextri, Siniſtri.

VEnite beati Patris mei: poſſidete paratum vobis regnum ab orbe condito. Nam cum eſurirem dediſtis mihi comedere: cum ſitirem, bibere: hoſpitem me accepiſtis: ægrum viſitaſtis, in cuſtodiam datum inviſiſtis. D. Domine quando te vidimus eſurientem, ut aluerimus? aut ſitientem, ut potum dederimus? quando autem hoſpitem, ut acceperimus? aut nudum, ut veſtiverimus? quando ægrum, aut in vinculis, ut inviſerimus? IE. Credite mihi, quatenus minimo horum fratrum meorum feciſtis,

mihifeciſtis. Vos autem abite à me, execrabi-
les, in ignem æternũ Vejovi ejuſq; geniis pa-
ratum: qui me neq; eſurientem cibo, neq;
ſitientem potione refeciſti: hoſpitem non
ſuſcepiſtis: nudum non veſtiviſtis infirmum,
& in carcerem conjectum non inviſiſtis. SI.
Domine quando te vidimus eſurientem, aut
ſitientiem, aut hoſpitem, aut nudum, aut
infirmum, aut in carcere, neque ſubveni-
mus? JE. Credite mihi, quatenus horum
minimo non feciſtis, mihi non feciſtis.

SENTENTIA.

Pro ſuis quenque factis remunerabitur Chriſtus.
Quod cuivis Chriſtianorum fit, id ipſi
Chriſto fit.

DECEM DEI PRÆCEPTA, ET ALIA DEINCEPS SEQUENTIA, QUÆ AD REIP: *institutionem pertinent, ex Exodi cap. 20. & reliquis.*

DEus hæc omnia Iſraelitis ad hunc modum effatus eſt: Ego ſum Jova Deus tuus, qui te eduxi ex domicilio ſervitutis Ægyptiæ.

1. Deos alios nullos, præter me, habeto.

2. Simulacrum ullius rei, quæ extet aut ſupra in cœlo, aut infra in terra, aut in aquis ſub terra, ne facito, neve ea venerator, neve colito. Nam ego ſum Jova Deus tuus, Deus impatiens ſocii: qui parentum culpam etiam in liberos perſequor, vel ad tertiam uſq;, quartamq; ſtirpem oſorum mei: clementiaq; utor ad milleſimam uſq; ſtirpem erga mei amantes, meaq; præcepta conſervantes.

3. Jovæ Dei tui nomen inaniter ne adhibeto: neque enim ſinet impunitum Jova, qui ejus nomen inaniter adhibuerit,

4. Diem Sabbathi ſanctè agere memento. Sex diebus agito, tuaq; opera omnia patrato. Septimo autem die, quod Jovæ Dei tui Sabba-

Sabbathum eſt, nullum opus facito, neu tu, neu tuus filius aut filia, neu tuus ſervus aut ancilla, neu tuum jumentum, aut apud te degens peregrinus. Nam cum ſex diebus feciſſet Jova cœlum, terram, mare, quæque in eis ſunt omnia, feriatus eſt die ſeptimo: qua de cauſa Jova diem Sabbathi feſtum ſacrumque fecit.

5. Parentem utrumquè honorato, ut diu ætatem producas in terra, quam tibi Jova Deus tuus donat.

6. Ne hominem occidito.

7. Ne adulterato.

8. Ne furator.

9. Falſum teſtimonium contra alium ne dicito.

10. Alterius domum ne concupiſcito: alterius uxorem ne concupiſcito: néve ſervum aut ancillam, néve bovem aut aſinum, nihil denique quod ſit alterius.

Hic univerſus populus viſis fragoribus, fulgetris, tubæ ſonitu, & montis fumo, perterriti abſcedere, & procul ſtantes à Moſe petere, ut ipſe eis audientibus loqueretur, non Deus, ne morerentur. Quibus Moſes: Ne metuite, inquit: nam ad vos tentandos venit Deus, utq; vos ejus timor ob oculos propoſitus à peccando deterreat. Igitur

 pro-

procul ſtante populo, acceſſit ad illam caliginem, ubi Deus erat. Et Jova Moſi ſic fatus eſt: Commemorato Iſraelitis, ut me ſecum de cœlo viderint loquentem, ne præter me Deos ſibi argenteos aut aureos fabricentur. Sed mihi ceſpitium altare fiat, in quo ſolida ſacrificia & pro ſalute balantibus bobuſvè faciatis: quocunque in loco mei nominis monumentum poſuero, ibi vos aditurus, vobiſque proſperaturus. Quod ſi mihi altare lapideum fiet, ne ex quadrato lapide excitatote: nam id ferramenta admovendo profanaveritis. Neve per gradus ad meum altare aſcenditote, ne in eo obſcœna veſtra appareant.

Hæc autem eis jura propones: Si emeris ſervum Hebræum, ſex annos ſervito, ſeptimo autem anno manumittitor gratuito. Si cælebs venit, cœlebs manumittitor: ſin maritus, uxor cum eo manumittitor. Si Dominus ei uxorem dederit, ex qua filios aut filias procreaverit, fœminæ & nati domini ſunto: ipſe ſolus manumittitor. Quod ſi ſervus captus amore ſui domini, & uxoris, & filiorum noluerit manumitti, eum dominus ad recuperatores adducito, eiq; ad valvam aut ad poſtem applicato aurem ſubula perforato, & ille ei perpetuum ſervito.

Si quis

Si quis filiam suam vendiderit in famulatum, ea ne fervorum in morem manumittitor: Si ea Domino displicebit, nec ei eam desponderet, redhibeto. In Extraneam gentem emancipandi potestas ne esto, quia eam affecit ignominiâ. At si eam filio suo destinaverit, eodem jure cum ea, quo cum liberis agito. Si aliam duxerit, hanc victu, vestitu, congressu ne fraudato. Si tria hæc ei non confecerit, manumittitor gratis, sine precio.

Qui hominem pulsaverit, si is mortuus fuerit, capitale esto. At qui non captaverit, sed in eum fortè fortuna incurrerit, statuam vobis locum, quo confugiat. At si quis alterius necem per dolum de industria machinatus fuerit, is vel ab ara mea ad necem abstrahitor.

Qui patrem aut matrem pulsaverit capi- (tale esto.

Qui hominem clepserit, eumq; vendiderit, aut is apud eum inventus fuerit, capitale esto.

Qui patri aut matri maledixerit, capitis (pœna esto.

Si quis alterū orta contentione percusserit lapide aut pugno, si ille non fuerit mortuus, sed in lectū decubuerit, si surrexerit & foras baculo innixus iverit, percussor sine fraude esto, tantum illius cubatū & medicationem præstato.

Si quis

Si quis ſervum ſuum, aut ancillam baculo percuſſerit, ſi præſens mors ſequuta fuerit, tenetor. Verùm ſi unum aut alterum diem ſuperſtes fuerit, ne tenetor, quoniam pecunia ejus eſt.

Si qui dimicando mulierem gravidam vulneraverint, & abortum intulerint, ſi pernicies non fuerit, ad æſtimationem mariti mulieris mulcta eſto, & ad eam rem arbitrii ſunto. Sin autem pernicies fuerit, vitam pro vita pendito: oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, ſuggillationem pro ſuggillatione, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice.

Si quis ſervi ſui, aut ancillæ oculum percuſſerit, eumq; corruperit, eum manumittito pro oculo. Et ſi ſervi ſui, aut ancillæ dentem decuſſerit, eum manumittito pro dente.

Si quem bos virum aut fœminam cornu petiverit, & is mortuus fuerit, bos lapidator, ejus caro ne comeſtor, dominus bovis impunitus eſto. At ſi bos antea fuerit petulcus, & ejus dominus admonitus fuerit, neq; tamen cuſtodiverit, ſi virum aut fœminam occiderit, & bos lapidator & ejus dominus morte plectitor. Sin ei mulcta imponetur,

tantum

tantum vitæ suæ precium dato, quantumcunq; ei fuerit impositum. Sive puerum petiverit, sive puellam, idem juris esto. Si servum petiverit bos aut ancillam, argenti triginta sicli Domino solvuntor, bos dilapidatur.

Si quis fossam vel aperuerit, vel demiserit, nec obduxerit, & eò deciderit bos aut asinus, auctor fossæ præstato: argentum Domino illius solvito, ipse mortuum habeto.

Si cujus bos alterius bovem vulneraverit, & ille mortuus fuerit, bovem vivum vendunto, & ejus precium dividunto, & mortuum etiam dividunto, aut, si notum fuerit, bovem antea esse petulcum, neque eum Dominus ejus custodiverit, bovem bove pensato: ipse mortuum habeto.

Si quis bovem pecusve clepserit, mactaveritque aut vendiderit, quinq; boves pro uno reddito, & quatuor balantes pro una.

Si fur in surripiendo deprehēsus ictus fuerit, & inde mortuus, homicidii pœna ne esto (nisi orto Sole tum homicidii pœna esto) Si habet unde reddat, reddito: si non habet, venditor pro suo furto.

Si deprehensum fuerit furtum penes eum, bos, asinus, ovis, capra, vivens, duplum reddito.

Si quis emiſſo pecore compaverit fundum aut vineam alterius, damnum ſarcito de optima parte fundi ſui, aut vineæ.

Si in ſpinas immiſſus ignis metam aut ſegetem aut meſſem corruperit, auctor ignis detrimentum præſtato.

Si quis apud alterum argentum, ſuppellectilemve repoſuerit, idq; de illius domo ſurreptum fuerit, ſi fur deprehenſus fuerit, duplum reddito: Si autem fur non deprehenſus fuerit, tum dominus domus ad recuperatores vocator, nî rem alterius intervertit. Quacunq; in re crimen ſtatueris, in bove, in aſino, in ove, in capra, in veſte, quæcunq; res erit amiſſa, quæ cuja dicatur, cauſa amborum ad recuperatores defertor: utrum condemnaverint recuperatores, alteri duplum reddito.

Si quis alterius fidei aſinum, bovem, ovē, capram, aut quodvis pecus commiſerit, ſi id nullo vidente fuerit mortuum aut fractū, aut abactum, Jusjurandum Jovæ interponitor, illum rem alterius ad ſe non avertiſſe: eamq; ſatisfactionem dominus rei accipito, neq; fiduciarius rem reddito. Quod ſi ei furto ablatum fuerit, damnum præſtato domino rei. Sin raptum à feris fuerit, teſtem exhibeto, neq; raptum præſtato.

Eremitarum Camaldolensium Montis Regii Si quis